

INTELLIGENCE

www.sri.ro

Prin cunoaștere pentru o lume mai sigură

numărul 24, martie - mai 2013

EDITORIAL
GEORGE CRISTIAN MAIOR ✓

INTERVIU
CRISTIAN TABĂRĂ ✓

Linie telefonică gratuită pentru semnalarea riscurilor teroriste **0800.800.100**

Cum poți fi de folos?
Dacă observi amănunte, telefonează!

0800.800.100

0800.800.100

Persoane care manifestă interes pentru procurarea de substanțe care ar putea fi folosite în scopuri teroriste;

Persoane care confecționează, dețin, transportă sau manipulează ilegal, armament, muniții, substanțe care ar putea fi folosite în scopuri teroriste;

Prezența repetată sau prelungită a unor persoane neautorizate în zona unor obiective care ar putea constitui ținte ale unor atacuri teroriste (misiuni diplomatice străine, sedii ale unor instituții internaționale etc.);

Interesul nejustificat al unor persoane pentru studierea sau obținerea de date referitoare la obiective importante;

Tendența unor persoane de a fotografia sau filma obiective importante sau aglomerate;

Telefon cu acces gratuit. Abuzul se pedepsește.

Staționarea îndelungată și nejustificată a unor autoturisme în apropierea unor zone de importanță deosebită, misiuni diplomatice sau alte locații în care prezența populației este numeroasă;

Interesul unor persoane pentru studierea insistentă a unor locuri aglomerate (gări feroviare sau de metrou, aerogări, mari centre comerciale, obiective turistice, sportive sau culturale);

Chestionarea nejustificată în legătură cu subiecte care, la prima vedere, nu ar prezenta interes (programul de funcționare al unor instituții, momente ale zilei de maximă aglomerație, momentul schimbării personalului care asigură paza ambasadelor);

Interesul unor persoane pentru studierea insistentă a căilor de acces feroviar, rutier, subteran, aerian, fără a avea motive plauzibile în acest sens.

1 GEORGE CRISTIAN MAIOR

Editorial

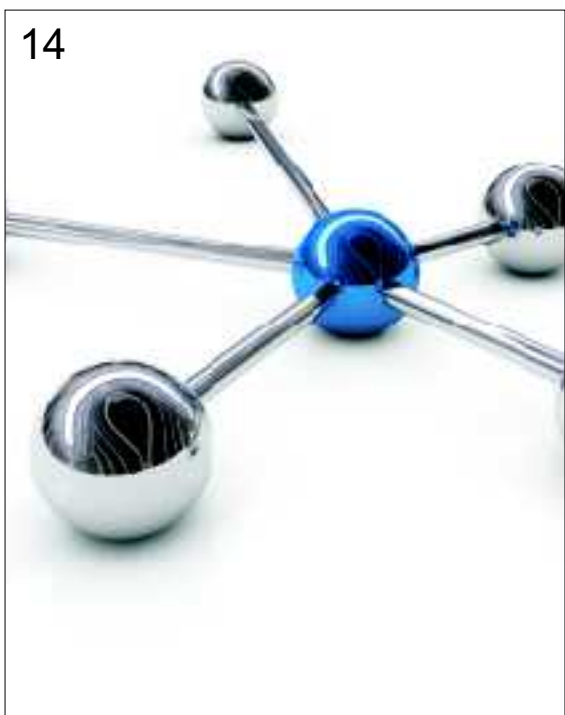

9 CRISTINA POSAȘTIUC

Provocări analitice - metode și tehnici de investigare a viitorului

11 ADELINA ANDREI

Beneficiile golurilor structurale în rețelele sociale, evidențiate în teoria lui Ronald Burt

14 ALINA MÎLCOMETE

Sintagma datelor interconectate în contextul intelligence-ului modern

17 AURELIA LUNGU

Robust decisionmaking

19 RALUCA MANGIUREA

Wild card

22 CARMEN SULTĂNESCU

Trend Impact Analysis

25 IULIANA UDROIU

Scanarea mediului

27 ANDREI VLĂDESCU

Metodele de analiză Delphi și Real-time Delphi

31 MIHAELA STIGLEȚ

Complexitatea procesului de comunicare prin mass-media

35 TUDOR CIUFLEA

Scurtă incursiune în Deep Web

39 CLAUDIU IONEL PASĂRE

Cooperarea în intelligence - factor determinant în fața noilor amenințări la adresa mediului de securitate internațional

43 INTELLIGENCE

Interviu - Cristian Tabără

57 TIBERIU TĂNASE

Serviciul Român de Informații - serviciu de intelligence competitiv în apărarea intereselor de securitate ale României

INTELLIGENCE

61 COSMIN BARA

Studiile de securitate în secolul XXI -
necesitatea unor evaluări epistemologice

68 ADRIAN-NICOLAE ARDUSĂȚAN

Eșecul în activitatea de informații

71 REMUS ȘTEFUREAC

Pe scurt despre arta dezinformării

75 TIBERIU TĂNASE

Serviciile de informații în timpul lui
Alexandru Ioan Cuza

79 CEZAR-NARCIS PINTILEI

100 de ani de la afacerea Redl

82 DANIEL UNGUREANU

Sayyid Qutb și influența sa ideologică
asupra grupărilor islamiste contemporane

85 CRISTIAN BARNA

Despre intelligence și terorism în România

90 ISABELA RUSIE

Redefinirea raportului religie/ stat în
spațiul arab

94 ELLA CIUPERCĂ
VASILICĂ TRANDAFIR

Determinism versus liber arbitru în psihologia terorismului

98 IOANA-RALUCA CLADOVEANU

Cum negociem cu persoane supraîncărcate emoțional

102 MIHAELA BARCAN

Abordarea pragmatică a riscului biologic în laboratoarele de analize medicale

105 GHEORGHE IULIAN
MUSTAȚĂ ELENA MĂDĂLINA

Suportul logistic al activității de intelligence - de la strategii de înzestrare la resursa umană

108 OANA MAGDALENA CIOBANU

Integritatea factorului uman - element cu potențial de criticitate în asigurarea protecției infrastructurilor critice

114 BOGDAN BAZGĂ
SERGIU SORIN CHELMU

Securitatea alimentară. Potențialul agricol - componentă a securității naționale a României

120 DORIN RÂNCEANU

Implicarea crimei organizate internaționale în evenimentele din MENA

INTELLIGENCE

94

98

105

Fondator:

George Cristian Maior

Redactor-șef:

Flaviu Predescu

Redactori:

Lucian Agafiței, Sorin Sava,
Cătălin Țugui, Diana Ivan,
Claudiu Ionel Pasăre

Coordonator rubrică istorie:

dr. Tiberiu Tănase

Coordonator studii terorism:

Gabriela Ilie

Correspondent:

Oana M. Ciobanu,

Senior editori:

Nicolae Rotaru, Cristian Barna

Tehnoredactare și design:

Bogdan Antipa, Cătălin Clonaru

Corectura:

Centrul Surse Deschise

Contact:

fpredescu@sri.ro, presa@sri.ro

Difuzare:

021.410.60.60/ Fax: 021.410.25.45

Adresa redacției:

București, bd. Libertății 14 d.

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

ISSN 1844-7244

I George Cristian Maior

Privit din perspectiva unor evenimente exterioare Serviciului Român de Informații, anul 2012 a fost unul dificil. Într-un interval concentrat de timp, au avut loc trei rânduri de alegeri și s-au schimbat mai multe guverne. Serviciul a stat așezat pe valorile sale fundamentale, pe neutralitate, independență, profesionalism și integritate în fața acestui context exterior lui.

Misiunea a putut fi îndeplinită cu abnegație și fără niciun fel de influență din exterior, inclusiv de natură politică, acesta fiind un lucru foarte important care trebuie subliniat. A fost și un an în care SRI și-a putut reafirma valorile fundamentale, rezultatul putându-se vedea și în percepția populației. Sondajele de opinie indică faptul că 50% din cetățenii României au încredere în instituția în slujba căreia ne aflăm, ceea ce este foarte important pentru legitimitatea și credibilitatea noastră profesională.

Nefiind surprinși la nivel strategic de nicio evoluție negativă la adresa securității naționale a României, am putut informa prompt Guvernul care a cunoscut permanent evoluțiile pe acest palier.

Știm cu toții că terorismul ocupă un loc foarte important pe harta riscurilor de securitate la nivel mondial.

Facem eforturi deosebite pentru ca această amenințare să nu se materializeze pe teritoriul țării noastre. Spre exemplu, anul trecut indiciile au arătat că acest risc crește în intensitate, dar noi, prin diverse măsuri la nivel de prevenție, am putut evita acest pericol pentru populație.

Faptul că informările și analizele care au fost prezentate în special Guvernului, în legătură cu evoluțiile din domeniul securității economice, au fost apreciate ne-

ajutat să ne concentrăm în continuare, astfel încât să evoluăm bine în criza cu care se confruntă Europa din punct de vedere economic.

O altă dimensiune importantă a activității noastre este apărarea Constituției. Diversele manifestări care au avut loc în 2012 ne-au testat permanent capacitatea de a gestiona acest tip de probleme. Iar în ceea ce privește securitatea cibernetică am anticipat, din punct de vedere practic, prin strategia „SRI în era informațională”, vasta gamă virtuală de riscuri.

Nu a fost ușor să ne confruntăm cu cel puțin două atacuri majore asupra bazelor de date și a infrastructurilor tehnologice cele mai importante ale statului român. Contracarându-le, am evitat prejudicii materiale semnificative, dar și de altă natură, pentru România.

De altfel, această temă va rămâne o preocupare majoră a noastră pentru anii viitori. Pentru a nu fi surprinși de cei care generează riscuri, suntem nevoiți să ne adaptăm tehnologic la noile amenințări, fapt care presupune investiții și resurse.

Și în 2012 am cooperat bine cu diverse instituții care au competențe în ceea ce privește combaterea criminalității organizate transfrontaliere, în special cu Ministerul de Interne și Parchetele. SRI și-a menținut contribuția semnificativă pe acest palier. Din păcate, intensificarea crimei organizate se conturează ca o problemă de viitor în România. Prin tot ceea ce facem încercăm să împiedicăm acest fenomen.

De asemenea, eradicarea evaziunii fiscale, a corupției în administrație și în justiție ne preocupă foarte serios, fiind riscuri pe care încercăm să le contracarăm permanent.

În mod realist, anticipăm pentru 2013 creșterea acestor riscuri în intensitate.

Prin efortul nostru încercăm să realizăm un baraj de prevenire și combatere a lor prin informațiile care au menirea să devină un depozit de cunoaștere pentru Guvern și pentru Președinte, în sprijinul deciziilor care se iau.

Un alt lucru important care trebuie subliniat este legat de buna colaborare pe care am avut-o cu Comisia de control parlamentar asupra activității SRI. Depășind falsa percepție că Serviciul nu se află în sfera unui control eficient, contraargumentez, spunând că desele controale, cele mai multe inopinate, la diversele unități ale Serviciului au generat multiple interpelări și dezbateri în Comisie.

În mod absolut, există garanția că activitatea are loc în condiții de strictă legalitate, din punct de vedere al modului în care instituția își desfășoară misiunea.

Pentru a fi puternic ca Stat în secolul XXI trebuie să adopti o politică inteligentă. Inteligența se bazează pe informație, analiză, cunoaștere, astfel încât cetățeanul să se simtă și să poată fi protejat. ■

l gl. mr. Florian Coldea

Societățile se bazează pe încredere

Anglofonii spun **“societies run on trust”** - societățile se bazează pe încredere - iar aserțiunea este valabilă până în cele mai mici detalii și acțiuni, chiar și la nivelul indivizilor. Fiecare din noi, în activitatea zilnică, oferă, acordă sau împrumută încredere celorlalți, fie că vorbim despre oameni, despre instituții sau despre sisteme. Manifestăm această încredere cât se poate de firesc, fără să problematizăm, chiar fără să o conștientizăm. Acest capital neprețuit este vital pentru funcționarea societăților, un indicator relevant pentru cele mai performante dintre acestea.

Prin încredere nu înțelegem credit orb, abstract și fără temei acordat, ci înțelegem efortul constant de armonizare a așteptărilor noastre cu ceea ce oferim celorlalți pentru așteptările și nevoile lor, cu ceea ce primim în schimbul a ceea ce am dat. Altfel spus, prin încredere definim cel mai nuanțat raport de reciprocitate socială, atât între indivizi, cât și între aceștia și instituții, companii și sisteme, raportul echitabil între ceea ce oferim societății și ceea ce primim înapoi de la ea.

Dar, ca în mai toate relațiile complexe, fie ele și bazate pe încredere, pot apărea manifestări parazite care conduc la abuz. **În acest caz devine esențial să găsim soluțiile** care să ne asigure că „defectorii” și astfel de incidente nu ajung să afecteze puternic sau să distrugă, fie și parțial, sistemul relațional / social de care abuzează. Societatea și-a dezvoltat propriii anticorpi prin care să încurajeze cooperarea și să sancționeze afectarea încrederii: norme de moralitate și conduită, prețuirea reputației, sisteme instituționale de control și de securitate etc. Conceptul global atât de vechi precum antichitatea, dar atât de actual în sistemele moderne sociale, cel care adaugă valoare sau plasează „defectorii” la periferia societății se numește **simplic și**

cuprinzător: etică. Aceasta, ca emblemă socială a încrederii pe care o afișează, manifestă sau revendică indivizii, instituțiile sau sistemele, are repere tangibile, are parametri și norme concrete. Are, precum încrederea, nuanțe și pârgii de control.

Serviciile de intelligence operează cu încrederea

Este interesant de studiat în ce măsură aforismul are valabilitate odată ce este translatat către serviciile moderne de informații. Când vorbim despre încredere

cred că este obligatoriu să ne referim la ceea ce trebuie să caracterizeze relația între ofițeri și agenți, între ofițerii unei echipe operative, între serviciu și beneficiari ori alte instituții interne sau internaționale, dar și între serviciul de informații și societate. Din această evaluare simplă rezultă foarte clar că încrederea reprezintă un element cheie cu multiple roluri, inclusiv acela de carburant indispensabil serviciilor de informații. Poate că cea mai sensibilă dintre relațiile care revendică încrederea este aceea între serviciul secret și societatea pe care trebuie să o servească. Pare un enunț vătămător de un paradox, și totuși este ingredientul cel mai de seamă în succesul pe termen lung al unui serviciu de informații și în rolul constructiv al acestuia la nivelul arhitecturii societății. Care este nivelul optim de încredere? Pe ce anume ne bazăm când îl stabilim? De unde începe suspiciunea și când este aceasta legitimă? Sunt chestiuni care trebuie să ne preocupe atât la nivelul instituției, cât și la nivelul societății civile pe care o servim. De altfel, suspiciunea, uneori prea des clamată, prea des manifestă, prea des invocată, consider că trebuie să aibă un rol important, dar tranzitoriu, reprezentând doar impulsul care propulsează un serviciu de informații către soluțiile de reclădire sau sporire a încrederii.

Încrederea publică a devenit o miză tot mai importantă pentru serviciile de intelligence, ca și în cazul altor organizații publice sau private. Acestea trebuie să se asigure că munca lor este suficient de bine înțeleasă. Și, chiar dacă activitatea efectivă trebuie să rămână secretă, devine tot mai clară responsabilitatea de a informa publicul despre riscurile și amenințările cu care se confruntă, precum și cu privire la modalitatea strict legală în care o fac. Punctul de plecare poate fi diferit, adaptat de la caz la caz, în funcție și de cultura de securitate (în Marea Britanie, de exemplu, percepția și aprecierea publică a acestei meserii pentru gentlemani susține și promovează efectiv activitatea de intelligence), dar obiectivul profesional este mereu același: consolidarea încrederii și a credibilității.

Încrederea reciprocă este un ingredient esențial pentru **schimbul de informații cu partenerii instituționali**, fie ei interni sau internaționali. Fiecare din părți are așteptarea legitimă ca cealaltă să nu folosească schimbul de informații pentru câștiguri neloiiale de moment. Același principiu kantian al reciprocității tradus, de data aceasta, la nivel profesional. În astfel de cazuri, abuzul de încredere afectează nu doar reputația părții defectoare, ci chiar accesul efectiv la multiple aranjamente de cooperare. Un serviciu, o instituție sau chiar un stat, odată stigmatizat pentru încălcarea regulilor de schimb sau valorificare a informațiilor, cu greu va mai reuși să își găsească parteneri de cooperare. În lumea contemporană, guvernată de simboluri și aspirația bunei reputații pentru accesul la cercuri de elită,

eticheta abaterii de la etică, altfel spus pierderea încrederii cu care te-au investit ceilalți, echivalează deseori cu destin viitor periferic. Menținerea credibilității strategice, păstrarea încrederii celorlalți sunt mult mai importante decât iluziile unor câștiguri tactice pe termen scurt.

Tot în perimetrul acestui concept se află cheia **relației instituționale dintre serviciu și beneficiarii săi**, indicați prin lege - în acest caz, nivelul încrederii este, dintr-o anumită perspectivă, direct proporțional cu rezultatele activității. Beneficiarii vor fi mai încrezători dacă primesc informații consistente și în timp util, iar Serviciul, la rândul său, va avea mai multă încredere dacă aceștia chiar le valorifică și vor adopta măsurile necesare de prevenire, contracarare sau sancționare.

De asemenea, consolidarea relației **dintre ofițerii unei echipe operative multi-profiluri** (informativ-operativ, tehnic, analiză etc.) ar fi imposibilă fără încredere reciprocă și, ideal, necondiționată. Aceștia își pot atinge obiectivele operaționale numai dacă se susțin consecvent, reciproc, și dacă fiecare din ei își îndeplinește propria secvență operațională, bazându-se fără rezerve pe ceilalți membri ai echipei. De altfel, aceeași încredere este și **liantul dintre șef și subordonat**. Este o condiție esențială ca, dincolo de ierarhia militară și dincolo de rigoarea acesteia, raportul de subordonare să fie cimentat de încredere și bunăcredință. În ambele sensuri, și în sus și în jos.

Adevărata piatră de temelie, izvorul succesului în intimitatea activității de intelligence rămâne, totuși, **relația dintre ofițerii de informații și agenții/informatorii lor** (dimensiunea HUMINT). Indiferent de motivația pentru care aceștia din urmă cooperează cu reprezentanții serviciilor de informații și având în vedere complexitatea mediilor investigate, nu de puține ori chiar pericolozitatea lor și specificul acestei relaționări, încrederea reprezintă un catalizator vital pentru succesul acestei relații.

Concluzionând, **miza încrederii este foarte relevantă pentru lumea intelligence** pentru că, în fond, credibilitatea este corolarul dorinței de a ști. Astfel, încrederea joacă multiple roluri în acest context, atât de forță motrice indispensabilă funcționării serviciilor de informații, cât și de rezultat al activității efective a acestora.

Prin urmare, este perfect legitimă preocuparea cu privire la aceste **problematici**: care este nivelul optim de încredere? cum îl putem obține? ce resurse îi putem dedica? pe ce criterii ne putem baza în acordarea încrederii? de unde începe suspiciunea? Sunt întrebări cu teme profesionale, pe ale căror răspunsuri ne putem

configura obiective instituționale viitoare. Și ne putem ajusta conduita profesională în raport cu celelalte instituții, cu indivizi și cu societatea, în măsura în care aceștia înțeleg nevoia de ambivalență a acestui concept. Cercetarea academică în aceasta privință, pe care o încurajez, ne-ar putea oferi o serie de răspunsuri utile și încurajatoare.

Cazul SRI

În urmă cu un an, prezentam o pledoarie pentru indicatorul „încredere”, pledoarie ale cărei idei centrale vizau dimensiunea publică, pe cea partenerială, precum și pe cea internă. Cu reculul pe care îl permite trecerea timpului, constat, bazat pe cercetare științifică și parametrii măsurabili ai credibilității instituționale, nu doar că **SRI este mai bine poziționat** pe fiecare dimensiune în parte, ci că își poate permite chiar o schimbare de perspectivă și o creștere a nivelului de ambiție. Studiile realizate indică faptul ca înregistrăm o mai mare încredere în capacitatea SRI de a asigura starea de securitate, atât din partea **publicului larg**, cât și din cea a **Parlamentului** și a **decidenților**. Și, mai ales, observăm încrederea acestora în faptul că SRI face acest lucru respectând cadrul legal și utilizându-și corect capacitățile de acțiune în acord cu valorile democratice și principiile de drept intern și internațional. Instituția se bucură de creșterea constantă a încrederii în rândul publicului, așa cum o măsoară sondajele specializate (în jurul a 50%), precum și de aprecieri, din ce în ce mai pozitive, de la beneficiarii/partenerii săi, cu privire la activitatea desfășurată și rezultatele obținute.

Inevitabil, o mare **parte a activității SRI are caracter secret**, acest lucru fiind necesar - dincolo de protecția mijloacelor și metodelor folosite pentru a proteja viața, integritatea și capacitatea de acțiune a celor pe care ne bazăm în derularea proiectelor de securitate. Riscurile și amenințările cu care ne confruntăm se manifestă cel mai adesea în secret, rareori ajungând pe agenda publică sau doar secvențial, în forme diminuate.

Este cazul amenințării teroriste la adresa României, care tinde să devină mai directă, mai explicită, cu indivizi sau grupări care caută să își asigure puncte de sprijin, trecând la etapa studierii unor obiective-țintă. Este și cazul atacurilor cibernetice asupra unor sisteme informatice de interes național, fie acestea ale unor instituții publice sau private, infrastructuri publice sau “simple” furturi de date personale; aceleași mijloace digitale ce aduc speranță și oportunități pentru simpli cetățeni și guverne laolaltă, îi înarmează pe interlopi și teroriști cu noi mijloace de organizare și atac. Asemenea celor de mai sus este și problema criminalității organizate interne sau transfrontaliere ori perpetuu sensibilă chestiune a activităților informative ilegale, fie cele clasice de spionaj

sau cele mai prozaice ale unor “detectivi” care operează în afara legii. Nu ignorăm, ba din contră, nici afectarea mecanismelor decizionale în stat, realizată prin corupție la nivel înalt, în scopul facilitării accesului la fonduri / beneficii, cu prejudicierea interesului public, nici manifestările asociate extremismului, în special a celor dispuse la acțiuni radicale, în contextul sau chiar în scopul escaladării unor tensiuni sociale sau etnice. În fine, participarea României la comunitatea euroatlantică de securitate și angajamentele internaționale asumate au, și ele, implicații operaționale profunde, de la schimbul de informații sau implementarea de sancțiuni, până la derularea unor proiecte de securitate împotriva unor amenințări comune.

Toate aceste aspecte - fiecare dintre ele fiind vast, complex, complicat - trebuie tratate prin mijloace discrete specifice activității de intelligence, iar **SRI, potrivit obligațiilor legale, trebuie să-și dezvolte capacitatea** de a le monitoriza evoluția și de a contribui, din timp, la prevenirea sau contracararea lor. Este suficientă o evaluare rapidă a comunicatelor Serviciului din ultimele luni pentru a avea o imagine de ansamblu a numărului și importanței succeselor obținute. La această concluzie ar trebui să se adauge certitudinea (fie și prezumată) că succesele operaționale pe care SRI le-a comunicat reprezintă doar o mică parte a activităților de intelligence, cea care a putut fi făcută publică. Astfel este ușor de presupus că și rezultatele obținute pe zona de competență instituțională reprezintă o dimensiune a încrederii publice.

Cât despre cealaltă parte, este evident că **natura secretă a activității creează și obligații simetrice** pe latura controlului și supravegherii democratice. Ține de **responsabilitatea Serviciului în fața societății și a instituțiilor** special abilitate în acest sens (CSAT, Parlament, Curtea de Conturi) și stă la **baza indispensabilă a încrederii publice**, pe care conducerea SRI a căutat constant să o întărească.

Procedural mai întâi. Ca membru în structura de conducere strategică a SRI, văd în fiecare zi proiecte de securitate, cu activități programate, axate pe riscurile asumate/identificate și care descriu potențialele beneficii operaționale în sensul prevenirii contracarării unor vulnerabilități și amenințări la adresa securității naționale. Consider că este important de menționat că, deși toate includ avize detaliate de legalitate, precum și observații și propuneri formulate pe fluxul ierarhic de aprobare, aprobarea finală nu este nici ușoară, nici garantată. Spun aceasta deoarece deciziile complicate/delicate, presupun de cele mai multe ori evaluări serioase ale riscurilor, inclusiv cu privire la impactul asupra partenerilor interni sau externi ai Serviciului și, nu în ultimul rând, de ordin etic. Atât la

nivelul conducerii, cât și la nivelul operațional, există preocuparea de a acționa în permanență în mod responsabil, profesionist/eficient și, nu în ultimul rând, etic, atât din perspectiva legii, cât și a valorilor democratice. În plus, în situațiile în care vreun ofițer se abate de la aceste exigențe sau abuzează de încrederea instituției, au fost și vor fi adoptate măsurile de rigoare în plan disciplinar sau mergând chiar până la susținerea cercetărilor efectuate de organele în drept. În interiorul Serviciului este aplicată o politică de securitate bazată pe principiul toleranței zero față de abaterile de la normele de drept și valorile democratice. Raritatea incidentelor a demonstrat nu doar succesul acestei politici, ci și existența unei culturi instituționale moderne, lipsită de tare comportamentale neconforme cu statul de drept.

Uman și profesional mai apoi. Ofițerii de informații joacă un rol important în asigurarea securității naționale. Iar ofițerii SRI se bucură de recunoaștere, inclusiv în comunitatea serviciilor euroatlantice, pentru activitatea desfășurată și rezultatele obținute. Aceștia conferă substanță, consolidează în permanență, prin munca lor, parteneriatele noastre cele mai importante. La nivelul Serviciului, există o preocupare permanentă pentru a valorifica mai eficient resursele (în primul rând cele umane) și capacitățile acestora în proiecte relevante prin forme/modalități inteligente („smart approaches”) pentru a apăra și promova interesele de securitate națională a României. Pentru o Românie pe care ne-o dorim cu toții, care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare (Strategia Națională de Apărare); pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură, mai prosperă (Strategia de Securitate Națională a României); pentru o Europă sigură într-o lume mai bună (Strategia de Securitate a UE); „smart defense” și angajament activ pentru o apărare modernă (Noul Concept Strategic al NATO). În condițiile unor **garanții de control și responsabilitate** adecvate, serviciile de informații în general reprezintă un **autentic bun public**. Ele aduc împreună abilitățile ofițerilor, tehnologia modernă și parteneriatele de încredere care permit abordarea mai coerentă chiar și a celor mai variate și imprevizibile provocări de securitate. Rolul serviciilor de informații este fundamental în menținerea securității naționale, ca și în promovarea oportunităților și relațiilor internaționale bazate pe încredere reciprocă. Corect gestionată și coordonată cu viziune, cu responsabilitate, activitatea de intelligence salvează vieți (civili, militari, diplomați), protejează economia și potențează condițiile bunei funcționari a acesteia, destructurează rețele de crimă organizată și contribuie la susținerea capacității de acțiune a statului, în interior sau în afară. Toate aceste eforturi impun **aprecieri și mulțumiri**. În fiecare zi primesc dovezi de bunăcredință și profesionalism ale ofițerilor SRI. Lucrez direct cu mulți dintre aceștia și știu că valorile lor sunt

printre cele mai solide și consistente. Ceea ce este cu atât mai demn de apreciat, de admirat, de valorizat, cu cât aceștia rareori primesc recunoștința cuvenită pentru contribuția lor directă la siguranța națională a României. În plus, ofițerii SRI rămân mereu neutri, imparțiali, echidistanți. Ei trebuie să rămână loiali valorilor democratice și de securitate ale României, să nu se transforme niciodată în “servanți” ai altor interese. Este nevoie, pe lângă profesionalism, de caracter foarte puternic, de verticalitate solidă, de forță morală robustă pentru a lucra în acest domeniu cu numeroase limitări unde pericolele, dar și reușitele rămân în anonimat, pentru că ei, ofițerii, nu se pot nici măcar apăra de acuze sau critici ale publicului care știe atât de puțin, de fapt, despre ei și despre importanța muncii lor.

Fie și doar o echipă mică cu astfel de oameni bravi și loiali, cu oameni demni pe care îi animă angajamentul și loialitatea, cu oameni străluciți în muncă dar care nu pot străluci niciodată public, este o echipă valoroasă, de elită. Și e motiv de mândrie. SRI are un corp profesional extins, cu astfel de membri. Sunt mândru să mă aflu alături de ei, sunt norocos să lucrez cu astfel de oameni.

Concluzii

Cu un profil instituțional astfel conturat, cu astfel de performanțe profesionale, cu astfel de oameni și valori, SRI își asumă o schimbare de perspectivă și a nivelului de ambiție: alegem să ne bazăm pe încredere și să ne așteptăm să o consolidăm pe cea dobândită. Instituția modernă, dinamică și mai transparentă care este SRI astăzi a depășit vechile complexe, s-a distanțat nu numai de facto, ci și în percepția concretă a celorlalți, de moștenirea fostei Securități, s-a distanțat de orice asemănare cu profilul ideologizat al acesteia, a depășit postura de urmaș culpabil, s-a înălțat de la nivelul jos al discursului defensiv și a pășit într-o realitate conformă cu timpurile și cu interesele strategice ale României.

SRI s-a aliniat decis la logica firească a activității de intelligence, secretă în privința mijloacelor, transparentă însă în ceea ce privește scopurile. Ne-am conturat și asumat identitatea instituțională și prezența în spațiul public - onest, în armonie cu ceea ce suntem și cu misiunea pe care trebuie să o realizăm. Ne-am consolidat relația profesională cu beneficiarii noștri legali și ne preocupăm zilnic să obținem, împreună, rezultate din ce în ce mai bune, din ce în ce mai substanțiale. Oferim suport activ, nepărtinitor, în acord cu legea și responsabilitățile noastre. Ne concentrăm în continuare eforturile către dezvoltarea unei culturi democratice de securitate, la nivelul societății. În beneficiul acesteia și al nostru, al tuturor. Și avem încredere că obținem încrederea celorlalți în reușita comună.■

| Cristina Posaștiuc

Dacă, din perspectiva activității sau a structurilor, istoria intelligence-ului este milenară, ca demers științific de cunoaștere rămâne un domeniu fragil și eclectic.

În raporturile dintre intelligence și epistemologie, la peste o jumătate de secol de la debutul abordărilor științifice în materie - momentul originar fiind considerat 1949, anul apariției lucrării de referință Strategic Intelligence for American World Policy, de Sherman Kent -, progresele înregistrate sunt relative.

Aspirațiile intelligence-ului de a-și fundamenta științific produsele ce sprijină procesul decizional sunt legitime, dar nu a fost depășită încă faza de căutare a unei identități proprii.

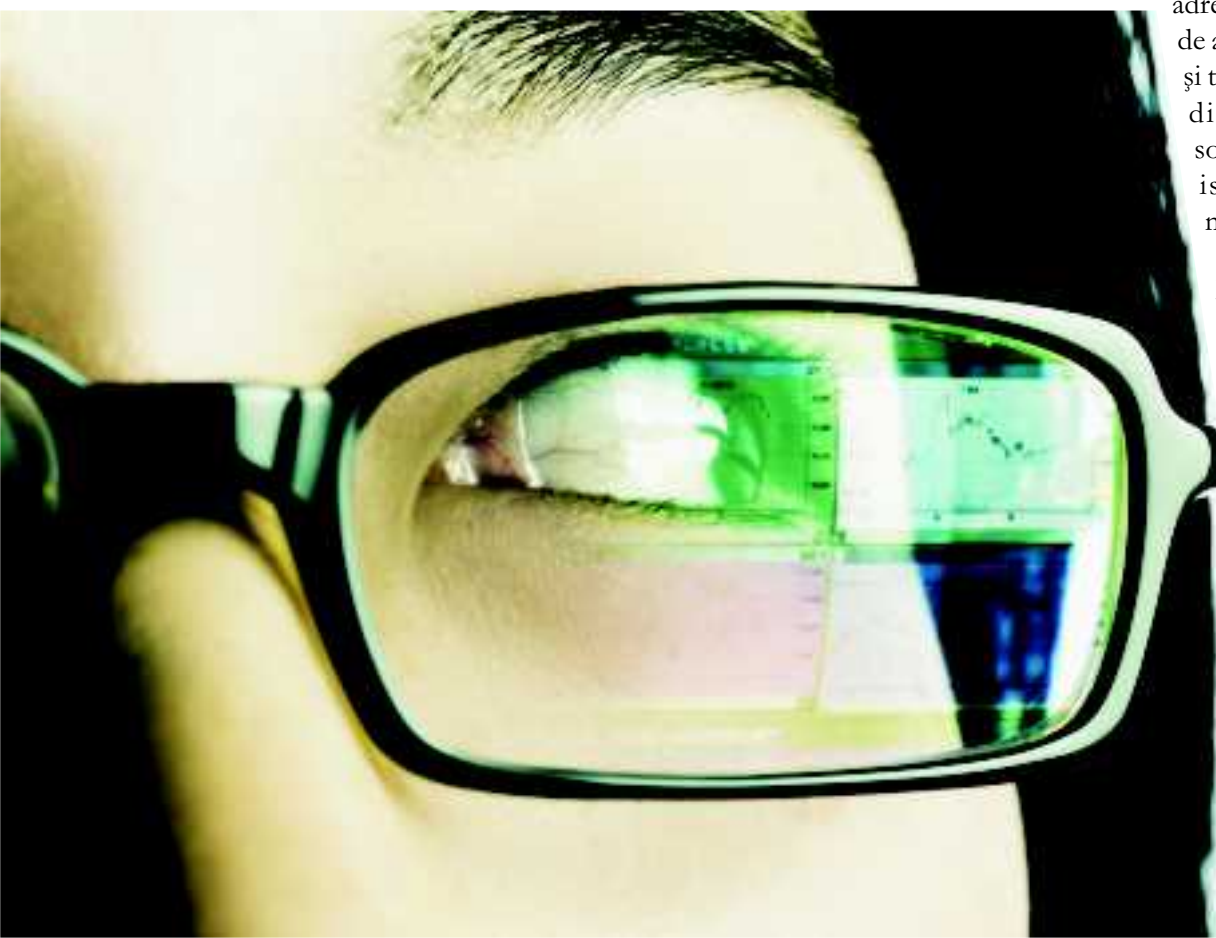
Neexistând o teorie a intelligence-ului, tatonările nefiind confirmate de realitate, singura certitudine pe care o avem rămâne consacrarea unui set de principii care ne conduc spre explicații - adevărate sau nu.

Este imperios necesară o bază teoretică pentru a face posibilă înțelegerea ariilor cheie de cercetare, modelarea științifică este vitală în activitatea curentă, dar analiștii se confruntă cu mari dificultăți în gestionarea incertitudinii, în absența unor instrumente tehnologice sau metodologice eficiente.

Răspunsul pe care l-a găsit intelligence-ul, până la îndeplinirea dezideratului de a avea propriul suport științific de gestionare a riscurilor și vulnerabilităților la

adresa securității, a fost de a împrumuta metode și tehnici din sfera unor discipline precum sociologia, psihologia, istoria, economia, matematica.

Mai mult decât atât, în noile abordări privind evaluarea riscurilor și a schimbărilor sociale sau prognozele pe termen lung, activitatea analistului se apropie de cea a cercetătorului din mediul academic, prin prisma încadrării teoretice a demersului explicativ și predictiv.

Această soluție are limitele ei, parte dintre ele generate de ritmul schimbării în societatea contemporană, unul dintre pionierii studiului noilor modele în intelligence remarcând că lumea din jurul nostru se schimbă mai rapid decât oricând în istoria de 10 milioane de ani a speciei umane.

În pofida dificultăților enunțate, intelligence-ul actual își consolidează, treptat, statutul de furnizor de cunoaștere fundamentată științific, abordând demersurile de tipul problem solving, prin enunțarea explicită a ipotezelor, testarea acestora și reevaluarea lor continuă, precum și dezvoltând un proces elaborat de explicare și argumentare.

Utilizarea metodelor și tehnicilor din științele sociale - și nu numai - a adus, în organizațiile de intelligence, și alte beneficii specifice mediilor academice, cum ar fi accentul pe gândirea critică, pe mecanisme de evitare a erorilor în procesele cognitive, pe circulația ideilor în comunitățile de experți.

Astăzi, o importantă calitate a intelligence-ului reprezintă transdisciplinaritatea, iar imposibilitatea aparatului științific devine absolut firesc, deoarece avem în vedere că însăși apariția științelor sociale se datorează împrumuturilor metodelor de cercetare din științele pozitive.

În fond, „toate disciplinele trebuie să pornească de undeva”, iar dezvoltarea lor este un puzzle din varii domenii. Nicio disciplină nu reprezintă un cerc închis în ceea ce privește oportunitatea preluării și adaptării, în contextul adecvat, a unor metode sau instrumente de cunoaștere utilizate frecvent în alte domenii.

Seria de articole pe care o lansăm odată cu acest număr al revistei se dorește a fi un argument în favoarea dezvoltării dimensiunii științifice a analizei de intelligence, în special pe latura sa cea mai sensibilă - forecast.▮

Bibliografie

-Phythian, Mark, „Intelligence Theory and Theories of International Relations”, în *Intelligence Theory Key Questions and Debates, Studies in Intelligence Series*, 2009.

-Canton, Belinda, „The Active Management of Uncertainty”, în *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, vol. 21(3), 2008.

-Dedijer, Stevan, *Development & Intelligence 2003 - 2053*, 2003.

-Agrell, Wilhelm, cercetător în domeniul militar și intelligence la „Peace Research Institute”, din cadrul Universității din Lund, Suedia, conferința-Understanding and Teaching Intelligence Analysis: A Discipline for the 21st Century, Sherman Kent Center, 2002.

Research

Motto:
"Everything is interconnected", biological and social existence,
economy and religion have common links
(Barabasi, 2003).

I Adelina Andrei

Analiza rețelelor sociale. Precizări conceptuale

Rețeaua socială este o reprezentare a relațiilor dintre indivizii care o compun și indică modul în care aceștia sunt conectați - prin variate grade de familiaritate socială - începând de la simple cunoștințe și până la legături familiale puternice. În teoria rețelelor sociale, relațiile sunt prezentate în termeni de „legături”, indivizii (actorii) fiind reprezentați de către „noduri” (pot fi persoane, organizații sau state).

Printre cei mai utilizați indicatori în analiza rețelelor se regăsesc: dimensiunea rețelei, densitatea rețelei, gradul de conectivitate, accesibilitatea (timpul necesar unui nod pentru a ajunge la altul), distanța dintre actori și ponderea legăturilor reciproce.

Prelucrarea datelor necesare analizei se poate realiza prin intermediul matricilor, graficelor (sociogramelor) - metode matematice de reprezentare a datelor analizate.

Numărul și tipul de legături pe care le pot stabili actorii depind de resursele și capacitățile cognitive limitate de care aceștia dispun. „Gradul” - măsurătoarea care reprezintă numărul de legături directe ale unui nod - este unul dintre principalele elemente care oferă informații privind fiecare nod din rețea, iar legătura dintre noduri prezintă structura rețelei ca sistem.

Rețelele sociale și riscurile în planul securității naționale

În societatea contemporană, rețelele teroriste și de criminalitate organizată reprezintă o amenințare omniprezentă la adresa siguranței și securității statelor, iar combaterea acestora reprezintă o prioritate pentru organizațiile internaționale de profil și serviciile de informații. Dispunând doar de metode tradiționale de analiză, este dificil de intuit evoluția unei astfel de rețele,

însă este semnalat un trend ascendent al amenințărilor asimetrice. În acest sens, Valdis E. Krebs, autorul studiului asupra atacurilor teroriste de la 9 septembrie 2001, "Uncloaking Terrorist Networks", a analizat coeficientul de centralitate (prin stabilirea numărului de legături directe ale unui nod) în cadrul rețelei teroriste Al-Qaeda, având ca scop descoperirea modelelor de rețea care ar putea dezvălui metodele de acțiune preferate de organizația teroristă. Potrivit autorului, dacă se cunosc modelele de organizare pe care rețeaua le preferă, se poate intui modul de acționare pentru destructurarea acesteia.

De asemenea, Malcolm Sparrow (1991) descrie trei tipologii de probleme întâlnite în analiza de rețea criminală:

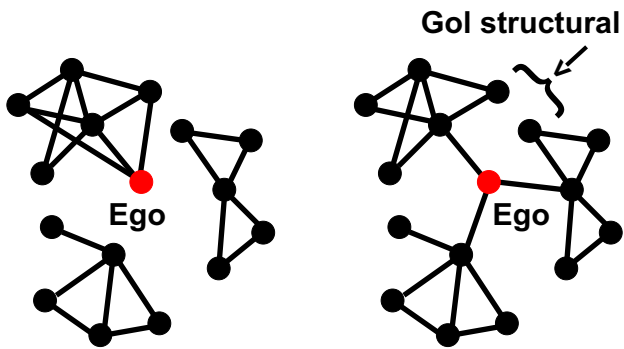
Incompletul - lipsa vizibilității anumitor noduri sau legături, care îngreunează activitatea anchetatorilor;

Incertitudinea - decizia referitoare la identificarea rolurilor semnificative în studiul analizei rețelei criminale;

Dinamica - permanenta schimbare a rețelelor, lucru care îngreunează monitorizarea și analiza rețelei.

Influența golurilor structurale în cadrul rețelei sociale

În analiza rețelei sociale, de interes sunt relațiile stabilite între actorii care o compun. În cele mai multe cazuri însă, între membrii unei rețele nu sunt stabilite toate legăturile posibile teoretic, astfel că se formează așa-numitele „goluri (găuri) structurale” - reprezintă lipsa unei legături între două noduri ale unei rețele. Conceptul de gol structural („structural hole”) a fost dezvoltat de către sociologul american și totodată cercetător în domeniul rețelelor sociale, Ronald Burt.

Golurile structurale indică aspecte importante legate și de modul în care actorii sunt grupați în vecinătăți. Atunci când există un gol structural între un actor A și un actor B, nu se pot operaționaliza schimburi între cei doi deoarece aceștia fie nu sunt conștienți unul de celălalt, fie există costuri mari de tranzacționare între ei. Astfel, un alt actor C care are o legătură și cu actorul A, dar și cu actorul B, are avantajul de a influența schimburile sau de alege între cei doi.

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de gol structural, este necesară și înțelegerea conceptului de „**tertius gaudens**”. **Tertius gaudens** reprezintă persoana care obține avantaje în urma dezbinării altor doi actori și se definește ca „cel de-al treilea care câștigă” (George Simmel, 1923). O persoană care are de a face cu un gol structural deține controlul prin aceea că are puterea de a negocia relația dintre doi actori divizați de gol. Puterea golurilor structurale este dată de către oportunitatea de a controla și negocia relația dintre cei doi actori care dispun de informații valoroase și indică în același timp relevanța teoriei asupra rețelelor de pe Internet.

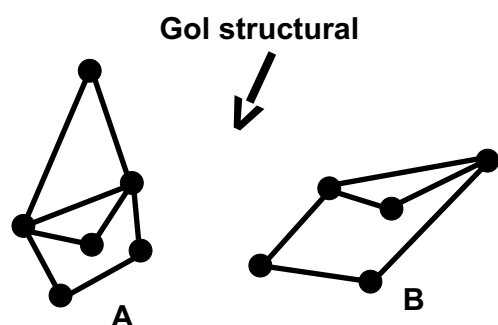
Site-ul de comercializare „E-Bay”, prin numărul mare de goluri structurale stabilite între milioanele de cumpărători și vânzători reprezintă un exemplu de utilizare antreprenorială a acestora.

Ronald Burt a lansat „Teoria golurilor structurale” (1992), care reprezintă o extindere importantă a teoriei rețelelor sociale, prin care explică „cum se desfășoară competiția când actorii au stabilit relații cu alții” și susține faptul că un actor poate obține două tipuri de beneficii de pe urma golurilor structurale din rețele: de informare și de control.

Beneficiile informării - analiza beneficiilor pornește de la presupunerea că actorii care au acces la informații diverse le pot valorifica mai bine. Actorii cu relații puternice sunt cei care cunosc primii informațiile importante. Potrivit lui Burt, actorii care administrează golurile structurale dintr-o rețea și care se bucură de rate mai mari de rentabilitate a investițiilor lor sunt aceia care cunosc mai bine contextul și obțin mai multe oportunități profitabile. Golurile structurale din cadrul rețelelor sociale determină beneficii informaționale pentru actorii din interiorul și exteriorul rețelei, deoarece aduc un aport nou de informații, necunoscute de către una dintre părți. Indivizii conectați sunt mai informați, dar și mai supuși influențelor celor din jurul lor.

Beneficiile controlului - ilustrează avantajele de a fi un actor-cheie în cadrul unei rețele bine conectate. Actorii centrali bine conectați la diverse grupuri mutual neconectate beneficiază de mai multe ocazii de negociere față de cei periferici, astfel că pot controla în cadrul rețelei cele mai multe din fluxurile informaționale.

Particular, în cadrul unor platforme de socializare precum „Facebook” sau „My Space”, este mai importantă diversitatea oamenilor din rețeaua respectivă, în defavoarea numărului mare de prieteni din rețea. Persoanele cu care sunt stabilite legături slabe (cele formate între membri care nu fac parte din același grup, având preocupări și interese diferite) pot oferi mai multe beneficii decât oferă legăturile puternice (se stabilesc între membrii din același grup, având interese similare și determinând un nivel de coeziune ridicat al grupului), deoarece majoritatea dintre cei apropiați cunosc sau sunt legați de lucruri similare (de altfel principalul element care i-a adus împreună).

De asemenea, actorii care administrează goluri structurale dețin un rol esențial în crearea și dezvoltarea capitalului social în rețele. Creșterea numărului golurilor structurale din rețeaua personală a unui „nod central principal” (de exemplu managerul unei organizații), alături de diversitatea rețelei organizaționale din care acesta face parte, influențează în mod pozitiv capacitatea de adaptare strategică a organizației.

Cercetările lui Ronald Burt s-au îndreptat și către mediul de afaceri colaborativ. Pornind de la întrebarea „De unde provin ideile bune?”, Burt a arătat că de cele mai multe ori, cheia inovării constă în recunoașterea oportunității de a reutiliza o idee preluată de la un grup și nu neapărat în crearea ideilor bune.

Domeniul vânzărilor și al ingineriei reprezintă un exemplu uzual de două grupuri ai căror membri interacționează mai repede și mai productiv cu actori din afara rețelei decât cu cei din grup (Burt, 2004). Ilustrativ în acest sens este studiul efectuat de către sociolog în cadrul „Raytheon” - companie de electronice din SUA, unde a cerut managerilor de acolo să scrie câteva idei vizând îmbunătățirea managementului lanțului de aprovizionare. Rezultatele studiului au arătat că cele mai bune propuneri au venit de la managerii care au discutat ideile în afara grupului lor de lucru, adică cu cei de care nu erau legați direct.

Totodată, prin prisma teoriei golurilor structurale a lui Burt, poate fi stabilit și **nivelul individual de performanță** al actorilor. Astfel că, a fi în legătură cu actori care nu sunt conectați între ei asigură un aport de noi informații, lucru ce reprezintă un atu important pentru aceștia. Avantajul competitiv este un element de acces către golurile structurale. Nodurile care pot asigura legături între grupuri distincte din cadrul unei rețele au un rol mai important pentru comunicarea în rețea, față de indivizii cu multiple legături, dar doar din interiorul unui singur grup.

Aspectele ilustrate de către Ronald Burt au aplicabilitate în activitatea de intelligence, unde golurile structurale pot reprezenta reale puncte de sprijin pentru ofițerii din palierul operativ, prin aportul de informații pe care îl pot aduce, necesar pentru monitorizarea și destructurarea rețelelor teroriste sau de criminalitate organizată.

În concluzie, dezvoltarea unei rețele conduce la o densitate mai mică a acesteia, implicit la apariția mai multor goluri structurale. Ținând cont de motivația și modalitatea pentru care se distribuie, golurile structurale pot reprezenta, atât în sens matematic cât și sociologic, o sursă de inegalitate între nodurile din rețea, sens în care este necesară valorificarea beneficiilor pe care acestea le exercită întregii rețele. ▮

Bibliografie

- Borgatti, Stephen, 2006, Identifying sets of key players in a network in Computational, Mathematical and Organizational Theory, pp. 21-34, available (01.01.2013) at: <http://www.steveborgatti.com/papers/cmotkeyplayer.pdf>
- Burt, Ronald, 1995, Structural Holes: The Social Structure of Competition. Harvard University Press, disponibil (01.01.2013) la: <http://tinyurl.com/cl9uh97>
- Burt, Ronald, 2004, Structural Holes and good Ideas. American Journal of Sociology, Vol. 110, Nr. 2, pp. 349-39, The University of Chicago Press, disponibil (01.01.2013) la: <http://www.econ.upf.edu/docs/seminars/burt.pdf>
- Dickson, Allen, 2006, Introduction to Graph Theory (Social Network Analysis Course Utah University), disponibil (01.01.2013) la: www.math.utah.edu/mathcircle/notes/MC_Graph_Theory.pdf
- Granovetter, Mark, 1973. The strength of weak ties, American Journal of Sociology, vol. 78, pp. 1360-1380, disponibil (01.01.2013) la: <http://sociology.stanford.edu/people/mgranovetter/documents/granstrengthweakties.pdf>
- Krebs, Valdis, 2002, Mapping Networks of Terrorist Cells, disponibil (01.01.2013) la: <http://tinyurl.com/d4wr4oe>
- Mitruțiu, Mircea, 2005, Analiza rețelelor sociale, Timișoara, disponibil (01.01.2013) la: http://www.banatbusiness.ro/_files/edit_texte/fisiere/Analiza_retelor_sociale.pdf

Sintagma datelor interconectate în contextul intelligence-ului modern

| Alina Mîlcomete

Provocări ale societății moderne

Dacă, pe de o parte, caracterul autonom al tehnologiei situează individul într-un context în care acesta deține un rol „reținut, rezervat”, pe de altă parte, acesta poate fi catalogat drept „un nou mediu și mod de viață”.

Alături de teorii conform cărora tehnologiile sunt instrumente sau unelte disponibile scopurilor utilizatorilor, care beneficiază de un caracter neutru, poate fi menționată „teoria critică a tehnologiei”, ce plasează procesul tehnologic între „resemnare și utopie” și analizează noi forme de dezvoltare asociate societății moderne, supuse unor noi provocări. În ultimii 3 ani, furnizorii de date (*data providers*) au facilitat crearea unui spațiu global de informații ce poate fi supus unor „bilioane” de interpretări: web-ul datelor.

Tim Berners Lee a introdus sintagma de date interconectate, definind-o ca „set de bune practici” care facilitează publicarea și conectarea datelor structurate în mediul virtual. Astfel, link-urile hypertext permit utilizatorilor să parcurgă acest spațiu prin folosirea browserelor web, în timp ce motoarele de căutare ajută la indexarea documentelor și analizarea structurii legăturilor dintre acestea, pentru a atribui relevanță căutărilor realizate de utilizatori.

Date versus documente

Evoluția mediului virtual din ultima perioadă a permis creionarea unui spațiu în care, atât documentele, cât și datele, au devenit interconectate. Adoptarea unui set de bune practici în ceea ce privește datele interconectate a condus la ramificarea obținerii unor conexiuni din domenii precum televiziune, programe radio, droguri, comunități online, cărți etc. Potrivit lui Tim Berners-Lee, este necesară diferențierea între date și documente: dacă „documentele pot fi mai mult sau mai puțin citite”

INTELLIGENCE

și se pot crea link-uri dinspre și către acestea, cu datele „putem face tot felul de lucruri cu un computer”. Chiar dacă datele par a fi „rectangulare și plictisitoare”, ele „pun în mișcare o parte importantă din ceea ce se întâmplă în viețile noastre”, deoarece acestea urmează un sinuos proces de colectare și procesare.

Metaforic, acesta este de părere că, pe măsură ce deținem mai multe ce pot fi conectate, acestea devin cu atât mai valoroase. „nu este numai o rădăcină care alimentează o plantă, dar pentru fiecare dintre acele plante, orice reprezintă ea: o prezentare sau o analiză, cineva care caută șabloane conectează toate acele date”.

Primul pas în publicarea unui material în mediul virtual este atribuirea numelui „http:”, ce poate fi utilizat fie pentru documente, fie pentru ceea

ce acestea descriu (persoane, locuri, produse, evenimente). Tim Berners-Lee apreciază că „tot felul de lucruri abstracte dețin, în prezent, nume care încep cu HTTP”.

În al doilea rând, se pot obține date utile în urma extragerii datelor prin folosirea protocolului „http”, care conțin nu doar noțiuni generale despre ceea ce se află în aria de interes, ci relații; într-un mod interesant, „datele sunt relații”. De exemplu, în cazul în care realizăm căutări în mediul virtual despre o persoană, putem parcurge un proces „din aproape în aproape”, în încercarea de a identifica cât mai multe informații despre aceasta. Astfel, ori de câte ori exprimă o relație, atunci, celuilalt lucru cu care este asociat îi este atribuit unul dintre acele nume care încep cu „http”.

Rolul datelor interconectate

Există motoare de căutare generice care utilizează datele interconectate ce permit utilizatorilor să inițieze cercetarea pornind de la o singură sursă de informații și, ulterior, să navigheze, prin intermediul link-urilor, către surse de date asociate acestora. De asemenea, există browsere care indexează datele și generează posibilități de interogare asupra datelor agregate și oferă deschidere către dezvoltarea unor noi aplicații în domeniu. Spre deosebire de Web 2.0, aplicațiile datelor interconectate operează cu un spațiu de date difuz, fapt ce permite identificarea unor răspunsuri complete pe măsura apariției în mediul virtual a unor noi surse.

Conform principiilor datelor interconectate, prin publicarea informațiilor în mediul virtual, este permisă identificarea și utilizarea acestora. De asemenea, o mare parte din studiile dedicate analizei link-urilor din mediul virtual au subliniat importanța îmbunătățirii performanțelor sistemelor de recuperare a informațiilor. În acest sens, informațiile obținute din datele interconectate generate de comunitățile virtuale reprezintă una dintre cele mai bogate resurse de informații, încă neexploatate.

Unul dintre principalele obiective ale datelor

interconectate este reprezentat de utilizarea mediului virtual ca bază globală unică, fapt ce ar putea oferi atât beneficii, însă, totodată, ar putea genera și riscuri. O zonă sensibilă ar putea fi încălcarea spațiului privat în urma integrării datelor din surse distincte. Pentru a preveni acest lucru, este necesar un grad mai mare de

conștientizare și responsabilizare a utilizatorilor cu privire la ce date să ofere și în ce context. De asemenea, colectarea unor date relevante și adecvate constituie o reală provocare pentru schițarea unui tablou de date extrase dintr-un sistem multi-sursă. Apariția susceptibilității în contextul identificării unei informații în mediul virtual nu este pe deplin justificată. Astfel, se poate aprecia că unul dintre beneficiile-cheie din perspectiva utilizatorului este obținerea de date din surse eterogene, care nu sunt explicit selectate.

În timp ce browserele hypertext oferă mecanisme de navigare de tipul „forwards”/ „backwards” în cadrul unui spațiu în care sunt stocate documente, similar, navigarea cu ajutorul unui browser dedicat identificării datelor interconectate ar trebui să faciliteze modul de lectură între entități. Acest fapt permite schimbarea centrului de greutate al căutării, în funcție de interesul userului. Practic, acest tip de browsere ar trebui să ofere mecanisme intuitive și eficiente atât pentru adăugare, cât și pentru eliminarea surselor de date într-un context integrat. SIGMA, unul dintre motoarele de căutare ce are la bază serviciul „Sindice” („The Semantic Web Index”), poate fi considerat un bun ghid pentru gestionarea numărului mare de surse ale datelor obținute. „Sindice” este o platformă care colectează datele din mediul virtual conform standardelor existente, oferind posibilitatea navigării și interogării informațiilor care se actualizează, în timp real.

Concluzii

Tehnologia este mai mult decât o sumă de unelte și instrumente, care restructurează societatea modernă independent de intențiile utilizatorilor. Astfel, în procesul de alegere a tehnologiilor, reprezentanții societății moderne „devin ceea ce sunt” prin trasarea opțiunilor viitoare, iar actul de alegere este fixat din punct de vedere „tehnologic”. În mod cert, mediul virtual a adus modificări serioase în privința modului în care diseminăm cunoaștere, prin înlăturarea unor bariere impuse pentru publicarea și accesarea documentelor în spațiul informațional global.■

Bibliografie

- Berners-Lee, Tom, Bizer, Christian, Heath, Tom, „Linked Data The Story So Far”, p. 1-26;
- Vriens, Dirk, „Information and Communication Technology for Competitive Intelligence”, Idea Group Publishing, 2004, p. 57-85,
- Pritchard, Matthew C, Goodman, Michael S., „Intelligence: The Loss of Innocence”, 01.03.2009, in „International Journal of Intelligence and CounterIntelligence”, Routledge, London, p. 1-19
- <http://linkeddata.org/>
- <http://sindice.com>
- <http://www.w3.org/2009/Talks/0204-ted-tbl/img17.png>
- <http://techin5.com/wp-content/uploads/2012/08/dataprocessing.jpg>
- <http://blog.ordnancesurvey.co.uk/wp-content/uploads/2010/10/linked-data.jpg>

www.sri.ro

| Aurelia Lungu

La începutul anilor '90, evoluțiile tot mai dinamice și impredictibile ale mediului de securitate european și internațional au început să ridice specialiștilor serioase dificultăți în elaborarea de noi scenarii pentru fundamentarea deciziilor strategice și stabilirea strategiilor pe termen lung.

Soluția problemei a fost identificată de un număr restrâns de cercetători ai think-tank-ului RAND Corporation, care, independent unul de celălalt, se confruntau cu aceeași perspectivă: lipsa de flexibilitate a instrumentelor calitative tradiționale de analiză strategică în fața replicării peste așteptări a variabilelor de evoluție în domenii din ce în ce mai diverse, de la schimbările climatice la tranziția la economia de piață a statelor din fostul bloc comunist est-european.

În efortul lor de a furniza cele mai adecvate previziuni într-o lume din ce în ce mai puțin predictibilă, Robert Lempert și Steven Popper, sprijiniți de expertul IT Steve Bankes, au pus la punct un cadru teoretic de adoptare a deciziilor axat pe utilizarea sistematică a unui număr mare de prognoze solide privind viitorul, cunoscut ca Robust Decisionmaking/ RDM.

Primele rezultate au fost publicate în 1996, în lucrarea "When We Don't Know the Costs or the Benefits: Adaptive Strategies for Abating Climate Change".

Construcția metodei

Autorii RDM au împrumutat principiile analizei bayesiene - ierarhizarea opțiunilor de decizie în funcție de gradul de incertitudine sau probabilitate pe care le-au adaptat propriei concepții, folosind de mai multe ori parametrii obținuți, pentru a detecta strategiile cele mai robuste, și analizând acele elemente responsabile de apariția incertitudinilor, pentru a identifica vulnerabilitățile.

Pentru aplicarea instrumentelor de analiză cantitativă, metoda se bazează pe un program informatic special conceput, care folosește algoritmi statistici în cercetarea bazelor de date pentru a aduce rezultatele generate pe baza diverselor simulări și a identifica condițiile care conduc la un anumit rezultat.

Prin intermediul metodei, analistul supune la așa-numitele teste de stres strategiile pe care le consideră eficiente/ solide raportat la potențialele evoluții ulterioare, cu scopul de a le verifica aplicabilitatea prin intermediul simulărilor și extrapolării datelor referitoare la posibilele scenarii, în eventualitatea în care strategiile luate în calcul inițial ar eșua. Această metodă de cercetare a sistemelor complexe și nesigure - *exploratory modeling* - are ca rezultat nu doar o combinație de scenarii multiple, ci și identificarea fiecărei strategii în parte ce poate fi aplicată pentru a influența viitorul în direcția dorită.

Caracterul iterativ al RDM rezidă în posibilitatea revizuirii ulterioare a alternativelor inițiale, prin confruntarea cu posibile provocări, proces repetat și în cazul noilor strategii elaborate. În acest mod, factorii decizionali au posibilitatea de a înțelege opțiunile avute la dispoziție pe termen scurt și de a le utiliza pentru a influența viitorul pe termen lung, luând în calcul toate evoluțiile plauzibile care ar putea avea loc, precum și de a-și argumenta acele strategii pe care le consideră optime.

Astfel, în procesul de adoptare a deciziilor și stabilire a strategiilor pe termen lung, principalul impediment surmontat prin aplicarea metodei a fost incertitudinea, întrucât RDM ia în calcul majoritatea necunoscutelor, diverse interpretări și ambiguități, punând la dispoziția instituțiilor decidente informații relevante, consistente sau contradictorii, pentru a sprijini înțelegerea avantajelor oferite de alternativele propuse.

Utilizarea Robust Decisionmaking

Metoda poate fi aplicată cu succes în situații care presupun luarea de decizii în condiții având un grad ridicat de complexitate și incertitudine, referitor la care viitorul poate oferi multiple surprize, sau când părțile implicate nu pot conveni asupra unui model ce trebuie adoptat pentru a corela viitoarele acțiuni cu potențialele rezultate.

În esență, abordarea RDM constă în:

- luarea în considerare a unui număr mare de scenarii, care conțin un set cât mai divers de variante plauzibile despre viitor, bazate pe o paletă largă de informații de diferite tipuri, pentru a furniza un set de provocări care să testeze strategiile alternative pe termen scurt;

- identificarea mai multor strategii imperfecte (de preferat în defavoarea altora foarte bune, dar mai puține la număr), corespunzătoare unui număr mare de scenarii plauzibile și metode diferite de evaluare a oportunităților scenariilor alternative;

- utilizarea strategiilor adaptive pentru a obține prognoze eficiente. Întrucât strategiile evoluează în timp, ca urmare a apariției de noi informații, ele sunt dezvoltate pe termen scurt, putând fi reevaluate în viitor, pentru modelarea scenariilor care vor fi disponibile noilor factori de decizie;

- utilizarea aplicațiilor computerizate pentru exploatarea interactivă a unei multitudini de scenarii posibile. Acestea au rolul de a sprijini eforturile analistului în vederea descoperirii și testării de ipoteze care se dovedesc adevărate pentru o gamă largă de probabilități, rezultatul fiind descoperirea strategiilor adaptive pe termen scurt cele mai capabile să acopere o paletă cât mai extinsă de viitoruri posibile.

În această ultimă etapă, calculatorul ajută la crearea unui ansamblu generos de scenarii posibile, fiecăruia corespunzându-i o singură supoziție privind evoluțiile ulterioare și o unică alegere dintr-o multitudine de strategii alternative care ar putea fi adoptate pentru a influența viitorul.

Teoretic, acest ansamblu va conține suficient de multe variante de scenarii posibile pentru ca, indiferent care va fi viitorul, strategiile adoptate să fie cele mai potrivite. Ulterior, prognozele sunt coroborate cu rezultatele simulărilor computerizate (vizualizarea viitorurilor posibile), care ajută omul să formuleze ipoteze cu privire la cele mai potrivite strategii și pe care calculatorul le va testa sistematic.

Beneficii și limite

Utilizarea calculatorului prezintă două avantaje distincte: corectarea eventualelor erori de raționament ale analiștilor, care pot omite fapte sau aspecte mai puțin agreeate de ei, construind, astfel, o argumentație falsă - ipostază în care mașina permite identificarea și verificarea ipotezelor în raport cu o gamă extrem de largă de posibilități; facilitarea detectării unor strategii flexibile pe termen scurt, care își dovedesc soliditatea în raport cu o paletă largă de scenarii posibile.

Pe de altă parte: dezvoltarea unui sistem viabil pentru lansarea de simulări automate, care vor genera scenarii multiple, necesită investiții importante; scenariile rezultate ocupă un spațiu consistent în memoria calculatorului, iar rularea acestora durează un timp îndelungat, astfel că nu toate aplicațiile sunt recomandate. ▮

Bibliografie

-Stelian Stancu, Decisions under Uncertainty using Bayesian Analysis, în revista „Informatica Economică” nr. 1 (37)/ 2006

-Jayanta K. Ghosh et. al., An Introduction to Bayesian Analysis, Springer, 2006

- Steve Bankes, Exploratory Modeling, www.evolvinglogic.com

-Robert Lempert, Steven Popper, Steve Bankes, Robust Decisionmaking, în "Futures Research Methodology - V3.0. The Millenium Project", 2012

I Raluca Manguirea

Origine și descriere

Deși cunoaște multiple accepțiuni în literatura de specialitate, cel mai adesea, conceptul *wild card* definește un eveniment surprinzător, cu o probabilitate scăzută de a se întâmpla, dar cu efecte și impact neobișnuit de puternice asupra dezvoltării ulterioare a societății.

În pofida controverselor referitoare la durata unui eveniment definit ca *wild card*, cele mai multe opinii converg către desfășurarea rapidă a acestuia, fapt de natură a genera dificultăți sistemelor sociale afectate, care se află în imposibilitatea de a reacționa adecvat.

Conceptul a fost definit pentru prima dată în anul 1992, într-un material elaborat, în comun, de reprezentanți ai „Copenhagen Institute for Futures Studies” (Danemarca), „BIPE Conseil („Bureau de l'insertion professionnelle et de l'emploi”/ Franța)” și „Institute for the Future” (Menlo Park, California).

Prima metodologie referitoare la acest concept a fost dezvoltată de John L. Petersen în anul 1996, în lucrarea *Out of the Blue: How to Anticipate Big Future Surprises*. Ulterior, Angela și Karlheinz Steinmüller au detaliat conceptul în volumul intitulat sugestiv „*Wild Cards*”, publicat în anul 2003.

Cu toate că a dobândit importanță și valențe deosebite la începutul anilor 2000, conceptul nu reprezintă un element de noutate, având conexiuni cu termeni de tipul „surprizelor strategice”, „discontinuităților”, „schimbărilor radicale/ surprinzătoare”, „evenimentelor/ incidentelor critice”, utilizați anterior pentru a desemna o realitate similară.

Clasificare

Studiile realizate în ultimii ani pe marginea conceptului

wild card au relevat preocuparea analiștilor de a grupa aceste evenimente pe anumite categorii, în baza unor criterii bine definite.

Din perspectiva plasării pe axa temporală, majoritatea autorilor discută despre evenimente de tip *wild card* care au avut loc de-a lungul istoriei:

- asasinarea președintelui american John F. Kennedy - 1963;
- prăbușirea bursei de pe Wall Street, cunoscută sub denumirea de „Black Friday” - 1929;
- accidentul nuclear de la Cernobîl - 1986;
- prăbușirea Uniunii Sovietice - 1990;
- atacurile teroriste din 11 Septembrie 2001)

și care s-ar putea petrece în viitor

- extinderea hegemoniei Hong Kong-ului asupra Chinei;
- impactul unui asteroid asupra Pământului etc.

Un alt criteriu de clasificare are în vedere posibilitatea revenirii la starea anterioară producerii evenimentului, situație în care se discută despre *wild card*-uri reversibile, atunci când revenirea la starea originală se produce într-un interval de câteva luni, până la câțiva ani (de exemplu, prăbușirea pieței financiare) și ireversibile, care exclud posibilitatea restabilirii ordinii inițiale (cum ar fi schimbarea axei Pământului).

De asemenea, au fost identificate *wild card*-uri clasificate în funcție de domeniul social afectat de eventuala producere a unor astfel de evenimente: finanțe (o nouă creștere neașteptată a prețului petrolului; ; înlocuirea monedelor naționale de tranzacții electronice, la nivel global), ecologie/ mediu (producerea unui accident nuclear similar celui de la Cernobîl; extinderea fenomenului foametei la nivel global), politică (desființarea ONU), tehnologie (posibilitatea alegerii

sexului fătului; revoluția nano-materialelor), social (creșterea speranței de viață la 100 de ani; prăbușirea civilizațiilor; revoluția spirituală și revenirea la valorile tradiționale ale familiei).

Wild card vs. „schimbare graduală”

Potrivit unora dintre specialiștii care au analizat conceptul, există situații în care un eveniment de tip *wild card* ar putea fi anticipat.

Două dintre exemplele cele mai concludente în acest sens au fost oferite de Edward Cornish (2003), potrivit căruia atât invadarea Uniunii Sovietice de către Germania, în 1941, cât și atacurile teroriste de la 11 Septembrie 2001, prezentate, în literatura de specialitate, drept un etalon de *wild card*, ar fi putut fi anticipate.

În sprijinul teoriei sale, Cornish a menționat existența unor semnale de avertizare, anterior producerii celor două evenimente: atenționarea Uniunii Sovietice, de către Marea Britanie, cu privire la planurile Germaniei; publicarea, în revista „The Futurist”, a două articole, referitoare la posibilitatea comiterii de atacuri sinucigașe asupra unor ținte conexe aviației civile, respectiv la nominalizarea World Trade Center ca potențială țintă a unor atacuri teroriste viitoare.

Teoria lui Cornish a fost confirmată și de alți practicieni, care, evocând rapiditatea cu care se produc, precum și posibilitatea anticipării unora dintre evenimentele caracterizate drept *wild card*, au introdus, în terminologia de specialitate, conceptul de „schimbare graduală”, considerându-l mai adecvat pentru denumirea unor astfel de evenimente.

Scenarii/ strategii

Evaluat din perspectiva analizei strategice, conceptul de *wild card* și-a dovedit utilitatea, urmare a situației sale în centrul scenariilor care iau în calcul evenimente neașteptate, care ar putea avea consecințe dramatice asupra societății.

Pornind de la teoria formulată de Cornish referitoare la posibilitatea anticipării unor evenimente de acest tip, obiectivul unui astfel de scenariu ar putea viza identificarea reacției optime, în eventualitatea producerii unui asemenea eveniment, în vederea limitării efectelor negative.

Succesul acestui demers presupune clarificarea, *ab initio*, a aspectelor referitoare la tipologia evenimentelor cu impact major susceptibile a se produce, modul de pregătire adoptat în acest sens, existența unor eventuale semnale de avertizare înainte de producerea

evenimentului. Realizarea concretă a scenariului se bazează pe un management riguros al informațiilor deținute și pe o abordare etapizată, concretizată în parcurgerea următorilor pași: definirea sarcinilor, stabilirea portofoliului de *wild card*-uri vizate, evaluarea premiselor și a impactului pe care l-ar putea genera, construirea strategiilor menite a minimaliza riscurile, comunicarea strategiei și implementarea măsurilor.

Aplicabilitate

Deși exemplificat, în literatura de profil, prin evenimente cu efecte la scară globală, conceptul are aplicabilitate inclusiv la nivel micro-social, pe anumite segmente de activitate, bine determinate.

Astfel, din perspectiva activității de intelligence, scenariile de tipul *wild card* pot avea utilitate în elaborarea sistemelor de early warning, prin identificarea elementelor care se pot constitui în semnale anticipative ale unui eveniment generator de amenințări la adresa securității naționale.

De asemenea, astfel de scenarii se utilizează, în prezent, la nivelul firmelor de consultanță specializate în elaborarea de studii cu caracter strategic, destinate unor corporații din diverse sectoare ale economiei. Obiectivele acestui demers au în vedere sporirea gradului de flexibilitate a companiilor la eventuale schimbări radicale ale pieței. ▮

Bibliografie

- „The Future as Wild Card”, Karlheinz Steinmüller (2003)
- „Wild Cards - What Makes Them Important?”, Karlheinz Steinmüller (2004)
- „Wild Cards and Trends Interact”, Karlheinz Steinmüller (februarie 2006)
- „Was It a Wild Card or Just Our Blindness to Gradual Change?”, Elina Hiltunen, Finland Futures Research Centre (2006)
- „Thinking Out of the Box: Weak Signals and Wild Cards for European Regions”, Karlheinz Steinmüller (iunie 2006)
- „Science Fiction as a Provider of Guiding Images for Innovation”, Karlheinz Steinmüller (decembrie 2008)
- „Wild Cards in Our Future”, Cynthia G. Wagner (iunie 2009)
- „Future Studies”, H.G. Wells
- <http://www.millennium-project.org/millennium/FRM-V3.html>
- <http://www.futureeye.com/marcus-barber-0>
- http://www.european-futurists.org/wEnglisch/who_we_are/bio_steinmueller.p

| Carmen Sultănescu

Definiție. Concept

Metoda de analiză de trend a impactului (Trend Impact Analysis/ TIA) a fost dezvoltată la sfârșitul anilor '70 ca răspuns la criticile aduse metodelor cantitative de analiză, care erau construite exclusiv pe date istorice și aveau la bază ideea că nu vor exista evenimente viitoare care să schimbe relațiile din trecut și să modifice trendurile.

TIA reprezintă o tehnică de prognoză în care succesiunea în timp este modificată pentru a lua în considerație ipoteze despre cum evenimentele viitoare pot schimba extrapolările (extinderile ipotetice pe baza unui raționament prin analogie), în procesul de utilizare a acesteia fiind creată o bază de date cu evenimente cheie potențiale, probabilitatea și impactul lor.

Cu alte cuvinte, analiza de trend a impactului (Trend Impact Analysis/ TIA) este o metodă de prognoză care permite ca extrapolările de trenduri istorice să fie modificate cu perspectiva unor evenimente viitoare și care analizează consecințele unor evoluții viitoare asupra unui trend viitor.

Această metodă permite unui analist, interesat în găsirea unui anumit trend, să includă și să examineze sistematic efectele unor posibile evenimente viitoare (pot include o arie variată schimbări din domeniul tehnologic, politic, social, economic, valori, etc.) care sunt considerate importante.

Metodologie

Într-o primă variantă, TIA este o tehnică de prognoză, care cuprinde 3 etape:

- este construit un scenariu de bază folosind extrapolarea trendului;
- evenimente viitoare care pot afecta acest scenariu sunt

identificate și evaluate pe baza probabilității de a se întâmpla și potențialul de impact;

-efectul combinat al acestor evenimente este aplicat la scenariul de bază pentru a crea scenarii viitoare.

Într-o altă procedură de utilizare a metodei, se disting două etape:

- este realizat un grafic cu date istorice pentru a calcula trendul viitor, neexistând evenimente viitoare “fără precedent”;

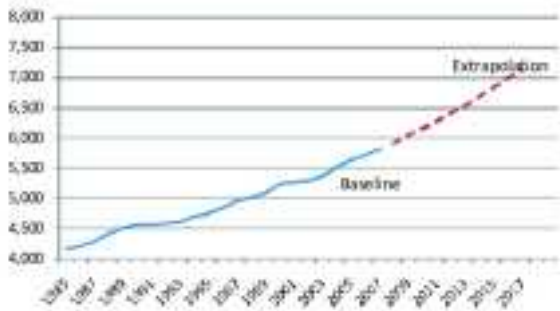
- sunt utilizate opiniile experților pentru a identifica un set de evenimente viitoare care, dacă se vor produce, pot realiza deviații de la extrapolarea datelor istorice.

Pentru fiecare astfel de eveniment, experții apreciază probabilitatea ca acesta să aibe loc ca o funcție a timpului și impactul așteptat în trendul viitor. Un eveniment cu un impact major este de așteptat să schimbe trendul considerabil, într-o direcție pozitivă sau negativă.

Astfel, TIA combină extrapolările “fără surprize” cu opinii despre probabilitățile unor evenimente viitoare selectate.

Global GDP/capita

Grafic 1. Estimarea PIB global/pe cap de locuitor

Ca exemplu, în graficul 1 a fost ilustrată o estimare a PIB global/pe cap de locuitor (bazat pe datele Băncii Mondiale și OECD).

Dar evenimentele viitoare importante, dar neașteptate, pot afecta acest trend. Un asemenea eveniment poate fi apariția unei recesiuni globale, care poate schimba traiectoria trendului.

În acest caz, o extrapolare “fără surprize” ar fi supraestimat viitorul PIB global/pe cap de locuitor.

Selectarea modelului de grafic poate fi dificilă (două tipuri diferite de grafice care fiecare ilustrează în mod corect datele istorice pot produce extrapolări diferite), alegerea predeterminând și prognoza “fără surprize”.

În cazul estimării PIB global/pe cap de locuitor a fost utilizat un polinom de gradul trei.

Pentru cea de-a doua etapă a TIA, judecata de valoare și imaginația sunt cruciale. Programul modifică extrapolarea “fără surprize” pentru a lua în calcul evenimentele viitoare importante fără precedent și neașteptate.

În primul rând, este pregătită o listă cu astfel de evenimente potențiale. Ele trebuie să fie plauzibile și să aibă potențial de impact. Sursa pentru lista de evenimente poate fi cercetarea literară, studiul “Delphi” (metodă participativă de consultare a experților) sau o consultare informală printre experți. Pentru fiecare eveniment sunt făcute mai multe judecăți de valoare. Sunt realizate estimări despre probabilitatea unui eveniment de a se întâmpla ca o funcție în timp. În a doua etapă, este estimat impactul fiecărui eveniment asupra trendului.

Impactul poate fi specificat în mai multe variante:

- perioada de timp de la momentul producerii evenimentului cu impact (Grafic 2) până ce:

1. trendul începe să fie afectat;
2. impactul asupra trendului este mai mare; sau
3. impactul atinge un nivel final sau de echilibru.

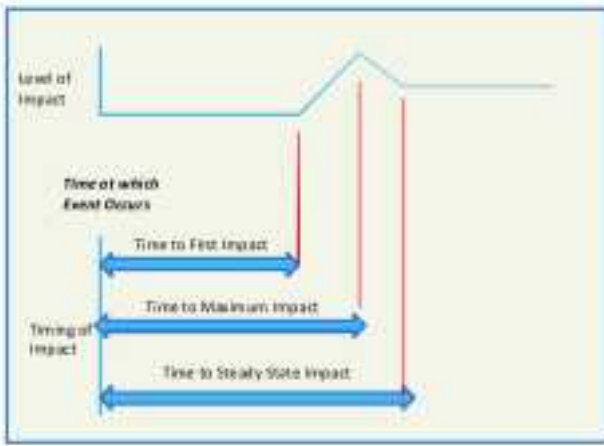
- magnitudine

1. a celui mai mare impact; sau
2. impactului stării de echilibru.

Fiecare dintre cele 3 elemente specifice componentei timp și cele 2 corespunzătoare palierului magnitudinea impactului sunt analizate separat. Spre exemplu, impactul maxim poate fi pozitiv iar impactul stării de echilibru negativ sau impactul stării de echilibru poate fi zero și impactul doar temporar sau impactul maxim poate fi același ca impactul stării de echilibru. Programul computerizat TIA combină impactul și opiniile privind posibilitatea producerii unui eveniment cu rezultatele extrapolării “fără surprize” pentru a produce o extrapolare ajustată/ reglată.

Utilizare

Metoda TIA este utilizată în mod frecvent în domeniul farmaceutic, dar și de către administrația SUA (FBI, Administrația Federală a Aviației, departamentul de energie, departamentul de transporturi).¹¹

Grafic 2. Typical Event Impact Parameters

Puncte tari și puncte slabe ale metodei

Unul dintre cele mai importante atuuri ale metodei TIA rezidă din cerința adresată analistului de a specifica ce evenimente vor putea influența trendul în viitor.

De asemenea, TIA poate fi folosit pentru diversificarea unor scenarii, cărora le sunt “adăugate” evenimente cheie potențiale.

Datorită faptului că TIA furnizează mai multe previziuni (nu ia în calcul o singură ipoteză), incertitudinea este explicită în decizia analitică, TIA potrivindu-se cu tehnicile folosite în analiza de risc.

Cea mai frecventă critică adusă metodei este faptul că lista cu evenimente este aproape sigur incompletă.

În al doilea rând, chiar dacă lista ar fi completă nu se poate stabili acuratețea probabilităților și impactul opiniilor.

Un alt dezavantaj este reprezentat de faptul că listele cu evenimente sunt simple prezumții/ asumptii despre viitor, care pot fi sau nu corecte.

Bibliografie

-Agami, Nedaa Mohamed Ezzat, Ahmed Mohamed Ahmed Omran, Mohamed Mostafa Saleh, și Hisham Emad El-Din El-Shishiny - “An enhanced approach for Trend Impact Analysis” Technological Forecasting and Social Change (2008)

-Amara, Roy - "Views on Futures Research Methodology," Futures, Institute for the Future, (1991)

-Bradfield Ron, George Wright, George Burt, George Cairns, Kees Van Der Heijden - “The Origins and Evolution of Scenario Techniques in Long Range Business Planning” Futures, Volumul 37 (octombrie 2005)

-Coates, Joseph și Jarratt, Jennifer - "The Future: Trends into the Twenty First Century" The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences (iulie 1992)

-Huss, William, R., Edward J. Honton, “Scenario Planning What Style Should You Use?”, Long Range Planning, Volumul 20 (1987)

-Porter, Alan L., Thomas Roper, Thomas Mason, Frederick Rossini și Jerry Banks - Forecasting and Management of Technology, Wiley (1991)

-www.millennium-project.org

-www.businessdictionary.com

-www.jhortscib.com

- www.triz-journal.com

- www.cdfifund.gov

-www.imperialtobaccoscience.com

-www.medialine.de

-www.investopedia.com

- www.emeraldinsight.com

Iuliana Udroi

Ce este scanarea mediului

Nicio metodă de analiză predictivă sau tehnologie și niciun sistem, oricât de avansate ar fi din punct de vedere tehnologic și oricât de multe date ar procesa, nu pot prezice cu exactitate viitorul, dar pot oferi, dacă sunt utilizate eficient, elemente suficiente pentru a produce cunoaștere oportună și a fundamenta o decizie bună. Scanarea orizontului nu face excepție de la această regulă, scopul său declarat fiind „găsirea indiciilor timpurii ale unor posibile evoluții viitoare importante, pentru a câștiga cât mai mult timp pentru a le putea gestiona eficient”.

Scanarea mediului este un termen utilizat de futurologi începând din anii 1960-1970, fiind împrumutat, cel mai probabil, din sfera planificării strategice și managementului organizațional. Astfel, o primă definiție a scanării mediului a fost formulată de F. J. Aguilar, în 1967: „obținerea de informații despre evenimente și relații din mediul extern al organizației, de cunoaștere care poate fi de folos la nivelul managementului superior în misiunea de a proiecta cursul viitor de acțiune al companiei”.

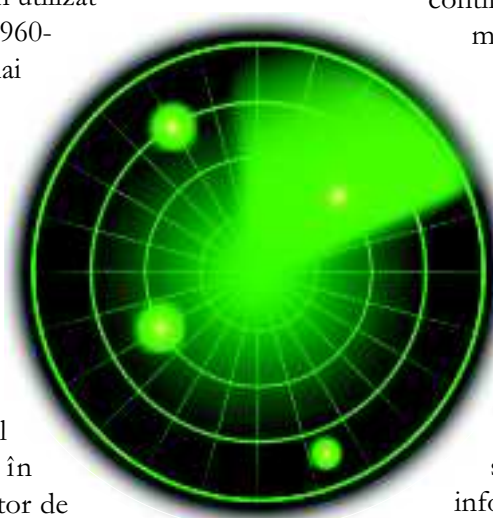
Pe măsură ce mișcarea ideologică dedicată protecției mediului fizic a devenit importantă, teoreticienii s-au temut că denumirea ar putea viza doar sistemele care monitorizează schimbările în mediul natural cauzate de acțiunile umane. Pentru a evita astfel de confuzii, dar și pentru a sublinia caracterul său strategic, unii au ales să numească procesul de scanare a mediului drept „scanarea orizontului”/ *Horizon Scanning*, „sisteme de

avertizare timpurie”/ *Early Warning Systems* sau „sisteme de intelligence predictiv”/ *Futures Intelligence Systems*. Dacă analizăm obiectivele, structura de bază și misiunea acestui tip de sistem, putem considera aceste noțiuni ca fiind interșanjabile.

Particularități

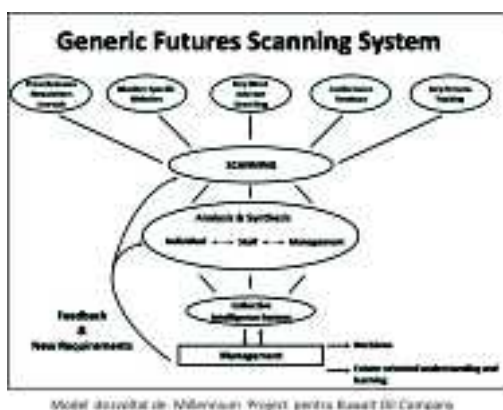
În esență, sistemele de scanare a mediului detectează semnalele slabe și oferă informație predictivă cu privire la schimbările interne și externe importante ce pot afecta interesele unei entități (organizație, stat, persoană). În fapt, acestea stau la baza oricărei activități de previziune și implică o muncă de explorare continuă și descoperire a indiciilor despre modul în care se schimbă lumea în general și despre subiectul propriu-zis al scanării, în special.

William Renfro, președintele Issues Management Association, a identificat scanarea mediului ca primă etapă în procesul de management strategic și a menționat ca elemente principale: selectarea informației ce trebuie obținută; identificarea surselor și resurselor pentru obținerea informației; identificarea criteriilor de căutare; stabilirea acțiunilor speciale pentru rezultatele scanării. Spre deosebire de business intelligence sau competitive intelligence, scanarea mediului analizează informațiile despre fiecare sector al mediului extern și intern considerat relevant pentru planificarea viitorului unei entități/ organizații sau, dacă translatăm aceste informații către sfera securității naționale, pentru înțelegerea unui fenomen/ eveniment potențial și, pe cât posibil, contracararea efectelor negative ale acestuia.

Astfel de sisteme sunt și trebuie să fie unice, create în funcție de necesitățile și obiectivele celor care le folosesc. Procesul de scanare poate fi, din această perspectivă, unul ad hoc, periodic sau continuu, înglobând resurse specifice și, în mod cert, nu este un tip de activitate ce poate fi realizată solitar sau într-un timp foarte scurt. Include acțiuni ce presupun, deopotrivă, căutarea informațiilor, citirea și înțelegerea lor.

Utilizarea de *template*-uri pentru structurarea informațiilor este nu doar utilă, ci și necesară, pentru că fiecare informație poate fi căutată după cuvinte-cheie de către analist, iar utilizarea de câmpuri predefinite permite producerea de rapoarte standardizate. Pot fi găsite noi semnale slabe sau elemente în șabloanele altor probleme, trenduri sau posibile evenimente viitoare identificate și analizate anterior.

Model dezvoltat de Millennium Project pentru RAND ISI Company

Modelul realizat de Gordon și Glenn (2012) conține următoarele secțiuni: categorie/ domeniu (politic, economic, social, tehnologic, mediu etc.); principalul indicator (elementul care arată că o schimbare este posibilă în domeniul respectiv); sursa (de unde vine informația); modul de accesare a sursei (în cazul persoanelor - număr de telefon/ email/ locuri în care poate fi găsită; dacă este o sursă deschisă - adresa de Internet, numele publicației); semnificație/ importanță (o codificare/ scalarizare ar putea fi utilă, în cazul în care se dorește utilizarea datelor în analize sau rapoarte de avertizare); posibile consecințe; statut actual al itemului; statutul viitor al itemului (dacă acesta este indicat de sursă); alte comentarii necesare, dar care nu se încadrează pe secțiunile anterioare; actori/ rețele de actori care pot afecta indicatorul; data.

Un element-cheie este obținerea de *feedback* și solicitarea de noi informații de la echipa de scanare. Dacă informațiile merg pe un flux unidirecțional, fără gestionarea *feedback*-ului, sistemul nu poate învăța cum să se perfecționeze și să producă cea mai completă cunoaștere, evitând, în același timp, supraîncărcarea informațională.

INTELLIGENCE

Ca orice alt sistem predictiv, scanarea mediului utilizează o serie de metode și tehnici analitice ce includ: panelul experților, interviuri de tip Delphi, piața predicțiilor, revizuirea literaturii de specialitate, instrumente de alertă de tip Google Alerts/ Web crawlers; *text-mining* într-o listă predefinită de site-uri și transmiterea materialelor prin RSS/ email; formarea de sisteme de tip Yahoo Pipe/ *crowdsourcing*. Puncte de plecare utile pentru identificarea celor mai relevante surse de scanat sunt *Gale Directory of Databases*, *LexisNexis*, *Nexis.com*, *factiva*, *Europe Media Monitoring* sau *ISI Web of Science*.

Concluzii

Scanarea în sine este un proces pe care orice analist trebuie să îl realizeze, însă eficiența muncii sale poate fi mult îmbunătățită prin folosirea unui sistem dedicat. Tehnologia este, din acest punct de vedere, de un real ajutor, oferind mii de soluții *software* pentru fiecare etapă a scanării și pentru sistem, ca întreg. ▮

Bibliografie

- Aguilar, A.J., *Scanning the Business Environment*, New York, Macmillan, 1967.
- Gordon, Theodore J., Jerome C. Glenn, *Futures Research Methodology-V3.0*, Millennium Project, 2012.
- Morrison, J.L. et al. (editori), *Applying Methods and Techniques of Futures Research* Washington: Jossey-Bass Inc., 1983.
- Renfro, William L., *Issues Management in Strategic Planning*, Quorum Books, Westport, 1993.
- Renfro, W.L., Morrison, J.L., *The Scanning Process: Getting Started*, in Morrison, J.L., et al. (eds), *Applying Methods and Techniques of Futures Research*, Washington, Jossey Bass Inc., 1983.
- Whitely, M.A., J.D. Porter, R.H. Fenske (editori), *A primer for new institutional researchers*, Tallahassee, Florida, Association for Institutional Research, 1992.

I Andrei Vlădescu

Metoda Delphi

Metoda Delphi reprezintă o tehnică de analiză de tip structurat (dezvoltată la începutul Războiului Rece cu scopul estimării impactului tehnologiei asupra evoluției conflictelor armate), utilizată în vederea consultării interactive a unui panel de experți, pornind de la ideea că raționamentul de grup are o mai mare validitate decât cel individual.

Consultarea are loc prin intermediul unor chestionare tematice, diseminate pe parcursul a două sau mai multe runde, după fiecare iterare, persoana desemnată ca integrator al rezultatelor (denumită facilitator) diseminând rezumatul opiniilor formulate (însoțit de prezentarea argumentelor care au stat la baza judecăților de valoare exprimate), urmând ca grupul să își revizuiască opiniile.

Întregul proces are ca finalitate armonizarea răspunsurilor astfel încât acestea să devină convergente, obținându-se un răspuns considerat în unanimitate drept cel corect.

Pentru a limita durata analizei, se stabilește ca punct de oprire a chestionării succesive momentul atingerii unui număr prestabilit de runde sau cel în care se obține consensul unui anumit procentaj de participanți, având totuși în vedere stabilitatea rezultatelor).

Metoda Delphi este fundamentată pe principiul că previziunile formulate în cadrul unui grup structurat au un grad de acuratețe superior celui rezultat în urma analizării aceleiași probleme în interiorul unui grup nestructurat și se pliază pe conceptul de „intelligence colectiv”, fapt care o recomandă pentru aplicarea în cadrul unor reuniuni, caz în care poartă denumirea ETE („Estimate-Talk-Estimate”).

Avantaje și dezavantaje ale metodei

Focalizarea asupra problemei analizate este facilitată de o serie de caracteristici ale metodei:

-structurarea circuitului informațional - filtrarea răspunsurilor de către facilitator și eliminarea celor nerelevante previne posibilele interacțiuni negative care ar putea apărea în cazul unor discuții directe și contribuie la ameliorarea dinamicii grupului;

-feedback-ul constant - faptul că metoda permite și chiar încurajează revizuirea părerilor anterioare precum și exprimarea de comentarii privind punctele de vedere ale celorlalți participanți favorizează atât evitarea menținerii cu orice preț a pozițiilor, cât și atitudinile conformiste generate de prezența unui lider de opinie formal;

-anonimitatea - contribuie nu doar la prevenirea asumării de către participanți a unei opinii formulate de o persoană recunoscută ca autoritate în materie, ci și la evitarea în mare măsură a efectului de „bandwagon” (ralierea emoțională la opinia majoritară, cu scopul ocupării unui loc în echipa câștigătoare) sau la admiterea erorilor de raționament.

Un punct slab îl constituie faptul că, deși diminuează riscurile unor capcane mentale, acestea se pot manifesta la nivelul facilitatorului, care, pe fondul background-ului personal, poate fi influențat în selectarea răspunsurilor pe care le consideră ca fiind cele mai potrivite.

Totodată, trebuie avut în vedere faptul că Delphi nu este potrivită pentru situații complexe, în care prognoza trebuie să țină cont de evoluția simultană a mai multor factori, sens în care trebuie recurs la alte metode de

analiză, cum ar fi analiza de tip „cross impact”, care ia în considerare faptul ca producerea unui eveniment să se repercuteze asupra altor evenimente conexe cu acesta.

Cu toate acestea, opiniile privind aplicabilitatea metodei sunt împărțite, pe fondul existenței unor cazuri în care rezultatele nu au fost considerate satisfăcătoare, aspect care a determinat o serie de susținători să afirme că erorile au fost generate nu de slăbiciunile acesteia, ci de incorecta aplicare a metodei.

Pe de altă parte, gradul de incertitudine al concluziilor studiilor Delphi privind domeniul științific este în mod esențial influențat de ritmul accelerat de apariție și dezvoltare al noilor tehnologii, care determină un nivel ridicat al erorilor prognozelor.

Nu în ultimul rând, erorile induse de deficiențele în modul de alegere al participanților (între care unii ar putea avea lacune de cunoaștere) pot fi accentuate prin insuficienta informare a acestora cu privire la subiectul aflat în dezbateri.

Utilitatea metodei

Tehnica poate fi folosită ca bază pentru dezvoltarea scenariilor ulterioare și a strategiilor, pentru corelarea evaluărilor provenite din surse diferite asupra unor subiecte complexe, pentru identificarea și prioritizarea problemelor.

În plus, este puțin costisitoare și favorizează angrenarea în echipe a unor experți din afara zonei de intelligence (medii academice, oameni de știință, cercetători, jurnaliști, economiști etc.), deși în acest caz selectarea participanților introduce o variabilă suplimentară, uneori consumatoare de timp.

Primele aplicații în care a fost utilizată această metodă au avut ca obiect previziunile din domeniul științei și tehnologiei, semnificativ fiind raportul elaborat în anul 1964 de Gordon și Helmer, în care au fost evaluate tendințele pe termen lung ale dezvoltării științifice și tehnologice cu impact asupra controlului natalității, automatizării mijloacelor de producție, prevenirii apariției unor focare de conflict și evoluției sistemelor de armament.

Alte prognoze fundamentate pe tehnica Delphi au abordat perspectivele sistemelor de roboți industriali, utilizarea tehnologiei în educație sau dezvoltarea internetului și a comunicațiilor în bandă largă.

Rezultatele încurajatoare obținute în urma consultării unor echipe de experți prin Delphi au recomandat INTELLIGENCE

utilizarea metodei în domenii de interes legate de politici publice aplicate în economie, sănătate și educație, precum și în analize ale mediului de afaceri.

Un exemplu concludent este cel al studiului de caz realizat de Basu și Schroeder în anul 1977, care au prezis, cu o acuratețe situată în marja 3-4%, nivelul vânzărilor unui produs, într-o perioadă de doi ani de la lansare.

Comparativ, aceeași problemă a fost analizată prin metode cantitative, rezultând erori de 10-15% raportat la Delphi, precum și prin analize tradiționale ne-structurate, care au generat diferențe de aproximativ 20%.

Modernizarea metodei

Real-Time Delphi este o formă avansată a metodei Delphi, a cărei eficiență este accentuată prin utilizarea tehnologiei computerizate.

Potrivit lui Gordon și Pease, această abordare de nivel avansat constituie un mod novator de a derula studii Delphi, care nu presupune recurgerea la runde secvențiale și, în consecință, are un nivel mult mai ridicat al eficienței, raportat la timpul alocat.

Pe de altă parte, cercetătorii Friedewald, Oertzen și Cuhls au evidențiat același aspect, arătând că în Real-Time Delphi participanții își pot schimba opinia cât de des consideră, pe măsură ce intră în contact cu rezultatele agregate ale părerilor celorlalți.

Fundamentul ideii de consultare în timp real și prin intermediul tehnicii de calcul a fost promovat în anul 1972, de către Turoff, care a prezentat avantajele desfășurării, în Statele Unite, a unei conferințe Delphi online, având ca participanți persoane aflate în locații diferite, beneficiind de posibilitatea unei prezențe asincrone, în sensul independenței intrării și ieșirii din rețea, la momente alese de expert.

Dezvoltarea unei forme avansate de Delphi a stat la baza unui proiect inițiat în anul 2004 de către Agenția de Proiecte de Cercetare Avansate de Apărare (DARPA), care a acordat un grant de cercetare companiei „Articulate Software” din San Francisco, pentru a realiza o aplicație informatică dedicată acestei metode.

Diferențele dintre Delphi convențional și Real-Time Delphi

Deosebirea esențială dintre cele două forme de Delphi rezidă în faptul că varianta modernă a procesului presupune accesul la un chestionar disponibil online, care poate fi completat în interiorul unei perioade de timp prestabilite.

Participanții se pot conecta la aplicație ori de câte ori doresc, pot vedea atât opiniile exprimate de ei, cât și răspunsurile celorlalți membri ai echipei, însoțite de caracteristici metrice, cum ar fi ponderea susținătorilor unei opinii sau care este ideea care întrunește adeziunea medie.

Prin comparație, un participant poate afla în ce măsură opinia sa se mai poziționează în proximitatea ideilor vehiculate de majoritatea membrilor grupului și începând din ce moment a devenit o părere marginală sau centrală.

Conform lui Hartman și Baldwin, Real-Time Delphi prezintă o serie de avantaje care îi asigură un plus de

eficiență: numărul de experți care participă la studiul în timp real poate fi crescut datorită automatizării; derularea online permite invitarea unor experți aflați în alte țări; nivelul de interactivitate este accentuat de faptul că fiecare expert poate reacționa cu promptitudine la comentariile celorlalți; intervalul scurt între furnizarea unui răspuns și accesarea altora facilitează examinarea cognitivă.

O comparație edificatoare între cele două forme de Delphi a fost realizată în anul 2011, de către Gnatzy, Warth, Gracht și Darkow, care au arătat că anonimitatea asigurată de studiul în timp real favorizează exprimarea opiniei fără a ține cont de presiunea socială din partea celorlalți participanți.

Exemple de aplicații ale Real-Time Delphi

Cel mai cunoscut exemplu este „The Millenium Project”, realizat de Glenn, Gordon și Florescu în anul 2009, alături de care se cuvin menționate cele inițiate de Institutul pentru Studii asupra Viitorului și Managementul Cunoașterii din cadrul EBS Business School din Germania: „Future of Logistics - Global Scenarios 2025”, „Transportation & Logistics 2030 How will supply chains evolve in an energy constrained and low-carbon world”, „The Future of Aviation 2025 Global Scenarios for Passenger Aviation, Business Aviation and Air Cargo”.^{II}

Bibliografie

-Glenn Jerome, Participatory Methods, in „Futures Research Methodology V3.0. The Millenium Project”, 2012
-Espinosa, Kurt Jinshean, Development of an ICT Integration Framework and Impoementation Model Based on the Delphi

Approach, in „International journal of Information Technology and Business Management”, nr.1, vol. 6 din 29.10.2012.

-Kefan Xie, Jia Lui, Gang Chen, Pan Wang, Sohail S, Chaudhry, Group decision-making in an unconventional emergency situation using agile Delphi approach, Editura Springer, 2012, disponibil la adresa <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10799-012-0122-0?LI=true#page-1>.

-Donald A. Calsyn, A.Kathleen Burlew, Mary A. Hatch-Maillette, Jerika Wilson, Blair Beadnell, Wright Lynette, Real Men are Seif-Culturally Adapted: Utilizing the Delphi Process to Revise Real Men are seif for an Ethnically Diverse Group og Men in Substance Abuse Treatment, in „AIDS Education and Prevention”, vol.24, nr.2, aprilie 2012, pp.117-131.

-Gnatzy T., Warth J., Heiko von der Gracht, Darkow Inga-Lena, Validating an innovative real-time Delphi approach - A methodological comparison between real-time and conventional Delphi studies, in “Technological Forecasting & Social Change”, nr. 78/2011, disponibil la

www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162511000813.6.
-Markmann Christoph, Darkow Inga-Lena, Heiko von der Gracht, A Delphi-based rirk analysis Identifying and assessing future challenges for supply chains security monitor in a multi-stakeholder environment, in “Technological Forecasting & Social Change”, nr. 78/2011, disponibil la

www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004016251200265
-Linstone H., Turoff M., , The Delphi Method: Techniques and Applications, Editura Reading, Addison-Wesley 1975, disponibil la <http://is.njit.edu/pubs/delphibook/>.

-Dalkey N.C., An Experimental Study of Group Opinion, 2005, disponibil la http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_memoranda/2005/RM5888.pdf.

-Hartman, F. T., Baldwin, A., Using Technology to Improve Delphi Method in “Journal of Computing in Civil Engineering”, nr. 9(4)/1995, pp.244-249.

-Gordon, T. J., Pease, A., RT Delphi: An Efficient, “Round-less”, Almost Real Time Delphi Method in „Journal of Technological Forecasting and Social Change”, nr. 73(4)/2006, pp.321-333.

-Friedewald, M., von Oertzen, J., & Cuhls, K., European Perspectives on the Information Society, 2007, publicat de către European Techno-Economic Policy Support Network (ETEPS Net), disponibil la <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC47923.pdf>.

-Turoff, M., Delphi Conferencing: Computer-Based Conferencing with Anonymity in „Technological Forecasting and Social Change”, nr.3/1972, pp.159-204.

I Mihaela Stigleț

A încerca să definești procesul de comunicare poate fi la fel de dificil, uneori, cu a ... comunica.

Conform multiplelor definiții pe care le propune Dicționarul explicativ al limbii române, **comunicarea** este:

1. ”acțiunea de a comunica”;
2. ”înștiințare, veste, știre”;
3. ”contact, relație, legătură”;
4. ”prezentare într-un cerc restrâns de specialiști a unei contribuții personale într-o problemă științifică; lucrare care face obiectul unei asemenea prezentări”. Termenul de comunicare poate fi o sursă de confuzie din cauza utilizării sale într-o diversitate de domenii, de la informatică, publicitate sau jurnalistică, la marketing, televiziune, relații publice, arii care presupun folosirea de termeni diferiți.

Caracteristicile fundamentale ale comunicării

- *Comunicarea este inevitabilă.* Nu putem să nu comunicăm. Fiind în prezența altcuiva, ne percepem reciproc, iar fiecare acțiune este un mesaj transmis celorlalți.

- *Comunicarea este indispensabilă grupului.* Permite schimbul de informații, fiind condiția sine qua non a vieții în societate. Este indispensabilă persoanei datorită nevoii de recunoaștere, legăturii sociale, identității.

- *Este produsul dintre informație și relație.* Comunicarea se compune dintr-un proces (relația) care este suportul unui conținut (informația).

Procesul nu poate exista fără conținut și nici invers, iar niciunul dintre termenii acestei ecuații nu poate fi nul.

- *Comunicarea produce o schimbare la nivelul interlocutorului,* un răspuns formulat; un comportament; o atitudine.

- *Comunicarea este complexă.* Nu exprimă decât parțial ceea ce vrem să transmitem.

- *Are doi vectori.* Comunicarea este atât verbală (cuvinte, fraze), cât și nonverbală (gesturi, atitudini, acțiuni, mod de a vorbi...)

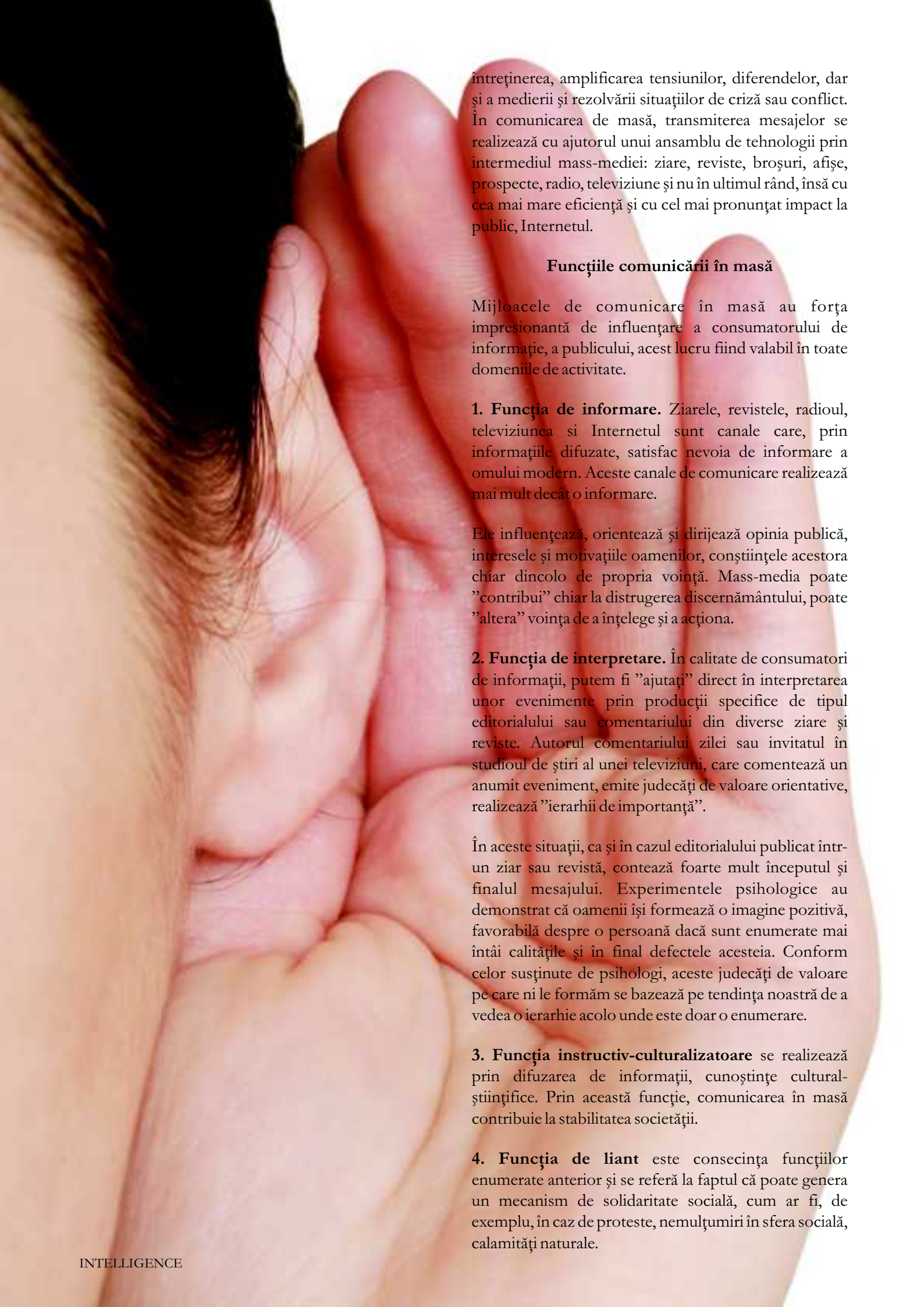
În prezent, comunicarea și informația domină zona cunoașterii, culturii, științei și a oricărei dimensiuni a activității umane, deci și legitimarea acțiunilor politico-militare democratice sau militare.

Revoluția telecomunicațional-informațională a determinat dispariția barierelor în procesul comunicării interumane, comunicarea transformându-se într-un factor indispensabil al vieții umane, care transcende limitele spațiale și temporale, ajungându-se, de exemplu, până la transmisia ”în direct” a unor situații de criză, de conflict, stări de nemulțumire ale diverselor categorii sociale.

În momentul de față informația reprezintă o forță și un factor care modifică politica, economia și strategia în cadrul cărora se produce o schimbare de accente și de pondere a informației, sens în care se poate vorbi de o ambianță informațională, de sporire a rolului factorului mediatic.

Toate conflictele politico-militare sau manifestațiile, stările tensionale din rândul diverselor categorii sociale sunt însoțite de elementul informațional, lupta pe scena informațională devenind nu mai puțin importantă decât acțiunile militare.

Așa stând lucrurile, mass-media joacă un rol important, prin utilizarea anumitor modalități, în provocarea,

întreținerea, amplificarea tensiunilor, diferendelor, dar și a medierii și rezolvării situațiilor de criză sau conflict. În comunicarea de masă, transmiterea mesajelor se realizează cu ajutorul unui ansamblu de tehnologii prin intermediul mass-mediei: ziare, reviste, broșuri, afișe, prospecte, radio, televiziune și nu în ultimul rând, însă cu cea mai mare eficiență și cu cel mai pronunțat impact la public, Internetul.

Funcțiile comunicării în masă

Mijloacele de comunicare în masă au forța impresionantă de influențare a consumatorului de informație, a publicului, acest lucru fiind valabil în toate domeniile de activitate.

1. Funcția de informare. Ziarele, revistele, radioul, televiziunea și Internetul sunt canale care, prin informațiile difuzate, satisfac nevoia de informare a omului modern. Aceste canale de comunicare realizează mai mult decât o informare.

Ele influențează, orientează și dirijează opinia publică, interesele și motivațiile oamenilor, conștiințele acestora chiar dincolo de propria voință. Mass-media poate ”contribui” chiar la distrugerea discernământului, poate ”altera” voința de a înțelege și a acționa.

2. Funcția de interpretare. În calitate de consumatori de informații, putem fi ”ajutați” direct în interpretarea unor evenimente prin producții specifice de tipul editorialului sau comentariului din diverse ziare și reviste. Autorul comentariului zilei sau invitatul în studioul de știri al unei televiziuni, care comentează un anumit eveniment, emite judecăți de valoare orientative, realizează ”ierarhii de importanță”.

În aceste situații, ca și în cazul editorialului publicat într-un ziar sau revistă, contează foarte mult începutul și finalul mesajului. Experimentele psihologice au demonstrat că oamenii își formează o imagine pozitivă, favorabilă despre o persoană dacă sunt enumerate mai întâi calitățile și în final defectele acesteia. Conform celor susținute de psihologi, aceste judecăți de valoare pe care ni le formăm se bazează pe tendința noastră de a vedea o ierarhie acolo unde este doar o enumerare.

3. Funcția instructiv-culturalizatoare se realizează prin difuzarea de informații, cunoștințe cultural-științifice. Prin această funcție, comunicarea în masă contribuie la stabilitatea societății.

4. Funcția de liant este consecința funcțiilor enumerate anterior și se referă la faptul că poate genera un mecanism de solidaritate socială, cum ar fi, de exemplu, în caz de proteste, nemulțumiri în sfera socială, calamități naturale.

5. Funcția de divertisment. Radioul și televiziunea realizează numeroase emisiuni de divertisment, uneori de calitate îndoielnică, în comparație cu participarea la evenimente culturale de calitate (concerte, spectacole). În unele cazuri, există și tendința de a transforma totul în spectacol, ceea ce are efect contrar funcției de liant, adică crearea unei detașări de problemele grave prezentate. Spre exemplu, în cazul unor accidente, calamități, unul dintre criteriile de selecție a evenimentelor, promovate de conducerile unor redacții, este numărul victimelor și prezentarea accentuată a acelor aspecte care impresionează opinia publică (imagini cu persoane afectate, care plâng etc.).

Manipulare și persuasiune prin intermediul mass-mediei

Considerând că presa face parte din cele mai active sisteme de manipulare a opiniei publice, cercetătorii care studiază viața socială și fenomenul mass-media (sociologi, psihologi) examinează modalitățile prin care mesajele vehiculate sunt utilizate în menținerea și consolidarea unor imagini, atitudini și opinii. Există o diversitate de moduri și tehnici de influențare, ce poate conduce la informarea eronată a publicului. Aceste influențări produc în mod voit de către mass-media o dezinformare la nivelul populației.

Pentru a înțelege mai bine rolul mass-mediei, mai ales în contextul derulării-prezentării unor situații de criză socială, este necesară o scurtă prezentare a termenilor de persuasiune și manipulare.

a) Persuasiunea este procesul de schimbare a opiniilor, atitudinilor sau comportamentului unor persoane conștiente că se urmărește această schimbare, prin expunerea la mesaje transmise cu scopul de a influența opiniile, atitudinile sau comportamentele lor. Acceptarea acestei definiții permite distincția dintre persuasiune și manipulare, dintre modificarea opiniilor, atitudinilor sau comportamentelor prin expunerea la mesaje întâmplătoare și persuasiune.

Jean Noel Kapferer vede persuasiunea ca pe "un proces format dintr-o serie de operații psihice: expunerea la mesaje, transformarea în imagini a stimulilor senzoriali, acceptarea/ respingerea conținutului mesajului, trecerea de la atitudine la comportament, menținerea de durată a schimbării atitudinal-comportamentale." În "Tratat de psihologie socială", profesorul Dumitru Cristea definește persuasiunea ca fiind "o modalitate organizată și dirijată conștient de influențare a unei persoane sau grup, apelând la o argumentație logică, susținută afectiv și motivațional, în scopul impunerii unor idei, opinii, atitudini sau comportamente care, inițial nu erau acceptate sau agreate de către cei vizați.

Persuasiunea constituie una dintre principalele forme de exercitare a influenței sociale, permițând compararea rațională a opiniilor și adoptarea unor noi concepții și atitudini care se dovedesc superioare, pe fondul respectării dreptului la opțiune al interlocutorilor”.

Persuasiunea, ca orice altă formă de influență psihosocială, implică o formă de comunicare în urma căreia se obține o schimbare de atitudine și comportament.

Caracteristicile canalului de comunicare afectează semnificativ eficiența mesajelor persuasive. Comunicarea verbală directă se dovedește deosebit de eficientă în cele mai multe cazuri, datorită implicării personale a comunicatorului și destinatarilor, pe fondul existenței unor feedback-uri prompte, care permit corecții dinamice în structurarea și transmiterea mesajului în funcție de reacția auditoriului.

Din rândul mijloacelor indirecte de comunicare, cele mai eficiente canale se dovedesc a fi televiziunea, radioul, presa scrisă.

Persuasiunea nu conține intenționalitate negativă (nu ascunde fapte, ci le evidențiază doar pe cele favorabile); ea ține de forța argumentării, de puterea de convingere a vorbitorului, de maniera în care acesta este capabil să-și pună într-o lumină cât mai favorabilă ideea susținută.

Datorită structurii sale complexe și a limbajului specific, care îmbină forța cuvântului cu aspecte ale limbajului nonverbal (mimica, expresivitatea mișcării etc.) televiziunea are cel mai persuasiv tip de mesaj dintre toate mijloacele de comunicare în masă.

Într-o societate în care se utilizează într-o măsură tot mai mare mijloacele de comunicare în masă, apar întrebări privind rolul și modul de funcționare ale acestor sisteme impresionante de transmitere a informației.

Criticile s-au concentrat mai ales asupra persuasiunii, întrucât vizează atitudinile și comportamentele, adică afectează în mod direct domeniul privat al fiecărui individ, domeniul de exprimare a propriei sale personalități, domeniul diferențierii sale, într-un cuvânt, libertatea sa.

Persuasiunea a devenit una dintre cele mai controversate teme, după cum o dovedește creșterea numărului de dezbateri asupra publicității, asupra marketingului politic, asupra controlului informației.

b) Manipularea, potrivit Dicționarului de Sociologie, este definită ca ”acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate etc.) să gândească și să acționeze într-o manieră compatibilă cu interesele

inițiatorului, prin utilizarea unor tehnici ca persuasiunea, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și decizie”.

Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin manipulare nu se urmărește înțelegerea mai profundă a situației, ci incurcarea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se atât la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelarea palierelor emoționale sau nonraționale.

În cazul manipulării, intențiile reale ale celui care transmite mesajul rămân insesizabile celui manipulat. Astfel, manipularea reprezintă o formă de impunere a intereselor unui grup, colectivității, nu prin mijloace coercitive, ci prin inducere în eroare. În situații de divergențe de interese, recurgerea la această cale devine tot mai frecventă în societatea actuală, manipularea fiind un instrument mai puternic și mai eficient decât utilizarea forței.

În prezent, mecanismul comunicațional modern provoacă o oarecare îngrijorare în rândul cetățenilor, aceștia manifestând o anumită teamă față de eventualitatea unei manipulări subtile a mentalităților.

Tendința globalizării informației publice oferă câmp deschis intermediarilor care se specializează pentru a utiliza comunicarea cu scopuri ce pot să o afecteze.

Receptarea știrilor poate constitui o activitate interesantă, însă trebuie să ținem cont de toate implicațiile acestora. Trebuie să fim atenți asupra modului în care i se conferă semnificații textului.

Ținând cont de felul cum lucrează propriul nostru sistem psihic, în special la nivel inconștient și având în vedere că știrile (producătorii lor) se folosesc de aceste caracteristici, modul în care primim informațiile ar trebui să fie controlat de către noi, conștient, să nu ne mulțumim doar să ”primim” aceste date. În funcție de pregătirea fiecăruia, de experiența de viață, de pregătirea profesională, aceste știri, date, informații trebuie interpretate într-un fel sau altul, în scopul diminuării sau chiar eliminării manipulării.¶

Bibliografie

- Kapferer, Jean Noel, Căile persuasiunii, Editura Humanitas, 1997;
- Cristea, Dumitru, Tratat de Psihologie socială, Editura ProTransilvania, 2002;
- Mucchielli, Alex, Arta de a influența, Editura Polirom, 2002;
- Mucchielli, Alex, Arta de a comunica, Editura Polirom, 2005;
- Lacombe, Fabrice, Rezolvarea dificultăților de comunicare, Editura Polirom, 2005;
- Borg, James, Persuasiunea, Editura AII, 2011

| Tudor Ciuflea

Mirajul suprainformării

În Societatea Cunoașterii, „informația digitală” a dobândit valențe și dimensiuni pe care consumatorul le mai poate gestiona cu dificultate. Expansiunea surselor deschise de informare s-a produs în ritm alert, impus de însuși contextul general al evoluțiilor spre consolidarea unei structuri economico-sociale euro-atlantice. Numeroase evenimente, indiferent de nivelul la care se produc, sunt difuzate on-line cu rapiditate aproape sincronă, astfel încât se poate afirma că granița dintre real și virtual a devenit extrem de diluată, însă, în același timp, cauzatoare de confuzii, dezarmantă, volatilă, frizând sfera incertitudinii.

Din ce în ce mai frecvent, omul contemporan, un veritabil Prometeu încătușat, se confruntă cu riscul de a fi „devorat” de mirajul informațional, de multiplele necunoscute și dileme pe care le incumbă rezultatele unei simple interogări on-line, mai mult sau mai puțin specializate. Paradoxal, accesul liber la informație a sofisticat actul de cunoaștere, din cauza contradicțiilor generate nu de volumul impresionant al datelor, ci de numeroasele canale de propagare a acestora, cu efect de distorsionare semantică. Dacă o știre este preluată de mai multe agenții și promovată în Web-ul public (*Surface Web*), sub presiunea vanității concurențiale de obținere a rating-ului necesar ocupării unei poziții de lider pe piața *brandurilor de profil*, invariabil se produce denaturarea conținutului său și, ca efect, diminuarea credibilității, fiind introduse, în același timp, elemente de incertitudine, imposibil de clarificat/verificat, în absența cercetării unor (re)surse alternative de mai mare profunzime, acuratețe și rafinament.

Web-ul invizibil sau ascuns

În literatura de specialitate, acea parte a World Wide Web-ului pe care motoarele clasice de căutare nu o

indexează și din care nu afișează rezultate poartă denumirea de Deep Web (termen introdus, în 1994, de dr. Jill Ellsworth, membru fondator al Consiliului Internațional al Directorilor Asociației Profesioniștilor în Internet din Richmond, Virginia, Statele Unite ale Americii).

Un prim pas spre a decela natura conținutului său constă în înțelegerea procesului care se derulează în intervalul de milisecunde dintre transmiterea interogării on-line și restituirea propriu-zisă a rezultatelor.

Un motor de căutare accesează Internetul și indexează automat paginile vizitate. Pentru a funcționa, acesta trebuie să parcurgă trei etape indispensabile: colectarea informațiilor (sau „crawl”) posibilă datorită „roboților” („agenți/„spideri/„crawleri”), care identifică o pagină, o salvează, detectează link-urile pe care le conține, accesează paginile de destinație ale acestora, le salvează, detectează alte link-uri etc., proces repetat permanent); indexarea informațiilor colectate și constituirea unei baze de date numită index; procesarea termenilor căutării, prin intermediul unui sistem vast de interogare a indexului și de clasare a rezultatelor, în funcție de mai multe criterii de relevanță, raportate la termenii tasteți de utilizator.

Prin urmare, când se utilizează un motor de căutare general, nu este sondat Web-ul propriu-zis, ci indexul de cuvinte format în cadrul etapelor descrise (ceea ce echivalează cu faptul că internauții accesează numai 0.03% din resursele disponibile sau una din trei mii). Termenii căutării sunt comparați cu acesta, iar rezultatele sunt, în realitate, toate paginile al căror conținut HTML a fost stocat pe bardul motorului.

Însă, dacă „robotul” („agentul”/programul) nu a vizitat și indexat pagina, aceasta nu va fi afișată la

căutare, motiv pentru care spunem că este invizibilă. De aici derivă contextul esențial în care trebuie înțeles Deep Web-ul și identificate strategiile/tehnice/software-ul prin care poate fi cercetat.

În cele mai recente studii în domeniu, experții evidențiază că există baze de date specializate, platforme neindexate, care depășesc cu mult cantitatea, dar, în special, calitatea informațiilor returnate în Surface Web. Conform tehnologului Mike Bergman, din cadrul companiei americane BrightPlanet Corporation (specializată în tehnologii de căutare), Dakota de Sud, SUA, Deep Web-ul este de peste **500** de ori mai mare decât Surface Web. El conține **7500** de terabiți de informație (aproximativ **550** de miliarde de documente, **300.000** de site-uri), comparativ cu **19** terabiți (1 miliard) ai Web-ului de suprafață. Această cantitate impresionantă este stocată în baze de date, evaluate de experți (de unde rezultă și superioritatea calitativă, de aproximativ **2000** de ori mai mare), sub formă de pagini dinamice, care pot fi vizualizate prin intermediul unor interfețe specifice (interogarea serviciului de căutare - query) sau puncte de acces (precum Librarian's Index to the internet - <http://www.ipl.org>).

Resursele Deep Web-ului

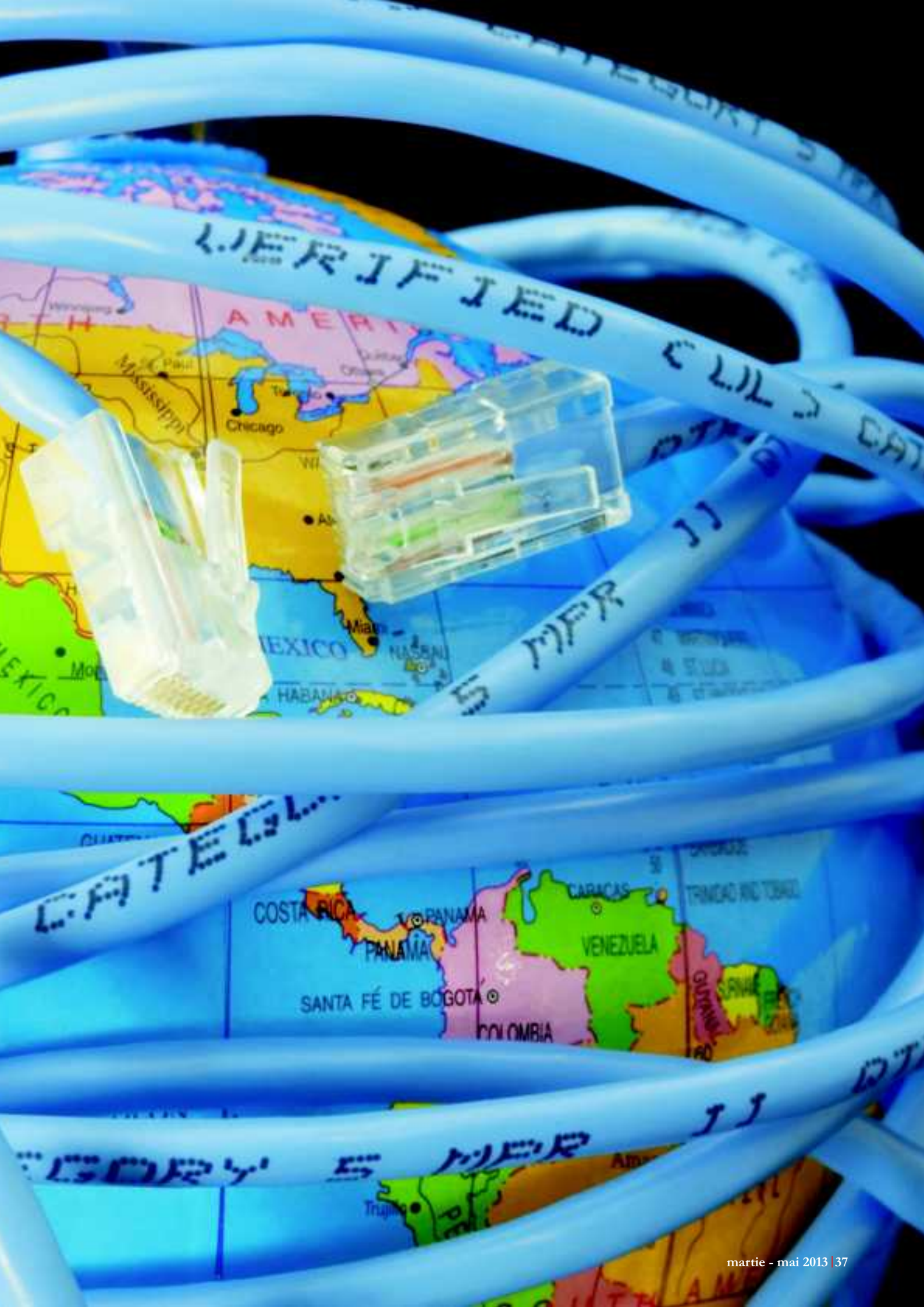
Pot fi clasificate în câteva categorii generale de pagini: dinamice - apar ca răspuns la un anumit tip de căutare sau sunt accesate prin formulare web (câmpuri de text); care nu sunt legate de altele prin link-uri, ceea ce blochează programelor de tip „spider” posibilitatea să le acceseze conținutul; web privat - necesită un nume de utilizator și o parolă; web contextual - conținutul variază în funcție de contextul în care sunt accesate (clasa de I.P.-uri a clientului sau secvența de navigare precedentă): cu acces limitat tehnic (utilizează programe care exclud accesul „roboților” și împiedică motoarele de căutare să le indexeze/creeze copii cache); conținut scriptat - pagini ce sunt accesibile doar prin link-uri de JavaScript, dar și alte conținuturi dinamice descărcate de pe serverele web via Flash sau Ajax; conținut non-HTML/text - prezentat textual codat în fișiere multimedia sau alte formate specifice care nu sunt suportate de motoarele clasice.

Câteva exemple relevante (o listă exhaustivă poate fi consultată la adresa <http://www.deepwebsearch.info>): **The WWW Virtual Library** (<http://vlin.org>) - considerat a fi cel mai vechi catalog on-line, fondat de Tim Berners-Lee, creatorul World Wide Web-ului. Listează o paletă largă de resurse relevante organizate pe multiple tematici. Se pot utiliza directoarele verticale ale subiectelor dispuse în ordine alfabetică; **National Counterterrorism Center** (<http://www.nctc.gov>) - util

pentru agențiile de securitate din întreaga lume, dar și pentru societatea civilă. Pune la dispoziție lista internațională a grupărilor teroriste (și a celor mai căutați exponenți), metodele și tehnicile/tacticile utilizate de acestea, link-uri către site-uri similare; **Global Terrorism Database** (www.start.umd.edu/gtd) - similar celui anterior, furnizează informații referitoare la evenimentele teroriste din lume derulate începând cu 1970 (actualizate anual), descriind peste **104.000** cazuri (sunt relevate, cu lux de amănunte, data și locația incidentului, armele utilizate, natura țintei vizate, numărul victimelor și - unde este posibil - grupul sau persoana responsabilă);

South Asia Terrorism Portal (www.satp.org) - axat pe terorismul din Asia de SE; **Human Trafficking Search** (www.humantraffickingsearch.net) - articole de specialitate în domeniul traficului de ființe umane; **Aneki** (www.aneki.com) - dedicat statisticilor (țările cu cele mai mari restricții religioase, economiile cu cel mai ridicat grad de dezvoltare, comparații între statele lumii etc.); **Blog Age Analyzer** (www.ageanalyzer.com) - determină, cu aproximație, vârsta persoanei care a creat un site; **Brupt** (www.brupt.com) - specializat în căutarea de documente (Office, Pdf.); similare sunt **DocJax** (www.docjax.com), **Docstoc** (www.docstoc.com), **Filecrop** (www.filecrop.com), **GlobalFileSearch** (www.globalfilesearch.net - conține 166.876.671 fișiere și 11.232.350 dosare, cumulând 229.7 terabiți),

HQ Books Search (www.tophqbooks.com), **Scribd** (www.scribd.com); **Data 360Key Metric Analyzer** (www.data360.org) - pune la dispoziție informații utile în diverse domenii; similar este și **Scour** (www.scour.com); **e T B L A S T** (www.etest.vbi.vt.edu/etblast3) - identifică texte plagiate; **Grey Net International** (www.greynet.org) - literatura gri; **Internet Archive Text Search** (www.archive-it.org) - afișează evoluția în timp a unui site prin captarea, arhivarea informațiilor disponibile la un moment dat; **Know Your Country** (www.knowyourcountry.com) - date de cunoaștere a unui stat, structurate pe domenii, precum crima organizată, evoluția economică, sistemul taxelor și impozitelor; **Naval Open Source Intelligence** (www.nosi.org) - sectorul naval internațional; **Ohloh** (www.ohloh.net) - indexează 581.489 proiecte în domeniul surselor deschise; **Oskope** (www.oskope.com) - portal axat pe căutarea vizuală; la introducerea termenului, afișează imagini și link-uri către pagini în care sunt oferite detalii; **Search IRC Users** (www.searchirc.com/whois) - identifică locația on-line a unui user; **Similar Sites** (www.similar-sites.com) - returnează pagini similare URL-ului căutat, fapt care extinde aria de cercetare a unui subiect.

Tips&Tricks pentru investigarea Deep Web-ului

Una dintre soluțiile eficiente pentru identificarea bazelor de date specializate rezidă în simpla tastare, în căsuța de căutare a oricărui motor general, a termenului de interes, urmat de cuvântul *database*. Procedând astfel, utilizatorul va fi directat către site-uri al căror conținut nu este relevant în Surface Web, dacă interogarea se realizează numai prin inserarea izolată/singulară a elementului dorit. Devine de la sine înțeles că Web-ul vizibil reprezintă interfața primară utilizator-conținut Deep Web sau prima cheie de acces.

Rezultate de profunzime se pot obține și prin căutarea pe verticală sau specializată pe domenii. Platforme precum www.verticalsearch.com, www.invisibleweb.com sau www.Lycos.com oferă date integrate din multiple surse, structurate pe categorii de interes. Principalul avantaj constă în faptul că utilizatorul poate introduce un termen strict în segmentul dorit, ceea ce echivalează cu returnarea informațiilor cu exactitate sporită, organizate pe nișe specifice, omogene. Spre exemplu, un motor general, la introducerea termenului „jaguar”, va afișa simultan elemente referitoare la marca de automobil, versiunea 10.2 a sistemului de operare desktop și server Mac OS X sau unica specie de panteră din America, spre deosebire de un motor vertical care va trimite direct la pagini din numai unul dintre domeniile posibile asociate cuvântului respectiv, în funcție de căsuța în care este inserat.

Deep Web-ul și activitatea de intelligence anticipativ

Conform Directorului de Studii în domeniul Intelligence, Jennifer Sims, Universitatea Georgetown, SUA, „cheia succeselor reputeate în activitatea de intelligence s-ar putea să nu fie atât culegerea de adevăruri obiective, cât furnizarea unor informații cruciale sau obținerea unui avantaj important asupra adversarului. Un astfel de avantaj poate conduce la depășirea incertitudinilor, oferind factorului decizional posibilitatea de a acționa. Capacitatea de a simplifica procesul decizional reprezintă adevăratul deziderat al activității de intelligence”.

Pentru prevenirea materializării amenințărilor la adresa securității naționale/regionale/transatlantice este necesar ca decidenții să primească produse fundamentate de intelligence, abordate pluridisciplinar. Nu se pot realiza prognoze corecte decât cu documentarea și cercetarea prealabilă, extinsă în sistem multi-sursă, a fenomenului de interes. Cel puțin la nivel primar, resursele Deep Web-ului sunt extrem de utile, dacă luăm în considerare că informațiile pe care le conțin sunt, înainte de a fi postate, evaluate de experți,

ceea ce le conferă acuratețe, exactitate, într-un cuvânt, calitate.

Utilizate combinativ, portalurile „invizibile” pot oferi rezultate inestimabile, atât de necesare asigurării avantajului în procesul decizional, în circumstanțele în care, conform specialiștilor în materie de securitate, serviciile speciale se confruntă cu provocarea de a acționa într-un mediu afectat de scurtarea permanentă a variabilei temporale și deschis afluxului informațional și în care sursele și analizele de intelligence intră în competiție cu piața deschisă a mass mediei globalizate. De aici rezultă și nevoia imperativă a accesării profunde și permanente a unui spectru cât mai variat, exact și colaborativ de surse deschise, ale căror rezultate, prelucrate și coroborate cu informațiile decelate din activitatea HUMINT, să asigure posibilitatea elaborării de analize profesionale, în măsură să plaseze beneficiarul, prin judecăți de valoare, întotdeauna cu un pas înaintea materializării intențiilor contrare securității naționale.

Dezvoltarea tehnologică a generat numeroase posibilități de accesare publică a informației din multiple surse deschise, disponibile în Surface Web, însă, în același timp, și falsa percepție că, beneficiind de un volum imens de date, decidentul (în calitate de consumator) poate fi propriul analist (fenomen cunoscut în lucrările de specialitate sub denumirea de BYOA - Be your own analyst), fiind tentat, uneori, să diminueze importanța acelor segmente ale produselor de intelligence tangențiale cu ceea ce cunoaște din informarea pe cont propriu.

Ori tocmai pentru a completa nivelul de cunoaștere al acestuia, conturat prin simplul act de lectură a știrilor de presă, și pentru a-l sprijini real în proiectele destinate atingerii obiectivelor agendei publice și ale politicilor de securitate, este necesară elaborarea temeinică și aprofundată de prognoze integrate tactico-strategice, prin coroborarea specializată a datelor obținute din toate sursele disponibile, context în care, exploatat oportun, conținutul Deep Web-ului își poate dovedi complementaritatea, acuratețea, fiabilitatea și veridicitatea.█

Bibliografie

- http://ria.ici.ro/ria2004_1/art09.htm;
- <http://revistaie.ase.ro/content/39/Grosseck.pdf>;
- http://techdeepweb.com/resources/How-to+Deep+Web+for+IT_rev2.33.pdf;
- <http://www.virtualprivatelibrary.com>;
- <http://www.iseomseo.ro/seo/modul-de-functionare-al-unui-motor-de-cautare-145>;
- http://guides.stlcc.edu/deep_web
- <http://sigmond.org/publications/sigmond-record/0909/publications/1003/p33.survey.khare.pdf>;
- <http://www.slideshare.net/kprabhakar975/deephiddeninvisibleweb>.

I Claudiu Ionel Pasăre

Mediul internațional de securitate s-a degradat radical începând cu atacurile teroriste asupra Statelor Unite ale Americii, din 11 septembrie 2001, atacuri care practic au șocat comunitatea internațională, generând măsuri fără precedent în istoria recentă a omenirii.

Acest eveniment izolat, mai mult decât oricare altul petrecut în anii ulterioari, a evidențiat complexitatea și natura pericolelor mediului de securitate specific secolului XXI, marcând, totodată, punctul de referință pentru revederea criteriilor clasice de analiză a securității internaționale, cât și a mecanismelor de gestionare a acesteia.

O dimensiune importantă a transformării activității serviciilor de intelligence după 11 septembrie 2001 este reprezentată de trinomul cooperare - conlucrare - colaborare, care exprimă modalitățile concrete prin care serviciile de intelligence și securitate acționează în vederea realizării unor obiective comune: încheierea de acorduri bilaterale și multilaterale și elaborarea unor instrumente regionale și internaționale care să prevadă măsuri eficiente, imediate și de perspectivă pentru combaterea amenințărilor de securitate globale.

Coordonarea eforturilor informative, schimbul de informații și alte nevoi de cooperare se realizează prin protocoale, programe, proiecte ori operațiuni informative. În timp ce conlucrarea se referă la activitatea din interiorul unui serviciu de intelligence, colaborarea și cooperarea se realizează în spațiul intern sau extern.

Colaborarea se referă la inițierea și dezvoltarea unor proiecte (de colaborare), a unor acțiuni specifice care vizează obținerea, verificarea și valorificarea informațiilor și produselor informaționale, în timp ce cooperarea presupune organizarea, coordonarea, susținerea și realizarea în comun a unor acțiuni specifice de către structuri ale comunității de informații.

Dacă activitatea de colaborare vizează inițierea și dezvoltarea unor proiecte comune referitoare la obținerea, verificarea și valorificarea informațiilor și produselor informaționale, prin cooperare se organizează, se coordonează și se realizează acțiuni specifice în comun (de către structuri ale comunității interne sau în plan extern de structurile informative ale statelor membre NATO/UE sau prin structurile informative ale NATO/UE).

Cooperarea în domeniul intelligence-ului impune o etapă nouă în conlucrarea dintre serviciile de informații: deplasarea centrului de greutate dinspre schimbul de informații cu caracter de generalitate spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați.

Limitele cooperării în domeniul intelligence-ului sunt legate, pe de o parte, de rațiunea obiectivă a compartimentării și secretizării activității serviciilor specializate și, pe de altă parte, de faptul că lumea intelligence-ului este caracterizată mai degrabă de competiție decât de coeziune. De aceea, considerăm că abordarea problematicii cooperării în domeniul intelligence-ului trebuie să urmeze relația simplu-complex, în baza căreia se impune o coordonare reală a activității serviciilor în plan intern, regional și internațional.

Majoritatea statelor dezvoltate, inclusiv cele din spațiul euro-atlantic, dispune de un cadru juridico-normativ ce reglementează organizarea și funcționarea comunităților informative. Subliniem că o comunitate informativă nu este un simplu conglomerat de instituții care, separat unele de altele, asigură securitatea statului. Comunitatea informativă este un tot integrat, este un sistem organizațional al cărui produs finit este informația de securitate națională.

Toate componentele sale sunt corelate, cooperarea între instituții fiind principiul fundamental al funcționării comunității informative.

Cooperarea instituțiilor în cadrul comunității informative oferă câteva avantaje majore: asigură completarea și verificarea informațiilor, previne dezinformarea, evită suprapunerile și rivalitățile disfuncționale. Indiscutabil, elementul coagulant al cooperării internaționale în domeniul intelligence-ului îl reprezintă amplificarea fără precedent a terorismului internațional, atât în ceea ce privește gravitatea actelor comise (din punct de vedere al numărului de victime și al pagubelor produse), cât și a formei sale de manifestare.

Noua configurație a amenințărilor a determinat statele din spațiul euro-atlantic să realizeze reforme de amploare în domeniul informațiilor, materializate prin strategii, politici de securitate, planuri de acțiuni și reglementări.

Necesitatea cooperării în domeniul intelligence-ului între serviciile de intelligence (de informații sau securitate ale spațiului euro-atlantic) a fost reliefată de conștientizarea faptului că nicio agenție (serviciu) de intelligence nu poate face față, individual, amenințărilor teroriste internaționale și exploziei informaționale mondiale; fluxul de informații din domeniile de interes pentru securitatea națională determină crearea unei liste impresionante de cerințe în domeniul culegerii de informații.

Astfel, a devenit necesară stabilirea unor mecanisme eficiente

de gestionare și evaluare colectivă a informațiilor la nivelul Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene, colaborarea și conjugarea eforturilor și experienței structurilor de informații ale statelor comunității euro-atlantice cu cele ale altor servicii de informații partenere.

Procesul de definire a amenințărilor la adresa statelor a intrat într-un proces de schimbare odată cu sfârșitul Războiului Rece. Rivalitatea dintre țările NATO și cele comuniste (în special fosta URSS) a fost înlocuită de „amenințări de nișă”, respectiv amenințări difuze, imperceptibile, provenite din partea unor actori non-statali, mult mai puțin vizibili. Aceste amenințări se manifestă din ce în ce mai puternic într-un mediu internațional instabil, dominat de conflicte separatiste, etnice și religioase, dispute frontaliere, nemulțumiri în interiorul societății civile și, nu în ultimul rând, terorism.

Pentru mediul militar, aceste noi amenințări au determinat apariția unor noi moduri de ducere a luptei, respectiv războiul asimetric, operațiile militare altele decât războiul, câmpuri de luptă non-liniare, operațiuni cibernetice, operațiuni care se sprijină pe transferul de informații în rețele de comunicații de mare performanță, contraterorism. Diferențele între combatanți și non-combatanți, actori statali și non-statali, trupe aflate la contact și cele în rezervă, se diminuează progresiv și chiar dispar. Aceste noi forme de luptă nu numai că aduc în atenție noi tipuri de spații de ducere a luptei, dar implică și regândirea instruirii trupelor, și, în special, a structurilor de intelligence. Pe măsura intensificării proliferării noilor amenințări, structura,

doctrina și mentalitatea unităților de intelligence operativ-tactice trebuie să treacă de la concepțiile războiului clasic, specifice Războiului Rece, la cele specifice secolului XXI. Complexitatea noilor situații are ca efect principal întrepătrunderea nivelelor de acțiune strategic, operațional și tactic. În plus, structurile de intelligence nu se mai concentrează pe un singur inamic, luptătorii nu se mai antrenează pentru a combate un anumit tip de adversar, în prezent efortul informațional trebuind să se disperseze pentru a acoperi un spectru din ce în ce mai larg de amenințări.

Pentru structurile de intelligence de nivel tactic-operativ, adaptarea la noile condiții trebuie să se facă în paralel cu cea a structurilor luptătoare. Împreună, acestea se vor metamorfoza din structuri orientate pe contracararea anumitor tipuri de amenințări în unități a căror organizare asigură anumite capacități. În principiu, atenția acestora nu se va mai concentra pe o anumită zonă de operații sau o amenințare, ci vor urmări să dobândească un spectru larg de capacități pentru a putea răspunde adecvat în diferite condiții și situații.

Implicațiile pentru structurile tactice de intelligence sunt semnificative. Cererile comandanților vor rămâne aceleași, respectiv produse de intelligence care să folosească toate sursele disponibile și să se plieze pe nevoile specifice ale misiunii. În schimb, analiștii vor întocmi documente referitoare la mult mai multe tipuri de inamici, și asta în cazul în care aceștia sunt identificați, care, de cele mai multe ori, nu posedă o structură organizațională vizibilă, unități militare și paramilitare la vedere, capacități logistice. Provocările structurilor de intelligence tactic-operative nu se opresc aici, ci ating și domeniul executării planurilor de cercetare și recunoaștere, care vor viza inamici foarte puțin vizibili.

Revoluția tehnologiei informației ajută în prezent analiștii, permițând comunicarea cu eșaloanele superioare și accesul la bazele de date ale acestora, însă aceleași echipamente sunt disponibile și inamicului, fapt care nu trebuie scăpat din vedere. Deși s-ar putea spune că punctul central al transformării structurilor de intelligence este reprezentat de apariția de noi mijloace tehnice și tehnologii, totuși, cel mai mare impact îl are dezvoltarea de noi doctrine, care să adapteze corespunzător organizarea, instruirea și pregătirea personalului. Este de așteptat ca viitoarele sisteme ce vor fi folosite la nivel tactic să fie dezvoltate astfel încât să fie adaptabile cerințelor misiunilor.

O altă direcție a transformării este reprezentată de managementul resurselor. Experiența ultimilor ani cere ca utilizarea personalului și echipamentelor de intelligence să nu se mai facă după structura organizațională, ci adaptat la nevoi și în scopul obținerii

efectelor scontate. Astfel, resursele de intelligence nu mai sunt utilizate pe eșaloane, conform structurii organizatorice a forței dislocate, ci vor fi organizate pe direcții de acțiune, funcție de cerințele misiunilor.

Structurile de intelligence nu mai au o organizare și comandă fixe, ci devin mai flexibile, adaptabile oricărui tip de misiune. Nu în ultimul rând, cea mai importantă resursă a unei structuri de intelligence este chiar personalul. În complexul context actual, operatorilor de intelligence li se cere să fie adaptabili, inteligenți și inovativi. Activitatea acestora le impune să gândească rapid, independent și să-și poată ajusta raționamentele odată cu modificările survenite în teren. Din această cauză, instruirea lor a devenit mult mai cuprinzătoare și mai adaptabilă. Necesitățile activității de intelligence militar a cerut întotdeauna personalului angrenat să desfășoare activități ce depășesc cu mult arealul pregătirii de bază.

Cu o rapiditate diferită de la țară la țară, structurile de intelligence ale începutului de secol XXI trec printr-o transformare esențială ce ține cont de următoarele aspecte-cheie: operatorii de intelligence trebuie să cunoască și să înțeleagă capacitățile specifice fiecărui eșalon pentru a le putea exploata cât mai eficace; viitoarele echipamente specifice activității de intelligence operațional-tactic trebuie să asigure comandanților o imagine cât mai completă și clară a câmpului de luptă, care să localizeze, să identifice și să urmărească obiectivele de maxim interes; structurile de intelligence trebuie să poată fi dislocate rapid, să funcționeze la capacitate maximă indiferent de mediu și să-și poată disemina cât mai repede produsele.

Fiecare aspect se bazează într-o măsură foarte mare pe capacitățile tehnice, deosebit de scumpe și care necesită mulți ani pentru dezvoltare conceptuală, producție și operaționalizare. Instruirea teoretică, dezvoltarea capacităților de conducere și modificările de doctrină sunt sarcini ceva mai simple, care nu necesită eforturi financiare substanțiale și pot fi implementate mai repede.

Schimbarea în pas cu evoluția NATO necesită încorporarea transformărilor Alianței în cadrul procesului de adaptare a propriilor sisteme de apărare, într-o manieră eficientă, prin adaptarea propriilor sisteme de apărare, într-o manieră eficientă, prin evitarea disipării eforturilor și resurselor.

Spre deosebire de nivelul operațional-tactic, la nivel strategic, mai ales în ceea ce privește NATO, abordarea intelligence este diferită. În viziunea NATO, domeniul intelligence reprezintă o componentă vitală. Experiența conflictului din Balcani, participarea în teatrele de

operații din Afganistan precum și creșterea importanței membrilor Parteneriatului pentru Pace și Dialogului Mediteranean în cadrul dialogului de securitate demonstrează nevoia de a dezvolta surse de informații care să permită un angajament mai larg cu partenerii. În același timp, noilor tipuri de amenințări (atacurile cibernetice) trebuie să li se facă față printr-o strânsă cooperare între serviciile specializate. De exemplu, ceea ce specialiștii au numit fenomenul „Octombrie Roșu”, a reprezentat unul dintre cele mai agresive atacuri asupra rețelelor de comunicații ale unor instituții naționale. În acest caz, conform oficialilor Serviciului Român de Informații, mai multe structuri de intelligence au cooperat în vederea anihilării efectelor acestui atac fără precedent.

În timp ce națiunile sunt capabile să desfășoare întreg ciclul intelligence, pentru date și informații clasificate, NATO nu are posibilități în acest sector, datorită lipsei mijloacelor și structurilor de culegere. Astfel, a apărut motivația și, în același timp, necesitatea dezvoltării unor capacități OSINT, care să permită personalului de stat major din domeniul informațiilor să acopere o multitudine de nevoi de informații din resurse interne sau deschise.

Datorită faptului că nevoile de informații ale NATO variază în concordanță cu cerințele misiunilor este aproape imposibil să se mențină o colectare instantanee a materialelor din surse deschise. De aceea concentrarea trebuie să se realizeze asupra surselor și nu asupra informațiilor. Prin cunoașterea surselor relevante și disponibile, personalul de stat major din domeniul informațiilor poate să aloce rapid eforturile de culegere și analiză pentru a dezvolta produse OSINT adecvate nevoilor misiunii.

Concluzii

Actualul mediu de securitate este influențat de apariția unor noi categorii de riscuri, amenințări și pericole, îndeosebi de natură neconvențională, având un caracter asimetric (conflictele potențiale, generate de lipsa accesului la unele resurse de valoare strategică, riscul unor dezastre ecologice, provocate voit sau în mod accidental, amplificarea influenței ideologice și a puterii unor rețele teroriste sau ale crimei organizate etc.). Pe de altă parte, pe fondul existenței unor interese comune ale unor state și națiuni, procesul de globalizare numără, printre efectele sale, atât multiplicarea acțiunilor de cooperare și conlucrare a țărilor democratice pentru realizarea unei ample coaliții care să contracareze amenințările legate de extinderea fenomenului terorist, cât și amplificarea solidarității internaționale în fața unor alte pericole și amenințări asimetrice, de natură globală. Cooperarea militară a devenit un instrument esențial în

transformarea modului de abordare a securității, devenind o provocare majoră în proiectarea politicii internaționale și de securitate a actorilor de pe scena internațională. Natura și configurația acestora s-a schimbat în ultima decadă datorită variatelor conflicte și dispute interne sau locale, care au etalat noi riscuri și provocări, afectând nu numai părțile implicate, cât și pe cele interesate a nu se extinde starea de instabilitate sau a se amplifica folosirea violenței. Astfel, eforturile comunității de a gestiona aceste fenomene au impus și folosirea instrumentului militar, care a trebuit să se confrunte cu un mediu operațional neconvențional. Necesitatea de a fi eficiente în luptă a determinat ca sistemele militare să își reconsidere rolul și funcțiile, practic să se transforme.

Decidenții politici europeni și americani trebuie să structureze un nou sistem de intelligence pentru a putea combate eficient pericolele actuale și de perspectivă la adresa securității internaționale. Abordările oficiale, strict ierarhizate și compartimentate, de multe ori greu adaptabile unor amenințări în continuă dezvoltare, vor trebui să fie înlocuite de arhitecturi mult mai flexibile - rețele descentralizate și interconectate de furnizori de informații, analiști și utilizatori (beneficiari). Necesitatea cooperării în domeniul intelligence-ului reprezintă o problemă de voință și necesitate pentru statele din spațiul euro-atlantic, fiind o concluzie la care au ajuns nu numai specialiștii din serviciile de informații, dar și clasa politică și nivelele superioare de decizie politico-militară direct interesate; din NATO ca organizație și, mai recent, de la nivelul Uniunii Europene, al cărei obiectiv extern principal este acela al afirmării, ca entitate distinctă, în procesul de asigurare a securității europene și, implicit, internațional.■

Bibliografie

- GRAY, Colin, *Modern Strategy*, Oxford University Press, 1999;
- HUNTINGTON, Samuel P., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon and Schuster, New York, 1996;
- MAIOR, George Cristian - Noul Aliat - Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului XXI, ed. a II-a, Ed. RAO, 2012;
- MEDAR Sergiu, *Informațiile militare în contextul de securitate actual*, Ed. CTEA, București, 2006;
- PÂRLOG Adrian, *Necesitatea transformării continue a sistemelor de securitate*, *Dinamica intelligence-ului. Provocări, oportunități și priorități*, vol. I, Ed. Academiei Naționale de Informații, București 2007;
- PÂRLOG Adrian, *Ierarhie sau rețea în sistemele de securitate? - Dinamica intelligence-ului. Provocări, oportunități și priorități*, vol. II, Ed. Academiei Naționale de Informații, București, 2007;
- PLĂVIȚU Dan, *Conceptul și rolul OSINT în cadrul fluxului informațional*, *Capabilități ale serviciilor moderne de informații militare*, coord. Sergiu Medar, Ed. Centrului Tehnic - Editorial al Armatei, București, 2007;
- SMITH, Rupert, *The Utility of Force. The Art of War in the Modern World*, Penguin Books, Londra, 2006;
- ULLMAN, Hurlan, *On War. Enduring principles of Profound Changes?*, eseu în McIvor, Anthony D., Editor, *Rethinking the Principles of War*, Naval Institute Press, Maryland, 2007;
- WEISSE Guenther, *Intelligence Cooperation among European Nations*, Young Europeans for Security (YES), October 2008;

I
N
T
E
R
V
I
U

Cristian Tabără

S-a născut pe data de 30 noiembrie 1967 la Oradea. Este cunoscut în special pentru emisiunile pe care le-a realizat la TVR și la PRO TV și care s-au bucurat de o largă audiență. Încearcă să transfere din cunoștințele pe care le-a dobândit, predând masteranzilor de la Facultatea de Jurnalism.

Aproape de credință și de oameni, Cristian Tabără se distinge prin tonul pozitiv cu care abordează viața și relația cu semenii. Când stai de vorbă cu el, îți dă sentimentul că schimbul de idei poate dura zile întregi fără să simți când a trecut timpul.

În spatele unei bune comunicări cu publicul stau autenticitatea, deschiderea și onestitatea, consideră interlocutorul meu. Se arată un adversar al gazetăriei agresive, invazive, atotștiutoare, sentențioase și gălăgioase.

Cea mai mare dificultate pe care o întâmpină omul care se expune public, este renunțarea la intimitate. Pierderea acesteia, în sens social, duce până la a te transforma în bun public sau chiar în "toaletă publică", crede jurnalistul.

Deși este un om credincios, are curaj să afirme că unul din paradoxurile vieții pe care a trăit-o până acum este rolul ambivalent pe care l-a jucat credința în viața lui. Pe de-o parte, orădeanul spune că s-a simțit incapabil de a fi competitiv într-o societate concurențială și agresivă, dar în schimb a simțit credința ca pe ceva care l-a ajutat să nu uite care este adevărata sa menire.

Venirea la București a însemnat pentru omul Cristian Tabără un nou capitol al existenței sale și folosește metafora în sprijinul ideii că schimbările sunt necesare, în general, în viață, spunând că sunt la fel de importante precum înprospătarea aerului din casă, dimineața.

Îi place imnul național dar recunoaște că ar mai schimba o parte din versuri, divulgând că are adesea pornirea de a-i "scutura gospodărește" pe adormiți și pe răuvoitori.

Îl miră, în sens bun, că în fiecare an de 1 decembrie, foarte mulți tineri vin la Alba Iulia, în mod liber, să se bucure de sărbătoarea zilei naționale. Totodată, pentru el, ca fiu, locul în sine reprezintă "o jumătate din genetica" sa, mama născându-i-se în Alba.

Optimismul poate fi un alt sentiment prin care se distinge de majoritatea personalităților publice, considerând că vede o Românie care va evolua bine și are încredere în generația care acum se cristalizează.

Cel mai evident "minus" pe care îl avem ca popor, este în opinia lui Cristian Tabără, stima de sine, iar principala calitate pe care crede că o avem este toleranța.

Dacă ar fi să facă un "top ten" al cărților preferate, ar clasa pe primul loc "Martin Eden" a lui Jack London. Din preferințe n-ar lipsi "Dubrovski", a lui Pușkin sau "Velerim și Veler Doamne" scris de Victor Ioan Popa.

Un om de caracter, un jurnalist cult și de bun simț, un bun român și uneori posesorul unui surâs amar. Așa l-am simțit pe Cristian Tabără în interviul realizat pentru cititorii

revistei Intelligence.
INTELLIGENCE

***“Ar trebui să
avem o mai mare
stimă de sine”***

Flaviu Predescu: Domnule Cristian Tabără, sunteți un cunoscut jurnalist și realizator TV care vă bucurați de o mare simpatie. Ce stă în spatele unei bune comunicări cu publicul?

Cristian Tabără: Sincer, nu cunosc o rețetă anume, dar pot bănui că publicul apreciază uneori (poate deseori) autenticitatea, sinceritatea, deschiderea sau onestitatea demersului gazetăresc și a omului de presă. Cel puțin eu asta am avut de oferit și asta voi oferi în continuare publicului.

Desigur, există și celelalte moduri de a face presă, anume gazetăria agresivă, invazivă, atotștiutoare, sentențioasă, gălăgioasă, arogantă sau autosuficientă, în care omul de presă poate alege o plajă de roluri, de la procuror jurnalist la codoș promotor de vulgarități vorbite sau încarnate în diverse asistente de platou. Experiența și măsurătorile de piață par să arate că această a doua grupă prevalează, adică grupa gazetarilor zornăitori, care asaltează publicul cu voci țipătoare, atitudini isteroide, sentințe ritoase și demersuri invazive, făcute în numele așa zisului interes public sau al unei fățarnice apărări a moralității publice. Aș mai putea pomeni și invazia de veleitariști și semidocti din presă, precum și avalanșa de silicon, dar mă abțin.

Probabil că răspunsul meu de până acum îi va face pe mulți să spună că mă pictez în culori favorabile, în timp ce, în paralel, arunc mizerii asupra colegilor de breaslă, dar este exact pe dos. În realitate, gazetarul așezat și onest, care mai și lucrează în TVR-ul cel hulit și anatematizat, este un marginal lipsit de public. El este ca biblioteca despre care toți au, aparent, numai cuvinte bune, dar în care nu intră poate niciodată în viață. Cu toate acestea, eu nu mi-am pierdut speranța în faptul că, poate odată cu rotirea generațiilor, grila de valori a societății românești se va reechilibra. Cei ce vin după noi ne-au depășit deja cu multe, iar eu sper că ei vor fi mai înțelepți decât ne-am priceput noi să fim.

FP: Care sunt dificultățile pe care le întâmpină un om expus luminii reflectoarelor? Dar avantajele?

CT: Prima și cea mai mare dificultate este renunțarea la intimitate, în sens social. Lumea crede că, odată ce un personaj apare pe ecran și devine persoană publică, el se transformă și în proprietate publică, dacă nu cumva direct în toaletă publică. Iar în virtutea acestei confuzii atent întreținută și de presa de scandal, viața unui personaj public poate deveni un coșmar. "Gazetarii" tabloizi (dacă pot zice așa) stârnesc și apoi întrețin apetitul natural al omului pentru bârfe și răutăți mărunte, scormonind, falsificând, exagerând, INTELLIGENCE

răstălmăcind și deseori fabricând integral episoade legate de viața persoanelor publice. Avantaje, așadar, nu prea există, pentru că recognoscibilitatea din partea publicului are întotdeauna mai multe fațete.

Desigur, există și întâlniri plăcute cu oameni cumsecade și de calitate, cărora le mulțumesc de fiecare dată pentru că îmi urmăresc producțiile. Pentru aceștia, indiferent cât de puțini numeric, merită efortul de a nu abandona din cauza celorlalți.

FP: Sunteți un om credincios. Ce rol a jucat credința în modul dumneavoastră de a vă raporta la viața de zi cu zi, la profesie?

“
**Credința
m-a ajutat să nu uit
că sunt om și
că produsul meu
jurnalistic nu trebuie
să abată pe nimeni
de la omenie și nici
să strice umanitatea.**
”

Paradoxal, credința m-a ajutat și m-a încurcat în același timp. M-a încurcat în a fi competitiv într-o societate concurențială și agresivă, pentru că am tot întors obrazul celălalt și acolo unde ar fi fost de preferat să dau din coate sau să trec peste cadavre, după cum cere legea junglei. Dar m-a ajutat acolo unde am avut nevoie să nu uit că sunt om și că produsul meu jurnalistic nu trebuie să abată pe nimeni de la omenie și nici să strice umanitatea.

Munca de jurnalist te pune în slujba unui bine major dreptatea socială, dar îți dă și mecanismele incredibil de puternice de a face răul suprem - dezumanizarea. Devenit persoană publică, jurnalistul este inevitabil atins

de mândrie și de mesianism. El crede că deține adevăruri și sentințe, că este chemat să îndrepte, să educe și să salveze. Aroganța ia locul dedicării și atotștiința ia locul întrebării. Agresivitatea invazivă ia locul curiozității incisive, iar sentința ia locul opiniei. Gazetarul devine procuror; el nu mai află, ci știe deja. El nu ascultă, ci proclamă. El nu cântărește, ci judecă. El devine aproape un dumnezeu al arbitrajului social, politic sau economic, cel care împarte și desparte apele. I se ascute vocea, i se umflă vena la tâmplă și i se îngustează privirea. În acel moment s-a încheiat gazetăria, iar binele major se transformă în răul suprem, fiindcă fostul gazetar slujește (conștient sau nu) altor scopuri decât cele descrise în deontologia meseriei.

“
**Țara asta a progresat
în ultimii 150 de ani,
cu aproximație, cât
au făcut-o alte țări în
600 de ani.
Nimic nu
ne pune
mai prejos
în raport
cu alții.**
”

13

14

13

Unii chiar se vând fără rușine, deși curvia este tot curvie și în meseria de gazetar.

Ei bine, aici poate ajuta credința. Ea poate da reperele obiective și poate da măsura în lucruri. Dar cum credința este opțională, noi, gazetarii, vom fi întotdeauna foarte diferiți unii de alții. Pe mine Dumnezeu m-a iertat, m-a îndreptat și m-a ajutat întotdeauna să îmi aflu echilibrul și măsura. Îi mulțumesc pentru asta.

FP: Ce sentiment aveți când vă întoarceți din străinătate în România?

CT: Același sentiment binecuvântat pe care îl am și când mă duc la părinți: vin acasă, vin la locul nașterii mele. Iubesc România și iubesc poporul acesta, cu bune și cu rele, dar mai ales cu argumente.

Nu îmi rezum dragostea de Patrie și de Neam la simple sentimentisme dulcele, ci am destule motive palpabile și irefutabile pentru a susține și a argumenta o iubire pe care, deseori, cei apropiați mie o privesc cu mirare, cu îngrijorare sau cu gelozie, după caz.

Românii și România sunt mai mari și mai înzestrați decât ne dăm seama, dar lamentația perpetuă, dobândită poate de la leneșii dintre noi, a generat un cor de detractori interni care lasă impresia falsă că în țara asta nimic nu merge și nu mai e nimic de făcut.

Da, în țara asta multe nu merg încă așa cum trebuie și INTELLIGENCE

sunt încă enorm de multe de făcut, dar țara asta a progresat în ultimii 150 de ani, cu aproximație, cât au făcut-o alte țări în 600 de ani. Nimic nu ne pune mai prejos în raport cu alții.

FP: Au fost momente în viața dumneavoastră când v-ați propus să schimbați totul?

Da. Și chiar am schimbat, venind în București, de exemplu. Schimbările sunt la fel de necesare ca înprospătarea aerului în casă, dimineața. Nu exista nicio contradicție între așezare și schimbare, în măsura în care schimbarea înseamnă primenire sau înnoire.

“

**Schimbările sunt
la fel de necesare
ca înprospătarea aerului
în casă, dimineața.
Nu exista nicio contradicție
între așezare și schimbare,
în măsura în care
schimbarea înseamnă
primenire sau înnoire.**

”

15

15

16

16

Schimbarea corect motivată nu e totuna cu labilitatea demolatoare fără rost. Nu aş schimba, însă, anumite lucruri niciodată. Nu mi-aş schimba Patria, de exemplu. Şi nici Credinţa. Sunt român şi sunt creştin. Deci am tot ce îmi trebuie pentru a încerca să fiu bun şi drept cu toată lumea, fără discriminare.

FP: Ce rezonanţă sufletească vă produce imnul naţional?

E ciudat, dar uneori i-aş schimba o parte din versuri. Mi se pare uneori că nu mai e nevoie de atâta chemare la deşteptarea noastră, dar alteori eu însumi i-aş scutura gospodăreşte pe adormiţi, pe amorţiţi, pe dezorientaţi sau pe răuvoitori.

Îmi place necondiţionat melodia imnului, însă. E vie şi mobilizatoare, demnă şi cadenţată. De toate acestea avem nevoie: viaţă, demnitate, mobilizare, cadenţă. Una peste alta, aş face tot ce ţine de mine să aud imnul nostru intonat cât mai mult în ţară şi în afara ei, la utrenie şi la vecernie.

FP: Ne-am întâlnit la Alba Iulia de 1 decembrie. Ce vă motivează să mergeţi în Capitala Sufletească a românilor, de ziua naţională?

Am motive obiective şi subiective. Cel mai recent am fost acolo pentru o transmisiune tv, dar pretextul acesta obiectiv a fost perfect.

“
**Melodia imnului
 e vie şi mobilizatoare,
 demnă şi cadenţată.
 De toate acestea
 avem nevoie:
 viaţă,
 demnitate,
 mobilizare,
 cadenţă.**
 ”

Voiam să fiu acolo şi m-am bucurat enorm să văd mult tineret degajat, relaxat, adică venit acolo de bunăvoie. Am întâlnit şi români ce trăiesc în ţările din jur (veniţi din Serbia, Moldova, Ungaria şi Ucraina), ceea ce m-a uns pe suflet. Avem nevoie de ei, iar ei au nevoie de noi. Din păcate, însă, noi nu le suntem alături în mod eficient aproape pe niciun plan. Mă şi mir uneori că ei mai vin la Alba de 1 decembrie.

Iar ca motiv subiectiv, Alba Iulia este pentru mine o jumătate din genetica mea. Mama s-a născut în judeţul Alba.

ROTUNDA
PROFESORILOR

FP: Cum vedeți România peste 20 de ani?

O văd bine, o văd evoluată și o văd mai curată, în toate sensurile. Îmi pun mari speranțe în generația de după mine, cea căreia anii de comunism nu i-au alterat mentalitatea pentru că nu a trăit compromisurile și minciunile acelei perioade. Dar mă și tem puțin. Explic de ce. Cei de după noi nu mai doresc cultura de supraviețuire în care trăim noi, ci au îmbrățișat cultura de dezvoltare, ceea ce e bine. Însă imobilismul mental al unora din generația mea, combinat cu dorința de parvenire și cu inevitabila prăbușire valorică de după orice schimbare radicală de sistem, reprezintă adevărate frâne și motive de dezamăgire pentru generația viitoare.

Mi-aș dori mult însă ca cei de după mine să nu abandoneze, ci să forțeze constructiv reconfigurarea României, oricât de dificil sau de lent ar părea acest proces. Aș vrea ca ei să observe că, dincolo de multele imperfecțiuni încă existente, România și-a atins în ultimii 20 de ani toate scopurile majore politice, strategice și economice, reglarea detaliilor fiind o sarcină extinsă pe mai mult timp. Sarcina aceasta le revine și lor, iar noi avem datoria să le predăm o Românie cât mai funcțională și mai performantă. Nu este simplu, dar nici imposibil. Dimpotrivă!

FP: Ce ne lipsește ca popor și care este principala noastră calitate?

Ne lipsește cel mai mult stima de sine. Nu prea înțeleg de ce avem o înclinație atât de pronunțată spre autodenigrare și nici de ce ne place să ne lamentăm atâta. Avem la îndemână tot ce ne trebuie ca să trăim bine și onest, dar tot mai găsim motive de cârteală sau de defetism. Și mai avem, din păcate, o văicăreală alintată combinată cu o comoditate leneșă pe care le tot folosim pentru a ne feri de muncă atunci când nu avem chef de ea.

Mai există și o înclinație spre micul furțișag, precum și spre târguiala hoată, vecină cu ciupeala și cu improvizatia. Acestea însă nu sunt păcate capitale, ci doar mecanisme sociale meschine ale celor siliți să negocieze secole de-a rândul cu diversele vremuri istorice. Ele pot fi înlăturate odată cu creșterea bunăstării și a stabilității sociale.

În ceea ce privește principala noastră calitate, eu cred că aceasta este toleranța. Am cântărit bine avantajele și dezavantajele toleranței, dar înclin spre a crede că ea este, totuși, marea noastră calitate. Am supraviețuit de-a lungul vremurilor ca popor tocmai pentru că am tolerat (uneori dureros, alteori discutabil) diversele întâmplări ale istoriei, care ne-au pus în multiple situații dezbătute

azi cu multă patimă. Aș spune, însă, cu îndrăzneală, că nu am fost cu nimic mai nedemni sau mai vinovați decât alții atunci când ne-am construit pe noi înșine. Și am argumente temeinice pentru această afirmație. Am fost, de cele mai multe ori, așa cum cere Biblia: curați ca porumbeii și înțelepți ca șerpii.

FP: Cam câte cărți ați citit?

Ca să vă răspund, am făcut un calcul. Am citit primele cărți la 10 ani, apoi am citit, în medie, cam două cărți pe lună, până azi. Așadar, ar fi 840 de cărți, orientativ.

FP: Ce calități trebuie să aibă un jurnalist bun?

Să fie educat, echilibrat, curios, onest, dedicat, lipsit de ambiții personale nefaste și autentic.

FP: Ne puteți face un "Top Ten" al cărților?

Mă tem că nu și nici nu cred că încercarea ar duce la ceva bun. Nu am autoritatea necesară întocmirii vreunui clasament, însă vă pot spune care sunt cărțile care m-au determinat pe mine să gândesc, să cercetez, să învăț, să aflu și să cresc.

1. Jack London - Martin Eden
2. Pușkin - Dubrovski
3. Dostoievski - Frații Karamazov
4. Gardonyi Geza - Stelele din Eger
5. Victor Ion Popa - Velerim și Veler Doamne
6. Mihail Sadoveanu - Neamul Șoimăreștilor
7. Ion Agârbiceanu - Arhanghelii
8. Antonie Plămădeală - Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă
9. Hermann Hesse - Narcis și Gură de Aur
10. Mario Vargas Llosa - Războiul sfârșitului lumii

Ordinea este aleatorie, iar înșiruirea aceasta nu are nici măcar valoare orientativă. E cel mult o propunere subiectivă. M-am oprit la zece titluri la sugestia dumneavoastră.

FP: Ce semnifică pentru dumneavoastră cuvântul "Libertate"? Dar "Iertare"?

Libertatea este responsabilizarea supremă: poți face ce dorești, dar îți asumi și răspunderea pentru urmări. Nu este, nici pe departe, absența oricăror îngrădiri și posibilitatea nemărginită de a face absolut orice. Este însă dreptul inalienabil al fiecăruia de a decide pentru sine, drept pe care îl respectă Dumnezeu. Însuși: fiecare poate alege raiul sau iadul.

Iertarea este actul suprem de exercitare a libertății: pot decide să îl eliberez pe celălalt de povara greșelii lui față de mine. Mi se pare fundamental să am această putere liberă. Iert și pot spera să fiu iertat, la rândul meu.

FP: Au fost momente în viața dumneavoastră când ați iertat pe cineva deși poate n-ar fi meritat?

Da, au fost momente în care am iertat și am fost iertat, cu sau fără merite. Asta este marea frumusețe a generozității autentice.

FP: Ne puteți povesti parcursul dumneavoastră? Ce ați simțit când ați venit din Ardeal la București? Ce v-a motivat?

Parcursul meu e lung și poate neinteresant, în detalii. Dar cred că merită să spun că venirea mea în București, motivată profesional, a fost o adevărată lovitură psihologică. Ardeleanul din mine s-a ciocnit violent cu Sudul mult mai agresiv, dar și mai eficient. Însă uneori eficiența sudiștilor era plătită cu prețul unor compromisuri morale, comportamentale sau deontologice pe care nu am fost dispus să le plătesc și cu care încă mai negociez. A nu se înțelege de aici că cei din sud sunt corupți și că eu postulez superioritatea și puritatea ardelenescă, dar o diferență există și anume aceea a unei predispoziții către compromisuri mai

pronunțată la cei din sud. În ansamblu însă, Bucureștiul este locul în care lucrurile se mișcă repede în orice direcție, cu atenționarea că nu toate direcțiile sunt bune sau corect motivate. Este alegerea fiecăruia să își valorifice oportunitățile în mod onorabil sau în mod șmecheresc.

FP: Ce sfaturi aveți pentru tinerii care acum se află pe băncile liceului sau ale facultății?

Sfaturi nu am, însă am o rugămintă: să nu mai blameze România și să nu se lase dezamăgiți de stările de lucruri care nu sunt tocmai cele mai bune întotdeauna. Să înțeleagă că fiecare dintre ei poate îndrepta ceva, cu condiția să știe să facă ceva bun pentru societate. Are drepturi numai cel care înțelege că, în același timp, are și obligații. Iar prima obligație față de societate este aceea de a-i fi util și constructiv, după pricepere.

FP: Revista "Intelligence" apare cu ocazia zilei de 26 martie, ziua Serviciului Român de Informații, aveți să transmiteți ceva celor care lucrează în slujba națiunii?

Le mulțumesc și îi rog să nu uite că, deși discretă sau chiar anonimă, deși deseori lipsită de recunoașterea sau de aprecierea meritate, munca lor înseamnă enorm pentru sănătatea și vitalitatea României.■

I Tiberiu Tănase

Motto: Rolul nostru este să furnizăm informații, cunoaștere pentru celelalte instituții angrenate în zona securității naționale. În această cooperare, suntem principalul avertizor, principalul senzor al stării de securitate a României de la un anumit moment sau, cum spunea un fost șef al MI6, un ochi de pisică în noapte.

Directorul SRI, ambasador George Cristian Maior

Tradiția Intelligence-ului românesc

Consiliul Superior de Apărare al Țării a aprobat, constituirea noii structuri informative, iar pe 1 mai 1925 în fruntea acestui serviciu denumit "*Serviciul Secret de Informații*" a fost numit Mihail Moruzov. Serviciul de Informații al Armatei și-a urmat cursul său, iar Serviciul Secret a funcționat doar nominal sub tutela Marelui Stat Major.

Acest nou serviciu a fost condus cu o mână de fier de Moruzov, însă după 1930, șeful și "fondatorul" său s-a amestecat în jocurile politice dubioase patronate de Regele Carol al II-lea și a intrat în conflict cu Ion Antonescu, furnizându-i suveranului documente așa-zis compromițătoare, privind viața generalului Antonescu.

Istoricii intelligence-lui l-au considerat un as al intelligence-lui românesc, dar din păcate, acțiunile sale nu au putut împiedica dezastrul României din anul 1940, când țara a suferit importante pierderi din teritoriul național.

În ultimii doi ani de activitate, Moruzov a încercat o schimbare a orientării SS, prin contacte realizate cu amiralul Wilhelm Canaris, șeful spionajului militar german. În septembrie 1940, a fost arestat în timp ce se întorcea de la Veneția și încarcerat la Jilava de noul regim al generalului Antonescu. Nu a fost eliberat nici la insistențele lui Canaris, care a sosit special la București și

a murit împușcat de legionari în noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940.

Serviciul Secret a lucrat după cele mai profesionale metode ale culegerii de informații folosind mai multe tipuri de informatori. Membrii unor misiuni oficiale sau diplomatice erau și ei "ajutați" să aibă o comportare "imorală", pentru ca apoi, pe baza materialului compromițător, să fie "convinși" să colaboreze cu Serviciul.

În perioada premergătoare și în cea imediat următoare izbucnirii celui de-al doilea război mondial, teritoriul românesc a devenit zonă de maximă importanță pentru interesele germane, franceze, engleze și sovietice. Întrucât obiectivul strategic al românilor era refacerea tuturor granițelor țării, s-a declanșat o laborioasă activitate de creare și reformare a acelor instituții care puteau fi de folos în acest scop.

România a încercat să păstreze ființa națională, tradițiile statale și etno-culturale și să recupereze ceea ce se mai putea din ce-i fusese luat prin forță și dictat în vara anului 1940. În aceste circumstanțe păstrarea stării de neutralitate față de părțile angajate în războiul care fusese declanșat în septembrie 1939 (prin agresiunea Germaniei național-socialiste și a Rusiei sovietice asupra Poloniei) devenise imposibilă, iar alianța de conjunctură cu cel mai puternic se impunea drept unica soluție.

General Ion Antonescu, *conducător al statului*, avea nevoie de un instrument puternic și eficient care să-l țină la curent cu evoluția și perspectivele raporturilor diplomatice și ale operațiilor militare. Acest instrument nu putea fi decât *Serviciul de Informații al Armatei* care, la acea dată, era destul de slăbit, în urma evenimentelor din 3-6 septembrie 1940, ce duseseră la prăbușirea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea și la preluarea puterii de către generalul Ion Antonescu.

Ca urmare, serviciul trebuia supus unui amplu proces de reformă structurală care să-i sporească eficiența la nivelul de exigență cerut de înaltul comandament. Astfel, la 9 octombrie 1939, s-a publicat în Monitorul Oficial *Decretul-lege pentru organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, în care, pentru prima dată, apărea titulatura de *Serviciu Special de Informații (SSI)*, care nu a fost însă folosită în timpul lui Moruzov (6 septembrie 1940), impunându-se abia după noiembrie 1940. Cel numit de Antonescu la data pe 15 noiembrie 1940 în fruntea *Serviciului Special de Informații*, noua structură de intelligence trecut în subordinea Presedintiei Consiliului de Miniștri, a fost Eugen Cristescu. Noul director absolvise seminarul teologic din Iasi și era jurist de profesie. A fost avansat treptat până la funcția de director în Direcția Generală a Poliției, remarcându-se prin modul în care a combătut mișcarea legionară. De remarcat, performanța lui Eugen Cristescu de a nu implica SSI-ul în politică.

Din cauza că țara se afla în război, SSI-ul reorganizat de Cristescu s-a orientat informativ în principal asupra Rusiei Sovietice, dar și împotriva partidului comunist și mișcării legionare. În același timp SSI-ul s-a confruntat și cu cele 11 organizații de spionaj germane care activau în România, dar și cu cele maghiare și bulgare.

Un exemplu a ceea ce însemna datoria față de țară pentru SSI a reprezentat-o și aflarea datei raidului american asupra Ploieștiului - 1 august 1943 -, cu o săptămâna înainte ca acesta să se producă.

Între anii 1943-1944, SSI a făcut un adevărat dans pe muchie de cuțit, protejându-i și pe liderii comunisti: *Petru Groza, Ioan Gh. Maurer, Mihai Beniuc* (chiar angajat în SSI pentru a nu fi trimis pe front).

După 23 august 1944, Eugen Cristescu a distrus mai multe dosare, apoi s-a refugiat cu o mare parte din arhiva sa în comuna Bughea, din județul Muscel, unde a și fost arestat, pe 24 septembrie 1944. Transferat în Rusia Sovietică, a fost îndelung anchetat, iar în 1946 - condamnat la moarte.

Prin decret regal, și la intervenția lui Lucrețiu Pătrășcanu, pedeapsa i-a fost comutată în muncă silnică

pe viață. Oficial, a decedat pe 12 iunie 1950, în Penitenciarul Văcărești.

Sub ocupația sovietică, după câteva încercări de a-și face datoria, SSI-ul a fost practic desființat. Odată cu sovietizarea țării, dispărea cel mai important serviciu de informații al României.

Desființarea Departamentului Securității Statului și înființarea Serviciului Român de Informații (S.R.I.)

La data de 30 august 1948, prin decretul nr. 221, a fost înființată „*Direcția Generală a Securității Poporului*” (D.G.S.P.), direcție din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

La 30 martie 1951, D.G.S.P. a devenit "Direcția Generală a Securității Statului" (D.G.S.S.), care cuprindea și o "Direcție de Informații Externe" iar la 20 septembrie 1952, D.G.S.S. se desprinde din Ministerul de Interne și se transformă în „*Ministerul Securității Statului*". Acesta reorganizare a fost anulată în septembrie 1953 când, noua structură (minister) revine în cadrul Ministerului de Interne.

În perioada 1960 - 1965, personalul Securității este epurat, fiind îndepărtați mulți din ofițerii impuși de administrația de la Moscova, iar la 22 iulie 1967 a fost înființat "*Departamentul Securității Statului*" (DSS), coordonat de un "*Consiliu al Securității Statului*" (C.S.S.).

Începând cu 4 aprilie 1968, "Consiliul Securității Statului" se desprinde din Ministerul de Interne, funcționând ca un organ central. Prin *Decretul nr. 130* din data de 9 aprilie 1972, "*Consiliul Securității Statului*" a reintrat în cadrul ministerului și a fost reorganizat în șase direcții principale: *informații interne, contrainformații economice, contraspijonaj, contrainformații militare, securitate și gardă și cercetări penale*.

Desființarea *Departamentului Securității Statului* la data de 30 decembrie 1989, printr-o *Hotărâre a Frontului Salvării Naționale*, a exprimat noile realități socio-politice existente în România în contextul destrucției vechiului regim în urma evenimentelor revoluționare din decembrie 1989. Aceasta s-a produs în două etape succesive: în prima etapă, prin trecerea în componența Ministerului Apărării Naționale, (Decretul privind trecerea în componența Ministerului Apărării Naționale a Departamentului Securității Statului și a altor organe din subordinea Ministerului de Interne), iar în a doua etapă, prin desființarea propriu-zisă în baza unui decret al Consiliului Frontului Salvării Naționale (Decretul Consiliul Frontului Salvării Naționale privind desființarea Departamentului Securității Statului din 30 decembrie 1989).

Serviciul Român de Informații (S.R.I.) a fost înființat la 26 martie 1990, prin *Decretul nr. 181, ca autoritate administrativă autonomă a statului român cu competență materială în interiorul țării privind obținerea, verificarea și valorificarea informațiilor referitoare la amenințările interne și externe la adresa siguranței naționale*, ulterior la 29 iulie 1991 a fost emisă *Legea nr. 51/1991 privind Siguranța Națională a României* care stabilea noile amenințări la adresa siguranței naționale a României și reglementa prin lege activitatea structurilor cu atribuții în domeniul siguranței naționale.

Serviciul Român de Informații (S.R.I.) a fost înființat la 26 martie 1990, în baza *Decretului nr.181 al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională*, și condus într-un prim mandat de profesorul Virgil Măgureanu. Parlamentul provizoriu român ratifică *Decretul prezidențial 181 din 26 martie 1990* la 8 aprilie 1990, pentru înființarea unui nou serviciu de securitate "fundamental diferit de ceea ce a fost Securitatea (...). Fără a exercita rolul de instituție opresivă (...) și care nu are dreptul de a reține persoane".

Noul serviciu reprezenta o autoritate administrativă autonomă a statului român, cu competență materială în interiorul țării privind obținerea, verificarea și valorificarea informațiilor referitoare la amenințările interne și externe la adresa siguranței naționale. (vezi Conferința de presă a președintelui Ion Iliescu, 8 aprilie 1990).

Noul serviciu de intelligence, era caracterizat ca „o instituție modernă, care a fost structurată după analiza modelelor unor astfel de servicii din țările cu tradiție democratică: Statele Unite ale Americii, Canada și principalele țări europene.” (Ion Iliescu, președintele Consiliului Frontului Salvării Naționale și viitor președinte al țării)

SRI funcționează în baza legii nr. 14 din 1992 care îi reglementează sarcinile, competențele și atribuțiile.

Potrivit *articolelor 1 și 5, Serviciul Român de Informații acționează pentru obținerea de date și informații referitoare la activitatea serviciilor de spionaj și a organizațiilor extremist-terroriste îndreptate împotriva României, precum și cu privire la intențiile sau acțiunile de diversiune și atentat, subminare a economiei naționale ori destabilizare a ordinii de drept.*

Totodată, Serviciul Român de Informații asigură păstrarea secretului de stat și acționează pentru prevenirea scurgerii de date și informații nedestinate publicității.

Conducerea Serviciului Român de Informații este asigurată de un director, cu rang de ministru, numit prin decret, funcția neputând fi deținută de ofițeri activi (*art.4*).

Noul serviciu trebuia, totuși, să rezolve o problemă: aceea a oamenilor cu care să fie îndeplinite noile misiuni.

Noul serviciu a fost încadrat, încă de la început, doar cu specialiști din profilurile de activitate ale fostului Departament al Securității Statului, care nu au derulat activități în sfera social-politică, susceptibile a fi catalogate ca fiind de "poliție politică", la care s-au adăugat cadre militare care activaseră în alte instituții ale statului, îndeosebi în armată, precum și tineri specialiști angajați direct din viața civilă.

Noul serviciu primește, în tânăra democrație românească, funcția unei instituții, asimilată în percepția publică cu cea a fostei Securități, de la care "moștenește" și o parte din personal, fiind, însă, lipsită, prin natura misiunii sale, de posibilitatea de a oferi opiniei publice transparența celorlalte instituții nou-create sau schimbate din temelii.

La 25 aprilie 1990, în fața a peste 100 de jurnaliști, directorul Serviciului Român de Informații face o serie de precizări menite să răspundă îngrijorărilor legitime ale presei și opiniei publice, menționând misiunile noului serviciu: "*contracacarea spionajului, a terorismului internațional, a extremismelor de stânga sau de dreapta, prevenirea acțiunilor destabilizatoare, de orice fel, în raport cu ordinea constituțională ce va fi stabilită de Parlament*".

Climatul de relativă stabilitate care a fost instaurat după evenimentele din 13-15 iunie 1990 a dat posibilitatea depășirii provizoratului politic. S-a convocat Parlamentul nou-ales (ce va funcționa și ca adunare constituantă), care a oferit votul de încredere noului guvern și programului său de guvernare. Statul de drept a început să funcționeze prin constituirea, în condiții extrem de complexe, a cadrului instituțional și normativ adecvat unei societăți aflate în tranziție spre democrație.

În acest context, la 22 noiembrie 1990, directorul Serviciului Român de Informații, Virgil Măgureanu, a prezentat în fața Parlamentului un raport în legătură cu structurile, specificul și activitatea Serviciului. Raportul a răspuns principalelor probleme de interes public abordând subiecte privind: *situația dosarelor fostei Securități; personalul Serviciului Român de Informații; Serviciul Român de Informații nu efectuează interceptări, ascultări și controlul corespondenței; Legalitatea activității Serviciului Român de Informații ca apărător al statului de drept; activitatea serviciilor străine de spionaj; evenimentele din iunie 1990; Transparența Serviciului Român de Informații.*

Serviciul a fost conceput ca o instituție fără caracter represiv, neavând competențe în desfășurarea activităților de urmărire penală, iar activitatea acestuia este supusă unui control exercitat de societatea civilă.

Viziunea Strategică 2007-2010

Transformarea instituțională în SRI a pornit de la necesitatea adaptării Serviciului la dinamica riscurilor de securitate și la statutul României de stat membru NATO și UE și implică nu numai o mai bună gestionare a vulnerabilităților interne și a riscurilor de securitate, ci și sesizarea oportunităților de promovare a intereselor strategice ale României într-o lume în permanentă schimbare în acest sens, procesele interne de transformare au fost dezvoltate în mod extins și coerent și se vor derula în continuare, conform principiilor și reperelor incluse în *Viziunea Strategică 2007-2010* (site-ul Serviciului Român de Informații - www.sri.ro).

Noua structură a SRI reprezintă un reper important în cadrul amplului proces de transformare, început în 2007, destinat debirocratizării și eficientizării activității de intelligence. În acest proces, SRI a beneficiat de consilierea unor experți din cadrul unor prestigioase servicii de informații din statele membre NATO. ("Începând cu 1 iulie 2008 a intrat în vigoare noua schemă de organizare a Serviciului Român de Informații, aprobată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării în data de 25 martie 2008.)

Această transformare aduce ca principale elemente de noutate trei aspecte fundamentale: *Creșterea capacității operaționale printr-un management modern al activității de informații; Dinamizarea activității SRI și adaptarea la noile riscuri de securitate; O nouă orientare și deschidere spre dezvoltarea cooperării cu societatea civilă.*

Referindu-se la rolul și obiectivul SRI George Cristian Maior, directorul instituției, afirma: "Rolul nostru este să furnizăm informații, cunoaștere pentru celelalte instituții angrenate în zona securității naționale. În această cooperare, suntem principala avertizor, principala senzori al stării de securitate a României de la un anumit moment sau, cum spunea un fost șef al MI6, un ochi de pisică în noapte.

Obiectivul nostru, așa cum l-am inclus, de altfel, și în Strategia de Informații, este să dezvoltăm relațiile cu cei care beneficiază de informații, să câștigăm o valoare adăugată eforturilor noastre, prin creșterea comunicării și cooperării pe domeniile de interes strategic pentru securitatea României, să oferim decidenților analize și prognoze care să contribuie mai mult la conturarea strategiilor de acțiune ale țării noastre, la anticiparea evoluțiilor viitoare și la evitarea surprizelor strategice. Referinduse la una din dimensiunile importante ale transformării Serviciului și anume la cooperarea inter-agenții (servicii) de intelligence directorul SRI, George Cristian Maior, sublinia efortul de a imprima o dinamică de cooperare accentuată cu celelalte servicii și structuri interne și externe, astfel încât să avem permanent tabloul realităților strategice din România și din mediul în care România se manifestă ca stat. "□

"Națiunile care nu investesc în cunoașterea strategică sunt națiuni care vor pierde războaiele secolului în care trăim, indiferent care vor fi acestea".

George Cristian Maior

I Cosmin Bara

Aderarea României la NATO și integrarea în Uniunea Europeană a produs modificări în ceea ce privește identitatea strategică a țării noastre, fapt ce obligă atât decidentul politic, instituțiile de apărare și securitate națională, cât și mediul academic românesc să coopereze pentru consolidarea acestei identități prin crearea de cunoaștere strategică care să susțină, prin transfer de expertiză, politicile de securitate euroatlantice.

Regândirea conceptelor de securitate națională și europeană pentru o mai bună adaptare a UE și a NATO la transformările induse de procesele globalizante și emergenței societății de tip rețea, este o sarcină dificilă, iar modul în care vom reuși să furnizăm produse ale unor cercetări științifice performante va influența capacitatea noastră de a iniția/ participa la deciziile care se vor reflecta într-un plus de prosperitate pentru România.

Pledez pentru reconsiderarea statului teoretic al studiilor de securitate, ca punct de plecare în elaborarea strategiilor de securitate și pentru modificări radicale ale deciziei politice pentru a evita erori care, în trecut, au decurs din abordări de tip ideologic și care pun în pericol ceea ce numim dezvoltare socială durabilă.

Consider că apelul la epistemologie oferă soluții ce conduc la depășirea orizonturilor interpretative nesatisfăcătoare și identificarea unui model teoretic care să ne permită să înțelegem mai bine rolul studiilor de securitate pentru creionarea strategiilor de securitate, identificarea surselor insecurității globale, regionale și naționale, dar și care sunt procesele ce asigură devenirea și reproducerea, impactul considerabil al națiunii asupra existenței sociale și, mai mult, asupra securității globale și de ce sunt ele atât de importante pentru situația omenirii. Dacă utilizăm reperele oferite de Thomas

Kuhn în studiul problematicii "revoluțiilor în cercetarea științifică" este corectă afirmația: studiile de securitate se află în stadii preparadigmatiche. Se întrunesc toate condițiile prin care Kuhn caracterizează starea preparadigmatică: abordări de pe poziții diferite, descrieri diferite și interpretări diferite; elaborarea a "numeroase teorii speculative și nearticulate"; sesizarea incertitudinii explicative accentuate; semnalarea încercărilor de articulare a diferitelor interpretări; conștientizarea "anomaliilor" și inventarierea alternativelor; punerea în discuție a interpretărilor și apariția fenomenelor caracteristice declanșării procesului de inovare paradigmatică.

Anterior oricărui demers științific privind modelarea paradigmatică a studiilor de securitate trebuie analizată diferența între "*obiect în sine*", "*domeniu de referință*" și "*obiect de studiu*".

Oamenii, când devin capabili să efectueze activități de natură cognitivă, interoghează nu *obiectul în sine*, ci reprezentări ale acestuia, în funcție de posibilitățile interpretării ale orizontului interpretativ în care funcționează.

Aceste reprezentări/ interpretări care orientează interogările pe care cercetătorul le ia în considerare când decupează obiectul de studiu și formulează aspectele pe care le consideră problematice reprezintă domeniul de referință.

Domeniile de referință, care se interpun între cercetător și obiectul în sine sunt dependente de capacitățile de procesare socială a informației și constituie obiectul pentru cercetător. Pentru a interoga obiectul în sine, este necesară o teorie care să furnizeze date ce infirmă domeniul de referință și care poate presupune existența unor obiecte în sine, dincolo de domeniile de referință.

Așadar, un cercetător decupează din domeniul de referință un obiect de studiu, dacă îl apreciază ca fiind problematic, insuficient înțeles.

Pentru clarificarea aspectelor menționate este util ca, în investigarea problematicii, să pornim de la premisa că analiza istoriografică a evoluției oamenilor și a organizărilor sociale relevă legătura între posibilitățile acestora de soluționare a situațiilor problematice cu care se confruntă și gradul de cunoaștere al realității existent într-o anumită etapă istorică, astfel ca, prin testarea acestor sisteme teoretice, utilizând epistemologia falsificabilității propuse de K.R. Popper, să identificăm teoria „...care se afirmă în competiția dintre teorii, pe care selecția o indică drept cea mai aptă să supraviețuiască, teoria care poate fi testată cel mai sever și care a trecut cu succes, până acum, teste din cele mai severe...”, ce face posibile modelări explicative utilizabile ca sisteme de referință pentru a obține răspunsuri satisfăcătoare la următoarele întrebări:

- Ce este securitatea?

- La ce fel de securitate ne raportăm?

- Ce contează ca problemă de securitate?

- Cum poate fi atinsă starea de securitate ?

Înainte de a formula răspunsuri la aspectele considerate problematice, trebuie să investigăm premisele epistemologice care ar putea să fie pertinente și să optăm pentru ceea ce ar putea să constituie fundamente capabile să scoată intervențiile din zona conjuncturalului empiric.

Pornim de la ideea că orice demers de cercetare trebuie să aibă ca punct de plecare definirea premiselor epistemologice, a fundamentelor și structurii bazale. Pentru a ne putea situa într-un cadru conceptual coerent în analiza studiilor de securitate este necesară o trecere în revistă a reperelor fundamentale ale construcției epistemologice.

Evoluția capacităților omului de a produce interpretări este sugerată de creșterea complexității interpretărilor și de caracterul tot mai sistematic al cunoașterii, iar discontinuitățile care au marcat evoluția cunoașterii sunt ilustrate de capacitatea noilor explicații de a marginaliza explicațiile anterioare și de a aduce în atenție noi premise și modalități de analiză.

Astfel se explică coexistența a numeroase teorii diferențiate de amprenta științifică a perioadei în care au fost concepute și de premisele pe care s-au situat autorii. Deci, conceptual și procedural, epistemologia este produsul dificultăților științei, iar demersurile epistemologice de natură științifică, succedate, atestă

nevoia permanentă de epistemologie, care să explice cât mai corect și mai cuprinzător domeniul cunoașterii, și el în devenire, inclusiv prin valorificarea noilor explicații produse de epistemologii.

Într-o accepțiune largă, cuvântul „cunoaștere” este utilizat pentru a desemna atât o activitate prin care iau naștere cunoștințele, cât și rezultatele acestei activități. În primul sens, sunt desemnate capacitățile de cunoaștere ale minții și funcționarea lor, iar, în al doilea sens, sunt avute în vedere cunoștințele gata constituite: noțiuni, judecăți, teorii.

Dicționarul de filosofie consacră pentru conceptul de cunoaștere accepțiunea de „*activitate teoretică a omului*”, iar Micul dicționar enciclopedic - cea de „*formă superioară, activă și complexă de reflectare, de însușire, de reconstruire în gândire a realității obiective*”. Analizând definițiile expuse și nu numai, rezultă că prin cunoaștere trebuie să înțelegem procesul de descoperire treptată a complexității realității înconjurătoare și reconfigurarea, re-relaționarea continuă a componentelor acesteia descoperite anterior cu informații nou primite, în încercarea de a ajunge la interpretarea corectă a întregului pe care îl reprezintă realitatea.

Pentru realizarea acestui obiectiv, filosofii și oamenii de știință s-au arătat interesați atât de facultățile și demersurile ce intervin în producerea interpretărilor, cât și de analiza rezultatelor finale ale acestor demersuri, dar construcțiile explicative, fiind produse în anumite contexte informaționale, se particularizează în raport cu caracteristicile acelor contexte.

În acest sens, sociologul Lucian Culda subliniază „*distincția dintre un prim stadiu, în care activitățile cognitive au caracter empiric, un al doilea stadiu, în care devin posibile interogări de natură filosofică și un al treilea stadiu, în care activitățile cognitive pot fi efectuate în modalități științifice*”, ipoteză pe care o vom utiliza, în continuare, în analiza schematică a principalelor teorii specifice studiilor de securitate.

Nevoia de a crea cunoaștere strategică specifică acestui secol, care să susțină politicile de securitate, devine evidentă în condițiile în care un stat funcționează într-un orizont de interpretare ideologic, iar modalitatea de raportare la națiune, organizații transnaționale, conexiuni, procese globalizante, va implica o anumită acțiune a statului în concordanță cu ideologia adoptată ca sistem de referință. Dacă orizontul de interpretare în care un stat funcționează este unul științific, atunci modalitatea științifică (determinist-cauzală, interacționistă și sistemică) de raportare va implica un alt tip de acțiune a statului care va fi o consecință a modalității științifice adoptată ca sistem de referință de către statul respectiv.

Abordarea ideologică în interiorul studiilor de securitate

Interpretările filosofice ale subiectului cunosător se centrează, pe de o parte, pe problematica naturii cunoștințelor, a posibilităților acestora de a dezvălui proprietăți ale domeniului de referință al actului cognitiv, iar, pe de altă parte, pe distincția grosieră între simțuri și rațiune. Astfel, sunt posibile două clase de interpretări: *empiristă*, care consideră că nimic nu poate face obiectul raționării, dacă informațiile nu sunt produse de simțuri și *raționalistă*, care recunoaște implicarea simțurilor în activitățile cognitive, dar susține că activitățile raționale sunt cele care efectuează activitățile cognitive.

În primul caz, când interpretările filosofice s-au centrat pe natura cunoștințelor, s-au conturat două poziții: *realiste*, ce recunosc capacitatea cunoașterii de a dezvălui însușiri ale existenței fizice și *subiectiviste*, care neagă această capacitate.

Conceptul de ideologie a fost introdus în gândirea modernă de Marx și Engels, pentru a desemna "conștiința reală" a unei colectivități, modul în care aceasta devine conștientă de ea însăși, de condițiile sale de existență și de direcțiile în care trebuie să-și desfășoare activitatea.

Ideologiile prezintă două caracteristici definitorii:

a) sunt o formă prin care se manifestă interesele grupurilor sociale, ale colectivităților. O funcție esențială a ideologiei este de a cristaliza, sub formă de concepție și program de acțiune, interesele obiective ale grupurilor sociale;

b) este un mod preștiințific, "natural", prin care colectivitatea, clasele sociale, grupurile sociale devin conștiente de ele însele, în opoziție cu știința care reprezintă o conștiință constituită teoretic, cu mijloace specifice, sistematice, orientată explicativ.

În acest sens, "știința societății" se deosebește structural de "conștiința de sine" a colectivității. Este util de remarcat faptul că cercetătorul nu trebuie să confunde explicația pe care membrii unei colectivități o dau vieții lor sociale, cu explicația pe care el, ca om de știință trebuie să o dea.

Marx și Engels adesea caracterizează ideologia ca o "conștiință falsă", neadecvată, posibil chiar mistificată.

Caracterul neadecvat al ideologiei, în calitatea sa de cunoaștere are două surse distincte:

a) orientarea sa de interese, prin faptul că exprimă interesele claselor și grupurilor sociale aflate în competiție;

b) caracterul său de "conștiință de sine", neștiințifică. Procesul prin care colectivitatea își construiește cadrele vieții sale sociale este un proces relativ spontan. Conștiința ulterioară a acestui proces va prezenta, în mod inevitabil, un caracter cel puțin inadecvat.

Cele afirmate anterior relevă că orice abordare ideologică a conceptului securitate reduce noțiunea la aspectele relevante pentru doctrina politică folosită și interpretează conceptul în modalități relevante pentru intervenția acțiunii politice în evaluarea "stării de securitate".

În marea majoritate a studiilor de securitate, specifice ideologiei realiste, statul este obiectul de referință, iar asigurarea supraviețuirii ca entitate suverană prin garantarea independenței sale politice și a integrității teritoriale este scopul principal, securitatea statului fiind concepută ca un răspuns la amenințările cu care acesta s-ar confrunta.

Literatura specifică face trimiteri la proliferare nucleară, cursa înarmărilor, controlul armelor de distrugere în masă. Aceste studii au o puternică influență în creionarea politicilor de securitate în state precum SUA, Marea Britanie și Franța.

Studiile de securitate specifice ideologiei idealiste, majoritatea apărute după cele de-Al Doilea Război Mondial, sunt centrate pe individ, pe respectarea drepturilor și libertăților sale, pe dezvoltarea sa prin educație, pe promovarea normelor și valorilor liberale și cooperarea internațională între state.

Cercetările le regăsim grupate în cadrul studiilor critice, de pace și cele dedicate securității umane ("Critical Security Studies", "Peace Research" și "Human Security").

Abordarea științifică în interiorul studiilor de securitate

În lucrarea sa, "Epistemologia genetică", Jean Piaget consideră că, pentru a concepe o explicație a cunoașterii în modalități științifice, este necesară o raportare critică la modalitățile filosofice de analiză, reușind astfel nu numai să dezvăluie anumite erori de interpretare specifice explicațiilor empiriste și raționaliste, dar și să se detașeze critic de principiile explicative propriilor abordări filosofice și de modalitățile speculative de susținere a interpretărilor.

Analizele scientizate pot fi concepute în orizonturi epistemologice diferite, iar pentru interpretarea științifică a organizărilor sociale și a proceselor care au loc în interiorul acestora sunt necesare delimitări între analizele cauzale, sistemice și post sistemice.

a. Epistemologia determinist cauzală

Explicația prin "cauze" este cea mai simplă formă de explicație și a marcat gândirea socială de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea în cadrul teoretic pozitivist. August Comte, cel care a introdus termenul de "sociologie", insista ca științele sociale să caute legile generale ale comportamentului uman, să pună accent pe cuantificare și pe respingerea explicațiilor în termeni de fenomene subiective, cum ar fi intențiile sau scopurile.

Potrivit lui Barry Buzan și Lene Hansen, majoritatea cercetărilor realiste și idealiste, chiar și cele constructiviste în încercarea de a masca opțiunile ideologice sub un discurs științific, au urmat calea pozitivistă. Situarea decidentului politic și a cercetătorilor în acest orizont interpretativ au făcut ca studiile în materie de securitate să aibă tendința de a se focaliza pe rezolvarea problemelor pe termen scurt și mediu, concentrându-se pe aspectele tehnice și operaționale de folosire a forței, iar

puterii și a resurselor la nivel mondial și existența amenințărilor care ar trebui stabilite prin acțiuni concrete.

Referindu-se la situații insecurizante identificabile printr-o evaluare

politicile de securitate națională sunt centrate pe factori materiali (echipament, buget al apărării) posibil de cuantificat, distribuția

cauzală, Gheorghe Nicolescu remarcă o serie de neajunsuri derivate de situarea în acest orizont reducăționist:

- nefiind localizată în organizații sociale, analiza nu poate determina o apreciere corectă a consecințelor insecurizante, întregul demers rezumându-se la sesizarea unor "efecte" ale acestora;
- instrumentul de cercetare folosit în "analiza statistică" permite să se deducă doar presupuneri referitoare la corelațiile dintre variabilele luate în considerare și la probabilitatea statistică a unor manifestări insecurizante;
- genurile de situații insecurizante pot fi de o mare diversitate și sunt tratate doar în contextul dat de "variabilele" luate în considerare, apreciate ca fiind semnificative, a datelor furnizate de analizele statistice.

b) Epistemologia sistemică

Modalitatea sistemică de analiză s-a conturat, treptat, în interiorul mai multor domenii teoretice. Într-o primă etapă, s-au conceput modalități de modelare a structurilor (producând “analiza structurală”), modalități de modelare a proceselor ce dau capacitatea funcțională a unor organizări (producând ceea ce s-a numit “analiza funcțională”), modalități de modelare a mecanismelor de reglare ce introduc corecții în organizări (producând ceea ce s-a numit “analiză cibernetică”).

Luarea în considerare a diferențelor dintre formele de organizare considerate sisteme au făcut posibile modelări teoretice ale mai multor genuri de sisteme și, bineînțeles,

-analize în care se acceptă premise holiste, în care domeniile de referință sunt organizări cu proprietăți ce nu se reduc la cele ale componentelor, în care organizările sunt mai mult decât suma părților lor (paradigma complexității).

Modelarea se referă la un sistem atunci când domeniul ei de referință este o organizare cu anumite proprietăți. Interogarea sistemică, specializându-se pentru a identifica structuri, relații funcționale sau disfuncționale, stări posibile, mecanisme de reglare și pentru a efectua simulări prin care să se proiecteze strategii de conservare a domeniilor de referință între anumite stări, se referă la organizări de genul celor numite “complexități”, care tind natural spre stări aproape de echilibru.

O abordare sistemică în cadrul studiilor de securitate are ca domeniu de referință sistemele socio-politice (statul) și poate dezvălui factorii generatori de insecuritate, ca expresie a incapacității de a depăși dificultățile care pun în pericol domeniul de referință.

Din perspectiva modelului sistemic, *starea de securitate* este văzută ca finalitate a tuturor activităților, având ca “actori” instituțiile statului. Aceste instituții sunt examinate prin prisma conceptelor de structură și funcție. Disfuncționalitatea unora dintre elementele structurii poate afecta atât finalitatea procesului, cât și relațiile funcționale cu celelalte elemente structurale.

La intersecția dintre realism, instituționalism și constructivism, se află modelul teoretic propus de Școala de la Copenhaga care aduce un plus de valoare preocupărilor în domeniu, prin construirea, de pe poziții sistemică, a unui demers specific “studiilor de securitate” care să permită depășirea limitelor studiilor strategice tradiționale, prin introducerea conceptului “*securitate societală*”, pentru a desemna *acea parte rămasă neacoperită de securitatea statului și securitatea individului, înțelesă în sensul prezervării bazelor morale ale statului și națiunii.*

Spre deosebire de modelarea sistemică, specifică *paradigmei newtoniene*, care caracteriza orice organizare socială ca un *sistem liniar*, caracterizat prin “întregul este egal cu suma părților”, cauza și efectul sunt observabile, previziunea este facilitată de o planificare riguroasă, succesul este determinat de o monitorizare atentă și un control detaliat, *teoria complexității* interpretează organizările sociale ca fiind *sisteme nonliniare*, unde înțelegerea întregului nu poate fi realizată prin “spargerea” acestuia în componente, studierea acestora independent și apoi extrapolarea concluziilor la întregul sistem social.

diferite modalități de modelare. În domeniul teoriilor sistemică există două mari clase de abordări:

-analize concepute în modalități lineare, care presupun că obiectul modelării nu conține procese ce transcend modalitățile cauzale de interpretare (paradigma newtoniană);

Sistemele sociale, ca *sisteme complexe adaptative*, nu pot fi abordate din perspectiva teoriei liniare, întrucât ele sunt caracterizate de non-liniaritate, autoorganizare etc.

Teoria complexității, care își propune *"nu prevederea, ci înțelegerea unei lumi fragmentate, oferind repere pentru o teoretizare în interiorul limitelor"*, utilizează ca termeni/concepte de analiză următoarele noțiuni: *haos, complexitate, limita haosului, emergența, autoorganizarea* și folosește pentru identificarea soluțiilor dorite modelarea matematică. Remarcăm, de asemenea, și în literatura de specialitate din țara noastră, preocupări pentru utilizarea reperelor oferite de teoria complexității în analiza agendei de securitate a națiunilor.

c) *Epistemologia procesual organică*

Dacă existența socială ar avea caracteristicile unei complexități, adică ar tinde înspre stări de echilibru (specific paradigmei sistemice), metodele de analiză newtoniene sau ale teoriei complexității ar putea fi pertinente; existența socială este, însă, una ce are caracter istoric și îi este proprie *devenirea*.

În organizările sociale, oamenii, prin acțiunile lor, produc rezultate pe care le consideră dezirabile, dar interacțiunile dintre oameni produc și *consecințe derivate*, consecințe nedorite, de naturi diferite (organizante sau dezorganizante, funcționale sau disfuncționale). În astfel de condiții, modelările teoretice pot fi adecvate numai dacă se pot referi și la consecințele derivate ale deciziilor preconizate, pentru a explica mecanismul prin care astfel de consecințe induc modificări în

organizările de a se reproduce, precum și dacă se evidențiază procesele care le pot afecta funcționarea și reproducerea. Paradigma procesual-organică relevă posibilități de interpretare a evoluției națiunilor și de evaluare critică a intervențiilor în social diferite de alte orizonturi interpretative, securitatea națiunii primind o altă interpretare, legată de procesarea socială a informației.

Paradigma procesual-organică susține că o națiune este în stare de securitate dacă se reproduce și funcționează astfel încât este capabilă să valorifice produse ale procesării interogative, în domenii și ritmuri care asigură adaptabilitatea necesară la evoluțiile sociale, fie ele interne sau transnaționale, competitivitatea în domenii relevante, capacitatea de a identifica agresiuni sociale,

oricare ar fi natura și sursa lor, și, dacă se produc, de a le contracara în modalități care nu-i afectează capacitatea de reproducere.

Conform aceleiași paradigme, o națiune este în stare de securitate dacă este capabilă să se adapteze la evoluțiile sociale interne și internaționale, are capacitatea de a identifica și satisface necesitățile sociale pe măsură ce se conturează, acționează sistematic pentru a identifica și contracara eficient agresiunile, indiferent de natura acestora, este competitivă în cele mai importante domenii. Sau, la modul cel mai general, starea de securitate este expresia capacității de gestionare eficientă a tuturor proceselor sociale. În modelul procesual-organic, capacitatea de reproducere și de conservare a identității, precum și continuitatea sunt parametri esențiali ai evaluării stării unei națiuni.

Concluzii

Evaluarea epistemologică a analizelor, respectiv a studiilor de securitate permite o mai bună vizualizare a surselor de instabilitate și de insecuritate, atât la nivel intranațional, cât și internațional. Consider că cercetarea științifică, prin aportul său la cunoașterea strategică, trebuie realizată înaintea deciziei politice și trebuie să ofere decidentului politic opțiuni strategice viabile.

Aspectele aduse în atenție sunt suficiente pentru a se susține necesitatea unor reconsiderări de fond în interpretarea strategiilor de securitate deoarece evoluțiile și schimbările de paradigmă din interiorul cunoașterii strategice sunt cele care pot să genereze alternative viabile la ideologiile care generează și întrețin poziții conflictuale prin mărirea decalajelor dintre națiuni, îndeosebi dintre capacitățile de analiză și de decizie ale statelor. ▮

Bibliografie

- ADLER E., BARNETT M. "Security Communities", Cambridge, "Cambridge University Press", 1998;
- BOOTH, K. "Theory of world security", "Cambridge University Press", 2007;
- BUZAN, B., WAEVER, O. de WILDE, J. "Security. A new framework for Analysis", Londra, "Lynne Rienner Publisher", Boulder, 1998;
- BUZAN, B., WAEVER, O. - "Regions and Powers, The Structure of International Security", "Cambridge University Press", 2003;
- BUZAN B., LITTLE, R. "Sistemele internaționale în istoria lumii", Iași, Editura "Polirom", 2009;
- BUZAN, B., HANSEN, L. - "The evolution of international security studies", "Cambridge University Press", 2009;
- CULDA, L. - "Promovarea securității sociale. Repere teoretice și metodologice", Centrul de Studii Procesual Organice, 2006;
- CULDA, L. - "Dimensiunea epistemologică a interogării existenței sociale a oamenilor", București, Editura "Licorna", 2000;
- CULDA, L. - "Emergența și reproducerea națiunilor", București, Editura "Licorna", 1999;
- DAVID, S. Albert și CZERWINSKI, Thomas J. - "Complexity, Global Politics and National Security", Washington D.C., "National Defence University", 1997;
- KATZENSTEIN, P.J. - "The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics", New York, "Columbia University Press", 1996;
- KOŁODZIEJ, E. - "Securitatea și relațiile internaționale", Iași, Editura "Polirom", 2007;
- KUHN, T. - "Structura revoluțiilor științifice", București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976;
- MAIOR, G. - "Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI", București, Editura "Rao", 2010
- Mc GREW, D., GOLDBLATT, A. - "Transformări globale. Politică, economie și cultură", Iași, Editura "Polirom", 2004;
- NICOLAESCU, G. - "Gestionarea conflictelor politico-militare", Editura "Top Form", București, 2003
- PIAGET, J. - "Epistemologia genetică", Cluj-Napoca, Editura "Dacia", 1973
- SAVA, Ionel Nicu - "Studii de securitate", București, Centrul Român de Studii Regionale, 2005;
- TOBĂ, F. - "Decizia politică și securitatea națiunii", București, Editura "Licorna", 2003;
- WILLIAMS P. - "Security Studies An Introduction", Routledge, 2008;
- Larousse, - "Dicționar de filozofie", București, Editura "Univers Enciclopedic", 1999, p. 68
- Mic dicționar enciclopedic, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978

I Adrian-Nicolae Ardușătan

„Când pierzi un război care este în primul rând al minții, devii ineluctabil un supus al vremurilor, slab, incapabil să le determini, să le schimbi în lumina intereselor tale”

George Maior

Eșecurile informative o problematică actuală

Având în vedere specificul lumii secrete, numai eșecurile devin publice, în timp ce, de cele mai multe ori, reușitele rămân în umbră. Însă, eșecurile apar mai frecvent decât ar fi de așteptat, astfel că problema acestora este în permanență actuală. Dar ce este un eșec în activitatea de informații (intelligence) și cum ar putea fi definit? La prima vedere, acesta ar fi reprezentat de „surpriza strategică”, respectiv de derularea unui atac militar prin surprindere (spre exemplu atacul de la Pearl Harbour din decembrie 1941 sau atacul egiptean-sirian asupra Israelului din 1973) sau a unui eveniment cu impact major asupra populației civile, cel mai cunoscut astfel de eveniment fiind atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Apoi, eșecul poate fi reprezentat de înțelegerea incorectă a unei situații care poate avea un impact semnificativ, deși mai puțin vizibil pentru societatea civilă, asupra evoluției relațiilor internaționale, nu doar ale unui anumit stat (spre exemplu, supraestimările sau subestimările arsenalului strategic sovietic de către serviciile secrete americane care au influențat decisiv întreaga paradigmă geopolitică mondială sau evaluările eronate asupra armelor de distrugere în masă irakiene care au justificat decizia Statelor Unite de invadare a Irakului în anul 2003 în scopul înlăturării lui Saddam Hussein).

Pentru a stabili dacă situațiile de acest gen constituie sau nu eșecuri ale activității de informații este necesar, potrivit lui Abram Shulsky și Garry Schmitt, să existe un etalon în funcție de care să fie evaluate performanțele în domeniu. Adesea, se consideră că activitatea de

informații ar trebui să fie evaluată în raport cu un ideal de clarviziune, pierzându-se din vedere că aceasta implică, în general, o luptă reală cu un alt adversar uman, care acționează, prin toate mijloacele posibile, să îngreuneze și chiar să zădărnicească demersurile realizate pentru înțelegerea corectă a unei situații concrete. Mai mult decât atât, în particular, în domeniul contraspionajului, succesul unui serviciu secret înseamnă, de regulă, eșecul unui alt serviciu.

Consecințele unui eșec sunt, în general, atât de grave încât asupra profesioniștilor din domeniul intelligence sunt exercitate presiuni continue din interior și din exterior, pentru ca acestea să fie evitate. De aceea, spre exemplu, comunitatea americană de informații și-a asumat oficial, în două rapoarte publice, erorile în anticiparea atacurilor teroriste din 11 septembrie și în evaluarea datelor care au stat la baza intervenției trupelor coaliției internaționale în Irak din anul 2003.

Printre concluziile prezentate, în primul caz, s-a evidențiat că „indiciile incerte au fost folosite ca dovezi, iar informațiile care contraziceau tabloul de ansamblu anterior au fost ignorate”, iar, în cea de-a doua situație, că analiștii au dezamăgit factorii de decizie pentru că „au controlat greșit complexitatea epistemică prin omiterea distincțiilor dintre fapt și judecată”.

Mai mult, apariția unor eșecuri în activitatea de informații aduce în atenția publică activitatea serviciilor de informații și implicit transformă activitatea de control și supraveghere instituțională a acestora dintr-o banală „activitate de patrulare” de tip „rond de poliție”,

respectiv de monitorizare, într-o intensă „activitate de contracarare” de tip „luptă cu focul”, și anume de implicare activă.

Tipologia eșecurilor din activitatea de informații

O primă cauză a eșecurilor este reprezentată de problema obținerii de către un serviciu secret a informațiilor relevante la momentul în care este nevoie de acestea generată, în principal, de dificultățile de penetrare/ controlare a unor medii de interes (spre exemplu, grupările teroriste). Într-o epocă a globalizării, stării de fapt menționate se adaugă și reversul acesteia, respectiv cea derivată din „supraîncărcarea cognitivă” existentă în societatea modernă, în care structurile informative trebuie să stabilească cu celeritate care este informația relevantă și care nu.

Cu excepția cazurilor în care nu pot fi obținute, din varii motive, niciun fel de informații relevante, teoreticienii în domeniu apreciază că eșecurile din activitatea de informații sunt legate de o dereglare a procesului analitic ce determină ignorarea sau interpretarea greșită a datelor.

Richards Hauer Jr. evidențiază în celebra sa lucrare „*Psychology of Intelligence Analysis*” că eșecurile majore sunt determinate, de obicei, de erori de analiză, nu de greșeli în culegerea de informații, întrucât informațiile relevante sunt subestimate, greșit interpretate, ignorate, eliminate sau omise pentru că nu se potrivesc modelului mental al analistului.

Abram Shulsky și Garry Schmitt nuanțează această idee și afirmă că deși analiza informațiilor este o activitate intelectuală, ea se desfășoară într-un cadru instituțional și în conformitate cu anumite proceduri standardizate, astfel încât rezultatul final este mai degrabă produsul unui sistem decât al unei persoane. Astfel, la dispoziția beneficiarilor legali pot fi puse estimări eronate care au un impact major asupra deciziilor luate.

Însă, așa cum susține teoreticianul american Richard Betts, activitatea de informații este un domeniu în care eșecul este inevitabil, întrucât viitorul rămâne imprevizibil prin definiție. Astfel, orientarea resurselor alocate și a căutării informațiilor relevante nu se poate realiza decât pe prioritățile cunoașterii actuale și nu pe cele viitoare, iar serviciile de informații nu pot să-și canalizeze eforturile decât asupra amenințărilor de azi, nu și a celor de mâine, situație care întotdeauna va conduce la surprize strategice.

Evaluând opt cazuri de eșecuri informative de amploare, de la atacul de la Pearl Harbour la problema armelor de distrugere în masă deținute de Irak, James B. Bruce argumentează că o bună parte a erorilor a fost

cauzată nu numai de dificultăți întâmpinate în culegerea informațiilor sau de greșeli în analiza acestora, ci și de relaționarea deficitară dintre ofițerii operativi și analiști, astfel: în lipsa înțelegerii limitelor și constrângerilor procesului de recrutare a unor surse umane de valoare, componenta analitică poate solicita ofițerului operativ lucruri imposibil de realizat; lipsa comunicării poate conduce la vicierea importanței produsului informativ sau la estimarea greșită a importanței unui risc.

Putem clasifica eșecurile apărute în activitatea de intelligence în două mari categorii care țin de:

- componenta intelectuală a activității de informații, derivată din factorii mentali care influențează activitatea de analiză (percepțiile și modelele de procesare a informațiilor captate, limitele impuse de memoria umană, prejudecățile cognitive și cele analitice) și din limitele acestei activități (imprevizibilitatea evoluției mediului de securitate, insuficiența sau lipsa mijloacelor și metodelor de analiză compatibile științific și dezavantajele utilizării unora dintre acestea, ecartul temporal dintre informare și eveniment, incapacitatea păstrării secretului informațiilor obținute);

- componenta instituțională, care derivă din particularități ale subordonării activității de informații față de decidenții statali (politicizarea acesteia, în special prin desconsiderarea sau ignorarea unor avertismente) și din indisponibilitatea informațiilor la locul și momentul la care sunt necesare (generate în principiu de rezistența pe care o opune ținta, evoluția lentă a tehnologiilor informative în raport cu dinamica riscurilor, lipsa capacităților obiective de controlare a întreg frontului informațional și cerințele protecției surselor și mijloacelor utilizate în activitatea informativă).

Concluzii

După cum evidențiam, eșecurile în activitatea de informații sunt inevitabile, dar astfel de momente pot fi valorificate pentru a fundamenta lecții din care se poate învăța și care pot conduce la transformări majore ale structurilor informative și la creșterea eficienței acestora. Inițial, eșecurile în intelligence au reprezentat un subiect de interes pentru mediul academic și pentru analiști, dar, în prezent, sunt abordate într-o mare parte a studiilor americane în domeniu.

Issac Ben-Israel ia în considerare aceste dezbateri din literatura contemporană și toate elementele de ordin subiectiv (psihologic) sau obiectiv (organizațional) care stau la baza eșecurilor serviciilor de informații și prezintă, într-o manieră reprezentativă, tipologia acestora, alături de remediile propuse, astfel:

	Nivel suficient de informații în sistem		Nivel insuficient de informații în sistem
	Interpretare greșită	Informația nu a ajuns la destinația corectă	
Cauza eșecului	Psihologică	Procedurală	Organizațională
Remediu	Pluralism și conștientizare psihologică	Schimbare instituțională	Centralizare

Cum pot fi evitate eșecurile în activitatea de informații? Unele studii realizate asupra unor situații catalogate ca eșecuri au subliniat nevoia stimulării gândirii creatoare și a celei critice a analiștilor, inclusiv prin instituționalizarea analizei alternativelor în cazul unor probleme complexe, prin care să fie realizată o testare mai bună a factorilor care au stat la baza acestora și să fie luate în calcul variantele mai puțin probabile, dar cu un eventual impact foarte important.

Teoreticienii în domeniul intelligence au pus accentul pe necesitatea îmbunătățirii mediului organizațional și au evidențiat că o altă variantă ar fi asimilarea instituțională a metodei *After Action Review* (AAR, Examinare după acțiune) utilizată de armata americană pentru evaluarea, după o multitudine de criterii clar definite, atât a succeselor, cât și a eșecurilor exercițiilor de antrenament sau a operațiunilor reale și ale cărei rezultate sunt arhivate la Centrul pentru Lecții Învățate al Armatei SUA. Astfel, AAR și arhiva de lecții învățate ar putea reprezenta un instrument de lucru util pentru analiștii de informații, prin care lecțiile învățate în urma evaluării, atât a operațiunilor reușite, cât și a celor nereușite să nu fie pierdute. Însă, acest lucru nu este atât de facil de realizat, întrucât, așa cum avertiza Philip Bobbitt, într-o lume a incertitudinii, serviciile de informații nu se mai pot baza exclusiv pe reușitele trecute sau pe eșecurile înțelese și asumate pentru a proiecta strategiile viitoare.

Putem concluziona că în activitatea realizată de serviciile secrete putem întâlni patru tipuri de obstacole, care, în mod necesar, trebuie depășite pentru a îmbunătăți eficiența acestora, astfel:

- spațio-temporale - derivate din limitele inerente ale culegerii de informații în contextul mediului instabil de securitate;
- organizaționale - reprezentate spre exemplu de lipsa adaptării în timp util și în mod eficient a structurii și modului de funcționare a serviciilor la evoluția factorilor de risc;
- cognitive - date de existență inevitabilă a unor deficiențe în evaluarea, analiza și procesarea informațiilor relevante determinate de particularități ale psihologiei analiștilor;
- legate de relaționarea cu beneficiarii legali - generate de

influența ilegitimă a acestora asupra activității de informații sau de absența unui limbaj comun și a unei comunicări eficiente.

Modul în care funcționează tripla relație operativ - analist - decident este determinantă pentru succesul sau insuccesul serviciilor de informații, întrucât, în cele mai multe situații, acestea se măsoară în funcție de modul în care structurile informative au fost în măsură să prevină materializarea unor amenințări la adresa securității naționale sau să fundamenteze cunoașterea strategică, respectiv să propună sau să argumenteze o anumită politică favorabilă intereselor statale prin produse informative bune care au fost luate în considerare de către decidenți. **¶**

Bibliografie

- Ardusătan, Adrian. (2012). Intelligence și decizia politică. Conexiunile lumii informațiilor secrete cu cea politică. Cluj-Napoca: Editura Dacia XXI.
- Maior, George (coord.). (2010). Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI. București: Editura RAO.
- Niță, Cristian, Despre eșecurile în intelligence și necesitatea unui proces „After Action Review” (AAR) în domeniul analitic, în Revista Română de Studii de Intelligence, nr. 3 / octombrie 2010, București.
- Shulsky, Abram, N., Schmitt, Gary, J. (2008). Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete. Iași: Editura Polirom.
- Tsang, Steve, (coord.). (2008). Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global. București: Editura Univers Enciclopedic.
- Raportul final al Comisiei Americane de Anchetă privind atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite ale Americii. (2006). București: Editura Allfa.
- Report of the Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction, 31.03.2005.

| Remus Ioan Ștefureac

Explozia surselor și a canalelor de transmitere a informației în lumea modernă readuce în atenție, cu valențe infinite mai complexe, dar în cadre conceptuale relativ similare, una dintre cele mai importante tactici consacrate de Războiul Rece și anume dezinformarea.

Înainte de a intra în intimitatea unui concept utilizat adesea în mod abuziv pentru a explica fenomene foarte diverse și diferite, se cuvine să răspundem la întrebarea Ce nu este dezinformarea? O asemenea clarificare este necesară nu doar din considerente academice, ci și pentru a evita confuziile care ne-ar putea determina să considerăm, în mod eronat, alte tactici ale războiului informațional ca fiind acțiuni de dezinformare.

Conform lui Vladimir Volkoff, dezinformarea nu este nici persuasiune, nici viclenie de război, nici diversiune, nici intoxicare, nici propagandă albă, nici propagandă neagră și nici trafic de influență. Persuasiunea este o formă de comunicare subtilă cu obiective clare: “a modifica în final o opinie, o atitudine ori un comportament, însă cu acordul și prin interiorizare pseudo-convictivă din partea țintei. (...) Ea este larg utilizată în cadrul unor strategii complexe precum tehnicile de manipulare. Folosirea ei a fost impulsionată de succesele sociale ale comunicărilor politico-propagandistice și publicitare.” Persuasiunea presupune așadar o relație activă între emițător și receptor implicând o “negociere” a semnificației mesajelor între cei doi, “ceea ce presupune un anumit grad de libertate semiotică și psihologică a receptorului.” Dezinformarea are la bază un proces de persuadare a receptorului actului de comunicare, dar ea este o tehnică foarte complexă prin care se construiesc informații cu un grad cât mai ridicat de veridicitate. Viclenia de război sau diversiunea reprezintă acele acțiuni care duc la “îndepărtarea forțelor adversarului de locul în care va fi atacat”. Intoxicarea este o formă

mai avansată a diversiunii, superioară calitativ deoarece presupune mijloace subtile de convingere a adversarilor să acționeze într-un fel în care nu ar fi acționat dacă nu ar fi existat stimulul. Intoxicarea tactică este o metodă a contraspionajului “care nu-și poate păstra secretele mai bine decât prin furnizarea de falsuri serviciilor de informații dușmane”, în timp ce intoxicarea strategică înseamnă capacitatea de “a-l face pe inamic să creadă ceea ce ar trebui să creadă încât să se îndrepte spre propria pierzanie, politică sau militară.” Epurarea în rândul ofițerilor armatei sovietice operate de Stalin este considerată un exemplu clasic de intoxicare în condițiile în care Germania cultivase ideea că o mare parte a ofițerilor de comandă urmăreau înlocuirea regimului comunist din URSS. O caracteristică specifică a intoxicării este legată de aria redusă sub care își produce efectele. Astfel, intoxicarea vizează mai puțin opinia publică și mai mult factori de decizie, guverne, state majore, servicii de informații. Prin urmare, nu vorbim de o acțiune de comunicare de masă, iar ținta nu este opinia publică precum în cazul dezinformării.

Propaganda albă este o metodă a războiului informațional, dar cu efecte ceva mai limitate, în condițiile în care sursa care emite informația provine dintr-un spațiu ostil și acest lucru nu este ascuns. Prin urmare, ea are impact mai ales asupra simpatizanților din țara asupra căreia sunt îndreptate acțiunile de propagandă albă. “Simpatizanții francezi ai regimului hitlerist sau comuniștii din afara Uniunii Sovietice” sau ascultătorii din timpul Războiului Rece ai posturilor de radio *Vocea Americii* sau *Europa Liberă* erau un grup țintă pentru activitățile de propagandă albă desfășurate prin mijloace de comunicare afiliate deschis Germaniei, Uniunii Sovietice sau Statelor Unite ale Americii. Tatăl proaspătului cetățean rus Gerard Depardieu era, conform declarațiilor actorului, un comunist francez care asculta cu convingere postul *Radio Moscova*.

Rolul propagandei albe este, prin urmare, mai degrabă acela de a întări legăturile cu simpatizanții, decât de a determina schimbarea acțiunilor unor adversari. Din acest punct de vedere, ofensiva informațională a Rusiei contemporane prin transmiterea unui discurs mai prelucrat, pe canale foarte active, așa cum este *Vocea Rusiei* de astăzi, varianta rebranduită a *Radio Moscova*, poate fi analizată ca o acțiune de propagandă albă, cel puțin până în faza în care fluxul informațional rămâne la sursă. În momentul în care acesta este preluat și reîmpachetat de alte mijloace de informare, alogene sau autoh-tone, dar neasociate direct țării-sursă, analiza acțiunii trebuie nuanțată.

Într-un registru ceva mai sofisticat, propaganda neagră “înșală asupra originilor sale și, prin aceasta, face ca minciuni deliberate să fie plauzibile.” În fine, treapta mai rafinată privește acțiunea agenților de influență care “nu creează agitație pentru a îndrepta evenimentele într-o direcție dată, ci într-un mod mult mai general, pentru a destabiliza societatea adversă. Nu are importanță ca primele efecte ale acțiunii sale să fie benefice puterii-origine, ci ca repercusiunile să fie nocive, în ultimă instanță, pentru națiunea țintă.” Influența este o tehnică foarte complexă a cărei eficiență depinde de credibilitatea agentului de influență, mai ales în ceea ce privește evitarea oricărei asocieri partizane cu tabăra ale cărei interese le servește conștient sau inconștient. Așadar, acțiunea de influențare nu este modelată de minciună, ci “are un mecanism de funcționare antrenat de seducție. Influența este mai mult psihologică decât informațională.”

Până acum am răspuns la întrebarea “Ce nu este dezinformarea?”. Excluzând posibile confuzii, înțelegerea corectă a acțiunii de dezinformare va fi mai facilă. Dezinformarea este, înainte de toate, o acțiune de comunicare ce presupune relația “între cel puțin doi parteneri, capacitatea de a emite semnale, capacitatea de a recepta semne (mesaj), un canal (mijloc, suport) al comunicării și existența unui izomorfism al semnificațiilor pentru receptarea corectă a mesajului”. În plus, nu vorbim despre orice comunicare, ci despre o comunicare de masă ce presupune o societate industrială comparativ omogenă, canale de comunicare care permit să fie vizate nu grupuri determinate, ci un cerc indefinit de receptori și grupuri de producție care

realizează și expediază mesaje, cu ajutorul unor mijloace industriale.

Prin dezinformare se comunică informații, dar caracterul lor este fals, minciuna reprezentând fundamentul oricărei acțiuni de dezinformare.

Originea termenului de dezinformare trebuie căutată în anii de început ai constituirii URSS. În prima fază, prin dezinformare se identificau agresiunile informaționale capitaliste sub forma “acțiunilor de intoxicare ale țărilor capitaliste împotriva URSS”. Conform lui Guy Durandin, Marea Enciclopedie Sovietică definea dezinformarea drept “difuzarea prin presă, radio și televiziune a informațiilor mincinoase pentru a deruta opinia publică, pentru a înșela popoarele și pentru a le copleși cu minciuni.” Având în vedere numărul foarte mare de receptori populația unei țări sau chiar populația unui ansamblu de țări conectate din punct de vedere politico-ideologic, precum și mijloacele de comunicare cele mai diverse care susțin mesajele emise, dezinformarea este o operațiune vastă care presupune resurse mari, un proces de coordonare instituțională complex, în baza unor

obiective clare, emise de entitatea care dorește să dezinformeze. Altfel spus, dezinformarea nu este o simplă colecție de minciuni mai mult sau mai puțin vinovate. Dezinformarea se produce în cadrul unei campanii ample care se poate întinde pe mai multe spații și pe durate mari de timp.

“Acțiunea de dezinformare include operații de fixare a țintei și formulare a unor scopuri dezinformative, selectare și cunoaștere a țintei vizate, de elaborare a mesajului dezinformativ, de activare a unui dispozitiv *feed*

a o influență în sensul obiectivelor ce au condus la însuși elaborarea mesajului.” Guverne, servicii de informații, state majore militare, entități sociale, politice sau economice pot și victime și beneficiari ai acțiunilor de dezinformare. De asemenea, populația unui stat, anumite comunități umane clar delimitate sunt ținta predilectă a acțiunilor de dezinformare. Planul unei acțiuni de dezinformare dezvoltat de o structură specializată cuprinde: “tema dezinformării și domeniul de acțiune, mesajul ce trebuie diseminat (mai întâi informația brută, alterată, falsă, deformată, iar apoi "dezinformația"), faptele mărunte, adevărate sau pretins adevărate, false, denaturate ce vor alcătui suportul de lansare a acțiunii și modul în care efectele se previzionează a se produce în timp, transmisiunii, releele și cutiile de rezonanță pentru diseminarea și amplificarea mesajului - personalități cu influență, ziariști, organizații sociale, scrisori deschise, scrisori confidentiale, mijloace de informare în masă, urmărind crearea unui circuit în care să aibă loc transmiterea prin mai multe mijloace” a tezelor stabilite.

Vladimir Volkoff are o viziune ușor nuanțată și propune două abordări asupra conceptului de dezinformare.

(feed-back și feed-forward), de alegere a canalului de transmitere a mesajului, de mințire și de seducție în legătură nu numai cu mesajul, ci cu toate operațiile proiectului dezinformativ. (...) Acesta este special elaborat și printr-o instituție de comunicare, deliberat îndreptat spre o țintă, în scopul de

Într-un sens restrâns, dezinformarea “se situează la jumătatea drumului dintre intoxicare și influență”, cu marea diferență că “dezinformarea este sistematică, profesionistă, a recurs întotdeauna la mass-media, se adresează opiniei mondiale și nu statului-major al națiunii țintă”. Într-un sens mai larg, același Volkoff include în cadrul dezinformării și tehnicile de influență. Motivația pentru o asemenea abordare are legătură cu actorii operațiunilor de dezinformare și influență care ar fi aceeași și mai ales cu o caracteristică specifică celor
martie - mai 2013 | 73

două tipuri de acțiuni. “Atât în dezinformare, cât și în exercitarea influenței, ținta este complice. Este suficient să se introducă în curentul de opinie un catalizator microscopic, dar adecvat, și reacția are loc, păstrând și aceasta este esențial toate aparențele de spontaneitate.” Dezinformarea este o operațiune specială care nu poate fi aplicată oricând, în orice condiții, împotriva oricărui tip de țintă. Dezinformarea nu funcționează decât atunci când vizează mase largi de cetățeni. Un individ sau un grup pot identifica ușor minciuna ascunsă în dezinformare. Însă dinamica mulțimii alterează sistemele de protecție împotriva acțiunilor de înșelare, creând astfel spațiul necesar pentru acțiunea tehnicilor dezinformării. Volkoff utilizează o metaforă foarte inspirată din celebra poveste a fraților Grimm, *Flautul Fermecat*, pentru a explica această caracteristică: “Cântărețul din fluier din Hameln n-ar fi putut conduce spre înec un șobolan - sau un copil - izolat: avea nevoie de toți șobolanii - sau copiii - din oraș.”

Nicio operațiune de dezinformare nu poate fi exercitată împotriva opiniei dominante a unei comunități largi de oameni. Oricât de turbure ar fi climatul social din România afectat de criza economică prelungită, este imposibil ca opțiunea pro-occidentală a majorității cetățenilor să fie răsturnată și înlocuită, eventual, cu o opțiune pro-estică. O eventuală operațiune de dezinformare aplicată pe acest subiect poate, cel mult, să inducă o anumită confuzie, o stare de dezorientare la adăpostul căreia se pot obține câteva victorii tactice. Dar o răsturnare strategică împotriva curentului dominant este imposibilă cu mijloacele dezinformării. Dezinformarea nu este o operațiune care să poată fi aplicată într-un interval scurt de timp. Loviturile rapide nu pot fi date cu ajutorul acestei tehnici. Bazându-se pe stimularea unei complicități inconștiente a masei, operațiunea de dezinformare se construiește cu migală, într-o perioadă lungă, pentru a putea câștiga adeziunea și a construi credibilitatea ideilor promovate prin repetiție, prin identificarea și utilizarea vectorilor potriviți de comunicare.

Tehnicile dezinformării sunt diverse și, de cele mai multe ori, se aplică în mod combinat. Printre cele mai uzitate se numără *dezinformarea prin cuvânt*. Ea presupune folosirea și aplicarea de etichete, de regulă negative, pentru a discredita iremediabil un personaj. De exemplu, un lider politic etichetat drept antisemit va avea reale dificultăți în a se mai impune pe scena politică a unei democrații occidentale. O altă tehnică, este *dezinformarea prin număr*. Manipularea statisticilor, inventarea lor sau utilizarea numărului pentru a mări sau scădea amploarea unui eveniment sau acțiune sunt procedee frecvent întâlnite în cazul operațiunilor de dezinformare. Cele 60.000 de victime ale represiei din decembrie 1989, sunt un caz clasic de aplicare a unei

operațiuni de dezinformare cu scopul de a determina ostilitatea totală față de un adversar. *Dezinformarea prin repetiție* este o tehnică simplă, dar foarte eficientă de a impune un mesaj la nivelul mulțimii. Ea este utilizată atât în campaniile publicitare, cât și în operațiunile ample de dezinformare politică. *Dezinformarea prin zvon* este o tehnică subtilă deoarece se bazează pe livrarea de frânturi de informații care nu pot fi verificate, dar sunt credibilizate prin inducerea sentimentului de acces privilegiat la conținutul lor. În perioada comunistă, restricționarea accesului la informații a generat un consum excesiv al informațiilor din surse neverificabile. Astfel, s-a născut o adevărată cultură a zvonului, ceea ce a permis utilizarea acestei tehnici de dezinformare cu o eficacitate superioară. *Dezinformarea prin clișee* poate produce daune foarte mari pentru că permite o apropiere intimă de convingerile țintei. Utilizarea unui clișeu bine sedimentat în conștiința publică aduce credibilitate și succes total operațiunii de dezinformare. Poate că daunele de imagine aduse României în diverse momente, prin apelul la clișeul “Românii/romii sunt hoți și cerșetori” nu sunt rodul unei operațiuni de dezinformare inițiată de structuri specializate, dar un asemenea clișeu negativ este ideal pentru orice potențial adversar care ar urmări discreditarea sistematică a României. *Dezinformarea prin imagini* a devenit o tehnică privilegiată de dezinformare, în contextul în care televiziunea este deja sursa predilectă de unde își procură populația informații. De la publicitatea comercială, la prima revoluție transmisă în direct la televizor de pe străzile Bucureștiului sau la grandioasele spectacole de sunet și lumină organizate cu ocazia Jocurilor Olimpice, imaginea care creează iluzia veridicității devine, ușor-ușor, cel mai puternic ingredient al dezinformării.

Granița dintre adevăr și minciună este zona în care agenții dezinformării se simt cel mai bine. Până la urmă, arta dezinformării constă în a convinge o mare masă de oameni că o minciună frumos împachetată este cel mai pur adevăr, un adevăr în numele căruia această masă se poate mișca în direcția dorită de adversar. Pe de altă parte, cenzura rațiunii trebuie să funcționeze. A vedea dezinformări la tot pasul, a considera drept acțiuni deliberate de manipulare orice act de liberă exprimare reprezintă o eroare de judecată des întâlnită care nu poate fi combătută decât printr-un efort de analiză superior, susținut de o metodologie clară pentru identificarea adevăratelor acțiuni de dezinformare.■

Bibliografie

- Cathala, H.-P., Epoca dezinformării, Ed. Militară, București, 1991
- Drăgan, Ioan, Comunicarea. Paradigme și teorii (Vo. I și II), ed. Rao, București, 2007
- Durandin, G., La Désinformation. Analyse du concept, Paris, PUF, 1987
- Eco, Umberto, O teorie a semioticii, Ed. Trei, București, 2008
- Vlăduțescu, Ștefan, Convicțiune, persuasiune, comunicare jurnalistică negativă (eseu de hermeneutică medicată), Ed. Academiei Române, București, 2006
- Volkoff, Vladimir, Dezinformarea, armă de război, Ed. Incitatus, București, f.a
- Volkoff, Vladimir, Dezinformarea văzută din est, Pro Editură și Tipografie, București, 2007

Serviciile de informații în timpul lui Alexandru Ioan Cuza

I Tiberiu Tănase

Alexandru Ioan Cuza

Domnul Principatelor Unite, apoi al României (24 ian. 1859 - 11 febr. 1866), fondatorul sistemului informativ modern al statului român. La 9 noiembrie 1859, la Focșani, Alexandru Ioan Cuza a declarat „Unirea pentru vecie a celor două Principate sub numele de România”.

„Sistemul informativ creat de Alexandru Ioan Cuza a dispus de toate componentele structurilor moderne de culegere, prelucrare și transmitere de informații, desfășurând activități specifice muncii cu agentura. Acesta a avut ca suport de transmitere și centralizare a informațiilor în vederea luării deciziilor politico-statale structura Telegrafului și, mai târziu și a Poștei. Telegraful a reprezentat în acele momente mijlocul cel mai rapid de informare dar și de secretizare a informațiilor necesare actului de decizie a puterii statale românești.

Atenția pe care Alexandru Ioan Cuza a acordat-o acestei componente a aparatului de stat din nevoia de a suplini măsurile de forță, a fost permanentă. În anul 1862, cu prilejul unei vizite la Prefectura poliției Capitalei, a recomandat prefectului să ia toate măsurile pentru buna funcționare a „cancelariei de renseignements”, adică *Serviciului de Informații*, pentru a fi capabil, în orice moment, să prevină acele acte, fapte și evenimente care aduceau atingere siguranței statului român.

În România, primele structuri informative instituționalizate, au fost cele cu caracter militar și au apărut o dată cu organizarea armatei romane moderne, după Unirea Principatelor. Data de referință este 12/24 noiembrie 1859, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin *Înaltul Ordin de Zi, nr. 83*, a înființat prima structură de stat major

din istoria militară modernă a României, *Corpul de Stat Major General al Armatei*, în componența căruia se afla și Secția a II-a, prima structură de informații a armatei române, condusă de sublocotenentul Gheorghe Siăniceanu, ajutat de sublocotenentul Ștefan Fălcoianu. A.I. Cuza a avut și propriul său serviciu de informații condus de maiorul Cezar Librecht, directorul general al Poștelor și Telegrafelor. Acest *Serviciu Special*, născut din necesitatea controlului total al informațiilor cu relevanță pentru siguranța statului, a fost creat legendat, în cadrul Ministerului de Interne pe structura instituției Telegrafului - ca mijloc tehnic de transmitere rapidă, dar și de control a informațiilor.

Guvernarea celor două Principate Române unite prin persoana Domnitorului Alexandru Ioan Cuza a impus crearea unui aparat de stat modern, cu instituții care să contribuie la menținerea și afirmarea autonomiei, la organizarea internă, la înlăturarea amestecului Puterilor Garante, la prevenirea conflictelor sociale îndeosebi din cauza problemei rurale și la reglementarea statutului supușilor străini existenți pe teritoriul său, la fundamentarea activităților politice pe baze naționale, la temperarea pasiunilor politice și la deplina unificare politico-statală. Cunoașterea mediilor și locurilor de interes pentru siguranța statului a dus la implicarea întregului aparat de stat în culegerea de informații necesare actului decizional în vederea realizării deplinei uniri.

În acest sens, au primit misiuni informative specifice și au fost înzestrate cu componente informative 4 ministere: Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Ministerul Afacerilor Străine și Ministerul Justiției. Activitatea informativă a depășit cadrul specific acțiunilor polițienești, primind o puternică tentă preventivă. Astfel, Alexandru Ioan Cuza a trecut la reformarea întregului sistem de culegere de informații, până atunci componentă a activității polițienești. Vechiul sistem, care a avut, prin excelență, o misiune represivă, moștenit din vremea ocupației rusești sau austriece a Principatelor, nu mai corespundea nevoilor de informare. În noile condiții, în care unirea se realizase „de facto”, centrele de putere ostile făceau planuri vizând distrugerea statului român, iar în interior se confruntau și se intersectau vectorii „războiului secret” între diferitele servicii de informații străine.

Ministerul de Interne, care a păstrat în structura sa detectivii moșteniți din perioada anterioară, a avut ca principală sarcină menținerea ordinii și liniștii publice. Personalul din subordine a fost obligat să obțină informații de interes pentru siguranța statului. La nivel central s-a constituit o „poliție secretă” care a fost condusă de prefectul poliției Capitalei. Informațiile au fost căutate în toate locurile și mediile de interes prin agenți sau polițai și erau raportate prefectilor de poliție, iar apoi Primului Ministru și Domnitorului. Poliției i-au fost puse la dispoziție fonduri secrete pe care le utiliza în obținerea de informații și în recompensarea propriilor agenți. Activitatea Poliției a fost așezată în cadrul legal.

Activitatea informativă din județe a fost coordonată direct de către prefecti, care aveau

în subordine agenți proprii. Aceștia dădeau personal instrucțiuni agenților proprii asupra problemelor pe care erau obligați să le urmărească și să le comunice în timp util. Activitatea respectivă a fost însă îngreunată de faptul că nu peste tot s-a reușit încă de la început să se creeze o poliție secretă care să lucreze prin agentură, iar pentru obținerea informațiilor, prefectii de județe erau nevoiți să le plătească pe cele de valoare din fondurile proprii.

De remarcat, că Ministerul de Interne, a preluat și problema comunicațiilor între cele două țări, luând în gestiune Telegraful. Acesta a fost uzitat și de administratorii de județe, care comunicau direct cu Domnul. De asemenea, cu ajutorul unei misiuni de experți francezi a fost reorganizat și unificat Serviciul Poștelor, care a fost utilizat de poliție în obținerea de informații prin interceptarea corespondenței. În acest fel a fost înlăturată „poșta rusească”, uzitată în Principate și au fost luate sub control propriu toate trimiterile poștale.

Primele structuri informative instituționalizate, cu caracter militar, au apărut odată cu organizarea armatei române moderne, după Unirea Principatelor. Data de referință este 12 noiembrie 1859, când Alexandru Ioan Cuza, prin Înalt ordin de zi nr. 83, a înființat Statul Major General al Armatei, în componența căruia se afla și Secția a II-a, primul serviciu de informații al armatei române, condus de sublocotenentul Gheorghe Slăniceanu. Documentul fondator al primei structuri specializate de operații este reprezentat de Ordinul de Zi nr. 123, din 14 decembrie 1859, potrivit căruia Statul Major General a fost structurat pe patru secții, fără a avea o denumire anume. Secția a II-a prin responsabilitățile sale întrunea toate condițiile de a fi considerată prima structură specializată de operații - secția operațiilor militare cum va fi cunoscută până după cel de-al Doilea Război Mondial.

Armata avea nevoie de informații privind instruirea proprie, menținerea disciplinei, formarea corpului de ofițeri, dar și probleme legate de loialitate, de înzestrare cu armament modern și însușirea tehnicilor de luptă moderne. Informațiile cu caracter militar au fost necesare și pentru cunoașterea atitudinii Marilor Puteri, descifrarea intențiilor acestora, „înmuiera” celor ostile, căutarea de aliați. Pregătirea noului corp de ofițeri a primit și o componentă informativă. Ofițerii trimiși în „misiuni militare” peste hotare, în nordul Africii în contextul războiului dintre spanioli și marocani sau în Italia în contextul războiului pentru unificarea Italiei au avut dublu statut: de „observatori” și „atașați” pe lângă comandamentul spaniol, respectiv piemontez.

Mai trebuie subliniat faptul că și Ministerul Afacerilor Externe a primit sarcini informative peste hotare, atât prin oficiali, cât și prin *trimiși speciali sub acoperire*, iar în interior a continuat activitatea diplomatică obișnuită. De pildă, Ministerul de Externe din Moldova, condus în prima fază de Vasile Alecsandri, a fost structurat pe 6 secții, conduse de un director. Informații utile erau obținute de la Secția I (*„corespondență cu consulatele puterilor străine în dialectul român”*), Secția a III-a (*„slobozirea pașapoartelor”*), Secția limbii străine (*„corespondența în dialecte străine cu consulatele*), Secția Suplicțiilor (*însemnarea rezoluțiilor domnitorului*) și Secția „Arhivă”.

De asemenea, lipsa reprezentanțelor diplomatice a fost suplinită și în domeniul informațiilor necesare din afara hotarelor țării prin crearea, de către Alexandru Ioan Cuza, a unor *misiuni speciale de informare* sau a unor *reprezentanțe particulare, cu caracter semi-oficial, în fapt, germenii serviciului specializat în culegerea informațiilor externe*, care a primit, de la început, un caracter ofensiv, prin îmbinarea activității diplomatice, cu propagandă în favoarea unirii depline a celor două Principate române, dar și cu culegerea de informații, absolut necesare luării deciziilor de politică externă. Pentru transmiterea informațiilor, agenții români au căutat să evite folosirea sistemului clasic - telegraful și poșta - apelând la curieri improvizați: studenți români aflați la studii în străinătate, rude sau apropiați sau chiar agenți diplomatici sau consulari străini, filo-români.

Toate celelalte instituții ale administrației de stat și-au creat sisteme proprii de informare, iar informațiile erau transmise organelor cu competență din domeniile apărării sau siguranței publice. *Întregul sistem informativ al Principatelor Unite a fost îndrumat personal de către Domnitor, care a imprimat informațiilor caracterul de „secret de stat”*. Aceasta atestă că *informațiile au fost supuse unui regim secret, în funcție de natura și importanța lor operativă în fundamentarea deciziei*.

Alexandru Ioan Cuza a fost ajutat în munca de analiză a informațiilor de un secretar particular. Până în februarie 1860 acesta a fost Victor Place, iar apoi, la recomandarea lui Vasile Alecsandri și Costache Negri, ziaristul francez Balygot de Beyne, care a devenit „șef de cabinet”, dar și coordonator al structurii de informații interne și externe.

Dar, A.I. Cuza a avut și un serviciu mai puțin cunoscut *serviciul secret condus de maiorul Cezar Librecht, director general al poștelor și telegrafelor.*

Necesitatea coordonării acestui *sistem informativ piramidal, a obținerii rapide, a centralizării și prelucrării informațiilor, au impus crearea unui Serviciu Special de Informații, paralel cu structurile informative departamentale, care a fost condus personal de Domnitor. La aceasta a recurs și din cauza abuzurilor unor funcționari și a dezinformării practice de unii agenți „nesiguri”*. Menirea sa a fost să servească la imprimarea rigurozității întregii activități informative, dar în același timp, să semnaleze și fisurile sistemului informativ, adică să desfășoare o puternică activitate contra-informativă. *Acest Serviciu Special, născut din necesitatea controlului total al informațiilor cu relevanță pentru siguranța statului, a fost creat legendat, în cadrul Ministerului de Interne pe structura instituției Telegrafului - ca mijloc tehnic de transmitere rapidă, dar și de control a informațiilor.*

În acest context, în februarie 1859 Alexandru Ioan Cuza l-a chemat de la Iași pe specialistul în telegrafie, belgianul Cezar Librecht, pentru a prelua conducerea Telegrafului. La scurt timp a fost luat în evidența oștirii, iar în martie 1859 a fost numit și inspector de telegraf în Țara Românească. Acesta a devenit oficial *„Inspector general și responsabil al administrațiilor de telegraf din Țara Românească și Moldova”*.

Astfel, *Telegraful a fost prima instituție unificată formal, fapt ce a permis un control riguros al tuturor informațiilor vehiculate prin acest mijloc modern de comunicare. La puțin timp s-au deschis cursuri pentru telegrafie, s-a elaborat statutul, instituția a fost militarizată, iar portul uniformei pentru salariați a devenit obligatorie. Astfel, principalele ministere - Interne, Externe, Război, Justiție - au beneficiat din plin de sprijinul Telegrafului pentru a pune la dispoziție informații. Este important de menționat că titularii acestora au fost schimbați și în funcție de aportul informativ, iar guvernele s-au menținut și în funcție de capacitatea de a transforma informațiile în decizii. Din acel moment, toate informațiile din afara și din interiorul țării, necesare actului de decizie pentru Domnitor și Cancelaria sa au fost astfel centralizate și prelucrate prin acest sistem nou.*

Acest aparat informativ special, care a dublat sistemul de informații conceput în cadrul departamental, a avut menirea de a elucida și a clarifica informațiile mai deosebite, cu implicații profunde pentru siguranța statului, de a asigura transmiterea operativă a acestora și de a proteja propriile secrete în fața „curiozității” tot mai agresive a agenților serviciilor de informații străine și a forțelor ostile din interior. Noul aparat informativ, creat pe structura rețelei de telegraf, s-a transformat rapid într-un serviciu de informații și

contra-informații, care a preluat „din mers” misiunile încredințate. În activitatea informativă au fost introduse tehnici și procedee de lucru moderne, începând cu codificarea și cifrarea informațiilor destinate Domnitorului și Cancelariei domnești. Sub îndrumarea personală a Domnitorului, belgianul Cezar Librecht, specialist în telegrafie, și om cu „relații” între foștii membri ai Comisiei Europene a Dunării, a contribuit atât la impunerea unui strict control al statului asupra Telegrafului și, mai târziu a Poștei, cât și la crearea unui serviciu specializat de informare a autorității centrale de decizie cu problemele de interes pentru siguranța statului român. Prin intrarea acestuia în rândul corpului ofițeresc și numirea sa ca *adjutant domnesc*, întregul circuit al informațiilor destinate Domnitorului a trecut practic în subordinea Ministerului de Interne. Deși oficial acesta a păstrat funcția de „*inspector general al telegrafului*”, el a devenit, în fapt, șeful acestui serviciu original de informații subordonat direct Domnitorului. Astfel au fost eliminate verigile intermediare de transmitere a informațiilor care au fost astfel ferite de ochii unor agenți din organele polițienești, aflați în „simpatii” față de boierii „reacționari”, ostili unirii și favorabili unor interese străine.

Sistemul informativ creat de Alexandru Ioan Cuza a dispus de toate componentele structurilor moderne de culegere, prelucrare și transmitere de informații, desfășurând activități specifice muncii cu agentura. Acesta a avut ca suport de transmitere și centralizare a informațiilor în vederea luării deciziilor politico-statale structura Telegrafului și, mai târziu și a Poștei. Telegraful a reprezentat în acele momente mijlocul cel mai rapid de informare dar și de secretizare a informațiilor necesare actului de decizie a puterii statale românești. Atenția pe care Alexandru Ioan Cuza a acordat-o acestei componente a aparatului de stat din nevoia de a suplini măsurile de forță, a fost permanentă. În anul 1862, cu prilejul unei vizite la Prefectura poliției Capitalei, a recomandat prefectului să ia toate măsurile pentru buna funcționare a „cancelariei de renseignement”, adică *Serviciului de Informații*, pentru a fi capabil, în orice moment, să prevină acele acte, fapte și evenimente care aduceau atingere siguranței statului român. În acțiunea de informare a Domnitorului au fost implicați și oameni politici de încredere și, în același timp, înalți funcționari de stat, precum D.Brătianu, I.Ghica, V. Mălinescu, oameni din afara partidelor, rude și apropiați ai săi - cum a fost și un anume N. Docan - trimis acolo unde era nevoie de informații sigure. În paralel, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a continuat să uziteze sistemul informării personale, prin observarea directă. Deci, în

perioada domniei lui Cuza în România funcționau câteva servicii și structuri de informații unele oficiale, dar și structuri de informații acoperite și neoficiale. Astfel, oficial funcționau *Serviciul de informații al Armatei* (Sectia II condusă de colonelul Slăniceanu, reorganizată în 1865), Structura informativă a *Siguranței Statului* condusă de Ioan G. Valentineanu, iar alte structuri neoficiale erau structura de informații interne și externe a secretarului particular al lui Cuza, Baligot de Beyne, serviciu secret condus de maiorul Cezar Librecht, director general al postelor și telegrafelor (cel mai important), precum și structura de informații a partidei liberale constituită pe principii francmasonice.

În concluzie, sistemul informativ conceput de Alexandru Ioan Cuza a contribuit la crearea și fînțarea României pe plan internațional. Informația a devenit o importantă resursă de putere și a contribuit din plin la fundamentarea, în primul rând, a instituției Domniei în statul român. La 9 noiembrie 1859, la Focșani, Alexandru Ioan Cuza a declarat „Unirea pentru vecie a celor două Principate sub numele de România”, iar la 8 februarie 1860 și-a luat numele de „Alexandru Ioan I”. , iar la 24 ianuarie 1862, numele „România” a devenit numele oficial al statului român, iar moldovenii și muntenii, prin sistemul informativ creat, au impus în conștiința străinătății numele de români.¶

Bibliografie

- Vasile V. Dașkoviici, *Istoricul reședințelor Poliției Capitalei*. Fosta Agie, București, 1932.
- Aurel David, Un episod puțin cunoscut din istoria serviciilor secrete românești: „Reformarea” lui Cezar Librecht, în *Istoriografia în tranziție*, Ed. INI, 1995.
- Petre Otu, Statul major General, reforme, proiecte de modernizare, evaluări strategice, în revista *Document* nr. 4 /2009.
- Cristian Troncoță, *Istoria Serviciilor secrete românești de la Cuza la Ceaușescu*, Ed. Ion Cristoriu , București 1999.
- Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza, vol. I, 1859-1861, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989, Documente, I, nr.281, p. 219;
- N.Turcu, *Manual polițienesc*, București, 1935, p. 11-12;
- Aurel David, Alexandru Ioan Cuza - fondatorul serviciilor de informații românești moderne, Sesiunea INI, 17-18 martie, 1995.
- General de brigadă dr. Dumitru Scarlat, Direcția Operații un veac și jumătate de existență în structura Statului Major General, în *Gândirea Militară Românească*, nr. 5 / 2009.
- Paul Cernovodeanu, Misiuni militare românești trimise peste hotare în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în „*Revista istorică*“, Serie nouă, tom.1, nr.1, ianuarie 1990.
- Paul Ștefănescu, *Istoria serviciilor secrete românești*, București, 1994.
- Cornelia Bodea, Din acțiunea de pregătire a Agenției diplomatice de la Paris. Înființarea Biroului de corespondență (1/13 ianuarie 1860), în „*Studii*”, XIII, nr.6, 1960.
- Irina Rădulescu-Valasoglu, Alexandru Ioan Cuza și politica europeană, Ed. Academiei R.S.R., București, 1974.
- C.C.Giurescu, *Viața și opera lui Cuza vodă*, București, 1966.
- Alex Mihai Stoenușcu, *Istoria Loviturilor de stat, în România (1821-1999)* vol I, *Revoluție și francmasonerie*, Ed. RAO, 2000.
- http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Cezar_Librecht.
- ro.wikipedia.org/wiki/Arthur_Baligot

I Cezar Narcis Pintilei

La 26 mai 1913, ziarele din Imperiul Austro-Ungar publicau un comunicat al agenției telegrafice vieneze care anunța neașteptata sinucidere a colonelului Alfred Redl, șeful statului major al Corpului 8 de armată austro-ungar. Presa dezvăluia faptul că talentatul ofițer care avea o strălucită carieră, aflându-se la Viena în interes de serviciu, într-un acces de demență datorat epuizării nervoase după multe săptămâni de nesomn datorită abnegației profesionale, s-a sinucis.

De fapt sinuciderea colonelului Redl este finalul unei afaceri tenebroase de spionaj și trădare care ar fi rămas necunoscută dacă nu ar fi fost devoalată de ziarul „Prager Tageblatt”, însă mai multe amănunte vor ieși la iveală după 1918. Colonelul Alfred Redl a fost un super-agent recrutat de spionii țarului. Chiar înainte de mitizatul spionaj sovietic și de mult mediatizatele cazuri Ames, Hansen și a „Magnificilor de la Cambridge” rușii au excelat în recrutarea de informatori valoroși din vârful ierarhiei statelor vizate.

Dosarul profesional

Alfred Redl s-a născut în 1864 în orașul Lemberg din provincia Galiția (astăzi Lvov, Ucraina), fiind unul din cei 14 copii ai unui funcționar sărac de la căile ferate, de naționalitate maghiară.

Datorită calităților personale a reușit să urmeze cursurile Școlii de Cadeți din orașul natal (o instituție similară unei academii militare din vremurile noastre), pe care a absolvit-o în 1882. Încă din timpul studiilor a fost remarcat pentru talentul nativ de a învăța cu ușurință limbi străine.

În ciuda faptului că în Imperiul Austro-Ungar cariera militară era rezervată copiilor din familiile nobiliare sau foarte bogate, această barieră socială nu îl va afecta deloc, din contra, cariera lui Alfred Redl va fi strălucită.

În 1899 va fi transferat la Statul Major al armatei austro-ungare la Viena și va fi avansat la gradul de căpitan. Aici va deveni protejatul generalului Artur von Giesel, care îi va veghea ascensiunea profesională până la moarte. Nici până astăzi nu se cunoaște cărui fapt i s-a datorat slăbiciunea generalului von Giesel pentru tânărul ofițer cu origini atât de modeste.

În 1900 va fi transferat la serviciul de contraspionaj al armatei. Ca șef a sectorului de operațiuni el avea drept sarcini recrutarea, antrenarea și trimiterea spionilor în misiuni.

În 1905 și 1906 a fost decorat cu Crucea Serviciului Militar, Medalia Serviciului Militar și Ordinul Regal Spaniol Serviciu Militar.

În 1907 a fost numit șeful serviciului de informații al armatei Austro-Ungare (Kundschaftsstelle). Funcția a ocupat-o până în 1912, când și-a urmat protectorul la Praga, la Corpul 8 Armată, unde von Giesel a devenit comandant iar el șef al statului major.

În 1912 a primit cea mai importantă recunoaștere pe care o putea primi un militar: a fost citat personal de către împăratul Franz Josef.

În 1912 Redl a fost singurul din 8 locotenenți-colonei propuși care a fost avansat la gradul de colonel. Redl devenise unul din cei doar 54 colonei din întreaga armată austro-ungară.

În cadrul Kundschaftsstelle, Redl s-a remarcat prin introducerea unor inovații în materie de muncă făcând trecerea de la o epocă romantică la una pragmatică, birocratică și organizată, alcătuirea de dosare personale, fotografierea conspirată a persoanelor de interes, înregistrarea discuțiilor ambientale pe cilindri de ceară folosind tehnica acelor vremuri, folosirea lămpii de birou la anchete, schimbul de informații cu serviciile partenere, filajul etc. Aparentul profesionalism și devotament mai presus de dubiu al mult galonatului ofițer nu era decât o iluzie, rezultatul unei arogante autosuficiențe și lipsei de ancorare în concret a întreg sistemului militar austro-ungar, care avea să ducă la disoluția imperiului în 1918.

Departea de a fi ceea ce afișa și a se ridica la nivelul gradelor și distincțiilor, Redl nu era decât un trădător mediocru motivat de interese meschine, fără măcar a încerca să dea o aparență ideologică gestului său. De fapt era un individ nerecunoscător sistemului care îi oferise un statut, o carieră și o mulțime de recompense materiale și spirituale.

Racolarea

Nikolai Stepanovich Batyushin (1874 - 1957), care ulterior va deveni șeful spionajului militar țarist este creditat ca fiind cel care l-a recrutat pe Redl. Ofițerul rus a fost cel care l-a exploatat timp de peste un deceniu pe trădătorul austro-ungar, dintr-un birou din Varșovia. Contextul racolării lui Redl de către ruși nu este în totalitate cunoscut. În 1889, Alfred Redl este numit observator pe lângă armata țaristă, în această perioadă împrietenindu-se cu o serie de ofițeri ruși.

Peste câțiva ani, în 1898 Redl va fi trimis la Kazan (Rusia) la un curs de perfecționare în limba rusă. Șederea la Kazan este considerată de istorici în unanimitate momentul în care ofițerul austro-ungar a devenit interesant pentru spionajul țarist. Rușii au sesizat faptul că Redl era o persoană avidă după bani și că avea înclinații homosexuale. În societatea austro-ungară homosexualitatea era un obicei repudiat iar devoalarea acestui fapt i-ar fi terminat cariera în ascensiune. Totodată, spre deosebire de colegii săi care erau subsidiați de părinți bogați din marea burghezie și nobile, Redl avea tot timpul probleme cu banii și cu menținerea unei vieți similare cu statutul pe care credea de cuviință funcției sale. În cel peste un deceniu cât a fost agentul Rusiei, Redl a furnizat: planul de atac comun germano-austro-ungar în cazul unui conflict cu

Imperiul Țarist, Planul III, vizând operațiunile armatei austro-ungare în cazul invadării Serbiei, planul de mobilizare a armatei austro-ungare, planul sistemelor de fortificații de la granița orientală a Imperiului Austro-Ungar, cifruri, identitățile unor spioni infiltrați, adică orice informație care era valoroasă pentru Batyushin și imperiul pe care îl servea.

O viață dublă la vedere

Societatea în care a trăit era cadrul perfect pentru Redl să își ascundă secretele sale la vedere. Armata austro-ungară a fost atât de stratificată social, încât cei din nivelul superior aveau foarte puțin de a face în viața de zi cu eșaloanele inferioare și nimeni nu știa mai nimic despre viața lor personală. În general, viața privată a militarilor rămânea neexaminată, iar subiectele referitoare la bani și sex erau evitate cu tact.

Redl a fost stimat fără îndoială, chiar într-o societate în care oamenii erau evaluați după avere și titlurile deținute. El apărea ca un exemplu profesional pentru colegii săi militari. Numele lui, a fost în mod constant asociat cu succesul și excelența profesională, dovada profesionalismului său fiind un șir lung de spioni inamici descoperiți. Ce nu știau colegii lui mai puțin galonați era faptul că lungul șir de spioni erau agenți abandonăți deveniți inutili și periculoși pe care Batyushin îi livra cu generozitate din biroul său din Varșovia, contribuind la ascensiunea lui Redl.

În paralel, Redl trăia povestea de dragoste cu un ofițer de cavalerie, căpitanul Ștefan Hromodka. Acesta se asemena la gusturi rafinate și dorințe extravagante cu Redl și s-a dovedit a fi o obsesie costisitoare pentru colonel. Indemnizația lunară prevăzută pentru Hromodka în 1909, a crescut potrivit relatărilor, de zece ori până în 1912. În plus pe lângă alocația financiară, Redl îi asigura lui Hromodka un confort și un lux opulent, un apartament scump mobilat cu servitori, cai de rasă și o limuzină Daimler făcută la comandă personalizată. Colonelul Redl a trebuit să vândă și mai multe informații rușilor pentru a-și prezerva modul de viață.

Atunci când cuplul participa la activități publice și oficiale Redl îl prezenta pe Hromodka ca fiind nepotul lui. Nimeni nu a fost suspicios cu privire la loialitatea lui Hromodka, Redl a luat măsurile de precauție obligându-l pe tânăr să semneze un acord prin care, dacă se căsătorea, pierdea toate bunurile primite de la colonel. Redl a fost plătit bine pentru serviciile sale, și a avut un stil de viață cu mult peste ceea ce salariul său oficial ar fi putut justifica. Un raport rus din 1907 descrie Redl ca fiind "mai degrabă viclean și lunecos decât inteligent și talentat, un cinic cu înclinații către desfrânare".

Demascarea

În aprilie 1913 o scrisoare post restant, adresată domnului Nikon Nizetas a ajuns la oficiul poștal Fleischmarkt Viena. Acesta era expediată din Eydtkunen, un oraș de provincie german în apropierea graniței cu Rusiei. Deoarece nu a venit nimeni să o ridice, scrisoarea a fost returnată Eydtkunen și de acolo la Berlin, urmând să fie returnată expeditorului. În Germania Imperială, deschiderea corespondenței era o practică relativ generalizată. Plicul a fost deschis iar conținutul lui a trezit suspiciuni: 6.000 de coroane austriace (astăzi în valoare de aproximativ £ 8000), și nicio scrisoare propriu-zisă. Această scrisoare a fost trimisă înapoi în Austria, de data aceasta succesorului și discipolului lui Redl, șeful contraspionajului, maiorul Maximilian Ronge, prin șeful contrainformațiilor germane, Walther Nicholai, deoarece exista suspiciunea că este o plată pentru un spion.

Ronge a ordonat supravegherea oficiului poștal din Viena. La începutul lunii mai, două scrisori adresate aceleiași Nikon Nizetas au ajuns la Viena, conținând 8.000 și respectiv 7000 de coroane. Oamenii lui Ronge au așteptat cu răbdare ca misteriosul Nizetas să vină să ridice scrisorile. Acesta și-a făcut apariția la 24 mai, a ridicat plicurile și în ciuda echipelor de filaj a reușit să ia un taxi și să se facă nevăzut, fără ca urmăritorii să rețină nici măcar numărul de înmatriculare a automobilului. Însă norocul este unul din multiplele ingrediente fără de care munca pe frontul secret ar fi aproape imposibilă. Un membru al echipei de supraveghere a recunoscut după aproximativ jumătate de oră taxiul cu care plecase personajul misterios. Examinând interiorul mașinii au găsit un toc de briceag, un obiect aparent fără valoare. Taximetristul a relatat oamenilor lui Ronge că l-a transportat pe client până la cafeneaua Kaiserhof.

Demersurile agenților erau complicate de faptul că nu dețineau niciun semnălmnt al persoanei urmărite și se puteau deconspira față de acesta. Agenții bănuiau că poate persoana misterioasă nici nu avuse intenția de a intra în cafenea, ci simțindu-se urmărită a schimbat taxiul. Au hotărât de comun acord să chestioneze pe șoferii de taxi de la o stație de lângă cafenea. Taximetriștii au relatat că o persoană care a schimbat un taxi a fost transportată la hotelul Klomser.

Agenteii s-au deplasat la hotel și anchetând personalul au aflat că în ultima oră au sosit la recepție patru persoane printre care și colonelul Redl. Într-un acces de inspirație, un agent i-a dat portarului tocul briceagului și l-a rugat să-l înapoieze proprietarului. Întâmplarea, care a jucat un rol determinant, a făcut ca Redl să treacă pe la recepție în acel moment, și întrebat dacă îi aparține tocul, a recunoscut faptul. Redl nu a fost arestat

spectaculos, urmăritorii săi au raportat ierarhic situația. La rândul său, după ce a informat superiorii săi despre acest fapt, Ronge împreună cu trei subordonați a intrat în camera de hotel a lui Redl în seara zilei de 24 mai 1913. Misiunea lor a fost de a afla cât de mult daune a produs Redl, dacă a acționat solitar sau dacă a fost ajutat în activitățile sale. Sub interogatoriu a recunoscut ca a spionat pentru Rusia, dar începând cu toamna anului 1912. El a pretins că a fost determinat să trădeze datorită costurilor ridicate ale stilului său de viață, inclusiv cheltuielile cu iubitul său, Ștefan Hromodka. După încheierea interogatoriului, maiorul Ronge, într-un gest de curtoazie militară, nu l-a arestat pe Redl, ci i-a oferit o variantă onorabilă de a ieși din scenă. Ofițerii i-au lăsat un pistol Browning încărcat pe masa și au părăsit camera de hotel. Afară, pe stradă au stat până au auzit focul de armă așteptat, puțin după miezul nopții. În biletul de adio Redl a scris: "Pasiunea și frivolitatea m-au distrus. Plătesc cu viața mea pentru păcatele mele. Rugați-vă pentru mine..."

Austriei erau interesați de remedierea situației și nu de procese răsunătoare. Afacerea a fost inițial mușamalizată, detaliile trădării lui Redl au ieșit la iveală doar parțial abia după disoluția imperiului dualist. La percheziția reședinței de la Praga a colonelului, austriei au putut evalua amploarea catastrofei. Casa colonelului Redl era plină cu mii de documente de interes pentru puterile rivale.

Epilog

Consecințele trădării au fost dezastruoase, mai ales că în imobilitatea birocratică a regimului dualist, austro-ungarii nu au mai modificat planurile furnizate de Redl rușilor. Austro-Ungarii au intrat în Primul Război Mondial fără a înlătura efectele trădării, acest fapt conducând la înfrângeri dezastruoase. Aceștia au invadat Regatul Serbiei în 1914, dar rușii furnizaseră Planul III Serbiei, în virtutea panslavismului ortodox, lucru care a condus la pierderea a 500.000 de militari. Serbia a fost înfrântă doar după intervenția Germaniei. Similar, în Galiția, rușii au dominat confruntările cu austro-ungarii și numai intervenția în forță a Reichului German stabilizând frontul abia în 1915.■

Bibliografie

- Emil Cerneak - „Cinci secole de război secret” Ed. Politică, București, 1968.
- <http://www.spymuseum.com/pages/agent-redl-alfred.html>
- <http://www.historytoday.com/alan-sked/patriot-whom-colonel-redl-and-question-identity>
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/494719/Alfred-Redl>
- http://www.glbtc.com/social-sciences/redl_a,4.html
- <http://www.essortment.com/colonel-alfred-redl-biography-20728.html>
- http://sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=1937

Sayyid Qutb și influența sa ideologică asupra grupărilor islamiste contemporane

I Daniel Ungureanu

Egipteanul Sayyid Qutb (1906-1966) reprezintă una din cele mai importante figuri în dezvoltarea ideologiei salafiste jihadistice. În ciuda faptului că provenea dintr-un cartier sărac de-a lungul Văii Nilului, Qutb, cel care avea să devină viitorul ideolog al Frăției Musulmane, a beneficiat atât de o educație occidentală, cât și de una islamică, caz tipic pentru un intelectual salafist.

La începutul carierei sale, intelectualul egiptean a admirat multe aspecte ale civilizației occidentale, acceptând știința, tehnologia și raționalismul, însă a fost de neclintit în convingerea că acestea nu trebuie să treacă deasupra suveranității lui Allah. El a promovat ideea unui stat pan-islamic, guvernat exclusiv de *shari'a* (legea islamică), ca o idee al cărei timp a sosit, într-o epocă a ideologiilor transnaționale.

Qutb, inițial un admirator al Statelor Unite, unde și-a desfășurat activitatea timp de trei ani (1948-1951) în calitate sa de angajat al departamentului educației din Egipt, a rămas marcat de decadența pe care a perceput-o în această țară, iar la revenirea în Egipt s-a alăturat mișcării revoluționare *Frăția Musulmană*, întemeiată de Hassan al-Banna, pierzându-și astfel postul său din cadrul Ministerului Educației. În descrierea acestei opțiuni, Qutb a spus: „*M-am născut în 1951*”.

Jaloane pe drum

Lucrarea *Jaloane pe drum*, devenită una din cele mai prolifiche scrieri pentru ideologia grupărilor extremist-terroriste contemporane, este simultan o analiză și o chemare la arme. Qutb consideră că energia creativă a Occidentului este risipită cu sistemul Vestului ruinat sau modelul marxist care la rândul său a eșuat. Continuând teoriile lui Mawdudi, Qutb argumentează că toate societățile contemporane au revenit la starea de *jabiliyya* sau ignoranța pre-islamică, în care autoritatea și înțâietatea lui Dumnezeu au fost înlocuite de alte surse

ale autorității, fapt ce justifică lansarea *jihadului*. După cum afirma Qutb, împotriva necredincioșilor *jihadul* se poartă prin sabie și lance, iar împotriva ipocriților prin argument și cuvânt.

Potrivit lui Qutb, lumea occidentală și-a împlinit rolul și „și-a epuizat fondul de valori care-i permiteau să asigure direcția umanității”. Doctrinile colectiviste ale Estului au eșuat

de asemenea. O nouă direcție, care are puterea de a conserva și dezvolta civilizația materială la care a ajuns omenirea prin intermediul geniului european, este indispensabilă. Această direcție, afirmă gânditorul egiptean, va dota umanitatea cu un nou aport de valori și cu o linie bună de conduită solidă, pozitivă și realistă în același timp.

Islamul singur deține aceste valori și această linie de conduită. Regimurile de putere personală și de direcție colectivistă au finalizat prin eșec. A venit acum momentul islamului, al *umma* de a-și împlini rolul, deoarece trăim timpuri cruciale de neliniști, angoase și de probleme. A sosit timpul ca musulmanii, uniți în ceea ce numim Lumea Islamică, să-și împlinească rolul pe care Dumnezeu li l-a dat: „*Sunteți cea mai bună*”

comunitate ivită dintre oameni: voi porunciți cuviințe, interziceți răul și credeți în Dumnezeu”. Este așadar indispensabil să resuscitezi această națiune pentru ca islamul să-și poată împlini rolul în direcția nouă a umanității.

Lumea întregă trăiește în prezent în anarhie, o anarhie atât de mare încât nici confortul remarcabil, nici invențiile materiale extraordinare nu pot să-i amortizeze efectul.

Această anarhie se bazează pe principiul violării puterii lui Dumnezeu pe pământ și din această violare a puterii divine rezultă o violare a drepturilor omului. Umilirea ființei umane în regimurile socialiste, in justiția pe care o îndură oamenii sub jugul capitalismului și al colonianismului în regimurile imperialiste nu sunt decât o violare a puterii lui Dumnezeu și o negare a rolului privilegiat pe care l-a desemnat Dumnezeu ființei umane.

Societatea musulmană și societatea idolatră

Islamul nu cunoaște decât două tipuri de societăți: societatea musulmană și societatea idolatră. Societatea musulmană este cea care aplică regulile islamului prin credință și adorație, prin organizare și legislație, prin creație și comportament. Pe când societatea idolatră este cea care nu aplică regulile islamului, și nu urmează directivele credinței și concepțiile, valorile, organizarea și legislația islamului în creația și comportamentul său.

În concepția lui Qutb, umanitatea este valoarea care distinge islamul și îi conferă gradul de civilizație, ceea ce în societatea idolatră nu se întâmplă, acolo primând valorile materiale. Islamul a venit pentru a modifica celelalte religii și nu pentru a le menține.

El a venit pentru a ridica umanitatea din poziția în care se află și nu pentru a o înfunda și mai mult în mocirlă în numele civilizației. Prima noastră sarcină consistă în a instala concepțiile și tradițiile islamice în locul idolatriei.

Într-un stil pur *salafist*, Sayyid Qutb re-analizează Coranul pentru a găsi o nouă ideologie. Pentru el, trezirea unui singur individ la „adevăratul islam” va conduce automat la trezirea altora și la formarea unei *jama'at* (grupări), care îi va separa de societatea *jabili*, cultura și instituțiile sale.

Gruparea - *jama'at* - va fi un pas necesar către stabilirea unei comunități, care la rândul ei trebuie să fie precursorul stabilirii actualelor reguli ce decurg din revelația coranică. Qutb spune că *jama'at-ul* contemporan va trebui să urmeze pașii și lupta Profetului, să stabilească o comunitate, iar ulterior să se angajeze în *jihad* sub diferite forme împotriva societății *jabili* până când „Adevăratul Islam” va domni.

Jaloane pe drum a reprezentat în esență un nou mod de a gândi schimbarea politică, utilizând în particular interpretarea salafistă a Coranului ca un manual pentru revoluție. S-a intenționat ca acesta să fie primul dintr-o serie de volume, însă publicarea sa a condus la arestarea lui Qutb și executarea sa, în anul 1966, de către regimul lui Nasser.

Eșecul naționalismului arab și al socialismului au deschis astfel drumul islamului politic. Ca rezultat al experienței sale americane, Sayyid Qutb a concluzionat că America este sursa răului. El a descris Statele Unite ca o țară plină de biserici dar fără religie, pătată de imoralitate sexuală, murdărită de rasism, ce are succes material dar e lipsită de moralitate; Qutb credea că Vestul e atât de sufocat de materialism încât triumful comunismului era inevitabil.

Cunoașterea occidentală ca noua jahiliyya

Gânditorul salafist a interpretat faptele Profetului Mohamed ca fiind revoluționare, al căror triumf au pus capăt *jabiliyya*, erei ignoranței a politeismului tribal din Arabia. Qutb a conceput lumea modernă ca o nouă *jabiliyya*, cunoașterea occidentală constituind pentru el „ignoranță” datorită faptului că îndepărtează mintea umană de Dumnezeu și de legea divină.

Qutb cere musulmanilor să-l imite pe Mohamed și să distrugă noua *jabiliyya*, așa cum a făcut și Profetul.

Pentru a reforma țara natală, Sayyid Qutb (1906-1963) militează pentru o ruptură radicală cu puterea naționalistă a epocii. Plecând de la un concept central dezvoltat de către Qutb, mișcările radicale islamiste deschid căile luptei armate.

Potrivit lui Qutb, sub colonizarea britanică, musulmanii trăiau într-o societate asemănătoare celei pe care au cunoscut-o arabii înainte de Revelația Profetului.

Acest stat ante-islamic este numit *jabiliyya*. Ori, tocmai plecând de la această noțiune Qutb respinge legitimitatea islamică a națiunilor musulmane din epoca sa. În ochii săi, acestea nu se puteau prevala de mesajul divin, pe cale de consecință ele trebuie să regăsească adevăratul islam, cel care i-a fost revelat lui Muhammad.

Qutb pronunță așadar *takefir*, care permite excomunicarea musulmanilor care nu corespund criteriilor Fraților Musulmani.

Qutb a murit înainte de a putea expune într-un mod foarte clar aceste faimoase criterii. De unde foarte multe interpretări libere făcute de către radicali pentru a-și justifica derivatele teroriste. Ei puteau astfel, cu conștiința împăcată, să-i asasineze pe cei care erau considerați ca impietați (*takefir*).

Conform termenilor legii islamice, cel puțin în acceptarea cea mai fundamentalistă, în venele unui *takefir* curge un „sânge ilicit”; el poate fi deci condamnat la moarte în numele lui Allah. Qutb a inventat, oarecum fără voia sa, cauciunea religioasă care va servi generațiilor viitoare de teroriști.

Este dificil să găsești în Coran versete care să justifice practica de a răspunde violenței statale prin violența oarbă. Islamologul François Burgat afirmă că violența lui Qutb și a acoliților săi din gruparea „Frăția Musulmană”, pe care el o numește postură reacționară în fața opresiunii lui Nasser, o putem înțelege doar dacă o circumscriem în spațiu și timp.

Nu mai puțin adevărat este faptul că acești primi militanți ai islamului timpurilor moderne au abordat o retorică care va deveni vade mecum a islamistilor radicali din secolul XXI, ideologia propagată fiind una tipică oamenilor care sunt orbiți axiologic în fața realelor valori ale culturilor umanității. ■

Bibliografie

-Emmanuel Sivan, *Radical Islam: Medieval Theology and Modern Politics*, enlarged edition, Yale University Press, New Haven, 1990.

-Roxanne L. Euben, *Enemy in the Mirror: Islamic Fundamentalism and the Limits of Modern Rationalism*, a work of Comparative Political Theory, Princeton University Press, Princeton, 1999.

-Gilles Kepel, *Muslim Extremism in Egypt: The Prophet and Pharaoh*, translated from the French by Jon Rothschild, University of California Press, London and Berkeley, 1985.

-Gilles Kepel, *Jihad. Expansion et déclin de l'islamisme*, édition Gallimard, France, 2000.

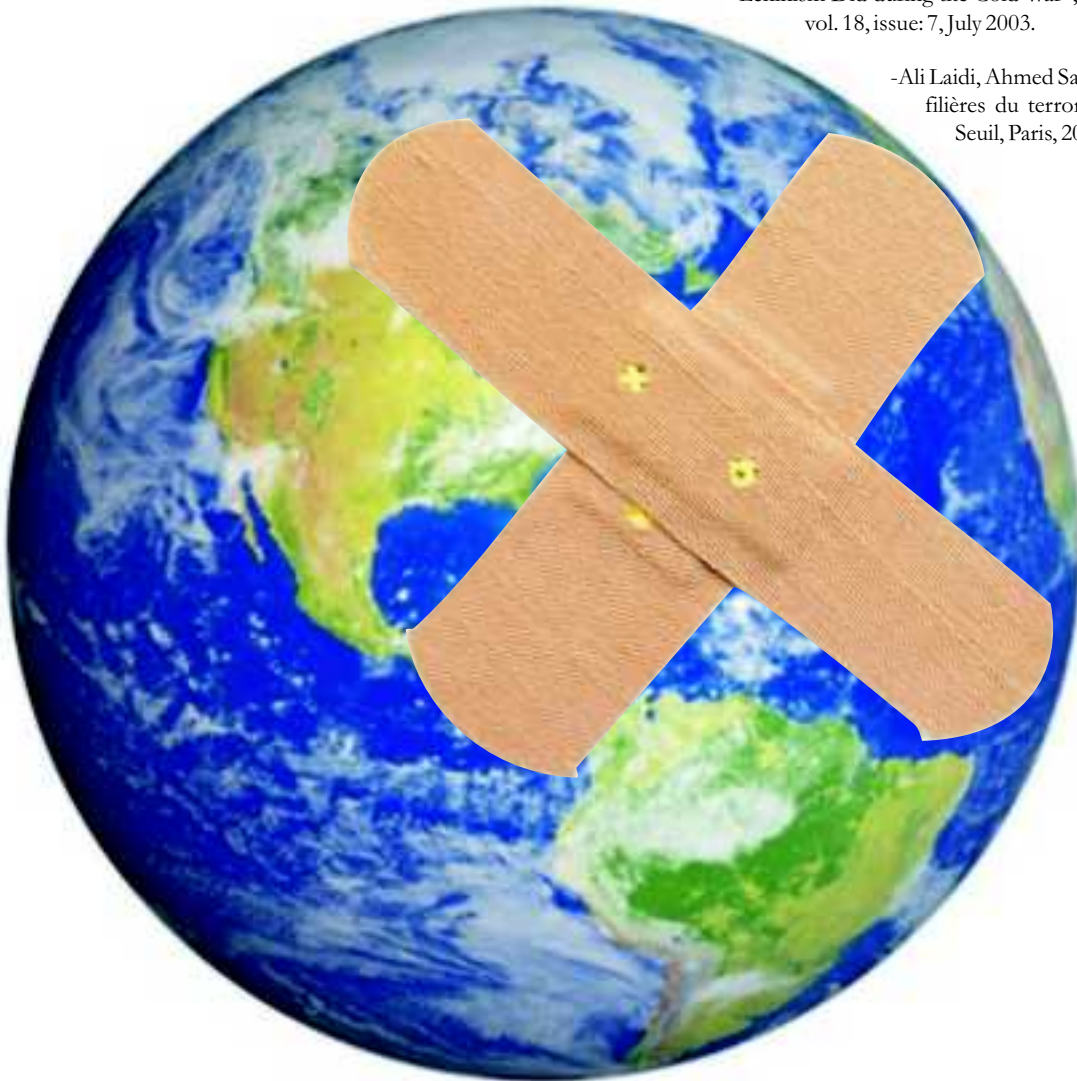
-Said Kotb, *Jalons sur la route de l'islam*, édition Ar-Rissala, Bruxelles.

-Le Saint Coran et la traduction en langue française du sens de ses versets, imprimé sur les Presses de Dar Al-Bouraq, B.P. : 13/5384, Beyrouth, Liban.

-David Pryce-Jones, article „Retreats into Fantasy”, magazine title: *New Criterion*, vol. 21, issue: 3, November 2002.

-Douglas Streusand, article „The Clash of Civilizations? Islamic Totalitarianism Constitutes an Ideological Threat, as Marxism-Leninism Did during the Cold War”, magazine title: *World and I*, vol. 18, issue: 7, July 2003.

-Ali Laidi, Ahmed Salam, *Le Jihad en Europe. Les filières du terrorisme islamiste*, Éditions du Seuil, Paris, 2002.

I Cristian Barna

Rolul *intelligence*-ului în combaterea terorismului

După atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, „nesiguranța generalizată” sau „amenințarea fără sfârșit” reprezintă provocarea majoră care caracterizează noua ordine mondială. Cum se distinge prietenul de dușman? Cum se delimitează teatrele de război? Cum se evaluează durata ostilităților? Pentru că atunci când inamicul este teroristul, pare de-a dreptul imposibil ca acesta să fie localizat sau de anticipat strategia sa de acțiune.

Mutația cea mai semnificativă este sfârșitul epocii teritorialității - sfârșit simbolic înscris în memoria colectivă. Ce dovadă mai grăitoare a dispariției capacității de apărare a teritoriului putem găsi decât comiterea atentatelor teroriste din 11 septembrie 2001? Forță și slăbiciune, amenințare și securitate au devenit „chestiuni extrateritoriale care exced aplicarea unor soluții teritoriale”.

Dispariția granițelor amenințării teroriste este o realitate, confirmată de atentatul de la Burgas, din iulie 2012, care urmează atentatelor din martie 2012 de la Toulouse, iulie 2011 de la Oslo, iulie 2005 de la Londra, martie 2004 de la Madrid, marcând geografic extinderea zonei frecvent vizate - a Europei Occidentale - la cea a Europei Răsăritene.

În acest scenariu sumbru, internaționalizarea fenomenului terorist conexată cu existența unor „state-sponsor” sau a unor baze logistice ale organizațiilor teroriste pe teritoriul unor „state eșuate” constituie amenințări asimetrice la adresa securității internaționale, fapt ce impune *intelligence-ul* ca principală armă în combaterea activității teroriste. Dat fiind specificul de acțiune al organizațiilor teroriste, în celule de mici dimensiuni, independente, fără structuri ierarhice care

să implice comunicare și planificare operațională, *intelligence-ul* reprezintă o verigă integratoare în strategiile antiteroriste și contrateroriste. Interfața dintre unitățile de intervenție antiteroriste și cele specializate în obținerea de informații este asigurată de echipe mixte, informațiile obținute fiind folosite de unitățile de intervenție în scopul inițierii de acțiuni de prevenire, descurajare sau ripostă, o bună comunicare între cele două segmente implicate reprezentând elementul esențial în reușita contracarării unui atentat terorist.

România sub spectrul amenințării teroriste?

În România nu există grupări teroriste autohtone, principalele amenințări de natură teroristă la adresa securității naționale a României derivând din evoluțiile externe ce pot influența dinamica unor organizații străine, clasificate pe plan internațional drept teroriste.

România poate fi supusă amenințărilor teroriste din cel puțin trei perspective: ca stat-membru al Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene, deci ca parte a civilizației occidentale împotriva căreia sunt orientate o parte din atacurile teroriste și îndeosebi cele ale grupărilor fundamentalist islamice; ca țară situată în vecinătatea faliei musulmane din zona Mării Negre și a Balcanilor și ca participantă activă la războiul mondial împotriva terorismului.

De asemenea, conform lui George Cristian Maior, directorul Serviciului Român de Informații, nivelul amenințării teroriste este amplificat de faptul că pe teritoriul național se află baze militare ale SUA și că vor fi aplatate componente ale scutului american antirachetă, “elemente de atractivitate pentru organizațiile teroriste”. România se află în atenția străinilor originari din state musulmane cunoscute ca exportatoare de amenințări teroriste îndeosebi ca loc de

tranzit, refugiu sau bază logistică, nivelul de amenințare la adresa securității naționale fiind influențat de apariția sau perpetuarea unor manifestări violente în zone puternic afectate de terorism (Afganistan, Pakistan, Liban, Irak, Yemen, Turcia, Teritoriile Autonome Palestiniene, Somalia, Mali, etc), precum și de accentuarea mesajelor antioccidentale difuzate în mediile fundamentalist islamice.

În acest context, un semnal de alarmă îl reprezintă creșterea nivelului de implicare a membrilor sau susținătorilor organizațiilor teroriste în activități de propagandă și prozelitism, în scopul recrutării de membri.

Un alt factor care a influențat dinamica amenințărilor la adresa securității naționale îl constituie implicarea unor organizații teroriste cu reprezentare pe teritoriul național în activități de migrație ilegală spre Occident a unor persoane provenite din Orientul Mijlociu, Asia sau Africa, unele dintre acestea fiind cunoscute pentru implicare în activități teroriste în zonele de proveniență.

De asemenea, transferurile de bani în scopul sprijinirii activităților teroriste prin metode ilegale reprezintă o amenințare la adresa securității naționale a României, organizațiile teroriste vizând și obținerea unor fonduri prin derularea unor activități, licite (comerț, import-export) sau ilicite (trafic de droguri, de armament, migrație ilegală, contrabandă, etc.) pe teritoriul țării noastre.

Combaterea amenințării teroriste pe teritoriul României

În conformitate cu Strategia de securitate națională a României, lupta împotriva terorismului vizează creșterea gradului de protecție a cetățenilor, instituțiilor statului, infrastructurilor critice, misiunilor diplomatice, obiectivelor militare, precum și a altor obiective de interes național, înfăptuindu-se atât prin mijloace polițienești și de impunere a legii și mijloace de natură militară, cât mai ales prin activitatea de informații și contrainformații.

În acest sens George Cristian Maior subliniază că amenințările la adresa securității naționale a României circumscrise fenomenului terorist sunt monitorizate și contracarate de Serviciul Român de Informații, în cooperare cu instituțiile componente ale Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului și partenerii externi.

La rândul său, Florian Coldea, prim-adjunctul Directorului Serviciului Român de Informații, arată că, în România, în comparație cu alte state, s-a reușit

prevenirea riscurilor și amenințărilor teroriste în stadiu incipient, SRI derulând 17 operațiuni antiteroriste numai în anul 2012, acțiunile de prevenire de genul nepermiterii intrării în România și declarării ca persoane indezirabile a unor suspecți de terorism dublându-se, fără ca această evoluție să fie îngrijorătoare, nivelul de alertă antiteroristă rămânând neschimbat.

La acest capitol trebuie menționat faptul că, în ultimii ani, un număr important de suspecți de terorism, membrii sau simpatizanți ai unor organizații teroriste de sorginte fundamentalist islamică (afiliate Al-Qaeda), anti-israeliene (HAMAS, Hezbollah) sau etnic-separatiste kurde (Congresul Muncitorilor din Kurdistan), au fost expulzați din România.

Măsuri preventive în scopul anihilării riscurilor și amenințărilor la adresa României, generate de importul de terorism de sorginte fundamentalist islamică

Un exemplu în acest sens îl constituie expulzarea, în anul 2005, a cinci cetățeni arabi suspectați de implicare în activități de recrutare de adepți, în vederea constituirii unei celule fundamentalist islamice de inspirație Al-Qaeda în Iași. Liderul celulei era cetățeanul saudit Musaab Ahmed Mohamed Mujalli, despre care s-a stabilit că a urmat stagiile de pregătire în taberele Al-Qaeda din Afganistan. Musaab Ahmed Mohamed Mujalli deținea materiale propagandistice care promovau *Jihad-ul*, precum și un ghid de construire și utilizare a unui dispozitiv exploziv, fiind preocupat de stabilirea de legături cu structuri afiliate Al-Qaeda și de planificarea unor atentate teroriste în România.

Un caz similar este cel al cetățeanului yemenit Mohtar Hashedi, reținut în luna iulie 2006, la Constanța, fiind ulterior expulzat pentru acțiuni de natură să pună în pericol siguranța națională a României, prin recrutarea unor cetățeni musulmani în scopul înființării unei celule teroriste.

La finalul anului 2011, cetățeanul irakian Al Dulaimi Ali Asae Mohamad a fost trimis în judecată fiind acuzat că, prin intermediul rețelei de migrație ilegală pe care o coordona, pe ruta Irak Bulgaria România Ungaria, Europa Occidentală, a facilitat accesul în țara noastră a unor cetățeni irakieni căutați în țara de proveniență pentru acte teroriste în favoarea Al-Qaeda din Irak.

Exemplele nu se opresc aici, în anul 2012 fiind rândul cetățeanului tunisian Hassine Mohamed Amine să fie declarat indezirabil pentru 5 ani, pentru desfășurarea de acțiuni propagandistice și de prozelitism în favoarea unei mișcări cu orientare extremist teroristă, care

susținea ideologia Al-Qaeda, cel în cauză fiind preocupat să dezvolte în România capacități de radicalizare a unor cetățeni de aceeași religie.

În același registru se înscrie și cazul cetățenilor pakistanezi Ramzan Muhammad și Adeel Muhammad, care au fost declarați indezirabili pentru 15 ani, în luna decembrie 2012, deoarece au întreprins activități pregătitoare pentru comiterea unei acțiuni teroriste pe teritoriul României de către o structură extremistă teroristă afiliată ideologic Al-Qaeda. Ramzan Muhammad și Adeel Muhammad urmau să asigure sprijin pentru desfășurarea întregii operațiuni, îngrijorător fiind faptul că unul dintre ei deținea cunoștințe cu privire la confecționarea unor dispozitive explozive improvizate. De asemenea, pentru punerea în aplicare a acțiunii preconizate, cei în cauză au încercat cooptarea unor persoane cunoscute ca susținători ai unor grupări jihadiste.

**Măsuri preventive
în scopul anihilării riscurilor și
amenințărilor la adresa României,
generate de importul de terorism din cauza
participării țării noastre cu
militari în Afganistan**

La data de 17 decembrie 2010, cetățeanul afgan Mustafa Nabizada, cunoscut pentru opiniile sale pro-talibane și anti-americane, a fost declarat indezirabil pentru 15 ani, cel în cauză având în intenție comiterea unor atentate teroriste în locații aglomerate din București. Tot în luna decembrie 2010, 13 migranți ilegali (12 afgani și un egiptean) au fost declarați indezirabili. Ahmad Zazae, unul dintre afgani, a declarat că intenționa, la ordinele unui lider taliban din Afganistan, să comită un atentat terorist asupra unui obiectiv din Germania sau a unui obiectiv german din Afganistan.

În luna octombrie 2012, alți doi cetățeni afgani, Zazai Anwar Sadat și Kharouti Muhammad Sadiq, au fost expulzați și declarați indezirabili deoarece intenționau să pună bazele unei grupări de sprijin pentru organizații teroriste care vizau comiterea de atentate în statele europene ce participă la operațiunile militare din Afganistan, inclusiv în România.

**Măsuri preventive în scopul
anihilării riscurilor și amenințărilor
la adresa României, generate de importul de
terorism din cauza conflictului
israeliano-palestinian**

În noiembrie 2006, cetățeanul libanez Mahmoud Ahmad Mahmoud a fost declarat indezirabil, pentru o perioadă de 15 ani, pentru activități de sprijin financiar, logistic și operațional în favoarea Hezbollah, precum și

de racolare a unor membri și simpatizanți ai grupării menționate în scopul operaționalizării unei grupări de crimă organizată (trafic de armament, valută, droguri, etc.)

În vara anului 2012, cei opt etnici palestinieni, care au fost declarați indezirabili, au venit în România folosind o rută de migrație ilegală, Gaza - Macedonia - Serbia - România, încercând să se stabilească pe teritoriul României. Însă, în paralel cu derularea unor demersuri de a-și reglementa șederea în țara noastră, folosind rețelele informaționale, țineau legătura cu persoane din afara țării, cunoscute ca având conexiuni cu organizații teroriste active în zonele de proveniență precum Hezbollah și HAMAS.

Cei opt etnici palestinieni proveneau din tabere de refugiați din Libia, Siria, precum și din Fâșia Gaza și intenționau să operaționalizeze o rețea de migrație ilegală în România care, date fiind conexiunile cu Hezbollah și HAMAS, putea facilita tranzitarea sau stabilirea pe teritoriul țării noastre a unor membri sau simpatizanți ai unor organizații teroriste.

**Măsuri preventive
în scopul anihilării riscurilor și amenințărilor
la adresa României, generate de
importul de terorism din cauza separatismului
kurd din Turcia.**

La data de 23 septembrie 2003, Ozkizil Cemal, membru al structurii din România al organizației teroriste Congresul Poporului din Kurdistan (Kongra Gel) fostă Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK) - a fost declarat indezirabil pentru 10 ani, cel în cauză angrenându-se pe teritoriul țării noastre în colectarea de fonduri (inclusiv prin mijloace violente sau conexe crimei organizate), propagandă, migrație ilegală în favoarea unor conaționali, membri sau simpatizanți ai grupării menționate.

În anul 2006 a fost rândul lui Adyaman Serefhan, declarat indezirabil pentru 15 ani, cel în cauză angrenându-se pe teritoriul țării noastre în activități de propagandă și de colectare de fonduri, precum și al lui Huseyin Calan, luptător de gherilă al PKK, în perioada 1990-2004, motiv pentru care Turcia a emis un mandat internațional de arestare pe numele lui. Huseyin Calan s-a angrenat în activități de colectare de fonduri pe teritoriul țării noastre, motiv pentru care a fost declarat indezirabil și a fost predat autorităților turce.

Exemplele continuă și în anul 2013 când Kurt Muslum a fost declarat indezirabil pentru 10 ani, cel în cauză angrenându-se pe teritoriul țării noastre în colectarea și scoaterea de fonduri din țara noastră în folosul organizației teroriste menționate.

În loc de concluzii...

În prevenirea și combaterea terorismului, serviciile de informații au nevoie atât de analiști, cât și de ofițeri de teren cu o gândire nonconvențională, care să fie părți integrante ale unui concept strategic ce să ofere soluții cu privire la cum poate fi folosit *intelligence-ul* pentru a învinge în lupta cu terorismul.

Primul pas în combaterea amenințării teroriste îl reprezintă identificarea amenințării, din punct de vedere strategic. Cei care sunt angrenați în combaterea terorismului trebuie să înțeleagă modul cum gândește și cum este probabil că va reacționa inamicul, să cunoască „viziunea despre lume”, istoria, cultura adversarului și, nu în ultimul rând, limba acestuia.

Pentru că eroarea de înțelegere a inamicului va conduce la greșeli costisitoare, iar într-o eră marcată de insurgența jihadistă globală și de efectele sale secundare, islamofobia și resurgența extremei dreapta, serviciile de informații își pot permite puține greșeli!

În acest sens, misiunea Serviciului Român de Informații, ca autoritate națională în prevenirea și combaterea terorismului, este de a proteja populația României de amenințări teroriste, prin culegere de informații și cooperare, la nivel național și internațional, în scopul identificării și eliminării vulnerabilităților și factorilor de risc la adresa României generați de organizațiile teroriste, precum și împiedicării importului de terorism dinspre zonele de conflict către țara noastră și spațiul european.■

Bibliografie

-Bauman, Zygmunt: Reconnaissance Wars of the Planetary Frontierland, Theory Culture and Society, vol.19, nr. 4, August 2002.

-Versiunea oficială - Asigurări contratero, interviu cu Directorul SRI, domnul ambasador George Cristian Maior, Foreign Policy România, ediția din septembrie-octombrie 2012

-Strategia de securitate națională a României (SSN): “România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă”, 2007, www.presidency.ro.

-Reportajele Telegazetelor - România ca o țintă, TVR 1, 6 ianuarie 2013

-Calendar contraterorism 2013, Direcția Generală de Prevenire și Combatere Terorism, Serviciul Român de Informații, 2013

-Kovesi, la România TV: Persoanele care vor fi expulzate aveau legături cu Hamas, 24 august 2012, www.RTV.net

-Un cetățean de etnie kurdă, membru al organizației teroriste PKK, declarat indezirabil pentru 10 ani, www.gandul.info, 8 februarie 2013

-Prevenirea și combaterea terorismului, www.sri.ro

I Isabela Rusie

"Pentru acel vis al Islamului care a cuprins
O mie de nopți și încă una"

Jorge Luis Borges, *Alt poem al darurilor*

Evenimentele ce au caracterizat lumea arabă începând cu finalul anului 2010 ridică semne de întrebare în ceea ce privește capacitatea de analiză și înțelegere a evoluțiilor premergătoare unei crize. Într-o eră în care informația se regăsește în exces ceea ce creează iluzia faptului că oricine poate ști în timp real ce se întâmplă în orice parte a lumii devine facil ca statele să se confrunte cu surprize strategice.

Primăvara arabă teren fertil pentru ascensiunea mișcărilor islamiste

Relația intrinsecă dintre stat și religie este unul dintre factorii-cheie ai sistemului politic din statele musulmane. Dacă ne referim la statele moderne, care se autocaracterizează ca fiind islamice, constatăm că există diferențe semnificative între acestea de exemplu, între modelul „democrației islamice” din Iran, în care principiul supremației clericale asupra autorităților politice este de necontestat și sistemele autocratice din Arabia Saudită sau Sudan, care urmează tradiția sunnită a liderilor politici care guvernează sub directa îndrumare a clerului, față de care nu se află însă într-o relație de subordonare.

Islamul politic radical, islamul militant, precum și mișcărilor islamiste nu au fost catalizatorii *primăverii arabe* - este ceea ce s-a repetat obsesiv în perioada de vârf a revoltelor peste tot în lumea arabă, acesta fiind, de asemenea, argumentul pentru calmarea temerilor într-un spațiu în care cultura politică și cea socială au fost marcate de mișcările radicale percepute ca alternative la regimurile vremii. Mișcările politice islamiste au fost ele însele luate prin surprindere de revolte, însă au fost INTELLIGENCE

forțele care s-au „trezit” cel mai repede și care, firesc, au prins valul schimbărilor.

Ipoteza conform căreia nu vor apărea derapaje spre un islam politic radical în regiune pentru că *primăvara arabă* nu a fost inițiată de mișcări islamiste are multe fisuri. În primul rând, protestele, peste tot în regiune, au fost rapid alimentate de astfel de mișcări, ai căror membri s-au grăbit să se amestece, să achieseze la motorul principal al mișcărilor contestatate.

În urma dictatorilor au rămas atât un vid de putere, cât și o populație needucată în exercițiul democratic, fără posibilitatea de a recunoaște noi forțe politice și cu o preferință spre ceea ce le este familiar, adică islamul militant. În mai tot spațiul arab, timpul scurt de la căderea regimurilor autoritare până la alegerile libere, nu a fost suficient pentru consolidarea în mintea alegătorilor a unor partide noi, seculare.

Esența revendicărilor

Primăvara arabă este, mai presus de toate, caracterizată de dinamism, iar contextul regional va fi definit, în continuare, de schimbare, motiv pentru care este necesară o ajustare a răspunsurilor la acest gen de reconfigurări, eventual prin analiză prospectivă.

În actualul context, marii actori din cadrul sistemului internațional au unica oportunitate de a redefini relația cu țările din regiune. Este, de asemenea, de dorit ca puterile internaționale să se implice în reconstrucția țărilor din MENA, cu condiția respectării realităților socio-politice, culturale și economice din regiune.

Pattern-ul mișcărilor contestatate nu s-a născut în iarna anului 2010, existând un întreg set de indicatori ce avertizau asupra posibilității apariției unui fenomen de genul *primăverii arabe*. Cauzele profunde ale acestor evoluții variau de la probleme structurale în administrație și demografie, până la cele din economie. De asemenea, complexitatea acestor probleme va fi echivalentă cu trenarea soluționării acestora.

Cele mai multe state din MENA nu au experimentat, cu adevărat democrația, în accepțiunea occidentală a termenului (partide politice sau structuri pluraliste, neexistând o bază clară pentru un guvern reprezentativ, o experiență în ceea ce privește compromisul politic sau viabilitatea procesului electoral, sau un model de administrative combinată cu progres economic, pe care ar trebui să fie construită evoluția socială.

Este foarte important să observăm că solicitările protestatarilor din țările arabe nu au fost religioase și nu au fost ostile altor civilizații; revendicările au fost de altă esență: alegeri libere, libertatea de exprimare și a demonstrațiilor, respingerea autoritarismului, care induce corupția în toate sferele vieții sociale și economice. Chiar și în Bahrain, unde ciocnirile s-au produs între două curente islamice șiiți majoritari și sunniți minoritari aflați la putere evenimentele nu au avut caracter religios: erau cerințe sociale, de egalitate, de non-discriminare, de anticorupție.

Forțele revoluționare în diferite țări arabe diferă, dar în niciuna dintre aceste țări manifestanții nu au fost conduși de extremiști islamici. Însă acest lucru nu înseamnă că organizațiile islamice, cum ar fi influența Frăție musulmană, s-au transformat în grupări marginalizate. Acestea își păstrează pozițiile importante, care într-o formă sau alta, vor acționa în viitor, însă, în prezent putem ajunge la două concluzii: în primul rând, trecerea lumii arabe într-o nouă etapă a dezvoltării sale nu s-a desfășurat sub drapelul islamice și nu a fost generată de conflictele între civilizații. Protestele subsumate *primăverii arabe* nu pot să nu influențeze organizațiile islamice, creând un puternic impuls pentru diferențierea lor, pentru consolidarea aripilor moderate.

Politica și statele arabo-musulmane

Dacă ascensiunea statelor occidentale a fost produsul avantajelor sale imanente, este probabil ca restul lumii să abordeze modelul vestic datorită faptului că acesta este considerat a fi cea mai eficientă cale către securitate și prosperitate. Succesul Occidentului a fost rezultatul unor condiții unice, nu un model a cărei superioritate este imuabilă.

Un aspect surprinzător al *primăverii arabe* îl reprezintă o relativă rezistență a monarhiilor arabe Maroc, Iordania,

Arabia Saudită, Oman, Kuwait, Emiratele Arabe Unite, Qatar și Bahrain acestea nefiind substanțial afectate și rămânând destul de stabile (în pofida ciocnirilor din Bahrain și a operațiunilor de reprimare a protestatarilor din Arabia Saudită).

Autocrația tribală întruchipează încorporarea clasei de mijloc într-o comunitate politică definită mai degrabă prin trib sau clan, decât prin stat, legitimitatea izvorând din ereditate, în timp ce ordinea politică este apanajul patronajului tribal. Unele state din Nordul Africii, dar și emiratele din Golf constituie exemple pentru acest model.

Regimurile conservatoare din Peninsula Arabică își bazează legitimitatea pe tradițiile tribale de patronaj și loialitate. Beneficiind de importante subsidii din exploatarea hidrocarburilor, liderii din Golf au eliminat o parte din nemulțumirile cetățenilor prin redistribuirea veniturilor. Revoltele populare din anul 2011 au zguduit sistemul lor politic, determinând cosmetizări de suprafață ale acestuia. În pofida faptului că sunt considerate unele dintre statele cele mai lipsite de libertăți, combinația dintre autoritatea tribală/de clan și libertatea economică le conferă acestora o putere remarcabilă.

Este posibil ca democrația liberală să își continue expansiunea, chiar în cadrul lumii globalizate, după cum s-a întâmplat, încet dar sigur, în ultimele două secole, propensiunea indivizilor pentru autonomie și demnitate dovedindu-se universală după cum a fost demonstrat de evoluțiile generate de *primăvara arabă*.

Democratizarea nu este sinonimă cu occidentalizarea, primul proces putând produce state decise să se opună aderării la ordinea internațională promovată de Vest. În Orientul Mijlociu democrația va fi sinonimă cu islamul

politic și emergența statelor arabe. Mai cu seamă datorită faptului că democrația este reprezentativă, liderii acestora vor fi mult mai puțin dispuși să coopereze cu Occidentul decât predecesorii lor autocratici. În majoritatea statelor din MENA în care au avut loc scrutine electorale, islamul și-a consolidat ascendentul asupra vieții politice.

Charles A. Kupchan identifică trei argumente pentru a-și susține teoria conform căreia statele emergente vor abandona calea vestică, abordând propria viziune de dezvoltare și de organizare a sistemului internațional.

În primul rând, ascensiunea Occidentului a urmat o traiectorie unică dată de condițiile materiale ale Europei moderne timpurii. Fragmentarea politică, inovația comercială, urbanizarea, diferențierea socială și economică între mediul urban și cel rural aceste dezvoltări au determinat apariția unei clase de mijloc care s-a constituit într-o contrapondere pentru monarhie, aristocrație și biserică, deschizând un spațiu politic fertil pentru implementarea reformei și operaționalizarea sistemului constituțional. Puterile emergente actuale urmează căi unice spre modernizare, bazate pe propriile sisteme politice, demografice, topografice și socio-economice distincte, dezvoltând versiuni ale modernității divergente în raport cu cel occidental.

În al doilea rând, cultura modelează forme particulare de modernitate ce evoluează în diverse regiuni. În pofida dezvoltării clasei de mijloc în Orientul Mijlociu, este improbabilă reforma islamului. Într-o parte a globului în care religia și politica au fost indestructibil împletite, dar nu sinonime, încă din secolul al VII-lea, statul și moscheea sunt menite să rămână inseparabile în fața schimbărilor socio-economice.

În cel de-al treilea rând, puterile emergente actuale se află într-o paradigmă profund diferită de cea de care a beneficiat Occidentul în timpul ascensiunii sale. În epoca medievală și în cea modernă timpurie, puterea imperială conducea prin intermediul instituțiilor centralizate de autoritate politică, economică și religioasă. În prezent, în timp ce statele au devenit mai puțin inertiabile și responsabile, sistemul internațional a suferit modificări, devenind descentralizat, rapid și fluid. Combinația era digitală-globalizare a determinat rapiditatea fără precedent în diseminarea informațiilor și alocarea investițiilor. Într-o lume caracterizată de viteză, granițe permeabile și interdependență, statele centralizate își pot depăși omoloagele democratice ancorate în *laissez-faire*.

La începutul erei moderne, statele bazate pe ierarhie apărau instituțiile tradiționale de autoritate, bucurându-se de autonomie în cadrul unui sistem global ce nu era

interdependent, schimbarea trebuia să vină de jos, iar pluralismul european a oferit deschiderea. În prezent, nu numai că existe state centralizate care oferă *feed-back* rapid cetățenilor lor, dar ele acționează într-o nouă ordine globală una în care controlul sporit din partea statului poate constitui un avantaj în adaptarea la lumea globalizată.

Actualele puteri emergente aleg să coopteze antreprenori și elite ale lumii afacerilor, alegând să le încorporeze în propriile structuri statale, ceea ce conduce, în acest fel, la neutralizarea potențialei amenințări indusă de *burghezie* și cultivând o clasă socială determinată de mențină *statu quo-ul*. Drept consecință, autocrațiile se bucură de o considerabilă stabilitate și legitimitate.

În loc de concluzii

Scopul *primăverii arabe* nu a fost implementarea democrației, cel puțin nu în accepțiunea occidentală, liberală, a termenului, ci, mai degrabă, recâștigarea demnității, mândriei, dreptului la autodeterminare și echitate socială. Revoltele subsumate *primăverii arabe* nu au afectat doar echilibrul de forțe din țările unde au apărut, ci au avut un efect puternic și asupra perspectivelor strategice ale țărilor dominante din regiune, precum Israelul.

Pentru Israel, „trezirile” arabe au generat o transformare dramatică în structura procesului de pace din Orientul Mijlociu, situația palestiniană cântărind mai greu acum, din cauza schimbărilor din lumea arabă. Procesul de pace între Israel și palestinienii va trebui

reconceptualizat, dat fiind revirimentul poziționării liderilor arabi, precum și diminuarea implicării partizane americane. În context, este probabil ca Israelul să adopte o „mentalitate de menținere pe poziții”, de așteptare și de acțiune cu mare precauție, concomitent cu vocalizarea discursului împotriva unui potențial Iran nuclear.

Împrumutarea modelului occidental de democrație s-ar solda cu un eșec, dată fiind specificitatea culturală a regiunii. În plus, este important de subliniat, încă o dată, faptul că politica statelor din Orientul Mijlociu și Nordul Africii nu poate fi complet disociată de valorile religiei predominante în zonă, de valorile islamului, după cum același sistem politic nu trebuie confundat cu unul izvorât din *sbari'a*.

În alt plan, este evident faptul că, în contextul unei lumi cu frontiere permeabile, evoluțiile din diverse zone ale lumii se repercutează asupra securității naționale a României.

Dată fiind paradigma în care ne aflăm, cea de stat membru UE și cea de stat candidat la Spațiul de liberă circulație Schengen, dar și cea de partener în Alianța Nord-Atlantică, țara noastră se confruntă cu noi provocări ce derivă din aceste calități.

Este de remarcat faptul că evenimentele din ultimul an și jumătate din MENA influențează țara noastră, precum și alte state membre, prin potențialul destabilizator pe care îl poate avea fenomenul migrației ilegale, care poate facilita (să vorbim când ajungi aici) fenomenul terorist, mai cu seamă în situația în care România este un actor activ al Coaliției internaționale antiteroriste. Odată cu intensificarea activității mișcărilor islamiste și cu recunoașterea acestora de către actanți majori ai sistemului internațional ca parteneri egali de dialog (Frăția Musulmană din Egipt), este probabilă o proliferare a prezenței acestora pe teritoriul național, concomitent cu generarea unor riscuri suplimentare pe profil antiterorist.■

Bibliografie

- Benard, Cheryl, Civil Democratic Islam. Partners, Resources and Strategies, RAND National Security Research Division, RAND Corporation, Santa Monica, 2003.
- Eickelman, Dale F. și Piscatori, James, Muslim Politics, Princeton University Press, Princeton, 1996.
- Ferro, Marc, Șocul Islamului. Secolele XVII-XXI. București: Editura Orizonturi, 2006.
- Kupchan, Charles A., No One's World. The West, the Rising Rest and the Coming Global Turn, Oxford University Press, New York, 2012.
- Matei, Mihaela, Islamul politic și democrația, între reformă, interpretare și Jihad, Editura Rao, București, 2011.
- Moussalli, A.S., Moderate and Radical Islamic Fundamentalism, Gainesville, University Press of Florida, 1999.
- Smith, Peter B., Bond, Michael Harris and Kagitcibasi, Cigdem, Understanding Social Psychology Across Cultures, London, SAGE Publications, 2009.

Determinism versus liber arbitru în psihologia terorismului

Ella Ciupercă
Vasilică Trandafir

Considerații generale

Actele de cruzime nediscriminatorie și violențele îndreptate împotriva civililor nevinovați, i-au determinat pe mulți dintre cercetătorii în domeniul științelor socioumane să considere teroriștii ca fiind indivizi cu puternice tulburări psiho-comportamentale, incapabili de a se adapta la normele sociale și funcționa corespunzător în societate. Astfel, principalele direcții de cercetare în acest domeniu au stat sub semnul a două curente de opinie sensibil diferite: teroristul alienat social cu tulburări patologice specifice și lipsit de conștiința propriilor fapte, versus fanaticul religios care acționează sub pretextul „purificării religioase” și a „poruncii divine”.

Totuși, în următoarele rânduri ne propunem oferim câteva argumente care să releve faptul că, deși nu există nicio afecțiune patologică care să justifice implicarea lor în acte de violență, resorturile motivaționale ale teroriștilor se subsumează unui cumul de factori de ordin psiho-social, în cadrul cărora dinamica grupului și fanatismul religios joacă un rol crucial.

Patologie versus liber arbitru

Analizând istoricul atentatorilor teroriști putem observa cu ușurință, existența unor argumente, valide la o primă vedere, care să demonstreze veridicitatea ambelor teorii. Pentru a susține ipoteza teroristului cu probleme psihice, adesea este amintit cazul lui Nezar Hindwai, un individ cu tulburări psihotice, de origine siriană care a încercat să detoneze un dispozitiv exploziv amplasat la bordul unei curse aeriene cu destinația Israel. Acesta, deși beneficia de sprijinul unei organizații teroriste, avea convingerea că lucra pentru un serviciu de informații. Astfel de halucinații, împreună cu disponibilitatea de a sacrifica viața celor dragi, fără prezența sentimentului de vinovăție (cel menționat a

AMPLASAT dispozitivul în valiza prietenei sale însărcinate) sunt comportamente specifice persoanelor cu tulburări psihotice (Hudson, 1999). Pentru a le explica, Jerrold Post (*apud* Delcea, 2007) introduce conceptul de psihologică teroristă care ar permite raționalizarea actelor pe care propriul psihic îi constrânge să le facă.

Totuși, acesta este unul dintre puținele cazuri în care un individ cu probleme psihice a făcut parte dintr-o grupare teroristă, majoritatea specialiștilor fiind de acord că, în general, caracteristicile teroriștilor (planificarea atentă și detaliată, derularea de activități sub presiunea timpului) sunt trăsături atipice pentru indivizii cu probleme psihice. Adesea, aceștia sunt indivizi sănătoși din toate punctele de vedere, capabili de a învăța din experiență și, așa cum vom vedea, cu o puternică motivație determinată de afilierea la o anumită grupare.

Deși, potrivit lui B.J.Berkowitz (1972), există șase tipuri de personalități (paranoizii, paranoizii schizofrenici, personalitățile de tip borderline, cele pasiv agresive și tipurile schizofrenice) care pot recurge la utilizarea sau la amenințarea cu utilizarea armelor de distrugere în masă pentru a avea un impact asupra celor din jur, Jessica Stern (1999) argumentează că este posibil ca schizofrenii și sociopații să își dorească să se angajeze în acte de distrugere în masă, însă posibilitatea ca aceștia să realizeze efectiv acest lucru este aceeași ca în cazul celor care nu suferă de tulburări psihocomportamentale. Un argument în acest sens este faptul că planificarea și derularea unor astfel de activități implică un efort comun, de grup, care nu poate fi realizat de cei din categoriile menționate.

Cea de-a doua perspectivă, cea a teroristului ca fanatic sinucigaș insistă asupra educației de nivel ridicat al acestora, asupra capacității acestora de a realiza analize

politice complexe, evidențiind siguranța și stăpânirea de sine a acestora, concomitent cu existența unor motivații ideologice și politice, nu materiale.

Termenul de fanatism este frecvent legat de credință. În cazul terorismului, fanatismul este asociat cu actele autodistructive, pentru că neacceptarea compromisurilor, a opiniilor diferite presupune o anumită rigiditate a credinței. O altă trăsătură regăsită la acest tip de terorism este autodistrugerea conștiință, astfel de acte fiind asimilate de public identității de fanatic. În arabă termenul de *istishbad* (martir) semnifică tocmai sacrificiul vieții în numele lui Allah, fiind opus celui de sinucidere din motive personale, puternic blamată de religia islamică (Hudson, 1999). De asemenea, un alt element semnificativ este contextul socio-cultural în care sunt plasate acțiunile teroristului, justetea unei astfel de etichetări fiind corect să fie evaluată în raport cu normele sociale ale realității care a creat un astfel de individ (Taylor, *apud* Delcea, 2007).

Prin urmare, fundamentalității islamice sunt predominant echilibrați din punct de vedere psihologic, cu educație superioară și motivație extrem de puternică. Totuși, aceștia sunt puternic influențați de contextul socio-cultural propriu, de grupul de apartenență care poate duce la abolirea conștiinței individuale.

Presiunea grupului versus liber arbitru

O constantă regăsită la indivizii normali din punct de vedere psihic care recurg la acte teroriste este îmbrățișarea unei versiuni fundamentaliste a religiei islamice, caracterizate prin:

-Sentimente de datorie: ideologii grupărilor teroriste interpretează în mod malițios termenul de **Jihad** din Coran și consideră războiul îndreptat împotriva

necredincioșilor ca o îndatorire a oricărui musulman, acesta fiind asimilat cu un al șaselea stâlp al Islamului;

-răsplata, reprezentată de moartea glorioasă și nobilă și de un loc sigur în Rai lângă Dumnezeu pentru bărbați, iar pentru femei șansa de a deveni una dintre soțiile Profetului sau una dintre cele 70 de fecioare oferite ca răsplată mulumanilor evlavioși. Pentru femeile musulmane a deveni una dintre cele 70 de fecioare este deosebit de important pentru că readuce în conștiința colectivă ideea căsătoriei și, astfel, a întregirii individului, un individ singur fiind considerat invalid din

punct de vedere social și emoțional de către musulmani. Osama bin Laden, unul dintre cei mai emblematici lideri teroriști, a mers mai departe spunând că cei care vor omori americani, evrei sau creștini primesc o răsplată suplimentară.

Familia sinucigașilor cu bombă este lăudată și onorată prin mărturii publice făcute de către grupările teroriste și chiar sprijinită material. Pentru a nu fi acuzați de încălcare a prevederilor Coranului și Hadith-surilor, care condamnă explicit sinuciderea, fundamentalistii afirmă că sinuciderea în numele lui Allah este diferită de cea determinată de probleme personale. De aceea, înainte de a muri, atentatorii sinucigași repetă Crezul Islamic asigurându-se astfel că vor fi declarați martiri. Cei care mor în numele lui Allah sunt considerați de fundamentalisti a fi cei care protejează adevărata credință de orice insultă sau abuz, rușinea și umilirea fiind o justificare legitimă pentru o reacție atât de radicală.

Îndoctrinarea tinerilor începe de la vârste foarte fragede, ceea ce îi transformă în “teren fertil” pentru “cultivarea” ideologiei radicale. Aceasta se fundamentează pe ani de acumulare a frustrărilor, iar pe acest fundal se inoculează o viziune dualistă a lumii, de tipul noi versus ceilalți. În timp, singura soluție posibilă se profilează a fi realizarea sacrificiului suprem pentru organizația/grupul care i-a acceptat.

De obicei, persoanele care aleg să se alătore unei grupări teroriste fac parte dintr-un grup de susținere inițial, pentru ca mai apoi, la momentul oportun, ajutați fie de o rudă, fie de un prieten cu legături cu organizația respectivă, să facă pasul decisiv. De multe ori, confruntările violente cu poliția nu fac decât să grăbească lucrurile și să îi convingă și mai mult pe viitorii teroriști de justetea idealurilor proclamate de gruparea teroristă. Urmează o perioadă de aproximativ un an în care recrutul, pentru a atinge statutul de membru, trebuie să demonstreze că posedă calitățile necesare grupării și are o personalitate care să permită integrarea ușoară în cadrul acesteia (Hudson, 1999).

Psihologul Eric D. Shaw (*apud* Delcea, 2007) conceptualizează „Modelul Căii Personale” care sugerează că teroriștii provin dintr-o anumită categorie a populației (șomeri sau indivizi alienați din punct de vedere social care pot avea un nivel ridicat de inteligență sau nu) și care au suferit de timpuriu răni ale imaginii de sine. Idei asemănătoare celor promovate de gruparea teroristă aleasă sunt întâlnite, în plan ideatic, nu concret, și în cadrul familiilor din care provin adeptii. Frustrarea se alimentează și din sentimente de ratare și neîmplinire determinate de faptul că nu au reușit să-și ocupe locul dorit în societate.

Mai mult, potrivit studiilor realizate de R.Unger (2002) asupra tipurilor de ideologii (incluzând în cercetările sale și fundamentalismul islamic) există o serie de caracteristici comune membrilor unei grupări precum: transferarea responsabilității morale unei surse exterioare, utilizarea și promovarea unor strategii de menținere a atitudinilor și comportamentelor care valorizează propriul grup în detrimentul celorlate (contribuind astfel la exacebarea ideologiei de tipul „noi” versus „ei”) și un grad ridicat al selectivității în procesarea informațiilor, în acest sens fiind alese, preponderant, cele care confirmă și întăresc opiniile și atitudinile deja formate.

Femeile, deși adesea se alătură unor grupări teroriste prin intermediul prietenilor, nu beneficiază de aceeași apreciere ca cele care au fost recrutate în baza unor aptitudini specifice (Galvin, 1983). Adesea, acestea aleg să se alătore acestor grupări fiind profund impresionate de suferința deținuților musulmani suspectați de acte de terrorism.

În același timp, un factor motivațional important pentru facilitarea unui astfel de traseu este influența pe care o exercită gruparea asupra individului. Grupul terorist pretinde necesitatea conformării la regulile sale, oferind în schimb sentimentul de apartenență, de importanță și un nou sistem de valori care redefiniște individul.

Astfel, pentru cel care nu și-a găsit încă locul în societate, identitatea de terorist este maximul pe care îl va putea obține în viață. Apartenența la un grup conferă sentimentul de putere (a cărui exacerbare împinge limitele conștiinței până la comiterea actelor de violență sub pretextul intagibilității), statut social, acces la resurse sociale și materiale, precum și sentimentul unei legături umane.

Toate acestea sunt suficiente pentru ca valorile societății considerate injuste să fie rapid înlocuite cu cele ale noului mediu. Controlul total exercitat este justificat tocmai prin prisma îndepărtării legăturilor primejdioase cu sursa răului și este acceptat de individul aflat în dependență față de gruparea teroristă tocmai pentru a nu pierde sprijinul acesteia.

Jeanne Knutson (1981) afirma că, odată cu adâncirea radicalizării, identitatea membrilor este înlocuită de cea colectivă, de grup, acesta fiind stadiul în care identitatea teroristă atinge apogeul.

De aceea, este imposibil să ceri unui terorist să renunțe la acest tip de activități, deoarece ar renunța la propria identitate fără a o înlocui cu altceva. Având în vedere că o caracteristică a fundamentalistilor este aceea de a-și subsumeze identitatea proprie celei de grup, coeziunea

între membrii grupului crește direct proporțional cu virulența atacului. Atunci când un individ violent este atacat sau percepe o atitudine sau acțiune ca fiind agresivă și îndreptată împotriva sa, el se va apăra așa cum știe cel mai bine: prin forță.

Totuși, este de menționat că elementele prezentate reprezintă doar latura vizibilă, accesibilă a activității teroriștilor. Există, însă, numeroase alte aspecte ale vieții lor psihice care nu au putut fi explicate pentru că accesul la această categorie de indivizi este deosebit de greu, chiar și cei capturați fiind, adesea, reticenți față de autodezvăluire.¶

Bibliografie

- Berkowitz, B.J. (1972). *Superviolence: The Threat of Mass Destruction Weapons*. Santa Barbara: ADCON Corporation.
- Boncu, Ș. (2002). *Psihologia influenței sociale*, Iași: Editura Polirom.
- Delcambre, A-M (1996). *Islamul*, ed a III a, București: Editura C.N.I. „Coresi” S.A.
- Delcea, C., Bădulescu, A. (2008). *Terorismul: studii și cercetări asupra fenomenului terorist*, Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- Delcea, C. (2006). *Psihologia terorismului: studiu psihologic asupra teroriștilor*, ediția a II a, București: Editura Diversitas.
- Delcea, C. (2007). *Ad-terorismul : relația de simbioză dintre terorism și mass media*, Cluj Napoca: Editura ASCT.
- Galvin, D.M. (1983). *The Female terrorist: A Socio-Psychological Perspective*. *Behavioral Science and the Law*, 2, 19-32.
- Hudson, R. (1999). *The sociology and psychology of terrorism? Who becomes a terrorist and why?* Washington: Editura Library of Congress.
- Knutson, J. N. (1981). *Social and Psychodynamic Pressures Toward a Negative Identity*. În Y. Alexander și J. M. Gleason (eds.) *Behavioral and Quantitative Perspectives on Terrorism*, pp. 105-152, New York: Pergamon.
- Post, J.M. (1990). *Terrorist Psycho-Logic: Terrorist Behavior as a Product of Psychological Forces*. În W. Reich (ed.) *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, pp. 25-40, Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Unger, R. (2002) *Them and Us: Hidden Ideologies Differences in Degree or Kind? Analyses of Social Issues and Public Policy*. 2, 4352.
- (2007) *Recrutarea și mobilizarea mișcării militante islamice în Europa*. Londra: King's College.
- (2007) *Recrutarea și mobilizarea mișcării militante islamice în Europa*. Londra: King's College.
- (2007) *Recrutarea și mobilizarea mișcării militante islamice în Europa*. Londra: King's College.
- Shaw, E.D. (1986) *Political Terrorists: Dangers of Diagnosis and an Alternative to the Psychopathology Model*. *International Journal of Law and Psychiatry*, 8, 35968.
- Stern, J. (1999). *The Ultimate Terrorists*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

I Ioana-Raluca Cladoveanu

În funcție de relația anterioară dintre agresor și victimele sale, situațiile de criză cu luări de ostatici se clasifică în incidente „*non-hostage*” și „*hostage*”.

În incidentele *non-hostage* ostaticii sunt aleși pe criterii afectiv-emoționale și sunt fie rude, prieteni, colegi sau angajatori ai agresorului, fie alte persoane care i-au cauzat acestuia - direct sau indirect - o suferință semnificativă, care constituie factorul declanșator al crizei.

În cazul incidentelor *hostage*, nu există nicio legătură afectivă anterioară între agresor și ostatic, primul folosindu-l pe cel de-al doilea ca monedă de schimb pentru obținerea unor concesii de la o a treia parte, reprezentată de obicei de către autorități. Fie că sunt „*non-hostage*” sau „*hostage*”, situațiile de criză presupun interacțiuni complexe între persoane supraîncărcate emoțional, și anume: negociator, deținător (deținători) de ostatici și ostatic (ostatici).

Negociatorul

Printre cele mai importante criterii de selecție a negociatorilor se află echilibrul emoțional foarte bun, stăpânirea de sine și rezistența ridicată la frustrare, dar aceștia nu sunt „imuni” la tensiunea psihică. De aceea, în cadrul stagiilor de pregătire în domeniul negocierilor, un obiectiv important îl constituie atingerea unui nivel cât mai ridicat de autocontrol, cu atât mai mult cu cât singurul aspect al crizei asupra căruia negociatorul poate exercita un control absolut îl constituie propriile emoții.

În plus, se impune respectarea următoarelor condiții:
- să fie cât mai bine pregătit profesional, aspect care îi conferă negociatorului încredere în sine, foarte utilă în vederea gestionării eficiente a anxietății generate de implicarea în situația de criză;

INTELLIGENCE

- să se cunoască foarte bine pe sine, atât sub aspectul punctelor forte, cât și al limitărilor și vulnerabilităților;
- să fie un bun om de echipă, să aibă încredere în echipa cu care lucrează, să fie receptiv și să se orienteze în funcție de feed-back-urile primite de la aceasta, deoarece există întotdeauna pericolul de a-și pierde obiectivitatea, fapt care ar avea efecte negative asupra eficienței negocierilor.

Ostaticul

Deși reacțiile fiecărui individ într-o situație în care este luat ostatic sunt unice, este evident că el va resimți o stare de supraîncărcare emoțională, rezultată din teama de a-și pierde viața, precum și din sentimentul de lipsă a controlului, iar modul în care își va gestiona afectele determină atitudinea sa pe durata incidentului.

Dacă ostaticul are o personalitate echilibrată, se va adapta progresiv la situație și va adopta atitudini și comportamente din ce în ce mai adecvate pentru a-și asigura supraviețuirea. Dacă, dimpotrivă, ostaticul este o persoană emotivă și cu o rezistență scăzută la stres, supraîncărcarea emoțională îl poate conduce pe două direcții, cu efecte diferite:

a) *în sens pozitiv*, dacă sunt întrunite anumite condiții, pentru a reduce tensiunea psihică devenită insuportabilă, ostaticul recurge inconștient - ca mecanism de apărare - la adoptarea unui *comportament de tip sindrom Stockholm*.

Deși pare o reacție paradoxală, comportamentul de tip sindrom Stockholm este perfect explicabil într-o asemenea situație de criză. Astfel, deoarece viața sa se află în mâinile agresorului, care poate acționa după cum dorește, ostaticul dezvoltă intuitiv, inconștient, un sentiment de recunoștință că nu a fost încă agresat sau chiar ucis. Întrucât negociatorul nu are voie să arate deținătorului de ostatici că valorizează în mod deosebit viața ostaticilor, aceștia din urmă pot ajunge (eronat, evident) să considere că autoritățile sunt preocupate doar de rezolvarea cât mai rapidă a incidentului, chiar prin utilizarea forței, indiferent dacă acest fapt ar conduce la moartea lor sau nu. Așa apare la ostatici sentimentul de „noi, cei dinăuntru, împotriva voastră, a celor din exterior” și teama că vor fi mai degrabă omorâți în timpul asaltului de către echipele tactice decât de către agresor pe durata șederii lor în obiectiv.

Considerăm că dezvoltarea sindromului Stockholm este o direcție pozitivă deoarece este mult mai dificil pentru un agresor să acționeze violent împotriva unei persoane care empatizează cu el și nu-i este ostilă.

b) *în sens negativ*, ostaticul nu are capacitatea să reducă tensiunea psihică, dezvoltând în schimb manifestări isterice, haotice și dezorganizate. Deoarece un astfel de comportament îl incomodează pe agresor, acesta poate „rezolva” situația printr-o acțiune de „reducere la tăcere” a ostaticului recalcitrant, care poate merge de la rănire până la uciderea acestuia.

De foarte puține ori un negociator se află în măsură să intervină direct pentru a-l ajuta pe ostatic să-și controleze afectele, acesta fiind în majoritatea cazurilor pe cont propriu. Chiar și în situațiile în care negociatorul are contact direct cu un ostatic sau știe că mesajele sale sunt auzite și de către acesta, singurul lucru pe care îl poate face este să exprime preocuparea echipei de negociere pentru siguranța ostaticilor și dorința de a rezolva situația pe cale pașnică.

Deținătorul de ostatici

Acesta ocupă poziția centrală în desfășurarea incidentului, deoarece interacționează atât cu negociatorul, cât și cu ostaticii.

În *incidentele non-hostage*, supraîncărcarea sa emoțională este determinată inițial de o suferință semnificativă, însoțită sau nu de o pierdere (de exemplu, ruperea unei relații, divorț, moartea sau rănirea unei persoane dragi, concediere, pierderea unei proprietăți etc.), care devine intolerabilă la un moment dat, în lipsa unor strategii eficiente de gestionare a acestor afecte negative, și culminează cu luarea de ostatici. În acest moment, la tensiunea psihică inițială se adaugă și cea rezultată din acțiunea în sine.

În *incidentele hostage*, tensiunea psihică a deținătorului de ostatici crește exponențial abia în momentul declanșării crizei, fiind determinată de presiunea stării de încercuire și de anxietatea privind incertitudinea satisfacerii cererilor exprimate.

De asemenea, în cazul luărilor de ostatici teroriste, nu trebuie ignorat stresul pe care teroriștii îl resimt zilnic, determinat de existența dublă, nevoia de a se ascunde, privațiunile materiale, înstrăinarea de familie, lipsa prietenilor, a sentimentului de apartenență, a unor trăiri pozitive, a activităților de recreere, afecțiunii, perspectivelor și respectului celor din jur etc. și care le afectează într-o măsură semnificativă echilibrul psihic.

Intervenția într-o situație de criză

Din punct de vedere psihologic, criza reprezintă starea psihică a unei persoane în care nivelul afectivității este cu mult mai ridicat decât cel al raționalității, fapt care afectează negativ starea de funcționare.

Într-un incident *non-hostage*, factorul declanșator (divorț, concediere etc.) determină apariția unei suferințe psihice atât de mari încât mecanismele normale de coping ale individului nu mai fac față situației. Raționalitatea sa este aproape abolită, iar comportamentul este determinat de afecte.

Apariția sindromului Stockholm în astfel de situații este practic imposibilă, iar pericolul la adresa integrității fizice a ostaticului este maxim.

Într-un incident *hostage*, supraîncărcarea emoțională a deținătorului de ostatici se situează de obicei la un nivel mai scăzut, deci este mai ușor gestionabilă, fapt care contribuie la păstrarea în permanență în câmpul

conștiinței acestuia a valorii pe care o reprezintă ostaticul. De aceea, pericolul vizând integritatea fizică a ostaticului poate fi mai mic decât în situațiile *non-hostage*, iar interacțiunea negociator-deținător de ostatici mai puțin dificilă.

Obiectivele intervenției într-o situație de criză cu luare de ostatici vizează:

1. Inițierea comunicării.
2. Încurajarea ventilării și demonstrarea empatiei, în vederea scăderii nivelului emoțional și creșterii nivelului rațiunii.
3. Identificarea evenimentului care a declanșat criza și a emoțiilor circumscrise acestuia.
4. Câștigarea de timp și dezvoltarea relaționării.
5. Readucerea subiectului la un nivel de funcționare psihică în care să fie posibilă influențarea acestuia în sensul eliberării ostaticilor.

Negociatorul are la dispoziție o serie de strategii de optimizare a interacțiunii cu un deținător de ostatici supraîncărcat emoțional, și anume:

1. *Gestionarea propriilor emoții.* Întrucât negociatorul nu este un robot, se poate afla el însuși sub incidența unor probleme personale, la care se adaugă stresul generat de implicarea în situația de criză. Primul pas în soluționarea acesteia îl constituie câștigarea controlului asupra propriilor afecte.
2. *Încurajarea ventilării.* A asculta este cea mai puțin costisitoare concesie care i se poate face deținătorului de ostatici. Negociatorul poate avea eficiență maximă cu un minimum de cuvinte, dar spuse pe un ton calm, blând și manifestând o atitudine non-judicativă. De multe ori nici nu este necesar să vorbească sau să construiască argumente strălucite, fiind suficient să-și manifeste disponibilitatea de a asculta și să facă acest lucru fără a-l întrerupe pe deținătorul de ostatici.
3. *Identificarea afectelor din spatele evenimentului declanșator.* Identificarea corectă a evenimentului declanșator este un pas necesar în soluționarea crizei. Însă este la fel de important ca negociatorul să nu se limiteze la aflarea faptelor, ci să caute mai ales corespondentul acestora în plan afectiv, care a determinat de fapt supraîncărcarea emoțională și acțiunile ulterioare asociate acesteia. Aducerea în prim-plan a afectelor conduce treptat la scăderea tensiunii psihice care, la rândul său, poate determina schimbarea comportamentală în sensul eliberării ostaticilor. Identificarea afectelor se realizează în principal prin utilizarea abilităților de ascultare activă.

4. *Demonstrarea empatiei.* Atunci când deținătorul de ostatici vorbește despre evenimentul declanșator, el deschide negociatorului o poartă vitală spre înțelegerea afectelor din spatele acestuia. Deși evenimentele declanșatoare sunt diferite pentru fiecare individ în parte, afectele din spatele lor sunt universale. De aceea, nu este necesar ca negociatorul să fi trecut printr-un divorț traumatizant pentru a putea înțelege furia și durerea asociate unui astfel de eveniment. Identificarea afectelor îi permite negociatorului să-și manifeste în mod adecvat empatia față de deținătorul de ostatici, adică să-i arate acestuia că înțelege ce anume l-a adus în starea de criză, precum și dreptul de a resimți sentimente negative, satisfăcându-i astfel o nevoie umană de bază, aceea de a fi înțeles. Utilizată în mod corect, empatia are drept rezultat reducerea tensiunii psihice și încurajarea dezvoltării unei relații bazate pe încredere.

În situația în care deținătorul de ostatici va interpreta empatia negociatorului drept manifestare a milei sau îl va bănuși pe acesta de nesinceritate, demersul va avea efect negativ asupra relației. Acest impas poate fi depășit prin sublinierea faptului că, deși negociatorul înțelege situația, nu este de acord cu metodele de manifestare alese de către deținătorul de ostatici. Este atins astfel un dublu obiectiv: alungarea suspiciunii și introducerea în discuție a aspectului care îl interesează cel mai mult pe negociator, acela al necesității schimbării perspectivei.

5. *Manifestarea disponibilității de a găsi împreună soluția crizei.* Supraîncărcarea afectivă are printre consecințe și pierderea capacității de a vedea problema din altă perspectivă. După ce s-a reușit scăderea nivelului emoțional, subiectul devine mai receptiv la sugestia din partea negociatorului, iar acesta este momentul în care îi pot fi prezentate alternative acționale, spre a fi analizate împreună. Deoarece deținătorii de ostatici sunt adeseori persoane însingurate, căutarea unei soluții pentru ieșirea din criză împreună cu negociatorul poate însemna un pas foarte important spre consolidarea relației.

6. *Acționarea în vederea câștigării de timp.* Întrucât creierul uman nu poate face față supraîncărcării emoționale pentru o perioadă lungă, există o tendință naturală de scădere a tensiunii psihice odată cu trecerea timpului. Dacă această tendință naturală este încurajată și întărită prin utilizarea abilităților de ascultare activă și demonstrarea empatiei, deținătorul de ostatici va deveni progresiv mai rațional și mai dispus să-și schimbe comportamentul în sensul dorit de către echipa de negociere.

7. *Utilizarea valorilor subiectului drept ancore.* Valorile reprezintă ceea ce este important pentru fiecare om și au o influență semnificativă asupra comportamentului nostru. În momentul de criză subiectul poate scăpa din

vedere valorile în favoarea afectelor, dar odată cu revenirea la un nivel de funcționare psihică mai apropiat de normal, negociatorul poate să-i readucă aminte valorile pe care le-a identificat anterior în cadrul discuțiilor și care se pot constitui ca ancore, determinând schimbări comportamentale favorabile eliberării ostaticilor.

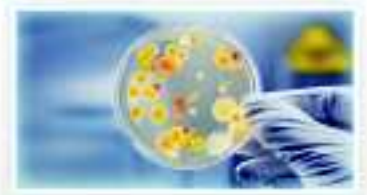
8. *Utilizarea unor mesaje simple și concise,* deoarece persoanele aflate sub imperiul emoțiilor au dificultăți în a înțelege mesaje complexe sau care se adresează în principal rațiunii.

9. *Utilizarea cuvintelor repetitive și a unui ton monoton.* Orice idee repetată de suficiente ori într-un timp îndelungat are efect de sugestie. Deoarece în situația de criză nu este suficient timp pentru a permite formarea de la sine a acestui efect, negociatorul poate atinge un nivel crescut de eficiență dacă utilizează - în măsura posibilităților și fără a deveni deranjant - aceleași cuvinte în construcția frazelor de influențare și evită negațiile.

Notă:

Unele dintre noțiunile utilizate în cadrul acestui articol au fost preluate din suporturile de curs primite cu ocazia participării la două cursuri de *Negociere în situații de criză cu luare de ostatici*, susținute de către specialiști ai Federal Bureau of Investigation - International Training Program în România, în anii 2003 și 2006, iar restul reprezintă rezultatul experienței ca psiholog a autorului și punctul de vedere al acestuia.

| Mihaela Barcan

Riscurile biologice, deși sunt invizibile, sunt extrem de periculoase, cu un impact deseori major în rândul populației. Pericolele biologice sunt acele pericole de origine biologică ce au efecte adverse atât asupra sănătății omului, cât și asupra mediului. Cele mai comune pericole biologice provin de la diferite bacterii infecțioase sau toxice, ciuperci, protozoare, virusuri și anumite culturi de celule. Cu toate că animalele și plantele pot găzdui unul sau mai mulți dintre acești agenți, deseori se uită că și fluidele umane și animale pot conține astfel de agenți.

Standardele ISO pornesc de la principiul abordării procesuale. Acest lucru presupune identificarea princi-

palelor procese și descrierea lor prin intermediul procedurilor. Astfel, se poate monitoriza mult mai ușor eficiența și eficacitatea acestor procese. Conform cadrului legal din România, laboratorul de analize medicale este unitatea aparținând sistemului public sau privat, cu sau fără personalitate juridică, furnizoare de servicii medicale de laborator. Aceste servicii constau în:

- a) examinarea materialelor provenite din corpul uman prin diverse metode și tehnici de biochimie, hematologie, imuno-hematologie, imunologie, microbiologie, genetică, citologie, anatomie patologică, toxicologie, biologie celulară și moleculară, biofizică etc., cu scopul de a furniza informații pentru diagnosticul, tratamentul și prevenirea bolilor sau pentru evaluarea stării de sănătate a populației;
- b) consultanță privind interpretarea rezultatelor investigațiilor efectuate și ale eventualelor investigații ulterioare necesare.

Importanță și implementare

Ordinul nr. 1301 din 20 iulie 2007 pentru aprobarea Normelor privind funcționarea laboratoarelor de analize medicale prevede, la articolul 22, faptul că laboratoarele de analize medicale trebuie să aibă implementat sistemul de management al calității conform cerințelor standardului ISO 15189. O direcție în care managementul laboratorului trebuie să definească și să documenteze politicile și procedurile de selectare și utilizare este aceea a serviciilor externe și de aprovizionare care ar putea afecta calitatea serviciilor laboratorului. Implementarea standardului ISO 15189:2007 reprezintă o decizie managerială strategică deoarece acest standard internațional, care are la bază ISO/CEI 17025:2005 și ISO 9001:2008, definește cerințe de competență și calitate specifice laboratoarelor medicale. Este cunoscut faptul că o țară poate avea propriile reglementări sau cerințe specifice

aplicabile unei părți a personalului sau a întregului personal, precum și activităților și responsabilităților din acest domeniu.

ISO 15189 este un standard internațional care specifică cerințe pentru calitate și competență particulare laboratoarelor medicale. Se utilizează de laboratoarele medicale pentru dezvoltarea propriului sistem de management al calității și pentru evaluarea propriei competențe, precum și de organisme de acreditare pentru confirmarea și recunoașterea competenței laboratoarelor medicale. SR EN ISO 15189:2007 a fost elaborat cu intenția de a furniza încredere în laboratoarele medicale, deoarece serviciile medicale sunt esențiale pentru îngrijirea pacienților, iar acestea trebuie să poată respecta necesitățile tuturor pacienților și ale personalului clinic responsabil cu îngrijirea acestora. Referindu-se la calitate și competență, standardul urmărește cele două componente stabilind cerințele de management și cerințele tehnice specifice laboratoarelor medicale. Acest standard cuprinde cerințele pe care laboratoarele de analize medicale trebuie să le îndeplinească dacă doresc să demonstreze că funcționează conform unui sistem al calității, că sunt competente tehnic și sunt capabile să genereze rezultate valide din punct de vedere tehnic.

Serviciile oferite de laboratoarele medicale sunt esențiale pentru îngrijirea pacienților și de aceea trebuie să îndeplinească cerințele tuturor pacienților și ale personalului medical responsabil cu îngrijirea acestora. Astfel de servicii includ cerințele pentru formularea cererii, pregătirea pacienților, identificarea lor, recoltarea, transportul, depozitarea, procesarea și analiza probelor, împreună cu validarea, interpretarea, raportarea și consilierea, precum și considerațiile privind siguranța și etica activității din laboratoarele medicale. Standardul SR EN ISO 15189 este practic aplicarea standardelor SR EN ISO/CEI 17025 și SR EN ISO 9001 în domeniul laboratoarelor medicale. Acest standard include cerințe pentru formularea cererii, pregătirea pacienților, identificarea lor, recoltarea, transportul, depozitarea, procesarea și analiza probelor, împreună cu validarea, interpretarea, raportarea și consilierea, precum și considerațiile privind siguranța și etica activității din laboratoarele medicale.

Obligații ale managementului

În vederea funcționării, laboratoarele de analize medicale înființate și organizate în condițiile legii trebuie să obțină autorizația sanitară de funcționare, în baza declarației pe propria răspundere, referitoare la asigurarea conformării la normele de igienă și de sănătate publică. Capabilitatea laboratorului implică existența de resurse materiale, de mediu și informaționale, resurse umane, competențe și experiență necesare pentru realizarea analizelor. Funcția

de șef de laborator de analize medicale se ocupă, conform dispozițiilor legale în vigoare, de către medici cu specialitatea medicină de laborator - laborator clinic, microbiologie, medicină de laborator sau alt personal cu studii superioare autorizat să lucreze în domeniul medical - biologi, biochimisti, chimiști și farmaciști, care au o vechime de cel puțin cinci ani în specialitatea respectivă. Responsabilitățile conducerii laboratorului de analize medicale sau ale persoanelor desemnate includ aspectele educaționale, administrative sau organizaționale, de natură profesională, științifică ori consultativă, care au legătură directă cu activitatea desfășurată de laboratorul de analize medicale. Șeful de laborator de analize medicale trebuie să desemneze prin decizie locțiitori pentru toate funcțiile-cheie. În laboratoarele cu număr mic de personal unele persoane pot avea mai multe funcții. Întreg personalul laboratorului de analize medicale trebuie instruit pentru a cunoaște și a respecta regulile de bio-siguranță, precauțiile universale și măsurile post-expunere. Confidențialitatea privind rezultatele analizelor, datele, informațiile și documentele de orice fel de la locul de muncă, este asigurată prin instruirea personalului, înscrierea acestei cerințe în fișa postului și semnarea unei declarații de confidențialitate de către personalul laboratorului de analize medicale.

În cadrul laboratorului de analize medicale se pot efectua analize de biochimie medicală, hematologie, morfologie, hemostază, imuno-hematologie, imunologie, microbiologie-bacteriologie, virusologie, micologie, parazitologie, diagnostic molecular, genetică-citogenetică, genetică biochimică, genetică moleculară și toxicologie, corespunzătoare fiecărui compartiment din structura laboratorului; de asemenea, se poate acorda consultanță privind interpretarea rezultatelor investigațiilor efectuate și ale eventualelor investigații ulterioare necesare. Diagnosticul bacteriologic al tuberculozei și al altor mico-bacterioze se poate efectua numai de personal special instruit pentru acest tip de activitate, care poate face dovada pregătirii într-un laborator desemnat pentru activitatea de instruire practică în acest domeniu. Diagnosticul bacteriologic al tuberculozei și al altor mico-bacterioze, prin examen microscopic și/sau prin examen microscopic, cultură și antibiogramă, se efectuează numai în laboratoarele de analize medicale din cadrul spitalelor de pneumoftiziologie, al spitalelor care au în structură secție de pneumoftiziologie și al sanatoriilor de pneumoftiziologie.

Aplicarea managementului

Laboratorul de analize medicale trebuie să fie astfel structurat și dotat încât să prevină riscul contaminărilor accidentale și să poată funcționa în mod fluent. Regulile care stau la baza îndeplinirii acestui obiectiv sunt următoarele:

- a) constituirea laboratorului de analize medicale pe principiul "sensului unic": fluxul activităților laboratorului să fie unidirecțional. În caz contrar, trebuie asigurată separarea activităților în timp;
- b) sectorul de lucru cu pacienții să fie complet separat de celelalte sectoare de lucru ale laboratorului;
- c) realizarea secvențială a procedurilor, cu luarea măsurilor de precauție adecvate pentru integritatea probelor și protecția personalului;
- d) pentru recoltarea probelor de sânge se utilizează în mod obligatoriu materiale și recipiente de unică utilizare sterile, închise ermetic. Probele de sânge care părăsesc spațiul aferent activității de recoltare trebuie să parcurgă un circuit diferit de cel al celorlalte produse recoltate sau după un program care să permită separarea timpilor de transport. Transportul probelor de sânge trebuie să se realizeze în mod obligatoriu în cutii de transport adecvate, inscripționate cu pictograma "Risc biologic";
- e) evacuarea deșeurilor rezultate în urma activităților medicale din laboratorul de analize medicale trebuie să se facă în recipiente închise ermetic, care să împiedice contaminarea accidentală a probelor, personalului și mediului.

În laboratorul de analize medicale care are în structura sa un compartiment destinat diagnosticului tuberculozei și al altor mico-bacterioze, circuitele funcționale ale acestuia trebuie să fie strict separate de celelalte circuite ale altor compartimente din structură. Pentru laboratoarele de analize medicale în care se desfășoară diagnosticul bacteriologic al tuberculozei și al altor mico-bacterioze, prin examen microscopic și cultură sau examen microscopic, cultură și antibiogramă, se vor asigura spații de lucru separate, cu respectarea aceluiași prevederi. În cazul recoltării sputei, este obligatorie existența camerei de recoltare a acesteia.

Managementul calității

Managementul calității trebuie realizat în conformitate cu cerințele generale și cu cerințele particulare privind calitatea și competența prevăzute în SR EN ISO 15189:2007, referitor la Laboratoare de analize medicale. Laboratoarele de analize medicale care fac examinări pentru diagnosticul bacteriologic al tuberculozei se vor conforma în mod obligatoriu și protocolului național de control al calității prevăzut în Programul național de control al tuberculozei. Organizarea controlului intern al calității este responsabilitatea șefului de laborator de analize medicale. Reprezentantul legal al laboratorului de analize medicale are obligația de a asigura resursele necesare îndeplinirii acestuia. Controlul intern al calității se efectuează zilnic, cel puțin o dată la opt ore și ori de câte ori este nevoie. Rezultatele controlului intern obținute se analizează de către specialistul responsabil de analiza respectivă, care decide acceptarea sau rejectarea rezultatelor obținute. Laboratorul de analize medicale

trebuie să participe în mod regulat la programe de evaluare externă a calității.

Politice de securitate

Pentru desfășurarea activității în condiții de securitate trebuie respectate prevederile aplicabile din standardul SR ISO 15190:2005 - Laboratoare de analize medicale, cerințe pentru securitate și din Ghidul național de bio-siguranță pentru laboratoare medicale. În laboratorul de analize medicale cu compartiment de microbiologie, culturile de referință și culturile stoc se păstrează în spații securizate de confecție metalică, prevăzute cu încuietoare, ce pot fi accesate numai de persoane autorizate. Conducerea laboratorului face dovada angajamentului său pentru dezvoltarea și implementarea sistemului de management prin "Declarația de politică", prin stabilirea obiectivelor de calitate și asigurarea resurselor necesare îndeplinirii acestora. În plus, prin analiza de management, conducerea laboratorului caută soluții pentru îmbunătățirea continuă a eficacității sistemului.

Managementul laboratorului, în urma analizei de management, a evaluării gradului de satisfacere a cerințelor clientului, a auditărilor interne și externe, a inspecțiilor autorităților de resort, comunică personalului aspectele pozitive și negative constatate în activitatea laboratorului, accentul punându-se pe explicarea necesității de îmbunătățire a activității în toate compartimentele laboratorului, astfel încât evoluția viitoare să conducă la un trend ascendent al îndeplinirii cerințelor clienților, a cerințelor legale sau al altor cerințe aplicabile organizației.

Concluzii

Accreditarea laboratoarelor medicale este condiționată de documentarea și implementarea unui sistem de management al calității bazat pe aplicarea standardului internațional ISO 15189:2007. Totodată, laboratorul de analize medicale trebuie să documenteze și să implementeze reguli de bio-siguranță, precauții universale și măsuri post-expunere conform prevederilor standardului internațional ISO 15190:2005. Pentru aceasta, managerul calității trebuie să aibă acces direct la managementul de vârf iar șeful de laborator, managerul de calitate și responsabilii de analize trebuie să facă parte din personalul angajat permanent.▮

Bibliografie

- Norma din 20 august 2007 (Norma din 2007) privind funcționarea laboratoarelor de analize medicale, Monitorul Oficial nr. 617 din 6 septembrie 2007
- Ordin nr. 1301 din 20 iulie 2007 pentru aprobarea Normelor privind funcționarea laboratoarelor de analize medicale, Ministerul Sănătății Publice, Monitorul Oficial nr. 617 din 6 septembrie 2007
- Standard ISO 15189:2007; Standard ISO 15190:2005

Gheorghe Iulian Mustață Elena Mădălina

„Intelligence-ul reprezintă principalul efort de securitate națională pentru România în perioada următoare”
Iulian Fota - consilier prezidențial, 2008

În prezent confruntările dintre națiuni, dar și între acestea și organizații nonstatale, se transferă din spațiile clasice (terestru, aerian, naval) în spațiul informațional, caracterizat într-o măsură net superioară de complexitate, dinamică, relativitate și fluiditate. Astfel, este nevoie de o abordare atotcuprinzătoare și integrată a problematicii de securitate, adică de *intelligence*.

Simplist spus, intelligence-ul schimbă accentul de pe culegerea de informații și livrarea lor în stare brută pe analiză pluri și interdisciplinară, pe valorificare integrată pentru adăugarea/crearea de plusvaloare.

Produsul de intelligence este un rezultat al activității de procesare/producere a informațiilor pentru securitate, obținut de către structuri analitice specializate, materializat și individualizat în documente și forme de evidență specifice și destinat factorilor decizionali stabiliți de lege.

Pe cale de consecință, evoluția de la *informație* la *intelligence* implică o redefinire conceptuală și procesuală a logisticii asociate, noi metode și instrumente de suport logistic.

Logistica încotro?

Limitată inițial la organizarea transporturilor și depozitării, logistica intervine azi în toate fazele ciclului de viață al produsului, de la inițierea concepției sale până la scoaterea acestuia din înzestrare și valorificare.

Conceptual, logistica a cunoscut mai multe etape, de la cel minimal de coordonare a operațiunilor de distribuție până la conceptul de *logistică strategică* definit ca utilizarea

competenței logistice și a alianțelor logistice în scopul obținerii avantajului competitiv. Logistica strategică se bazează pe alianțe inter-organizaționale, care permit combinarea activelor și performanțelor unei entități cu serviciile oferite de terți. Logistica se definește prin planificarea integrată, organizarea și controlul tuturor fluxurilor de produse, lucrări și servicii, împreună cu fluxurile de informații legate de acestea, începând de la furnizori sau trecând prin etapele de realizare a bunului, livrarea produselor către beneficiari, inclusiv reciclarea și eliminarea deșeurilor. Sugestivă este sintagma celor 7 P: *cantitatea Potrivită a produselor Potrivite, la timpul Potrivit, de calitate Potrivită, la costurile Potrivite, la locul Potrivit, cu informațiile Potrivite*.

Opțiunea strategică pentru degrevarea structurilor operative de grijile asigurării necesarului de resurse financiar materiale obligă logistica asociată să-și asume rolul de identificare și realizare a soluțiilor materiale pentru întreaga gamă de obiective specifice muncii de intelligence. Astfel, opinăm că **problematica logistică trebuie înțeleasă și abordată ca tot ceea ce înseamnă asigurare de resursă materială**, indiferent de resortul tehnic implicat, pe baza unei **viziuni strategice unice și integrate**, în strânsă colaborare cu ofițerul de intelligence.

Logistica pentru intelligence trebuie să fie mai mult decât o prestare de servicii sau o casă de comenzi, trebuie să se reinventeze în pas cu evoluția provocărilor pentru securitate, respectiv a metodelor și mijloacelor specifice de răspuns la acestea. Doar a răspunde la cerințele zonei informative este o asumare incompletă a rolului logisticii moderne, nu oferă suficiente garanții de dezvoltare în pas cu provocările actuale la care trebuie să

răspundă intelligence-ul și conține intrinsec o perioadă de inerție ce poartă în ea germenul răspunsului târziu la nevoi. Logistica trebuie să continue demersurile pentru saltul de la cunoașterea statică a nevoii zonei informative, la prognoza acesteia și a soluțiilor pentru satisfacerea sa. Intelligence-ul are nevoie de o logistică ofensivă, proactivă, generatoare de soluții/opțiuni care să vină în întâmpinarea nevoilor beneficiarilor, înainte chiar ca aceștia să conștientizeze nevoia respectivă. Dincolo de exploatarea capacităților clasice ale logisticii, specialiștii logisticieni (ingineri, economiști, medici, informaticieni) trebuie să identifice și să ofere opțiuni superioare solicitărilor beneficiarilor. Este necesar a fi superior potențate componentele de marketing tehnic și de cunoaștere a noului din fiecare domeniu tehnic potențial util intelligence-ului, implicit obiect al preocupării logisticii. Acest efort al zonei logistice trebuie susținut de o colaborare și o cooperare strânse și deschise (evident „nevoia de a cunoaște” rămâne un principiu de respectat) cu zona informativă, pentru a oferi logisticianului toate acele informații necesare înțelegerii nu doar a cerinței operaționale ci și a contextului în care aceasta a apărut și urmează să opereze. Astfel, soluțiile materiale vor fi purtătoare de plusvaloare generată de expertiza logistică și cunoașterea specificului muncii de intelligence. Nevoia de reevaluare a locului și rolului logisticii este determinată și de înnoirea și diversificarea fără precedent a gamei de produse utile/utilizabile în munca de intelligence; posibilitățile limitate de inovare și producție proprii; creșterea semnificativă a cheltuielilor de mentenanță, operare și suport a noilor echipamente; revoluția informatică; necesitatea organizării și coordonării adecvate a fluxurilor informaționale și, nu în ultimul rând, preocupările de protejare a mediului ambiant.

Principiile care opinăm că trebuie avute în vedere în procesul reevaluării logisticii sunt următoarele:

- a) strategia logistică decurge din strategia organizației și are caracter multianual;
- b) abordarea specializată a domeniilor tehnice este subordonată unei strategii logistice integrate, cu coordonare și control unitare;
- c) utilizarea tehnologiei informatice pentru culegerea, prelucrarea, transmiterea și stocarea datelor și informațiilor logistice, utilizarea simulării decizionale;
- d) management flexibil al resurselor umane, cu accent pe creativitate, productivitate, precum și pe continuitatea capitalului intelectual al entităților;
- e) dezvoltarea unor relații de parteneriat logistic cu instituții similare și operatori economici.

O atenție deosebită trebuie acordată proiectării sistemului informațional logistic, pornind de la

deziderate precum necesitatea disponibilității informațiilor logistice, a fiabilității informațiilor, a oportunității lor, precum și a flexibilității sistemului în ansamblu. Sistemul are rolul de evaluare a nevoilor de informații logistice ale managerilor și beneficiarilor, de culegere și distribuție a acestora, plecând de la axioma conform căreia acuratețea și viteza cu care circulă informația este indispensabilă eficienței logisticii, fluxurile informaționale asigurând caracterul integrator al operațiilor logistice.

Strategia de înzestrare

Strategia de înzestrare reprezintă un document de planificare logistică multianual de nivel strategic care trebuie să definească principiile

înzestrării, să identifice obiectivele și să precizeze căile de acțiune pentru atingerea acestora.

Plecând de la accepțiunea logisticii ca ansamblu de procese, fluxuri, activități, instrumente destinate asigurării resurselor materiale necesare unei entități, strategia de înzestrare trebuie să asigure integrarea diverselor specializări tehnice din aria logisticii (de la vechea intendență până la domenii precum nanotehnologia sau robotica avansată) într-un efort unitar și convergent,

care să permită acomodarea specificităților fiecărui domeniu tehnic, inclusiv a „orgoliilor”, și subsumarea acestora obiectivului principal de creare a condițiilor materiale pentru activitatea de intelligence.

Strategia de înzestrare trebuie să găsească optimul între multitudinea de specialități tehnice și dorința acestora de „autogovernare”, pe de o parte, și nevoia de gestionare unitară și integrată a procesului de soluționare a cerințelor operaționale, respectiv a resurselor financiar-materiale, pe de altă parte.

Strategia de înzestrare urmărește ca suportul logistic să țină pasul cu evoluția intelligence-ului, ținând cont de contextul economic și prognozele referitoare la acesta. Corelativ, o atenție deosebită trebuie acordată dezvoltării de

capacități menite a asigura funcționarea instituției în situații de criză (naturale sau provocate de factorul uman), respectiv reziliența infrastructurilor critice, stocuri de resurse esențiale etc.

„Omul cea mai importantă resursă!” - de la truism la fapt

Resursele umane reprezintă elementul activ de coordonare, creație și inovare atât de necesar derulării activităților din cadrul unei entități, nivelul cunoștințelor generale, nu doar strict profesional, ale personalului constituind resurse la fel de importante precum cele financiare, materiale și informaționale și influențând decisiv eficiența utilizării acestora. Resursa umană implicată în activitatea de logistică a unui serviciu de informații trebuie să se

caracterizeze prin *calitate* (pregătire profesională, capacitate de inovare, loialitate), *flexibilitate* în abordarea soluțiilor de satisfacere a cerințelor beneficiarilor și *suplețe* (structuri și procese ușor adaptabile la specificul fiecărei cerințe).

O importantă cale de succes în managementul resurselor umane asociate logisticii pentru intelligence o constituie regăsirea în sistemul de valori organizațional, a elementelor specifice oamenilor din logistică și aderarea conștientă și benevolă la acestea. Sistemul de valori trebuie să genereze, în primul rând, o elită profesională valoroasă, de necontestat, de urmat și implicată în multiplicarea cunoașterii, inclusiv prin transfer de cunoaștere.

Apreciem această ultimă cerință ca fiind extrem de importantă în actualul context socio-economic, prin prisma calității învățământului românesc și a insuficienței adecvării a specialităților la nevoile reale ale economiei. Astfel, sistemul de formare continuă a personalului este nevoit să pună accent pe dezvoltarea competențelor strict profesionale ale angajaților în acord cu nevoile reale ale instituției, evident pe fondul efortului continuu de integrare la locul de muncă și asimilare a culturii organizaționale instituționale. Perfecționarea pregătirii profesionale prin acțiuni dedicate, coroborată cu activitatea de mentorat, va trebui să dezvolte la angajații din logistică acele competențe cognitive, acționale și afectiv - atitudinale care să completeze fondul de cunoștințe și abilități profesionale acumulate anterior angajării.

Concluzii

Suportul logistic al efortului principal al unei entități este condamnat să țină pasul, conceptual, organizatoric și din punct de vedere al resursei umane, cu evoluțiile acestuia.

Fundamentul teoretic al logisticii, ancorat la prezent și privind spre viitor, constituie baza pentru o strategie logistică adecvată obiectivelor instituționale, pentru operaționalizarea căreia resursa umană specializată în logistică este determinantă.

Bibliografie

- Gheorghe Minculete, Management logistic, editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003
- Dumitru Nedelcu, Managementul proiectelor, aspecte teoretice și practice, editura Politehnicum, Iași, 2005
- Manual de planificare strategică, Guvernul României
- Colecția revistelor Intelligence (editată de S.R.I.);
- Materiale prezentate în cadrul mesei rotunde „Societate, democrație, intelligence”-S.R.I., 2008.

I Oana Magdalena Ciobanu

Contextualizarea riscurilor și amenințărilor sociologice în societatea cunoașterii

Noțiunile de individ și societate au o realitate inseparabilă. *Socialitatea*, din punct de vedere sociologic, reprezintă calitatea înăscută a oamenilor de a trăi în societate, ceea ce atrage după sine imposibilitatea abordării problematicei individualității separat de contextul social.

Totodată o societate fără ordine nu există. Fără structură, ierarhie, norme, legitimitate, cultură și chiar libertate, nu se poate vorbi despre evoluție. “Libertatea” dezordinii nu înseamnă altceva decât potențarea coeficientului de stress al individului prin intermediul angajamentelor nerespectate, sau neasumate, sau de fenomene necontrolate.

Normele sociale sunt creația colectivității, sunt rezultatul interacțiunii sociale ca urmare a nevoii soluționării unor probleme sociale. O soluție devine, prin validarea rezolvării unei situații, normă în momentul în care este impusă de un grup suficient de reprezentativ din cadrul colectivității în care este resimțită necesitatea respectivă. Încălcarea normei sociale de către individ poate atrage excluderea, în diferite grade, a respectivilor din comunitate, și chiar disoluția grupului în cazurile de dezorientare sau schimbare socială semnificativă (anomie).

Schimbarea socială reprezintă modificarea semnificativă a comportamentelor, culturii și structurii sociale. Cea mai remarcabilă transformare pe care a înregistrat-o societatea umană a fost trecerea de la *comunitate* la *societate* (Tönnies), de la *solidaritatea mecanică* la cea *organică* (Durkheim). Ulterior s-au înregistrat evoluții în sfera acțiunii sociale de la valoare/ tradiție către cele orientate rațional instrumental. În studiile sale Weber demonstrează că premisele modernității (*societatea de*

status) și-au aflat rădăcinile în trecerea de la structura socială la cea centrată pe regimul proprietății. Evoluția pe care o societate o poate înregistra se bazează, în mare măsură, pe capacitatea de adaptare la mediu prin *cultură* (ansamblul comportamentelor, a reprezentărilor temporale, spațiale și materiale și procesul de transmitere socială a acestora). Inovația și diseminarea reprezintă motorul de adaptare a construcției sociale numită cultură. Aceasta nu poate fi abordată fără a lua în calcul, într-o enumerare incompletă, valorile, simbolurile, normele, ritualurile miturile și spațiul stilistic.

Cultura stă la baza conturării categoriei specializată în „conducerea” comunității, numită *elită* și care este răspunzătoare de eficiența acesteia. De aceea, în societățile în care elitele încetează să ocupe pozițiile de lider (fenomen cunoscut sub denumirea de blocarea circulației elitelor), structurile economice, culturale, educaționale, juridice și politice capătă aspecte diforme ce tind să capete caracter dramatic indus de apariția fenomenului de dependență față de terți.

Astfel, s-au creat premisele pentru apariția conceptului de *politică socială*, ca apanaj elitelor, prin care s-a urmărit realizarea unei interfețe cu nevoile cetățenilor, bazată pe dinamica distribuției echitabile a resurselor. Învățământul, sănătatea, asistența socială, sistemul asigurărilor sociale, juridic, de securitate, apărare și ordine publică sunt componente majore ale acestei interfețe care servesc drept catalizator social, având o funcție importantă în menținerea coeziunii și a capacității de efort național. Pentru a avea succes, reforma unei societăți trebuie să aibă o abordare integrală, capabilități de derulare, simultană, pe dimensiunea economică, spirituală, juridică și politică, asigurând, în aceeași măsură, așezarea statului pe principiile competențelor, care generează instituții și elite organice.

Poziția societăților în ierarhia sistemului internațional depinde, în mare măsură, dincolo de conjunctura istorică, de gradul de inteligență politică și de moralitate a elitelor, de măsura în care acestea stau în raport de echivalență, compensare cu restul societății.

Cele două pârgii prin care ordinea socială este protejată de imixtiunea anormalului politic sau personal în economie țin de principiul *democratic* al accesului la putere și de cel al *birocrației* care stă la baza raționalizării administrației. Totuși, nu poate fi eliminată și trebuie luată în calcul, în cadrul analizei de risc, posibilitatea de apariție a unor mutații disfuncționale care pot apărea la nivelul raționalității instrumentale în cadrul mecanismului democratic.

Astfel, în cadrul statului modern/ democratic se dezvoltă *autoritățile legale* capabile să exercite presiuni în vederea limitării activităților speculative, strâns legate de autoritatea privilegiului, impunând măsura *raționalității formale* (specifică domeniului economic) și *substanțiale* (în concordanță cu scopuri de esență etică, religioasă sau de altă natură).

Când structura socială și evoluția acesteia sunt dominat de structurate vorbim însă de o nouă specie de real - *realul diminuat*. În acest spațiu se înregistrează câmpuri energetice sociale negative, care blochează sau deturneză mecanismele evolutive, propagând procese de stagnare și de subdezvoltare, falsificări și izolare, excludere și eșec. Spunem atunci că aceste societăți, aflate în *pseudomorfoză*, nu mai au acces la propria istorie, destin, în raport cu potențialul lor evolutiv dat de masa lor demografică, de talente, poziție geostrategică și de potențial al resurselor.

Globalizarea, o provocare majoră pentru toate sistemele de protecție a infrastructurilor critice

Fenomenul globalizării, odată cu avantajele și transformările pozitive ce le aduce la nivel internațional, dă posibilitatea propagării rapide a amenințărilor directe la adresa securității tuturor. Riscurile și amenințățiile la adresa obiectivelor vitale pentru funcționarea societății și securitatea cetățenilor au capatat noi valențe, cu dinamică ridicată și grad de intensitate crescut, fapt ce a condus la necesitatea unei abordări integrate a conceptului de "infrastructură critică". Pornind de la caracteristicile de bază ale infrastructurilor critice, elementul de criticitate al stabilității acestora, inclusiv în context transfrontalier, a căpătat noi conotații în planul strategiilor naționale/ transnaționale.

Complexitatea protecției infrastructurilor critice și importanța acestora pentru stabilitatea socială, respectiv securitatea cetățeanului și a statului, a generat corelarea

concretă a strategiilor inițiate la nivelul statelor și organizațiilor. Conexiunile dintre funcționalitatea și viabilitatea infrastructurilor critice și elementele fundamentale ale vieții economico-sociale, politice și militare ale unui stat, alianțe etc. consolidează semnificativ liantul dintre elementul de securitate și rolul sistemelor de infrastructuri în exprimarea necesităților și promovarea intereselor naționale, indiferent de configurația contextuală.

Buna funcționare sau dimpotrivă, disfuncționalitatea în cazul unor infrastructuri critice care afectează direct calitatea vieții și funcționarea societății moderne, cu impact direct asupra cetățeanului, pot avea un cost politic ridicat, astfel încât factorul decizional va fi obligat să urmărească, cu atenție, reacția opiniei publice, în astfel de situații, cu vădită "încărcătură electorală".

Securitatea sănătății - punct nodal de interconexiune al infrastructurilor critice locale, naționale și internaționale

Trebuie să recunoaștem că, există o capacitate limitată a autorităților și conducerii sectorului public, cât și privat, de a asigura din timp personalul și toate resursele necesare atunci când este vorba despre infrastructuri critice cu un grad înalt de calificare, iar formarea și apoi stabilitatea personalului cu înaltă pregătire este o problemă în toate sectoarele cu mobilitate a forței de muncă într-un mediu concurențial.

Ținând cont de dinamica mediului de securitate, este necesară o cunoaștere la zi a noilor amenințări, respectiv vulnerabilitățile care apar în special pentru infrastructuri critice. Noile vulnerabilități pot astfel apărea la una sau alta din infrastructurile critice, dar și la "punctele nodale", unde acestea se interconectează la nivel local, național sau internațional.

Într-un mediu multidimensional (economic, social, tehnic, informațional) caracterizat prin interconexiuni complexe și dinamică ridicată, propunerea unei soluții de securitate este valabilă pentru o perioadă redusă de timp. În aceste condiții valabilitatea soluției este determinată de cunoașterea și mai ales, controlul variabilei complexe „risc”, în timp cvasi-real.

Securitatea și sănătatea în muncă reprezintă în prezent unul dintre domeniile cele mai importante și mai dezvoltate ale politicii Uniunii Europene referitoare la ocuparea forței de muncă și afaceri sociale. Acest domeniu este parte integrantă a conceperii organizării și desfășurării proceselor de muncă și are rolul ca prin măsuri și mijloace specifice să prevină disfuncțiile din cadrul sistemului de muncă astfel încât acesta să se desfășoare în condiții de maximă eficiență.

Scopul final al activității de securitate și sănătate în muncă este protejarea vieții, integrității și sănătății lucrătorilor împotriva riscurilor de accidentare și îmbolnăvire profesională care pot apărea la locul de muncă și crearea unor condiții de muncă care să le asigure acestora confortul fizic, psihic și social.

La nivelul Uniunii Europene problematica securității și sănătății în muncă a constituit și constituie un domeniu foarte important, cu un impact deosebit, care, de-a lungul timpului, a făcut obiectul mai multor strategii.

În acest sens, relansarea politicii de securitate și sănătate în muncă, prin abordarea globală a stării de bine la locul de muncă a fost realizată cu ocazia aprobării „Strategiei comunitare în domeniul securității și sănătății în muncă pentru perioada 2002-2006”.

Acest lucru s-a impus în contextul evoluțiilor înregistrate în sfera muncii, precum și apariției unor noi categorii de riscuri, în special a celor de natură psihosocială. Principalele provocări ale acestei strategii au fost reprezentate de:

- a) evoluția demografică și îmbătrânirea populației active;
- b) noile tendințe pe piața muncii, inclusiv dezvoltarea activităților independente, a subcontractării precum și creșterea numărului de lucrători în IMM-uri;
- c) noile fluxuri de lucrători migranți, semnificative pe teritoriul Uniunii Europene;
- d) aspectele de securitate și sănătate în muncă specifice femeilor;
- e) dezvoltarea cu precădere a unor tipuri de boli profesionale (afecțiuni musculo-scheletice, infecții și afecțiuni legate de presiunile psihologice);
- f) manifestarea unor noi factori de risc cum sunt violența la locul de muncă, inclusiv hărțuirea sexuală și morală;
- g) nivelul de punere în aplicare concretă a legislației comunitare, care diferă în mod semnificativ de la un Stat membru la altul.

Obiectivele strategice s-au realizat printr-o mai bună înțelegere a evoluțiilor din sfera muncii și a riscurilor noi-un rol important în acest scop revenind Observatorului European al Riscurilor-prin intermediul unei cercetări specializate, pentru a identifica măsurile eficiente de prevenire.

Continuând liniile directoare stabilite prin strategia anterioară, a fost lansată „Strategia comunitară în domeniul securității și sănătății în muncă pentru perioada 2007-2012”, document care invită Statele membre să identifice strategii coerente și măsuri practice pentru promovarea securității și sănătății în muncă.

Putem afirma fără echivoc faptul că **strategia comunitară de securitate și sănătate în muncă** INTELLIGENCE

pentru perioada 2007-2012, adoptată prin Rezoluția Consiliului din 25 iunie 2007 și documentele programatice din domeniu, constituie atât punctul de pornire pentru relansarea politicii de securitate și sănătate în muncă, cât și instrumentul ce va sta la baza stabilirii cadrului general al strategiei la nivel național. Strategia comunitară 2007-2012 privind sănătatea și securitate în muncă” a avut ca obiectiv **„reducerea continuă, durabilă și omogenă a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale”**. **Strategia națională privind securitatea și sănătatea în muncă 2008-2013**, a stabilit principalele priorități și obiective la nivel național în domeniul securității și sănătății în muncă, pe termen scurt și mediu, fiind elaborată în concordanță cu necesitățile identificate în contextul dezvoltării României și cu obiectivele strategiei comunitare.

Obiectivul principal al acestei strategii a fost **reducerea în mod constant și semnificativ a numărului de accidente de muncă și boli profesionale și îmbunătățirea în mod continuă a nivelului de securitate și sănătate în muncă**.

Îndeplinirea acestui obiectiv a presupus o mai bună cunoaștere și înțelegere a riscurilor de la locurile de muncă dar și identificarea măsurilor adecvate și eficiente de prevenire și protecție, de creștere a nivelului de securitate. La realizarea acestuia au contribuit acțiunile de conștientizare-sesiuni de informare, mese rotunde, dezbateri etc.-și de sensibilizare a angajatorilor, lucrătorilor, membrilor comitetelor de securitate și sănătate în muncă, responsabililor cu securitatea și sănătatea în muncă din întreprinderi, medicilor de medicina muncii, reprezentanților patronatelor și sindicatelor.

O experiență pozitivă ce a contribuit la o mai bună comunicare între instituțiile cu atribuții în domeniul securității și sănătății în muncă, la dezvoltarea unor acțiuni împreună cu partenerii sociali și angajatori, la promovarea culturii de prevenire a riscurilor și a bunelor practici a fost reprezentată și de organizarea, în parteneriat, a „Săptămânii Europene pentru Securitate și Sănătate în Muncă”.

Fără a nega elementele de progres înregistrate în intervalul 2004 - 2007 - scăderea numărului accidentelor de muncă și a cazurilor noi de îmbolnăvire profesională totuși cifrele rămân ridicate, iar indicele de durată medie a accidentelor au înregistrat o ușoară creștere, de la 66,5 în anul 2004 la 71,7 în anul 2007. La nivel național, programul de medicina muncii are ca obiectiv general protejarea stării de sănătate a populației active în relație cu factorii de risc profesionali. Dacă în infrastructura sistemului pentru securitate și sănătate în muncă,

serviciul de medicina muncii este un pilon principal alături de instituțiile administrative de sănătate publică, inspectorate teritoriale de muncă, spitale, clinici de boli profesionale, comitete de securitate și sănătate în muncă din întreprinderi, sistemul informațional de specialitate este focalizat asupra supravegherii stării de sănătate a lucrătorilor. Activitățile de supraveghere a sănătății lucrătorilor și monitorizare a factorilor de risc și a expunerii profesionale au furnizat indicatorii statistici: morbiditate, mortalitate etc. Datele statistice existente reflectă faptul că există în continuare condiții de muncă în care se manifestă riscuri profesionale și o cultură de prevenire a riscurilor insuficient dezvoltată la nivelul întreprinderilor.

Elaborarea acestei strategii a avut în vedere, în principal:

-**impactul socio-economic al legislației** asupra activității angajatorilor români și asupra companiilor în general, în vederea asigurării securității și sănătății la locul de muncă prin **îmbunătățirea calității ocupării** și crearea de locuri de muncă mai sigure, din această perspectivă.

-**actualizarea situației ce privește implementarea conceptului de prevenire a riscurilor și up-gradarea rolului principalilor actori, activi în acest domeniu.**

-**dezvoltarea culturii de prevenire** prin implicarea activă a întregii societăți românești, în sensul conștientizării pe deplin a conceptului de prevenire a riscurilor asumate la locul de muncă.

-**creșterea productivității și competitivității companiilor și organizațiilor românești, în plan internațional** prin asigurarea recunoașterii rolului pe care îl au locurile de muncă sigure, în acest demers.

Printre **obiective specifice**, vizate de implementarea acestei strategii putem menționa:

A. Îmbunătățirea continuă a nivelului de securitate și sănătate în muncă prin: identificarea și aplicarea unor măsuri legale pentru protecția lucrătorilor împotriva riscurilor psihosociale; îmbunătățirea sistemului de supraveghere a sănătății lucrătorilor prin îmbunătățirea sistemului de raportare a bolilor profesionale și actualizarea listei bolilor profesionale; creșterea calității și competitivității furnizorilor de servicii pentru sănătate în muncă etc.

B. Îndrumarea angajatorilor, din punct de vedere metodologic, în vederea realizării activităților de prevenire și protecție în domeniul securității și sănătății în muncă prin: sprijinirea activității angajatorilor în vederea conștientizării asupra potențialului de creștere a performanțelor prin implementarea măsurilor de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale; monitorizarea morbidității profesionale la nivel național etc..

C. Conștientizarea actorilor implicați în domeniul securității și sănătății în muncă, în special prin creșterea eficienței activității de reintegrare profesională prin lărgirea posibilităților de a accede pe piața muncii.

D. Integrarea securității și sănătății în muncă în programele de învățământ și de formare profesională

E. Intensificarea colaborării între instituțiile și autoritățile cu atribuții în domeniul securității și sănătății în muncă și partenerii sociali

F. Dezvoltarea și consolidarea continuă a capacității instituționale prin asigurarea interoperabilității serviciilor de sănătate profesională.

G. Dezvoltarea și consolidarea continuă a cercetării științifice în domeniul securității și sănătății în muncă, în principal prin elaborarea și finanțarea planului sectorial de cercetare dezvoltare în domeniul securității și sănătății în muncă.

Tele-Health, m-Health, e-Health și tele-Care

Complexitatea crescută a sistemelor, interdependențele care există între diferite categorii de infrastructuri critice obligă pe specialiști să parcurgă forme de pregătire interdisciplinare, cu componente de experiență internațională și de aspecte practice din “lecțiile învățate” din incidente precedente. Optimizarea sistemului de asigurare a resurselor pentru protecția infrastructurilor critice ar putea presupune o creștere a ponderii componentelor informaționale, generată atât de creșterea relevanței acestora în toate domeniile sociale, cât și ca urmare a diversificării amenințărilor care vizează acest domeniu. În acest context, domeniul medical și al educației sanitare constituie un teren fertil pentru dezvoltarea proiectelor telematice, cu impact major atât la nivelul pacienților și cadrelor medicale, cât și la nivelul societății, în general. Ca formă nouă de activitate, specifică societății informaționale (dar cu rădăcini mai adânci în istorie), telemedicina a fost definită prin utilizarea telecomunicațiilor pentru furnizarea informațiilor și serviciilor medicale. În accepțiunea Asociației Americane de Telemedicină, telemedicina este definită ca „schimb de informație medicală utilizând comunicațiile electronice, în scopul asigurării sănătății și educației pacienților sau furnizării serviciilor de asistență sanitară”.

Tehnologia utilizată în telemedicină poate merge de la un simplu telefon până la supertehnologie, care să includă echipamente de video-conferințe, comunicații prin infraroșu și sateliți. Telemedicina reprezintă o soluție pentru “diseminarea” serviciului medical oferind posibilitatea accesului unui număr mare de pacienți la asistență sanitară de specialitate și anume:

-din punct de vedere administrativ: poate interveni în identificarea unor soluții la problemele administrative survenite ca urmare a implementării politicii naționale de sănătate;

-din punct de vedere al dezvoltării structurii naționale de sănătate: poate susține procesul de colaborare și dialog între centrele medicale rurale și principalele spitale naționale, utilizând suportul de telecomunicații;

-din punct de vedere al educației: poate contribui la formarea

și educarea profesională în domeniul asistenței medicale;

-din punct de vedere al calității și eficacității serviciilor de asistență medicală: prin stabilirea unei politici și/sau strategii de dezvoltare a telemedicinii la nivel național prin care să fie identificate prioritățile de asistență medicală, ținându-se cont de resursele de telecomunicații aflate la dispoziție.

Ca orice teleactivitate, telemedicina ignoră dimensiunea spațială, neexistând diferențe calitative între serviciile medicale oferite unui pacient apropiat față de cele ale unuia îndepărtat. Telemedicina face posibilă descentralizarea serviciilor de sănătate, astfel încât pacientul poate fi tratat aproape de domiciliul său. Există două tehnologii diferite care fac posibilă funcționarea telemedicinii. Prima, numită stocază și transmite (store and forward) este folosită pentru transferul imaginilor digitale de la o locație la alta. Imaginea obținută cu ajutorul unei camere video digitale este stocată pe suport magnetic și apoi transmisă spre destinație. Din categoria aplicațiilor acestei tehnologii fac parte teleradiologia, telepatologia, teledermatologia etc. A doua se bazează pe televiziunea interactivă bidirecțională (two-way interactive television) și se poate utiliza în domenii precum: psihiatrie, medicină internă, cardiologie, pediatrie, obstetrică-ginecologie etc.

Tehnologiile informatice și de comunicații au un impact deosebit asupra desfășurării activității medicale prin posibilitatea de a crea dispozitive și sisteme noi care să permită o abordare mult diversificată a actului medical și anume:

-Introducerea și dezvoltarea tehnologiilor digitale de comunicații, rețele fixe sau mobile, permit un acces diferențiat în diverse zone din țară, chiar în locuri greu accesibile, atât în zona urbană cât și în zona rurală. Utilizarea tehnologiilor digitale împreună cu cele informatice au contribuit la dezvoltarea de dispozitive de măsură avansate care au posibilitatea de a îndeplini un număr variat de funcții, precum și de a permite cuplarea la o rețea de colectare a datelor măsurate. În plus, conectarea acestor dispozitive la o rețea din cadrul unei aplicații de telemonitorizare, realizată similar cu rețele informatice de succes, cum ar fi INTERNET-ul, permite conectarea permanentă a pacientului la un Centru Medical care oferă serviciile de monitorizare.

-Utilizarea, din ce în ce mai frecventă, a rețelei INTERNET oferă posibilitatea informării, educării și învățării pacientului în ceea ce privește serviciile de telemonitorizare la domiciliul acestuia. Astăzi este o realitate faptul că, și în România, accesul la INTERNET devine un lucru din ce în ce mai obișnuit, prin apariția unui mare număr de furnizori de asemenea servicii. În acest fel pacientul poate să fie educat privitor la importanța urmării stării de sănătate, în mod continuu, mai ales în cazul unor afecțiuni cronice, determinându-l

să accepte utilizarea acestor servicii, având consecințe benefice asupra gradului de menținere a sănătății sale la un nivel superior.

-Introducerea unui sistem de înregistrare electronică a datelor medicale, în baza unor standarde dezvoltate pentru acest scop, reprezintă un element important în activitatea de reprezentare unitară a datelor provenite din aplicațiile de monitorizare la distanță, indiferent de furnizorul de servicii de acest gen, reprezentare identică cu aceea utilizată în practica medicală curentă. Aspectul este important, pentru că nu obligă personalul medical să desfășoare o activitate diferită, față de aceea zilnică, pentru bolnavii telemonitorizați, cu consecințe benefice asupra timpului de răspuns, menținerea bazelor de date, productivității, calității activității medicale.

În România au existat diferite proiecte pentru asigurarea de servicii de sănătate în condiții de asistență medicală virtuală, însă toate reprezintă versiuni incipiente ale serviciului de telemedicină. Cu toate că există premise pentru dezvoltarea acestui tip de serviciu în România, există păreri sceptice în ceea ce privește succesul telemedicinii datorită, în primul rând, comportamentului consumatorului de servicii medicale. Pentru a putea fi operațional sistemul de furnizare a serviciilor medicale prin intermediul telecomunicațiilor este nevoie de efort sustenabil și de colaborare din partea tuturor jucătorilor de pe piața serviciilor medicale (reprezentanți ai arcului guvernamental, ai mediului de afaceri, ai mediului academic, ai mass media, ai organizațiilor profesionale etc.) pentru materializarea unor demersuri de:

- armonizare legislativă care să creeze un cadru adecvat furnizării unui astfel de serviciu (modificarea serviciilor incluse în pachetul acoperit de asigurările de sănătate de stat și private precum și pentru ca serviciile de telemedicină oferite către persoanele particulare să fie suportate total sau parțial din asigurările de sănătate);
- promovare a acestui tip de act medical de către comunitatea medicală din România atât în rândul medicilor cât și al pacienților;
- sporire a capacității rețelelor de către companiile de telecomunicații și servicii IT astfel încât să suporte furnizarea de astfel de servicii la o calitate mare, asigurând respectarea intimității bolnavilor, confidențialitatea și siguranța datelor personale transmise, precum și securizarea sistemul informatic conform normelor europene;
- introducere și promovare a dispozitivelor de monitorizare de către furnizorii de tehnică medicală.

Totodată, în adoptarea procedurilor de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a unui astfel de sistem trebuie avute în vedere coordonate legate de atribuțiile și competențele ce revin instituțiilor angrenate, capacitatea acestora de a elabora,

implementa, monitoriza și coordona aplicarea obiectivelor specifice, fără a neglija ponderea dezvoltării și formării profesionale a resursei umane angrenate în acest demers, prin stabilirea "nișelor" formative în scopul creării oportunităților de specializare în plan internațional, ce pot plasa România pe poziția de *lector* în domeniu și prin intensificarea cooperărilor public-privat - care să asigure armonizarea măsurilor la nivel național, schimbul de expertiză și dezvoltarea cercetării-dezvoltării în domeniu.

Formularea unui cadru legislativ, cu aplicabilitate în acest domeniu trebuie să țină cont de respectarea principiului: legalității; subsidiarității-asigură luarea deciziilor cât mai aproape de cetățean, corelate cu posibilitățile existente în plan regional; complementarității-cu valorificarea și, după caz, adaptarea/ dezvoltarea mecanismelor și măsurilor de asigurare a securității infrastructurilor critice deja implementate; confidențialității; proporționalității - prin aplicarea unor tehnici de management al riscului adecvate, atenția fiind concentrată asupra domeniilor cu potențialul de risc cel mai mare, ținând cont de amenințări, criticitate, probabilitatea de producere a riscului identificat, raportul cost-beneficii, nivelul de securitate și protecție necesar și eficiența strategiilor disponibile-și al cooperării-între autoritățile publice care trebuie să asigure coordonarea procesului de dezvoltare și implementare a politicilor și măsurilor de protecție a infrastructurilor critice în domeniile aflate în aria de competență și proprietarii, operatorii și administratorii de infrastructuri critice care vor fi angrenați în acest proces.

Dezvoltarea și exploatarea unor servicii de telemedicină reprezintă un proces aflat la granița infrastructurilor de sănătate, comunicații și IT și administrative. Astfel, pentru a putea vorbi despre dezvoltarea și *exploatarea sistematică* a serviciilor de telemedicină, trebuie avut în vedere că acestea reprezintă o componentă esențială a funcției vitale a societății prin implicațiile fruste asupra sănătății, securității, siguranței, bunăstării sociale și economice a cetățenilor, cu impact semnificativ la nivel național.▮

Bibliografie

- Strategia națională privind securitatea și sănătatea în muncă pentru perioada 2008-2013
- Strategia națională privind protecția infrastructurilor critice
- Oana Magdalena Ciobanu, Mariana Jînga-Telemedicina și Ecoendoscopi-două metode moderne de diagnostic, Revista Tehnica Militară nr.2/ 2012, Agenția de Cercetare pentru Tehnică și Tehnologii Militare
- Radu Baltașiu-Introducere în Sociologie. Spiritualitate, națiune și capitalism. Considerații de sociologie românească și weberiană, Ed. Beladi, Craiova, 2007
- Septimiu Chelcea-Metodologia cercetării sociologice, Ed. Economică, București, 2007
- Lazăr Vlăsceanu-Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă, Ed. Polirom, Iași, 2007
- Lazăr Vlăsceanu-Metodologia cercetării sociologice. Orientări și probleme, București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1982

Bogdan Bazgă Sergiu Sorin Chelmu

Cu toate că au existat preocupări pentru starea de nutriție a populației încă din cele mai vechi timpuri, abia spre mijlocul secolului trecut s-au pus bazele științifice și instituționale ale politicilor alimentare și nutriționale contemporane.

Politicile alimentare și nutriționale sunt reprezentate de o serie de obiective, priorități, norme și decizii adoptate de factorii și instituțiile investite cu competențele necesare pentru a asigura întregii populații condițiile economico-sociale pentru o stare bună a sănătății individuale și publice.

Securitatea alimentară are diferite accepțiuni în literatura de specialitate:

- vizează asigurarea accesului pentru toată lumea la o hrană cât mai sănătoasă;
- vizează asigurarea disponibilității alimentelor;
- asigură și respectă dreptul oricărui om de a se hrăni și dorința de a avea o alimentație sănătoasă;
- este componenta de bază a stabilității sociale, economice și, în mod explicit, a securității naționale a unui stat (fie el cu sau fără potențial agricol).

Componentele de bază ale siguranței și securității alimentare.

Problema alimentară are două componente de bază: politica alimentară și politica nutrițională.

Politica alimentară intervine pe două planuri: unul referitor la aprovizionarea și calitatea produselor, iar celălalt raportat direct la consumator și capacitatea sa de consum.

Aceste intervenții vizează unul sau mai multe dintre următoarele obiective:

- stabilirea prețurilor alimentelor față de fluctuațiile puternice ale prețurilor internaționale;

- asigurarea unui anumit nivel nutrițional al populației subnutrite;

- controlul prețurilor alimentelor;

- limitarea presiunii inflaționiste prin controlul prețurilor alimentelor.

Prin urmare, politicile alimentare reprezintă ansamblul de măsuri guvernamentale de ordin legislativ, normativ, administrativ și financiar, care au în vedere obiective definite în prealabil.

Politica nutrițională vizează asigurarea unui echilibru între trebuințele fiziologice de consum alimentar și aportul dintre nutrienți pentru satisfacerea acestora.

Sursa de legitimitate a unui stat este capacitatea de a oferi securitate, respectiv de a proteja și menține drepturile cetățenilor săi și de a le asigura mediul prielnic satisfacerii tuturor nevoilor. În piramida trebuințelor formulate de Abraham Maslow, nevoia de securitate este plasată pe al doilea nivel de importanță, imediat după nevoile fiziologice.

Cauzele și influențele care amenință securitatea alimentară sunt: încălzirea globală, deșertificarea și degradarea terenurilor; lipsa utilizării propriului potențial agricol în detrimentul importurilor excesive; unei strategii naționale pentru securitatea alimentară; criza economică globală; lipsa de independență a securității alimentare; diferitele niveluri de dezvoltare între regiuni și țări; volatilitatea prețurilor; lipsa de acțiuni imediate lipsa de politici coerente; lipsa de control și trasabilitatea pe lanțul alimentar; lipsa controlului și a acțiunilor practice la nivel global; siguranța alimentară este strâns legată de creșterea economică și progresul social, precum și cu stabilitate politică și pace.

În opinia multor specialiști în domeniu, *securitatea alimentară a unei țări reprezintă cea mai importantă dimensiune a securității naționale.*

Un stat are securitate națională numai atunci când are securitate alimentară și doar atunci când deține suficiente disponibilități de produse agricole și alimentare în măsură să acopere necesitățile de hrană pentru toți locuitorii cuprinși în granițele sale și să asigure, în același timp, stocurile necesare de furaje pentru animale, dar și apă în situații de calamități naturale, de război, de crize etc. Neasigurarea securității alimentare poate genera foarte repede, pe plan intern, grave convulsii și tensiuni sociale, poate deteriora sănătate fizică și psihică a populației, poate crea stări de instabilitate economică și politică, iar în plan extern poate să atragă presiuni diplomatice, economice și politice cu efecte nedorite și periculoase pentru securitatea națională.

În conformitate cu Raportul prezentat în cadrul Programului ONU pentru Dezvoltare există 8 dimensiuni ale securității internaționale (securității colective) și securității naționale: securitatea economico-socială, securitatea alimentară, securitatea mediului, securitatea comunității, securitatea personală, securitatea politică și securitatea individuală, la care s-ar mai putea adăuga securitatea demografică și securitatea militară. Aceste dimensiuni cu amprente asupra dimensiunii sociale a securității nu pot fi realizate fără a avea la bază securitatea indivizilor.

Cele mai importante trei aspecte ale securității pot fi caracterizate în mod special de:

- problemele de mediu cauzate de război,
- resursele naturale ale căror posesie poate naște dispute internaționale și
- catastrofele naturale.

În toate aceste trei cazuri, din punct de vedere al securității alimentare, România, ca de altfel orice stat al lumii, trebuie să fie independentă față de orice alt factor care ar putea influența sau dezechilibra starea normală de securitate alimentară.

Situația securității alimentare a României

Concept: *Securitate alimentară = asigurarea cantității de alimente necesare oamenilor = lipsa convulsiilor sociale = securitate națională*

Chiar dacă România este recunoscută la nivel european și mondial pentru potențialul său agricol deosebit, rata de absorbție a fondurilor europene este încă foarte mică și îngreunată, având un sistem birocratic mult mai complicat față de noile, dar și vechile, state membre ale Uniunii Europene. Astfel, este destul de evident faptul că efectele nu sunt și nu se întrevăd a fi spectaculoase. Deficitul de finanțare și cofinanțare este tot mai mare - accesul la creditare este lent și greoi. Lipsa unei strategii coerente dedicate agriculturii românești și, în mod special, securității alimentare, incoerența deciziilor, la care adăugăm schimbările rapide care au

loc în structura și autoritatea guvernamentală, în economia noastră, în structura sectorului agricol și a industriilor alimentare locale, în comerț precum și în globalizarea și liberalizarea comerțului conduc la schimbări rapide și în nevoile, dar și în cerințele consumatorilor privind calitatea și siguranța alimentelor, securitatea alimentară, nutriție, legislație și control.

Este necesară crearea și punerea în aplicare, cât de urgent, a unei strategii eficiente de securitate alimentară la nivel național.

Pentru România, agricultura cu subramurile sale - creșterea plantelor și animalelor, industria agroalimentară, *exploatarea potențialului agricol și a terenurilor agricole (în principal pentru uz propriu)*, reprezintă (pot reprezenta) una dintre cele mai importante resurse ale dezvoltării naționale.

De asemenea, prin identificarea pericolelor, amenințărilor și riscurilor la adresa securității alimentare, se pot prezice principalele vulnerabilități din agricultură și industria agroalimentară, care sunt dintre cele mai diverse:

-vulnerabilități care afectează direct mediul natural - solul, apa, aerul, resursele energetice;

-popularea sau exploatarea excesivă: infrastructura subdezvoltată, în principal cea critică, începând cu cea de producție: utilaje agricole uzate moral și fizic, spații de depozitare, rețelele energetice insuficient de dezvoltate, rețele de transport al mărfurilor alimentare;

-fărămișarea accentuată a terenurilor agricole aflate majoritar în proprietatea agricultorilor - unde doar 4% din terenul arabil național este deținut de către 50 de producători agricoli de vârf cu potențial de exploatare și valorificare; doar 7 milioane de hectare pot face subiectul unor fonduri UE deoarece 2,4 milioane de hectare sunt ale unor ferme de subsistență;

-lipsa de adaptare a statutului legal al gospodăriilor agricultorilor, la cel de microferme pentru a se putea califica atât pentru accesarea fondurilor pentru dezvoltarea infrastructurii rurale și îmbunătățirea nivelului de trai al agricultorilor, prin finanțarea națională, cât și prin accesarea fondurilor pentru agricultură din fondurile specifice;

-utilizarea propriilor terenuri agricole în scopul asigurării securității alimentare a altor state (prin posibile exporturi excesive de produse agroalimentare) - în detrimentul propriei securități alimentare poate deveni o vulnerabilitate și o amenințare la adresa propriei securități alimentare, și, implicit, la adresa stabilității economice și sociale, securității naționale a statului român (considerând că securitatea alimentară este componenta de bază a securității naționale a unui stat);

-deprecierea bazei tehnice și stagnarea investițiilor, distrugerile de active (sisteme de irigații, plantații, utilaje, complexe zootehnice etc.)

Cu toate că o parte din rapoartele transmise de România indică o creștere a gradului și nivelului de trai al românilor, datele sunt contrazise și demonstrate prin cifre de instituții independente ale ONU și UE (EUROSTAT). Astfel, conform Raportului de țară cu privire la situația populației din SM ale UE, rezultă că, în România, dintr-un total de aproximativ 21,47 milioane de locuitori (cf. ultimului raport al INS, privind recensământul populației) aproximativ 9 milioane de locuitori (mai exact 41,5 % - reprezentând 8,89 milioane de persoane dintr-o populație totală de 21,47 milioane luată în calcul de Biroul de statistică al UE) trăiesc în sărăcie și, implicit, riscă sărăcia sau excluderea lor socială. Datele au fost colectate la nivelul anului 2010. În UE 27, nivelul/ gradul de sărăcie și insecuritate alimentară al României este cel mai slab practic, România se află pe ultimul loc! Având un grad ridicat de risc (aproape de 50%). (cf. doc EUROSTAT http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EP-09-001/EN/KS-EP-09-001-EN.PDF. pg. 38-39)

Pentru România nu mai trebuie făcute predicții privind posibila apariție a unei crize alimentare deoarece o mare parte a populației este afectată deja de acest fenomen. Securitatea alimentară tot mai precară a românilor nu este consecința lipsei de alimente, deocamdată, ci a scăderii puternice a producției autohtone în detrimentul creșterii importurilor, a potențialului agricol de care dispune, puterii de cumpărare, generată de cel puțin 4 factori: ajustarea salariilor, creșterea TVA-ului, recalcularea și taxarea pensiilor și creșterea inflației. Factorii menționați contribuie, în mod substanțial, la reducerea consumului alimentar, atât sub aspect cantitativ, cât și calitativ, la volatilizarea prețurilor la alimente, la reducerea autoconsumului, concomitent cu creșterea tot mai substanțială a importurilor.

Evoluțiile din ultima perioadă ne indică clar “amploarea și interesul securității alimentare”, subiect ce a devenit prioritar în toate dezbaterile de la cel mai înalt nivel (G20, G8, ONU, UNFAO, OCDE, IFAD, Banca Mondială, Programul Mondial pentru Alimentație, AIEA etc.) dar și la nivelul majorității guvernelor lumii, devenind chiar prioritate “zero” pentru acestea acolo unde producțiile agricole sunt foarte scăzute sau lipsesc cu desăvârșire (vezi zonele Asiei, Orientului Mijlociu, Africii, Americii Centrale zonele grav afectate de deșertificare, lipsa apei, gradul scăzut al resurselor agroalimentare). **Cele mai avantajate state sub aspectul asigurării securității alimentare sunt cele care dispun de un potențial agricol capabil să furnizeze mari cantități de materii prime agricole și alimente peste necesarul lor național.** Printre aceste țări se numără și România, care dispune de un potențial agricol generos, situându-se, sub acest aspect, pe locul 5 între țările UE,

capabilă să acopere necesarul de hrană a cca. 80 de milioane de persoane. Se poate aprecia că astfel de țări pot avea și cele mai multe dintre ele o au, desigur - independență alimentară. Acest avantaj comparativ pe care îl are România este valorificat insuficient, deoarece, după estimările experților și ale unor instituții naționale și internaționale din domeniu, cca. 70% din cererea agregată de alimente, existentă pe piețe de profil din țara noastră, are drept acoperire importul de asemenea produse. În aceste condiții, starea actuală a independenței și securității alimentare a României este de neacceptat.

SUA, Danemarca, Norvegia, Franța și Olanda ocupă primele poziții în topul securității alimentare. Asta înseamnă că riscul să intre într-o criză a hranei este cel mai redus în aceste țări. Poziția lor a fost stabilită în funcție de un indice ce ține cont de mai mulți factori: rezervele de hrană, venituri, consum, investiții în cercetare și dezvoltare în sectorul agricol, volatilitatea producției agricole, ce procent din veniturile familiei sunt cheltuite pe hrană etc.

NB: numai dacă se ține cont și se utilizează eficient potențialul agricol propriu.

Rank	Country	Score (2012)	Rank	Country	Score (2012)	Rank	Country	Score (2012)
1	United States	89.5	36	Turkey	63.7	71	Uganda	41.9
2	Denmark	88.1	37	Serbia	63.2	72	Uzbekistan	40.8
3	Norway	88.0	38	Romania	62.5	73	Algeria	40.5
4	France	86.8	39	China	62.5	74	Cameroon	38.6
5	Netherlands	86.7	40	South Africa	61.7	75	Pakistan	38.5
6	Austria	85.6	41	Venezuela	61.6	76	Cote d'Ivoire	38.0
7	Switzerland	83.7	42	Panama	59.7	77	Kenya	37.6
8	Canada	83.4	43	Belarus	58.5	78	Myanmar	37.2
9	Finland	83.1	44	Ukraine	58.4	79	Nepal	35.2
10	Germany	83.0	45	Thailand	57.9	80	Nigeria	34.8
11	New Zealand	82.7	46	Bulgaria	57.6	81	Bangladesh	34.6
12	Belgium	82.2	47	Botswana	56.5	82	Benin	34.1
13	Spain	81.2	48	Peru	53.6	83	Yemen	33.3
14	Australia	81.1	49	Paraguay	52.8	84	Tajikistan	32.3
15	Portugal	80.8	50	Tunisia	52.7	85	Guinea	31.3
16	Japan	80.7	51	Colombia	52.3	86	Angola	30.5
17	Sweden	80.2	52	Egypt	51.6	87	Mali	30.4
18	Greece	79.7	53	Kazakhstan	51.1	88	Burkina Faso	30.2
19	Italy	79.1	54	Jordan	50.6	89	Cambodia	30.0
20	United Kingdom	79.0	55	Vietnam	50.4	90	Rwanda	29.8
21	South Korea	77.8	56	El Salvador	50.3	91	Niger	29.2
22	Israel	77.7	57	Ecuador	50.0	92	Mozambique	29.2
23	Czech Republic	73.5	58	Honduras	50.0	93	Senegal	28.8
24	Poland	72.3	59	Morocco	49.3	94	Sierra Leone	28.7
25	Hungary	70.7	60	Guatemala	48.2	95	Zambia	28.5
26	Chile	68.9	61	Dominican Republic	48.1	96	Sudan	27.6
27	Slovakia	68.8	62	Sri Lanka	47.4	97	Togo	27.5
28	Saudi Arabia	68.7	63	Philippines	47.1	98	Malawi	27.3
29	Russia	68.3	64	Indonesia	46.8	99	Tanzania	26.8
30	Mexico	67.7	65	Bolivia	45.2	100	Ethiopia	26.4
31	Brazil	67.6	66	India	45.0	101	Madagascar	26.3
32	Argentina	64.0	67	Azerbaijan	44.4	102	Haiti	24.5
33	Malaysia	63.9	68	Ghana	43.1	103	Burundi	22.9
34	Uruguay	63.9	69	Nicaragua	42.7	104	Chad	20.2
35	Costa Rica	63.8	70	Syria	42.0	105	Congo (Dem. Rep.)	18.4

Egali cu China !!! ??? România este recunoscută la nivel european și mondial pentru potențialul agricol deosebit. Potențialul agricol al unui stat este cheia securității alimentare. Nimic nu poate destabiliza mai tare o țară decât foamea sau lipsa apei potabile.

"Economist Intelligence Unit" ("EIU") a publicat Raportul său anual 2012 pe domeniul securitate alimentară, "Global Food Security Index 2012" (Vezi tabel 2).

Germania, o țară puternic industrializată, cu o pondere mai redusă a agriculturii în economie, ocupa locul 10, iar Marea Britanie, unde domină sectorul serviciilor, vine pe poziția 20.

Egali cu China. În cadrul acestui Raport, au fost analizate 105 state. România, țară care are potențialul de a hrăni 80 de milioane de oameni (cf. studiilor Academiei Române), ocupă poziția 38 în clasamentul securității alimentare globale, la egalitate cu China.

Suntem trași în jos de veniturile mai reduse și investițiile slabe în cercetarea și dezvoltarea în domeniul agricol. De asemenea, ne depunțează și volatilitatea producției agricole. Neavând un sistem dezvoltat de irigații (acesta acoperă doar 10% din suprafața agricolă) suntem expuși la capriciile vremii, astfel că sunt variații mari de producție de la an la an.

În același plan amintim și prognoza făcută de Banca Nomura din Japonia, care subliniază că problema alimentară din România se va acutiza. Potrivit acesteia, țara noastră se situează pe locul 12 în lume în ce privește riscul alimentar generat în principal de volatilitatea (vulnerabilitatea) prețurilor la alimente.

În urma celor mai recente previziuni este de așteptat ca producția de cereale la nivel mondial din anul 2013 să echilibreze stocurile de cereale la nivel mondial, astfel sunt prevăzute ca stocurile să înregistreze o depășire a nivelului lor propriu cu cel puțin 6 milioane de tone. În timp ce stocurile de grâu și orez sunt de așteptat să ajungă la niveluri mai confortabile, în special pentru porumb.

Acest aspect este analizat pentru perioada anului 2011-2012, dar, prognozele temperaturilor și ale incertitudinilor date de nivelurile pânzelor freatice, al secetei la nivel mondial sunt deosebit de îngrijorătoare.

Se prevăd astfel decalaje deosebit de mari între producțiile anilor anteriori și producțiile anilor 2012-2013 respectiv 2013-2014. *Anunțul, neoficial și cu caracter de prognoză, ar trebui luat foarte în serios de guvernele statelor lumii și ar trebui creat un sistem propriu de siguranță, de securitate alimentară menit să prevină o posibilă globalizare a trendului de criză alimentară mondială.*

Securitatea alimentară în 2013 - factori strategici în sectorul agricol. Context general - pe scurt

-România este recunoscută la nivel european și mondial pentru potențialul agricol deosebit.

-Rata de absorbție a fondurilor europene este încă mică în raport cu așteptările, iar efectele nu sunt spectaculoase. Deficitul de finanțare este tot mai mare, accesul la creditare este lent și greoi.

-Costurile de producție autohtonă avantajează, de regulă, importurile. Costurile mici de producție și procesare înseamnă frecvent export, inclusiv de subvenție.

-Din cele câteva milioane de deținători de terenuri agricole, majoritatea nu produc pentru piață, sau produc pentru alte piețe: parte din agricultura din România fiind de tip lohn, delocalizată.

Concluzii

În concluzie, este evident faptul că situația României este una dintre cele mai "stranii" și asta deoarece:

-suntem unul din cele mai puternice state ale lumii din punct de vedere al potențialului agricol (locul 38, cf. Raportului anual pe 2012 pe domeniul securitate alimentară, "Global Food Security Index 2012", "Economist Intelligence Unit" ("EIU") și, evident, putem fi considerați "exportatori de securitate alimentară";

- suntem poziționați pe locul 12 la nivel mondial, ca vulnerabilitate (prin volatilitatea prețurilor), în cazul declanșării unei crize alimentare mondiale (generalizate) cf. "Business Intelligence" nr. 5074/2011, pag.33; respectiv Raportul Băncii Nomura <http://www.nomura.com/europe/resources/pdf/080910.pdf>, figura 27, pag.26;

-România este un importator net de produse agroalimentare (aproximativ 60-70% din produsele agroalimentare provin din import), fapt determinat, în mod cert, de neexploatarea propriului potențial agricol.

Ținând cont de aceste trei aspecte putem trage singuri următoarele concluzii:

-securitatea alimentară a României trebuie să fie "oficial" o componentă a securității naționale;

-România nu are o strategie pentru "securitate alimentară";

-asigurarea unei producții de alimente și produse agricole de bază adecvate;

-maximizarea stabilității fluxului de ofertă de produse agricole;

-asigurarea accesului populației la resursele agricole disponibile asigurându-se alimente fundamentale necesare pentru sănătatea oamenilor;

-trebuie ca agricultura României să fie capabilă să ofere an de an producții mari și certe, iar oamenii care au nevoie de respectivele produse să dispună de veniturile necesare pentru achiziționarea acestora (fără să existe posibilitatea afectării produselor agricole de bază naționale și implicit a rezervelor de stat);

-trecerea României de la importator net al produselor agroalimentare la exportator prin producție reală numai prin utilizarea potențialului său agricol (grav este faptul că, doar declarativ, putem asigura hrana a 80 de milioane de locuitori);

-trecerea României de la importator net al produselor agroalimentare la exportator prin producție reală numai prin utilizarea potențialului său agricol (grav este faptul că, doar declarativ, putem asigura hrana a 80 de milioane de locuitori);

-găsirea unor forme de sprijin “speciale” din buget național, în vederea repunerii în circuitul agricol a celor aproximativ 4 milioane de hectare de teren agricol nelucrat și lăsat în pârloagă;

-dezvoltarea și (re)tehnologizarea sistemelor de irigații; Atenție: terenul se va degrada și poate conduce chiar la procesul ireversibil al deșertificării (în majoritatea cazurilor);

-dezvoltarea sistemului de cercetare și inovare prin proiecte comunitare, utilizarea tehnologiilor de ultimă generație (tehnologii puse la dispoziție GRATUIT, prin proiecte de cele mai multe ori cu susținere integrală coordonate și pregătite de Departamentul de coordonare a activităților nucleare pentru agricultură Divizia FAO - AIEA, cu sediul la Viena);

-Creșterea gradului de valorificare a potențialului agricol poate transforma România într-un stat independent în ceea ce privește asigurarea securității alimentare a populației, dar și de furnizor de

o astfel de securitate către alte țări, printr-un export net de produse agricole, materii prime și alimente.

Fără o strategie coerentă pentru o ”Securitate alimentară națională”, fără o abordare politică sistemică și fără o susținere financiară și investițională corectă, însoțită de strategii și politici agricole și de dezvoltare rurală performante, securitatea alimentară a țării noastre poate fi puternic afectată în viitor. Trebuie avut în vedere că acest aspect va fi cu mult amplificat de efectele volatilității, cât și de încălzirea globală și instabilitatea climei, în general, de acutizarea și lărgirea teritoriului de manifestare a secetei și a altor fenomene naturale cu impact negativ asupra agriculturii României.

După admiterea României în NATO - ca stat membru cu drepturi și obligații depline - politicienii cu responsabilități în planul securității naționale au apreciat - pe bună dreptate, având în vedere unele participări ale trupelor noastre în mai multe zone ale lumii cu potențial de conflicte, că țara noastră s-a transformat într-un furnizor de securitate pentru alte țări. Ar fi însă ”excelent” să facem aceeași apreciere și în ceea ce privește ”securitatea alimentară”. Din păcate, ne aflăm într-un plan diametral opus față de această apreciere, deoarece, în prezent, România este un ”importator net” de alimente și, deci, de securitate alimentară. ■

Implicarea crimei organizate internaționale în evenimentele din MENA

I Dorin Rânceanu

Sfârșitul anului 2007 a marcat căderea primei piese din dominoul financiar-bancar cunoscut sub denumirea de „sistemul economic mondial”, moment în care investitorii americani și-au manifestat neîncrederea în ipotecarea securizată, fapt ce a dus la o criză de lichidități și a determinat o injecție substanțială de capital în piețele financiare din partea Rezervei Federale americane, a Băncii Angliei și a Băncii Centrale Europene.

Criza s-a agravat în anul 2008, întrucât bursele de valori din lume s-au prăbușit sau au intrat într-o perioadă de instabilitate acută. Un număr mare de bănci, creditori și companii de asigurare au dat faliment în perioada respectivă.

După ce șomajul a crescut alarmant, statele au început să-și reevalueze planurile și strategiile de dezvoltare, dar și să-și eficientizeze lupta împotriva economiei subterane.

Conform definiției lui Pierre Pestieau, economia subterană reprezintă „ansamblul activităților economice ce se realizează în afara legilor penale, sociale sau fiscale sau care scapă (masiv) inventarierii conturilor naționale” (Pestieau, 1989).

Potrivit unui studiu realizat de Friedrich Schneider, profesor de economie în cadrul universității austriece Johannes Kepler University („Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2011”), în anul 2011 economia subterană a Greciei reprezenta peste 25% din cea reală. Așadar, Produsul Intern Brut potențial (însemnând PIB-ul oficial, adică 234 de miliarde de euro, la care se adaugă valoarea estimată a economiei subterane respectiv 60 de miliarde de euro) ar fi fost de 294 de miliarde de euro față de 234 cât a fost cifra oficială.

INTELLIGENCE

Lupta statelor împotriva economiei subterane

La începutul anului 2011 statele europene au inițiat un amplu proces de combatere a economiei negre. Un exemplu de declanșare a luptei împotriva economiei subterane a fost un raid al autorităților în stațiunea de schi Cortina d'Ampezzo din Italia, care a dezvăluit dimensiunea neașteptată a evaziunii fiscale din acea țară. În încercarea de a recupera o parte din impozitele și taxele aferente veniturilor nedeclarate în valoare de miliarde de euro, agenții italieni au identificat în stațiunea respectivă proprietarii a 133 de mașini de lux, 42 dintre aceștia declaraseră că au venituri anuale mai mici de 22.000 de euro pe an, iar alți 16 declaraseră venituri de sub 50.000 de euro.

Pentru a lupta împotriva economiei subterane, Fiscul din Spania își propunea ca pentru anul 2011 să declanșeze controale în „anumite zone geografice” sau „anumite sectoare economice”. Un „risc fiscal mare” era și încă a rămas cel al importurilor de produse provenind din Asia și magazinele care comercializează aceste mărfuri. Un alt „risc fiscal mare” și dificil de detectat a fost descris de către autoritățile spaniole ca fiind fraudă derivată din măsurile de inginerie fiscală. După ce s-au încasat peste 10 miliarde de euro în anul 2010, instituțiile care desfășoară activități de control în domeniul economico-financiar s-au axat pe aceste activități încă din debutul anului 2011 realizând un mare pas în lupta contra economiei subterane.

La începutul anului 2011, Cătălin Predoiu, Ministrul Justiției de la acel moment, afirma că „În contextul efortului de stimulare a creșterii economice, scoaterea din circuitul economic a grupărilor de crimă organizată economico-financiară rămâne o prioritate. Aceste grupări prejudiciază nu numai bugetul statului, dar și pe cel al cetățenilor și companiilor, prin vicierea

mecanismelor de piață liberă și menținerea economiei subterane.”

Aceste exemple elocvente sunt dovezi suplimentare că în pofida agravării crizei financiare, economia subterană este un sector ce poate fi stopat/scăzut doar prin eficientizarea instituțiilor abilitate pentru a lupta împotriva acestuia.

Procesul amplu de combatere a evaziunii fiscale, a traficului de orice natură, a spălării banilor proveniți din activități ilicite, derulat atât în SUA, cât și în statele europene la nivelul anilor 2010-2011, ce avea ca scop final un răspuns la criza financiară mondială, a dus la o reorientare geografică și strategică a „managerilor economiei negre”, lideri ai grupărilor de crimă organizată.

Primăvara arabă a „gulerelor albe”

După iarna dificilă a confiscărilor pe care o traversaseră aceste organizații mafioate, reorientarea geografică și strategică a coincis cu venirea primăverii arabe.

La începutul anului 2011 valul revoluționar a cuprins Tunisia, Egipt, Yemen, Bahrain și Siria. Aceste revoluții au fost exportate în alte câteva țări arabe, iar acest aspect a reprezentat dezghețarea activităților ilicite prin implicarea unor grupări de crimă organizată transnațională în aceste conflicte.

În momentul declanșării revoluțiilor în MENA (*Middle East and North Africa*), organizațiile criminale aveau nevoie de noi piețe și de noi drumuri comerciale. În acest sens revoltele din aceste zone au fost un bun prilej de a vinde armanent la prețuri foarte mari. O altă zonă cunoscută ca fiind importatoare de armament este Africa, zona unde conflictele între grupările locale pentru supremație este ceva cotidian. Drumul armelor către aceste zone trece perin MENA, drum ce trebuia deblocat și chiar asigurat prin venirea la putere a unor oameni „de încredere”.

Prin coruperea politicianilor, magistraților, funcționarilor publici și a cadrelor din armată, poliție și vamă și având posibilități financiare superioare instituțiilor statului, organizațiile transfrontaliere de tip mafiot au început să-și exercite autoritatea asupra procesului de privatizare, precum și asupra sistemului financiar-bancar, patronatului și distribuției de materii prime, materiale și resurse încă de la începutul conflictelor din MENA.

În momentul în care în statele europene și în cele din America s-au pus bazele unui amplu proces de securizare și protejare a sistemului financiar-bancar, grupările transfrontaliere de crimă organizată au început

spălarea banilor în țările din MENA. Dacă în UE sau în SUA această operațiune presupune un sistem complicat și metode ultrasofisticate, în statele din MENA banii obținuți din activități ilicite sunt utilizați în economie fără nici un fel de „rafinare”.

Concluzii

Hannah Arendt afirma că „revoluționarii nu fac revoluții. Revoluționarii sunt cei care știu când puterea zace pe stradă și ei o pot lua”. În cazul revoluțiilor din țările arabe puterea nu a fost niciodată în stradă ci în mâna celor care au creionat scenariul conflictelor, persoane ce doreau practic „deblocarea” unui capital fabulous, deținut într-o stare conservată de elita fostei clase conducătoare, eliberarea resurselor naturale prețioase și deschiderea drumului către relații economice internaționale.

Rețelele de crimă organizată au premeditat revoltele și s-au implicat încă de la început în aceste conflicte vizând obținerea controlului asupra unor segmente de piață aducătoare de profituri imediate prin comerțul de armament și produse supuse embargoului, specularea facilităților fiscale prin splălarea de mari sume de bani proveniți din fapte ilicite și eludarea cadrului legal și chiar realizarea unui cadru legal favorabil viitoarelor activități infracționale, utilizând corupția și finanțarea unor „grupări revoluționare”.

La finalul revoluțiilor din MENA, crima organizată nu mai era în floare, acum deja dădea roade.¶

Bibliografie

- Andreescu, Anghel, Riscuri și amenințări neconvenționale la adresa securității naționale, Editura M.A.I., București, 2000.
- Bidu, Ioan, Crima organizată transfrontalieră amenințare la adresa securității internaționale, Editura ANI, București, 2004.
- Kupchan, A. Charles, No one's world, New York, Editura Oxford University Press, 2012.
- Petrescu, Stan; ANTONESCU, Olimpiodor, Crima organizată între factor de risc și amenințare, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București 2008.
- „TED spread spikes in July 2007”, articol publicat în ziarul Wall Street Journal (mai 2008).
- Norris, Floyd. „A New Kind of Bank Run Tests Old Safeguards”, articol publicat în ziarul The New York Times (10 August 2007).
- http://adevarul.ro/international/europa/italia-demascarea-evaziunii-fiscale-incepe-schi-1_50ad26097c42d5a668f96e4/index.html
- http://economia.elpais.com/economia/2011/02/07/actualidad/1297067579_850215.html
- Momcilo Mihajlovic, „Din aforistica Serbiei”.

SUMMARY

of the articles

In a brief analysis of the Romanian Intelligence Service's activity for the year 2012, Director George Cristian Maior discusses the notion of Intelligent State as an ideal to which we should aspire. An Intelligent State must be built on intelligent policies which can only derive from intelligence, analysis and knowledge.

The current issue's second editorial - *SRI is Based on Trust* - written by the Romanian Intelligence Service's deputy Director Florian Coldea, who approaches the thorny issue of trust in and within intelligence services.

Cristina Poșățiuț launches a series of articles on the importance of intelligence analysis and on the need to develop its scientific dimension by using approaches pertaining to social sciences in her article, *Analytical Challenges - Methods and Techniques of Investigating the Future*.

Starting from the premise that „everything is interconnected”, Adelina Andrei writes about social networking, its risks as well as its benefits.

The global information space influences data mining and interconnection, increasing accessibility but heightening some risks. Alina Milcomete discusses interconnected data and their relevance to modern intelligence.

In her article on *Robust Decisionmaking*, Aurelia Lungu discusses RAND Corporation's initiative of developing a computer program that assists decision makers by developing an algorithm which considers alternative strategies and scenarios while reducing uncertainties and testing hypothesis.

Raluca Măngiurea defines the notion of *Wild Card* and offers a general classification, stressing the importance it proved to have when used for early warning.

Continuing the analysis-oriented series of articles, Carmen Sultănescu describes the *Trend Impact Analysis*, a method completed with a computer program which helps analysts specify which events have the potential to shift future trends.

Scanning large volumes of data is a process every analyst must go through; therefore Iuliana Udriou advances *Environment Scanning* as a solution for gaining knowledge easier and better decision-making.

Collective intelligence is based on the assumption that forecasts made by a structured group are more accurate than those of an unstructured one. *The Delphi and Real-Time Delphi Methods of Analysis* facilitate this type of effort, their strengths and weaknesses being described by Andrei Vlădescu in his article.

of the articles SUMMARY

Mihaela Stigleț gives an overview of communication, also approaching the delicate matter of manipulation and persuasion as functions of the media in her article *The Complexity of Mass Media Communication*.

That part of the World Wide Web not indexed or shown by classic search engines is called the Deep Web and it is estimated to be five hundred times larger than the Surface Web. Its resources and relevance for intelligence and early warning are described in Tudor Ciuflea's article.

Intelligence agencies are aware of their incapability of single-handedly taking on international threats such as terrorism, as well as of their inability to process on their own the huge amount of information available. This is why Claudiu Ionel Pasăre focuses on the need for efficient mechanisms of cooperation as essential in countering new threats to international security.

This issue's interview by editor in chief Flaviu Predescu with journalist and Professor Cristian Tabără is a close and personal encounter with a warm person whose life experience capacitates him to offer some advice and positive reinforcement to Romanian youth.

In his effort to trace the history of Romanian intelligence, Tiberiu Tănase Ph.D. turns a more recent page describing the establishment of the Secret Intelligence Service in 1925, followed by that of the Department for State Security in 1948 and by today's Romanian Intelligence Service in 1990.

In his article on *Security Studies in the 21st Century - the Need for Epistemological Assessments*, Cosmin Bara writes about the need to reevaluate the status of security studies as a starting point for security strategies and to make scientific research a basis for strategic knowledge and decision making.

Adrian-Nicolae Ardușătan discusses *Failure in the Intelligence Activity* stressing the types of failure that may occur as well as the obstacles which must be overcome in order to improve efficiency.

In his article *Briefly on Disinformation*, Remus Ștefureac defines and exemplifies the phenomenon border lining between truth and lie.

Tiberiu Tănase approaches Romanian secret services in the 1860s, discussing *Intelligence during Alexandru Ioan Cuza's Reign*. This period was a cornerstone for the establishment of modern Romanian intelligence because it raised awareness of Romania and created a status for our country in international relations.

Cezar-Narcis Pintilei writes about Colonel Alfred Redl, chief of the Austro-Hungarian Intelligence and agent of the Tsarist Empire during the First World War in an article commemorating *100 Years from the Redl Affair*.

of the articles SUMMARY

In his article *Sayyid Qutb and his Ideological Influence on Contemporary Islamist Groups*, Daniel Ungureanu PhD analyzes the most influential ideologist of Islamic terrorism in the Middle East and North Africa.

Cristian Barna analyzes *Intelligence and Terrorism in Romania* stating that, although there are no local terrorist cells, national security threats derive from the dynamics of international affairs.

The events unfolding in the Arab world since 2010 raise questions as to the capacity of analyzing developments preceding a crisis. Isabela Rusie discusses the Arab Spring from this perspective in her article *Redefining State-Religion Relations in the Arab Space*.

Pathological deviance and pressures from terrorist cells to conform to their rules are frequently considered driving factors for modern terrorists. Ella Ciupercă and Vasilica Trandafir explore this theory in their article *Determinism vs. Free Will in Terrorist Psychology*.

Ioana-Raluca Cladoveanu theorizes on the hypothetical case of a hostage situation to define some guidelines for the psychology of negotiations in her article *How to Negotiate with Emotionally Overcharged Persons*.

Mihaela Barcan PhD discusses *The Pragmatic Approach to Biological Hazard in Medical Analysis Laboratories*, taking into account the requirements for public health institutions to implement the ISO 15189 and ISO 15190 quality standard.

The relatively unexplored area of intelligence logistics is approached by Iulian Gheorghe and Elena Mădălina Mustață in an article that overviews this field, starting from procurement strategies to human resources.

Oana Magdalena Ciobanu's article on *The Integrity of the Human Resource - Potentially Crucial Element for Ensuring the Protection of Critical Infrastructures* stresses the need for competence as a principle which must be the cornerstone to every society.

Although in light of the more immediate effects terrorism or economic and financial problems tend to take precedence over human security, aspects such as food safety are also under the scrutiny of intelligence services, since they can constitute both a serious threat and competitive advantage. Bogdan Bazgă and Sergiu Sorin Chelmu discuss this topic in *Food Safety and the Potential of Agriculture Elements of Romania's National Security*.

In his article on the *Involvement of International Organized Crime in the Middle East and North Africa Events*, Dorin Rânceanu exposes the involvement of organized crime in the Arab Spring, seen as an opportunity to seize power and wealth.

ZIUA LUPTĂTORULUI ANTITERRORIST

24 decembrie

În data de 20 decembrie 2012 a fost dezvelit
Monumentul Luptătorului Antiterrorist

Colonel (post-mortem)
TROSCA AI. GHEORGHE (1989)
Locotenent-colonel (post-mortem)
COTUNĂ AI. EUGEN – TRANDAFIR (1989)
Sublocotenent (post-mortem)
ANDREI I. ȘTEFAN (1989)
Sublocotenent (post-mortem)
COSTACHE I. ION (1989)

Patrie și Onoare

24 decembrie 1989

Sublocotenent (post-mortem)
MUICARU C. ION (1989)
Sublocotenent (post-mortem)
NEAGOE Șt. TEODOR (1989)
Sublocotenent (post-mortem)
OPREA I. EMIL (1989)
Sublocotenent (post-mortem)
SURPĂȚEANU P. C-TIN – FLORIN (1989)

Premiile Intelligence

iunie 2013

Cu prilejul aniversării a 5 ani de la lansarea Revistei Intelligence, vor fi premiați cei mai buni autori la secțiunile:

I - Editorial

II - Fundamente teoretice ale activității de intelligence

III - Organizația de intelligence

IV - Reperete centrale ale activității de intelligence

**V - Riscuri și amenințări în actualul mediu de securitate/
Terorism și arme de distrugere în masă**

**VI - Securitatea cibernetică și a infrastructurilor
critice**

**VII - Științele socio-umane în sprijinul
intelligence**

VIII - Cultură de securitate

IX - Istoria intelligence-ului

X - Fotoreportaj

Publicație a Serviciului Român de Informații

București, Bd. Libertății 14D

Tel. 021.410.60.60 Fax 021.410.25.45

E-mail: presa@sri.ro, www.sri.ro

Articolele pot fi reproduse doar cu permisiunea
editorului. ISSN 1844 - 7244